

JMSD

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม

JOURNAL OF MCU SOCIAL DEVELOPMENT

ISSN (Print) : 2539-5718 ISSN (Online) : 2561-1215

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566 VOL. 8 NO. 2 MAY - AUGUST 2023

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม

Journal of MCU Social Development

ISSN (Print) : 2539-5718, ISSN (Online) : 2651-1215

วัตถุประสงค์

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นวารสารที่เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทความปริทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัย โดยเน้นสาขาวิชาการพัฒนาสังคม สังคมวิทยา การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบความสมบูรณ์ตามรูปแบบเป็นขั้นแรก แล้วจัดส่งผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) จำนวน 2-3 ท่าน ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นๆ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการฯ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

คณะกรรมการการการศึกษา

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศาตราจารย์ ดร.	ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์
พระธรรมวัชรบัณฑิต (สมจินต์ สมมาปณฺโญ), ศาตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระเทพปวรเมธี (ประสิทธิ์ พุทฺธมฺรสี), รองศาตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรรณเมธาภรณ์ (ขุนทอง สุวณฺณเมโธ), ผู้ช่วยศาสตราจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธำรง (ทองขาว กิตฺติธโร), รองศาตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ

รองศาตราจารย์ ดร.โกนิญฺฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
----------------------------------	------------------------------------

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
---------------------------	------------------------------------

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ประณต นันทิยะกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา สังขวรรณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชีโนกุล	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร บุญเสริม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูรโรหิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมทิพย์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์ ดร.
พระราชปริยัติมุนี, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คณะนนอก
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
รองศาสตราจารย์ ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อบลวรรณ ภาวานันท์

ศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว
ศาสตราจารย์ ดร.สุพล ปธานวนิช
ศาสตราจารย์ สายันต์ ไพรชาญจิตร์
ศาสตราจารย์ รพีพรรณ คำหอม
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตระเจริญ
ศาสตราจารย์ ดร.สุวัจนรา เปี่ยมญาติ
ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พวงงาม
ศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์
รองศาสตราจารย์ ปาริชาติ วลัยเสถียร
รองศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์

[illegible]

รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวาสดี
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี
รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.ช่วงโชติ พันธุ์เวช
รองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย จารุจิตติพันธ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมทิพย์ ศรีทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ขำเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี มะนะเวศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย ทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช สังขมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูรโรหิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ

Professor Dr. Surya Prakash

Professor Dr. W.K. Sarawade

Assistant Professor Dr. Ranjay Vardhan

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยเกริก

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยมหิดล

Stamford University

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยบูรพา

Panjab University India

Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada
University, India

Post Graduate Government College
for Girls, India

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาสุเทพ สุปณฺธิโต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ ดาวเหนือ บุตรสีทา
นายอานนท์ นรมาตร

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

พระมหาชาติชาย ปญฺญาวชิโร พระครูสังฆกิจโสภณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชา กัปโก

ฝ่ายแพร่และประชาสัมพันธ์

อาจารย์เดชอุดม แสงบุญ อาจารย์ จ๋ามย៉ัน ลุงเฮือง
อาจารย์สนธิญาณ รักษาภักดี

ฝ่ายเหรียญก

นางสาวจิราพร อรรถารส นางสาววิไลวรรณ อิศรเดช

เจ้าของ

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสาร มจร การพัฒนาสังคม
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โซน B ชั้น M อาคารเรียนรวม เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8278, โทรสาร : 035-248-000 ต่อ 8279, 096-329-7975

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม) ๒๕๖๖ ซึ่งอยู่ในระยะเวลาที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ทำการประเมินคุณภาพวารสารรอบที่ ๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งในการประเมินคุณภาพครั้งนี้ ทุกวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI จะต้องได้รับการประเมินคุณภาพใหม่อีกครั้ง โดยภายหลังจากการประเมิน จะมีระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารเป็นระยะเวลา ๕ ปี คือ ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า วารสารกลุ่มที่ ๒ และ กลุ่มที่ ๓ สามารถขอรับการประเมินได้ใหม่เพื่อปรับกลุ่มคุณภาพ ภายในระยะเวลา ๒ ปี (๒๕๖๔ และ ๒๕๖๕) ดังนั้น กองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพวารสารตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีจึงได้คัดเลือกกลั่นกรองบทความวิชาการและบทความวิจัย ที่มีผู้เขียนส่งมาอย่างเข้มข้น เพื่อให้บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพวารสารให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ กองบรรณาธิการได้ปรับปรุงทั้งตัวรูปแบบและรายละเอียดของเนื้อหาภายในเล่มให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม) ๒๕๖๖ นี้ ประกอบด้วยบทความวิชาการและบทความวิจัย จำนวน ๓๐ บทความ สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า บทความวิชาการและบทความวิจัยที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับการศึกษาของประเทศไทย หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอขอบคุณและยินดีน้อมรับไว้เพื่อปรับปรุงวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง

บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	
บทความวิชาการและบทความวิจัย :	
โหราศาสตร์เมียนมา: การเดินทางจากเมียนมาสู่ประเทศไทย ณัฐชุลิกา จันทะโพธิ์ และ รัตมณี พรหมมีด	1-14
การถอดบทเรียนการเรียนการสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชจากปราชญ์ชาวบ้านสู่ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา อชิระ อดุมาน	15-27
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา วราพร อรรถสุข, พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท และ ประสิทธิ์ แก้วศรี	28-39
การสื่อสารสาธารณะของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เคท ครึ่งพิบูลย์, ปานรัตน์ นิมิตลุง และ รณรงค์ จันใด	40-56
การศึกษาระบบสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสถานที่อื่นที่มีโอกาสหรือสามารถรองรับได้ของไทยและต่างประเทศ บุญยวัจน์ ไตรจุฑากาญจน์	57-75
ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ทิพย์รัตน์ กลั่นสกุล	76-85
การพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน วิภาต อภิบาลกุลดำรง	86-98
การศึกษาทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทในการอยู่ร่วมกับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จิราภรณ์ สร้อยเพชร และ มาตี ลิมสกุล	99-112
นวัตกรรมการจัดการการเงินเพื่อการพัฒนาองค์กรธุรกิจในสังคม นิภาพร รัตนพันธ์	113-128
การพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความองกามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ธัชพล อัตรัง, พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ และ ประยูร สุขะใจ	129-142
ท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ มยุรา ระดาเขต, พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ และ ประยูร สุขะใจ	143-152
แพลตฟอร์มการศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ธนวิชญ์ กิจเดช	153-170
รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ธัญญรัตน์ ญาโณทัยขจิตต์	171-188

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ ประภาพร นิกรเพสย์	189-200
การพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ พระมหาอนุชา โสตุลวิชัย (พงษ์สวัสดิ์)	201-219
แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีในจังหวัดปทุมธานี พัชชา เจิงกลิ่นจันทร์, ปิ่นหทัย หนูนวล, กาญจนา รอดแก้ว และ มาตี ลิมสกุล	220-237
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ณัชชา วงศ์นากลาง และ สโรชินี ศิริวัฒนา	238-251
การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สมฤทัย บุญคำมูล, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ สุรัชย์ แก้วคุณ	252-263
พัฒนาการและการบริหารงานของผู้นำองค์กร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในสังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ (พ.ศ.2535-2546) สาวิตรี สอาดเทียน	264-275
กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ณัชชา วงศ์นากลาง และ สโรชินี ศิริวัฒนา	276-286
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ทิพย์รุ่ง เพิ่มพูนศรีศิลป์ และ สโรชินี ศิริวัฒนา	287-298
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ทิพย์รุ่ง เพิ่มพูนศรีศิลป์ และ สโรชินี ศิริวัฒนา	299-310
การบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ขององค์กรธุรกิจ ประภาวัลย์ เวลาดิวงษ์, สุดา สุวรรณภิรมย์ และ ชาญเดช เจริญวิริยะกุล	311-320
การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุติกายุจน์ ฉลาดสกุล	321-330
การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ในศตวรรษที่ 21 ณฐกร วัชรสินธุ์	331-339

การถอดบทเรียนการเรียนรู้การสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชากับปราชญ์ชาวบ้านสู่กิจกรรม
การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา*

TRANSCRIBING THE LESSONS LEARNED ACCORDING TO THE CONCEPT OF THE KING'S
PHILOSOPHY FROM FOLK PHILOSOPHER TO THE ACTIVITIES OF
TEACHING AND LEARNING SOCIAL STUDIES

อชิระ อุตมาน

Achira Uttaman

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University

Email: achirau@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องการถอดบทเรียนการเรียนรู้การสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชากับปราชญ์ชาวบ้านสู่กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อถอดบทเรียนด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญตามแนวคิดศาสตร์พระราชากับปราชญ์ชาวบ้านที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น 2) เพื่อสร้างแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชากับปราชญ์ชาวบ้านในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากปราชญ์ชาวบ้านที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างคือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 4 คน โดยการคัดเลือกจากปราชญ์ชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จที่ได้นำศาสตร์พระราชาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาโครงการต่าง ๆ

ผลการวิจัย

1. การถอดบทเรียนด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญตามแนวคิดศาสตร์พระราชามีผลดังนี้ 1.1) การทำงานร่วมกันผ่านการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันจนเกิดเป็นสมรรถนะที่สำคัญที่มีประโยชน์ต่อการทำงานและการดำเนินชีวิต 1.2) การแสดงตนด้วยการประพฤติและปฏิบัติ อย่างมีจริยธรรม และคุณธรรมที่ดีในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา อย่างเหมาะสม พร้อมด้วยการมีจิตอาสา เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน 1.3) การแสวงหาความรู้ ด้วยการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอยู่เสมอเพื่อสะสมประสบการณ์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่ออธิบาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสังคม 1.4) การเป็นโลกที่ดีเคารพบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดขึ้น เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เข้าใจถึงความแตกต่างโดยไม่ก่อปัญหาและความขัดแย้งด้วยใช้หลักธรรมที่ตนเองนับถือเพื่อการประพฤติ และปฏิบัติตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

* Received March 22, 2023; Revised March 22, 2023; Accepted March 25, 2023

2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากปราชญ์ชาวบ้านที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น โดยการสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียนแบบประชาธิปไตยให้ผู้เรียนโต้แย้งกันด้วยเหตุผลและตามหลักการ เพื่อฝึกการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการในการแสวงหาความรู้โดยผู้สอนแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ และจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ให้คำปรึกษา ชี้แนะการทำงานของผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการรู้จักคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติอย่างรอบคอบ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักบทบาทหน้าที่ หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น และส่วนรวมผ่านการเสริมแรงทางบวกแก่ผู้เรียนด้วยการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักธรรมแต่ละศาสนา ที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับการดำเนินงานและการดำเนินชีวิตของผู้เรียนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตลอดจนผู้สอนแสดงการประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเหมาะสม และมีความเมตตากรุณาต่อผู้เรียน

คำสำคัญ: การถอดบทเรียนการเรียนการสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชาจากปราชญ์ชาวบ้าน; กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ABSTRACT

Exposing the villagers' lessons in accordance with the king's concepts to social studies teaching and learning activities with the following study goal 1) To discard the local context-appropriate information, skills, and significant character traits taught by village elders that are in keeping with the king's concepts. 2) Using the wisdom of the people, develop teaching and learning guidelines that are appropriate to the local environment and are based on the king's concepts in the areas of social studies, religion, and culture. By choosing the successful villagers who have used the king's science in their daily lives and the creation of various initiatives, the sample group of 4 villagers was created.

Results of research

1. Exposing teachings in information, abilities, and significant traits in accordance with the king's science notion 1.1) By cooperating and setting goals through operational planning, everyone shares ideas until a significant performance that benefits both work and leisure is achieved. 1.2) Performance with good ethics and virtues in general personality, attire, verbal behavior, and volunteering received more benefits than their own benefits. 1.3) The constant pursuit of information by knowing in order to gain experience, knowledge, abilities, and desirable traits to explain, analyze, synthesize, and apply in order to address a variety of issues that affect oneself and society. 1.4) Living in a good way, honoring the established social

base, and loving yourself and others. By utilizing the rules they respect for behavior and acting in society joyfully, individuals may recognize the difference and avoid causing disputes and problems.

2. Instructional recommendations from village sages that are appropriate for the local setting and are based on the king's concepts in the areas of social studies, religion, and culture. Encourage students to use the process of seeking knowledge by the instructor by suggesting significant learning resources and finding materials equipment related to teaching and learning activities, offering advice, and creating an atmosphere in a democratic classroom for students to dispute for reason and in accordance with the principles to practice accepting each other's opinions. Making judgments, moving forward, being cautious, and considering your options are ways to avoid hurting others or the public by encouraging good behavior in your students while mixing morals and ethics in line with the tenets of each faith. which, in order to carry out the teaching and learning activities efficiently and effectively, is consistent and related to the learner's operations and lifestyle. The instructor should also act and behave in a way that is appropriate and nice to the students.

Keywords; The Concept of The King's Philosophy; The Activities of Teaching and Learning Social Studies

บทนำ

ครั้งเมื่อพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ พระองค์ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ชาวไทยมาตลอดพระชนมายุของพระองค์ โดยมีพระราชกรณียกิจที่สำคัญ คือ การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ ดังในปฐมพระบรมราชโองการในระหว่างพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนชาวสยาม” ซึ่งในขณะนั้นสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยยังคงบอบช้ำจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชาชนเดือดร้อน ชีวิตความเป็นอยู่แย่งฐานะยากจน ดังนั้น เมื่อเสด็จฯ กลับจากการไปศึกษาที่ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ ใน พ.ศ. 2493 จึงได้พระราชทานพระราชดำริในการช่วยเหลือพสกนิกรให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยพระองค์ทรงใช้ศาสตร์ความรู้แขนงต่าง ๆ มาบูรณาการในหลักการทรงงานของพระองค์ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

ในสภาวะสังคมไทยในปัจจุบันท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เป็นแบบการก้าวกระโดด เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนการนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนา โดยการนำความรู้ในศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน หรือ 3 มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สู่การพัฒนาประเทศให้มั่นคง ยั่งยืน ไปสู่การ

ปฏิบัติจริง ประกอบด้วยการนำองค์ความรู้ ด้านการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้หรือการพัฒนางาน องค์ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้จากโครงการพระราชดำริ และอื่น ๆ รวมทั้งการนำองค์ความรู้ในวิธีทรงงานมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาตนเองด้วยองค์ความรู้ตามศาสตร์พระราชา “เดินตามรอยเท้าพ่อ สานต่องานที่พ่อทำ” จากศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติได้มีบุคคลที่สำคัญของแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทยที่ได้นำแนวคิดศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ จนเป็นที่ประจักษ์และยอมรับนั่นคือ “ปราชญ์ชาวบ้าน” บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญา หรือเป็นผู้นำภูมิปัญญาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จจากการเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมผ่านการแก้ปัญหา และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำศาสตร์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เพื่อบูรณาการต่อยอด และพัฒนาภูมิปัญญาของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

ปราชญ์ชาวบ้านนอกจากจะเป็นผู้นำทางภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วจากผลงานเชิงประจักษ์เห็นได้ว่าปราชญ์ชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ได้นำแนวคิดศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการดำเนินงานในด้านต่างๆ จนประสบความสำเร็จ เช่น นายปริญญา นามเมืองรักษ์ ประธานเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติภาคอีสาน ผู้อำนวยการศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ คน อัก ถิ่น จ.สกลนคร ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การนำศาสตร์พระราชามาสู่การปฏิบัติ โดยนำหลัก 4 พอคือ พอกิน พอใช้ พออยู่ พอมีเงิน ไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ หลังจากทุ่มเทบักบั่นนำศาสตร์พระราชา และภูมิปัญญาท้องถิ่นลงสู่การปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองจนเกิดผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ ผ่านการเป็นวิทยากร ทั้งสอน และฝึกอบรมชาวบ้านให้พัฒนาอาชีพสร้างงาน และรายได้จากทรัพยากรของตัวเอง การณรงค้อีสานเขียวเพื่อให้อีสานอุดมสมบูรณ์

จากความสำเร็จของปราชญ์ชาวบ้านต่อการนำแนวคิดศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ นับได้ว่าเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีของชุมชนต่อการดำเนินชีวิตที่มีการเรียนรู้ และปรับตัวที่สอดคล้องกับลักษณะกายภาพ และลักษณะชีวภาพของท้องถิ่นผ่านการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่า และคุณประโยชน์ต่อเยาวชนรุ่นหลังในการเรียนรู้พัฒนา และต่อยอด โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านเป็นบุคคลสำคัญต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางสังคมศึกษาที่สำคัญที่ให้ความรู้ สร้างทักษะ และคุณลักษณะที่ดีตามที่ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นต้องการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการถอดบทเรียนการเรียนการสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชาจากปราชญ์ชาวบ้านสู่กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาในสาระต่าง ๆ เนื่องจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่นตามสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนให้มีความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคม จากความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าว ปราชญ์บ้านนับได้ว่าเป็นบุคคลที่รวบรวมความรู้ทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนและผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้

โดยการถอดบทเรียนการเรียนการสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชาจากปราชญ์ชาวบ้านสู่กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดศาสตร์พระราชา ปราชญ์ชาวบ้าน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและประกอบการอธิบาย วิเคราะห์ และสังเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจาก บทความวารสาร สืบค้นข้อมูลจาก Internet และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดศาสตร์พระราชาจากปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญ ตามแนวคิดศาสตร์พระราชาที่ปราชญ์ชาวบ้านได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ผล เพื่อสรุปไปสู่แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญตามแนวคิดศาสตร์พระราชาจากปราชญ์ชาวบ้านที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น
2. เพื่อสร้างแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากปราชญ์ชาวบ้านที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ 2. จัดทำแผนการดำเนินงาน 3. ออกแบบเครื่องมือในการวิจัย 4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 5. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ คือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 4 คน ได้แก่

1. นายโชคดี ปรโลกานนท์ ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง
2. นายสงวน มงคลศรีพันธ์เลิศ ปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง
3. คุณคำพันธ์ เหล่าวงษ์ ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน
4. นายสมศักดิ์ เครือวัลย์ ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง

โดยการคัดเลือกจากปราชญ์ชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จที่ได้นำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการพัฒนาโครงการต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อถอดบทเรียนด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญตามแนวคิดศาสตร์พระราชาจากปราชญ์ชาวบ้านที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

ตารางที่ 1 การถอดบทเรียนการเรียนรู้การสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชจากปราชญ์ชาวบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน	แนวคิดศาสตร์พระราชจากปราชญ์ชาวบ้าน
นาย โชคดี ปรโลกานนท์ ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง	หลักคิดในการทำงานเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการฟื้นฟูป่า และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาป่า และส่งเสริมอาชีพเกษตรพึ่งพาตนเองลดการใช้ปัจจัยภายนอก หลักเลี้ยง และปลูกสตรอว์เบอร์รี สารเคมีในการเกษตร สร้างการเรียนรู้ สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายชุมชนนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการฟื้นฟูป่าเขาแมงมัว เพื่อจัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนทั่วประเทศในรูปแบบกิจกรรมค่ายเยาวชนได้มาศึกษาเรียนรู้เสริมสร้างจิตสำนึกให้ สังคมได้ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่น ส่งเสริมเครือข่ายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เครือข่ายเกษตรกรรมใหม่ในชุมชนนิคม ซึ่งได้มีการขยายผลองค์ความรู้ไปสู่สมาชิกชุมชนปราชญ์ เกิดเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดทักษะชีวิต และนำวิถีแห่งความพอเพียงมาเป็นเป้าหมายหลักของการดำเนินชีวิต
นาย สงวน มงคลศรีพันธ์ สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง	โดยนำแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงสอนให้คิดเรื่องกิน ก่อนคิดเรื่องเงิน จึงเริ่มศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ และปฏิบัติจนตกผลึกทางความคิดควบคุม ด้วยความรู้ อยู่บนพื้นฐานความจริง กำกับด้วยคำว่า “พอ” ในปี 2544 ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ความรู้ อาทิเช่น การปลูกผักไฮโซ การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงวัว แพะ แกะ การปลูกพืชผสมผสาน 1 ไร่ ไม่ยากไม่จน การเลี้ยงปลา บ่อสามด้าน การผลิตอาหารสัตว์ด้วยใบทางกล้วย/ใบทางปาล์ม การทำจุลินทรีย์หน่อกล้วย การทำแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ โดยนายสงวนเป็นผู้อุทิศตนในการสร้างอาชีพแก่เกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเอง มีความ เชื่อในเรื่องของการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง มุ่งมั่นในการปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เกษตรกรรุ่นใหม่ พัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของชุมชน

คุณ คำพันธ์ เหล่าวงษ์ ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน	แนวทางวางแผนงานสู่การพัฒนา จากที่ได้ศึกษาดูงาน อบรม ฝึกปฏิบัติจริง ค้นคว้า ลองผิดลองถูก จึงได้พยายาม ขยันหมั่นเพียร ไม่ท้อต่ออุปสรรค สร้างเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ และสร้างการมีส่วนร่วมในครอบครัวประชุมครอบครัวเพื่อ สร้างความเข้าใจ สร้างความสามัคคี เสนอความคิดเห็น. แก้ปัญหาาร่วมกันสรุปบทเรียน เพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงการ ดำเนินชีวิตที่ผ่านมาจากอดีตถึงปัจจุบันว่าอะไรเป็นอย่างไร ด้วยการวิเคราะห์ตนเอง ครอบครัว เพื่อให้รู้ว่าแต่ละคนมี อะไรดี อะไรไม่ดี สิ่งที่ไม่ดีแก้ไขอย่างไร สิ่งที่ดีจะนำมาใช้ ประโยชน์ได้อย่างไร
--	---

ตารางที่ 2 การสรุปแนวคิดศาสตร์พระราชามาจากปราชญ์ชาวบ้านเพื่อกำหนดเป็นสาระสำคัญของศาสตร์

พระราชามาจากปราชญ์ชาวบ้าน

สรุปแนวคิดศาสตร์พระราชามาจากปราชญ์ชาวบ้าน	สาระสำคัญศาสตร์พระราชามาจากปราชญ์ชาวบ้าน
ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน การทำงาน สร้างการเรียนรู้ สนับสนุนให้เกิด เครือข่ายชุมชน เรียนรู้เสริมสร้างจิตสำนึกให้สังคม ได้ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่น การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ จนเกิดทักษะชีวิต และนำวิถีแห่งความ พอเพียง มาเป็นเป้าหมาย เป็นหลักคิดแห่งการ ดำเนินชีวิต	การให้ความสำคัญต่อการทำงานร่วมกันแบบบูรณา การ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำวิถีแห่งความ พอเพียง มาเป็นเป้าหมายหลักคิดแห่งการดำเนิน ชีวิตจนเกิดทักษะชีวิต
ให้ความสำคัญกับเรื่องของการทำให้ดูเป็นแบบอย่าง ที่ดี โดยมุ่งมั่นในการปฏิบัติตัวเพื่อการเป็นแบบอย่าง ที่ดีแก่เกษตรกรรุ่นใหม่ พัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของชุมชน	การแสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน พร้อมด้วยมีความมุ่งมั่นในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อ สาธารณะส่วนร่วม
เน้นการฝึกปฏิบัติจริง ค้นคว้า ลองผิดลองถูก มี ความพยายามขยันหมั่นเพียร ไม่ท้อต่ออุปสรรค สร้างเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ และสร้างการมีส่วนร่วม ในครอบครัวประชุมครอบครัวเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างความสามัคคี เสนอความคิดเห็น แก้ปัญหา ร่วมกันสรุปบทเรียน	มีการฝึกฝนตนเองอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเพียร พยายาม ไม่ท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น ประสบการณ์ ที่ดีที่เกิดจากการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางต่อการ สร้างความเข้าใจ พร้อมการเสนอความคิดเห็นที่มี เหตุผลต่อการแก้ปัญหาร่วมกัน

ความมีเหตุผล รู้เท่าทันปัจจัยภายนอกและภายใน สามารถนำมาแก้ไขและพัฒนาโดยการจัดแผนพัฒนา ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการทำงานบนพื้นฐานของตนเอง เคารพ กฎ กติกา ระเบียบ วินัย ข้อกฎหมาย รู้จัดการวางแผนการใช้จ่าย ใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกัน ในการปฏิบัติตนตามอาชีพ มีความรอบรู้ รู้เขา รู้เรา รู้ความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงของโลก ประเทศ ชุมชน และตัวเราเอง แล้วเตรียมความพร้อมในการรับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งระยะสั้น และระยะยาว พร้อมด้วยการมีคุณธรรมตามหลักศาสนา

การเป็นพลโลกที่เข้มแข็งที่เคารพกฎ กติกา ระเบียบ วินัย ข้อกฎหมายของสังคม มีความรอบรู้ โดยรู้เขา รู้เรา รู้ความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงของโลก ประเทศ ชุมชน และตัวเราเอง แล้วเตรียมความพร้อมในการรับกับสถานการณ์ต่างๆ ทั้งระยะสั้น และระยะยาว พร้อมด้วยการมีคุณธรรมตามหลักศาสนา

ตารางที่ 3 สารสำคัญศาสตร์พระราชามาจากปราชญ์ชาวบ้านเพื่อกำหนดเป็นหลักการศาสตร์พระราชามาจากปราชญ์ชาวบ้าน

สารสำคัญศาสตร์พระราชามาจากปราชญ์ชาวบ้าน

หลักการศาสตร์พระราชามาจากปราชญ์ชาวบ้าน

การให้ความสำคัญต่อการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำวิถีแห่งความพอเพียง มาเป็นเป้าหมายหลักคิดแห่งการดำเนินชีวิต จนเกิดทักษะชีวิต

การทำงานร่วมกันผ่านการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย มีการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกันจนเกิดเป็นสมรรถนะที่สำคัญที่มีประโยชน์ต่อการทำงานและการดำเนินชีวิต

การแสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนพร้อมด้วยมีความมุ่งมั่นในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะส่วนร่วม

การแสดงตนด้วยการประพฤติและปฏิบัติ อย่างมีจริยธรรมและคุณธรรมที่ดีในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา อย่างเหมาะสม พร้อมด้วยการมีจิตอาสา เห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

มีการฝึกฝนตนเองอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเพียรพยายาม ไม่ท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น ประสบการณ์ที่ดีที่เกิดจากการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางต่อการสร้างความเข้าใจ พร้อมการเสนอความคิดเห็นที่มีเหตุผลต่อการแก้ปัญหาาร่วมกัน

การแสวงหาความรู้ ด้วยการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอยู่เสมอ เพื่อสะสมประสบการณ์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่ออธิบาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสังคม

การเป็นพลโลกที่เข้มแข็งที่เคารพกฎ กติกา ระเบียบ วินัย ข้อกฎหมายของสังคม มีความรอบรู้ โดยรู้เขารู้เรา รู้ความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงของโลก ประเทศ ชุมชน และตัวเราเอง แล้วเตรียมความพร้อมในการรับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว พร้อมด้วยการมีคุณธรรมตามหลักศาสนา

การเป็นโลกที่ดีที่เคารพบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดขึ้น เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เข้าใจถึงความแตกต่าง โดยไม่ก่อปัญหาและความขัดแย้ง ด้วยใช้หลักธรรมที่ตนเองนับถือเพื่อการประพฤติและปฏิบัติตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. เพื่อสร้างแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากปราชญ์ชาวบ้านที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

จากการถอดบทเรียนด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญตามแนวคิดศาสตร์พระราชาจากปราชญ์ชาวบ้านที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นจนได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาดังนี้

ตารางที่ 3 แนวทางในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

หลักการศาสตร์พระราชาจากปราชญ์ชาวบ้าน	แนวทางในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา
การทำงานร่วมกันผ่านการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันจนเกิดเป็นสมรรถนะที่สำคัญที่มีประโยชน์ต่อการทำงานและการดำเนินชีวิต	• สร้างบรรยากาศภายในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศประชาธิปไตยทั้งกิจกรรมที่เป็นรายบุคคลและภายในกลุ่มอย่างกัลยาณมิตรต่อกัน • ผู้สอนกระตุ้นด้วยการอธิบายให้ผู้เรียนทุกคนเข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนการสอนให้เข้าใจตรงกัน • สร้างบรรยากาศ และส่งเสริมให้ผู้เรียนโต้แย้งกันด้วยเหตุผลและหลักการ ไม่นำความรู้สึกส่วนตัวและอคติมาเกี่ยวข้อง • ผู้สอนคอยตั้งประเด็นคำถามเพื่อตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนเป็นระยะๆ

การแสดงตนด้วยการประพฤติและปฏิบัติ ด้วยการมี จริยธรรมและคุณธรรมที่ดีในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา อย่างเหมาะสม พร้อมด้วยการมีจิตอาสา การเห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

- ผู้สอนแสดงการประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเหมาะสมในด้านการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้วาจาที่สุภาพ รับผิดชอบ ปฏิบัติงานอย่างขยันขันแข็งมีความประพฤติเรียบร้อย และมีความเมตตากรุณาต่อผู้เรียน
- ผู้สอนเสริมแรงทางบวกแก่ผู้เรียน โดยให้คำแนะนำ และ เชิญชวนให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะที่ดีต่อผู้เรียนเพื่อก่อให้เกิดสมรรถนะที่เป็น ประโยชน์ต่อผู้เรียน
- สร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรก คุณธรรมและจริยธรรมที่ดีกับผู้เรียนเป็นระยะๆ ตลอดจน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม ของครูในสถานศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตัดสินใจ เลือกรูปแบบพฤติกรรมของตนเอง

การแสวงหาความรู้ ด้วยการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอยู่เสมอเพื่อสะสม ประสบการณ์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่ออธิบาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ในการ แก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสังคม

- ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการในการแสวงหาความรู้ ด้วย การสอบถามจากผู้รู้ การศึกษาจากขนบธรรมเนียม ประเพณี การใช้ประสบการณ์ วิธีการอนุมาน วิธีการอุปมาน และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการแสวงหาความรู้โดยใช้ หลักการเพื่อให้ได้ข้อสรุปของความรู้ต่างๆ
- ผู้สอนแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ อาทิ แหล่งเรียนรู้ที่ เป็นตัวบุคคล สถานที่ เพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน และจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ให้คำปรึกษา ชี้แนะ การทำงานของผู้เรียน
- จัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดง ความคิด กล้าที่จะแสดงความคิด รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น พิจารณาความคิดผู้อื่นโดยใช้เหตุผล

การเป็นโลกที่ดี ที่เคารพบรรทัดฐานทางสังคมกำหนดขึ้น เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เข้าใจถึงความแตกต่าง โดยไม่สร้างปัญหาและความขัดแย้งด้วยใช้หลักธรรมที่ตนเองนับถือต่อการประพฤติและปฏิบัติตน

- ส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการรู้จักคิด วิเคราะห์ การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติอย่างรอบคอบ คิด เป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักบทบาทหน้าที่ หลีกเลี่ยง การก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม
- ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนทำงานร่วมกันอย่างตั้งใจ ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน ให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย เคารพกติกา รู้จัก ปฏิบัติตามเสียงฉันทามติเสียงข้างมากไม่หลีกเลี่ยงหรือเอาเปรียบผู้อื่น
- ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนโดยสอดแทรก หลักธรรมแต่ละศาสนา ที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับการ ดำเนินงานและการดำเนินชีวิตของผู้เรียนเพื่อให้การดำเนิน กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

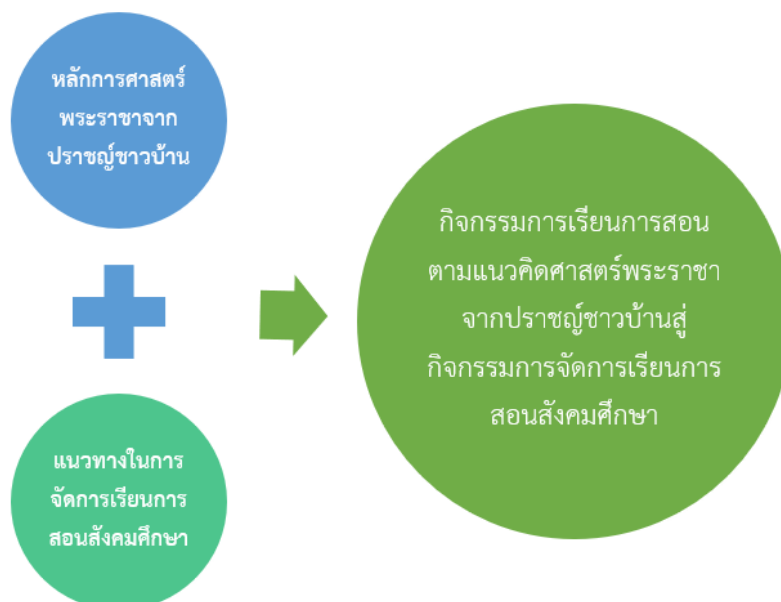
อภิปรายผลการวิจัย

จากหลักการศาสนาพระราชาจากปราชญ์ชาวบ้าน เห็นได้ว่าแนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านผู้สะสม ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ของท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีการหล่อหลอม ซึมซับ บ่มเพาะ คั้นคว่ำ ทดลองโดยใช้ วิถีชีวิตของตนเองกลั่นกรองสิ่งที่มีคุณค่าแก่ ชีวิต แก่ผืนแผ่นดิน สืบทอดเป็นมรดก และสมบัติ ทางปัญญา ถ่ายทอดให้กับผู้อื่น จึงเป็นผู้มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนตนเอง เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจ เกี่ยวกับชุมชนอย่างถูกต้องประยุกต์ใช้ศาสตร์ต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมภายนอก สามารถสร้างพลังในการจัดการตนเองเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนนำมาซึ่งความ สงบ สุข และ เจริญก้าวหน้า อย่างมั่นคง และยั่งยืน ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ และสอดคล้องกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาจาก การถอดบทเรียนด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญตามแนวคิดศาสนาพระราชาจากปราชญ์ชาวบ้าน ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นโดยครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้าง และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นำไปสู่การเกิดสมรรถนะที่สำคัญตามที่สังคมต้องการ ด้วยการจัดการเรียน การสอนผ่านมโนทัศน์ที่สำคัญต่างๆ อาทิ หน้าที่พลเมือง ศาสนา ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะแสวงหาความรู้จากสิ่งที่ตนเองสนใจ ด้วยการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอยู่เสมอเพื่อสะสม ประสบการณ์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่ออธิบาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสังคม โดยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันวางแผนการ ดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันตลอดจนการแสดงตนด้วยการประพฤติ และปฏิบัติด้วยการมีจริยธรรม และคุณธรรมที่ดีในด้าน การแต่งกาย กิริยา วาจา อย่างเหมาะสม พร้อมด้วย การมีจิตอาสาการเห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน จากลักษณะข้างต้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน เป็นพลโลกที่ดีที่เคารพบรรทัดฐานทางสังคมกำหนดขึ้นโดยเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่นเข้าใจถึงความ

แตกต่าง โดยไม่สร้างปัญหา และความขัดแย้งด้วยใช้หลักธรรมที่ตนเองนับถือต่อการประพฤติ และปฏิบัติตนเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้การวิจัย

แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดศาสตร์พระราชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นการถอนบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ และประสบการณ์ที่ดำเนินงานใน กิจกรรมต่างๆ แนวทางดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดทักษะแสวงหาความรู้ จากสิ่งที่ตนเองสนใจ ด้วยการ เพื่ออธิบาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสังคม ตลอดจนการแสดงตนด้วยการประพฤติ และปฏิบัติด้วยการมีจริยธรรม และคุณธรรมที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด -19 จึงมีข้อจำกัดในการดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ถ้ามีการลงพื้นที่จริงจะทำให้เห็นบริบทของท้องถิ่นที่รอบด้านมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการนำผลการวิจัยไปขยายผลในกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของแนว ทางการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้แนวคิดปราชญ์ชาวบ้านของประเทศต่าง ๆ ที่มีบริบทที่คล้ายกับประเทศไทยเพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างกัน
2. ควรมีการวิจัยต่อยอดเสริมทางบวกด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญอันจะนำมาสู่กิจกรรมการปฏิบัติจริงในภาคสนามของผู้เรียน

บรรณานุกรม

- คำพันธ์ เหล่าวงษ์. (2559). ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2559. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.moac.go.th/philosopher-philosopher-preview-382991791792>.
- โชคดี ปรโลกานนท์. (2556). ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.moac.go.th/philosopher->
- เดลินิวส์. (2562). สูดยอดปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำศาสตร์พระราชพัฒนาอีสาน. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/746295.philosopher-files-391491791796>.
- ศาสตร์พระราชสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. (2564). สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2565, จาก <https://web.parliament.go.th/view/7/nationalassembly/TH-TH>
- สงวน มงคลศรีพันธุ์. (2565). สงวน มงคลศรีพันธุ์ สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.chumphon.doe.go.th>.
- สมศักดิ์ เครือวัลย์. (2558). ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2558. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.moac.go.th/philosopher-philosopher-preview-382991791795>
- อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ และคนอื่นๆ. (2561, มีนาคม). บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการตนเองของชุมชน. วารสารเกษมบัณฑิต. 19(พิเศษ). สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2565, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jkbu/article/view/110059/90159>

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา*

THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF THE KILANUPHATTHA
BUDDHA OF BUDDHISM

วราพร อรรถสุข, พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท และ ประสิทธิ์ แก้วศรี

Varapron Usthasuk, Phrakhru Sangkharak Ekkaphat Apichanto and Prasit Kaewsri

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: tatila.j@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับพระคิลานุปัฏฐากและพระธรรมวินัยเกี่ยวกับการดูแลพระสงฆ์ จำนวน 8 รูป/คน และเป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล อาทิ การศึกษาข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากที่ทำหน้าที่ดูแลพระสงฆ์อาพาธ อันเกิดจากการฝึกอบรมและได้ปฏิบัติจริงนั้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) คุณลักษณะด้านจิตใจ เป็นผู้ที่มีจิตพรหมวิหาร มีจิตกัลยาณมิตร และมีจิตอาสา 2) คุณลักษณะด้านปัญญา เข้าใจบุคคล เข้าใจบริบทหน้าที่ ใฝ่รู้อยู่เสมอ และเข้าใจโรค 3) คุณลักษณะด้านการเยียวยา มีทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ทักษะการให้การปรึกษา และทักษะการนำภavana 4) คุณลักษณะด้านการประสานชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ดี และการสื่อสารดี 5) บทบาทปัจจุบัน ดูแลผู้ป่วย เยียวยาจิตใจ และให้ความรู้

2. แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) ด้านการอบรม อาทิ การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในการดูแลรักษาพยาบาล การแต่งตั้งพระสงฆ์ในวัดอย่างน้อยหนึ่งรูปเป็นพระคิลานุปัฏฐาก 2) ด้านงบประมาณ อาทิ จัดตั้งกองทุนสนับสนุน และ 3) ด้านนโยบาย อาทิ ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ เป็นต้น จากผลการศึกษาได้

* Received November 11, 2022; Revised March 3, 2023; Accepted March 5, 2023

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐาก ได้แก่คุณลักษณะที่ควรนำไปใช้เพื่อเป็นองค์ความรู้หรือจัดอบรมส่งเสริมให้เกิดมีมากขึ้นในกลุ่มพระสงฆ์ทั่วไป

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์; พระคิลานุปัฏฐาก; พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The research article on “The Desirable Characteristics of Gilānupaṭṭhāk Monk in Buddhism” has the following objectives: 1) to study the desirable characteristics of the Buddhist caregiver monks according to Buddhism. 2) to study the approach to promoting the desirable characteristics of the Buddhist caregiver monks according to Buddhism. The study was qualitative research, collecting data from in-depth interview with the key informants were the monks and the experts who connect with the Gilānupaṭṭhāk Monk and Dhamma-Vinaya (or the Norm-Discipline) that relate to care the monks. The key informants were 8 Buddhist monks/person. And the data analysis; such as document data study and interview data, was the content analysis.

The results of the study about The Desirable Characteristics of Gilānupaṭṭhāk Monk in Buddhism were as follows:

1. the desirable characteristics of the Buddhist caregiver monks in Buddhism that according to the training and the practice, the desirable characteristics of the Buddhist caregiver monks included 5 components, namely, 1) Psychological characteristics: the sublime state of mind, good company mind, and volunteer mind; 2) Intellectual characteristics: the understanding of people, the understanding of limit of responsibility, be enthusiastic in learning, and having knowledge about deceases; 3) Characteristics of curing: the deep listening skill, counseling skill, and facilitating skill in mental development; 4) Characteristics of community relationship: have good relationship and communication skills; and 5) Present role Characteristic: good caregiver, mental healing, and giving knowledge.

2. the approach to promoting the desirable characteristics of the Buddhist caregiver monks according to Buddhism included 3 components, as follows: 1) Training, for example, medical care knowledge training, appointment Gilānupaṭṭhāk monk at least 1 monk per a temple; 2) Budgeting, for example, establishment of supporting fund; and 3) The policy, for example, Buddhist monks health charter. The result of this research suggested that Thai

sangha should provide training to develop desirable characteristics of Buddhist caregiver in monks.

Keywords; The desirable characteristics; Gilānupaṭṭhāk Monk; Buddhism

บทนำ

ทุกคนทุกอาชีพทุกศาสนาทุกสรรพชีวิตล้วนเกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยตามสภาพ และปัจจัยของผู้คนไม่เว้นแต่พระภิกษุสงฆ์ที่ถือศีลภาวนาก็น่าจะหลีกเลี่ยงความเจ็บไข้ไม่ได้พระภิกษุสงฆ์ที่เจ็บไข้ในภาษาโบราณเรียกว่า“ภิกษุไข้” แต่เรียกเป็นทางการว่า“ภิกษุอาพาธ” หรือเรียกว่า“พระอาพาธ” การพยาบาลพระอาพาธนั้นมีความเชื่อว่าถือเป็นบุญใหญ่เป็นการทำความดี และที่สำคัญที่จะทำให้ผู้ดูแลหรือพยาบาลพระอาพาธควรจะได้ปลื้มใจเหมือนกับว่าได้อุปัฏฐากพระองค์ตามพระพุทธรูปว่า “ภิกษุทั้งหลายผู้ใดจะอุปัฏฐากเราผู้นั้นพึงพยาบาลภิกษุอาพาธ ซึ่งหมายถึงภิกษุทั้งหลายผู้ใดจะอุปัฏฐากเราผู้นั้นพึงพยาบาลผู้เจ็บไข้” จากสภาพการในการดูแลพระภิกษุสงฆ์มีการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ป่วยทั่วไปบ้าง ตามแบบพระธรรมวินัยบ้างในการพยาบาลตามสภาพจริง ยังมีความแตกต่างที่หลากหลายของพระภิกษุสามเณร ขึ้นกับจำนวนพรรษาที่ถือบวชซึ่งพระภิกษุจะมีการเคร่งครัดที่แตกต่างกันได้โดยยามเจ็บป่วยข้อมูลของความเข้าใจในข้อมูลส่วนบุคคลจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่บุคลากรสุขภาพควรทราบเป็นกรอบความเข้าใจเบื้องต้นก่อนที่จะเข้าไปพูดคุยที่เป็นการเฉพาะของแต่ละรูป เพื่อให้การให้บริการอย่างเป็นวิชาชีพรู้จักสอบถามและมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันต่อคำตอบที่ได้รับจากพระอาพาธนอกจากนี้ ปัญหาที่พบในการพยาบาลพระอาพาธคือรักษาเมื่อไม่คุ้นเคยกับพระธรรมวินัยจะเกิดความกลัวในการปฏิบัติพยาบาลกับพระอาพาธกลัวท่านจะอาบัติกลัวปฏิบัติไม่ถูกกลัวการพูดไม่ถูกทั้งที่พยาบาลมีองค์ความรู้ทางการพยาบาลเป็นอย่างดีการมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระธรรมวินัยจะทำให้พระอาพาธหรือผู้ใกล้ชิดเกิดความเชื่อใจไว้วางใจต่อบุคลากรที่ดูแลแล้วมีความรู้ และเข้าใจพระอาพาธดีก่อนที่จะลงมือให้การพยาบาลในการดูแลรักษาเยี่ยงยาทั้งร่างกาย และจิตใจต่อไป

ดังนั้น การพยาบาลภิกษุอาพาธต้องรู้ข้อปฏิบัติของพระสงฆ์คือการรู้วินัยของพระภิกษุที่มีสองด้านคือข้อห้าม และข้อปฏิบัติตามหลักการทำสิ่งใดก็ทำด้วยความเมตตาจะพูดสิ่งใดก็พูดด้วยเมตตาจะคิดสิ่งใดก็คิดด้วยเมตตาพึงปฏิบัติต่อพระอาพาธด้วยกริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน และด้วยปฏิบัติการทุกอย่างที่แสดงถึงความเคารพต่อพระสงฆ์

พระธรรมวินัยกับการพยาบาลโดยภาพรวมแล้วพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เกียรติสูงสุดในสังคม แม้จะเป็นผู้ที่บวชใหม่ก็ตามแต่ขณะเดียวกันพระภิกษุสงฆ์ก็ถูกคาดหวังจากสังคมว่าจะต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเคร่งครัดในศีล และศึกษาปฏิบัติธรรม เสียสละ มีคุณธรรม เป็นผู้นำทางสังคม เป็นที่พึ่งที่ปรึกษาช่วยจัดปัญหา และความทุกข์ใจให้ผู้คน และสังคมได้จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจว่าเหตุใดเมื่อมีข่าวพระที่ประพฤติดุเดือดไม่เหมาะสมนอกกริยานอกรอยจึงได้รับความสนใจ และถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากพุทธศาสนิกชนในสังคมทำให้พระที่ประพฤติดีตั้งใจศึกษาปฏิบัติธรรม และมีคุณสมบัติที่สังคมคาดหวังจึงมัก

ได้รับการเคารพบูชาให้เกียรติสูงมากจากสังคม แม้ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนไปจากอดีตวัด/พระสงฆ์ ถูกลดบทบาทให้ทำหน้าที่ด้านคุณธรรม และพิธีกรรมเท่านั้น แต่พระภิกษุทั่วไปที่ไม่ได้โดดเด่นในทางปฏิบัตินั้นก็ยังคงได้รับเกียรติ และถูกคาดหวังจากสังคมอยู่ไม่น้อยเช่นกันด้วยเหตุนี้การปฏิบัติใด ๆ ต่อพระสงฆ์โดยทั่วไปจึงต้องทำด้วยความเคารพให้เกียรติมิฉะนั้นจะถูกตำหนิจากคนในสังคมไทยที่ถูกปลูกฝังทางวัฒนธรรมมาให้เคารพต่อพระภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องให้การรักษารักษาหรือพยาบาลพระภิกษุสงฆ์อาพาธที่ต้องมีการสัมผัส การเจาะ การสอดใส่เครื่องมือการตรวจดูวัยวะ หรือทำความสะอาดร่างกายมีหลายโอกาสต้องสัมผัสตัวท่านด้วยทั้งหมดนี้ต้องทำด้วยความเคารพให้เกียรติ และระมัดระวังมากขึ้นเป็นพิเศษ เพราะกำลังถูกจับจ้องและประเมินจากมาตรฐานทางสังคมวัฒนธรรมทั้งจากตัวพระองค์ เสนาธิษฐาน ญาติโยม ผู้ป่วยเตียงข้าง ๆ และญาติ เพื่อนร่วมงานที่มาพบเห็น หรือแม้แต่จากความรู้สึกในใจของตนเองซึ่งก็ได้รับการปลูกฝังอบรมให้เคารพต่อพระภิกษุมาเช่นกัน

พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้บริสุทธิ์ถือเพศพรหมจรรย์ในทางวัฒนธรรมผู้หญิงกับพระสงฆ์จึงต้องแยกออกจากกันให้มากที่สุดวิธีพุทธไทยได้สร้างประเพณีพิธีกรรมหลายอย่างที่จะช่วยแยกพระสงฆ์ให้ห่างออกจากญาติโยมผู้หญิง เช่น ให้มีการใช้ผ้ารับประเคนเพิ่มขึ้นมาแทนการรับจากมือสตรีโดยตรงเพื่อป้องกันความผิดพลาดขณะรับของการแบ่งแยกที่นี้ การให้โยมผู้ชายนั่งคั่นหรืออยู่ใกล้พระมากกว่าโยมผู้หญิงการที่บุคลากรสุขภาพซึ่งส่วนใหญ่เป็นสตรี และจำเป็นต้องทำหน้าที่ดูแลภิกษุอาพาธอย่างใกล้ชิดต้องมีการถูกเนื้อต้องตัวล้วนเป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมอย่างยิ่ง ซึ่งบุคลากรผู้ดูแลจำนวนไม่น้อยจำเป็นต้องให้การพยาบาลทั้งที่มีความรู้สึกผิดหรือไม่เหมาะสมอยู่ภายในใจตนขณะเดียวกัน พระภิกษุจำนวนไม่น้อยที่เคร่งครัดในพระวินัยมักปฏิเสธการเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลก็เพราะเหตุนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องพักรักษาตัวในฐานะผู้ป่วยใน แม้จะกล่าวกันว่าสตรีสามารถให้การดูแลภิกษุอาพาธได้ ท่านยกเว้นไว้ให้ แต่ก็เป็นการกล่าวขึ้นพระธรรมวินัยกับการพยาบาล โดยภาพรวมแล้วพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เกียรติสูงสุดในสังคม แม้จะเป็นผู้ที่บวชใหม่ก็ตามแต่ขณะเดียวกันพระภิกษุสงฆ์ก็ถูกคาดหวังจากสังคมว่าจะต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เคร่งครัดในศีล และศึกษาปฏิบัติธรรม เสียสละ มีคุณธรรม เป็นผู้นำทางสังคม เป็นที่พึ่งที่ปรึกษา ช่วยขจัดปัญหา และความทุกข์ในใจให้ผู้คน และสังคมได้จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจว่าเหตุใดเมื่อมีชาวพระที่ประพฤติดังนั้นไม่เหมาะสมนอกรัตนกรอยจึงได้รับความสนใจ และถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากพุทธศาสนิกชนในสังคมก็ยังคงได้รับเกียรติ และถูกคาดหวังจากสังคมอยู่ไม่น้อยเช่นกันด้วยเหตุนี้การปฏิบัติใด ๆ ต่อพระโดยทั่วไปจึงต้องทำด้วยความเคารพให้เกียรติมิฉะนั้นจะถูกตำหนิจากคนในสังคมไทยที่ถูกปลูกฝังทางวัฒนธรรมมาให้เคารพต่อพระภิกษุสงฆ์

จริงอยู่ที่พระพุทธรองค์ได้ให้ข้อยกเว้นมากมายแก่ภิกษุอาพาธให้สามารถทำในสิ่งที่ภิกษุปกติผู้ไม่อาพาธทำแล้วถือเป็นอาบัติ เช่น สามารถส่องกระจกเพื่อใส่ยาดูแลสุขภาพได้ ฉันทยาที่เจือด้วยเหล้า ยืนถ่ายอุจจาระปัสสาวะได้ ฉันทอาหารหลังเที่ยงไปแล้ว เป็นต้น แต่ไม่มีข้อยกเว้นให้สตรีมาช่วยอุปัฏฐากดูแลยาอาหาร ตรงกันข้ามท่านกลับปรับอาบัติแก่พระภิกษุหมดทั้งวัด หากมีพระอาพาธแล้วไม่มีภิกษุรูปใดมาดูแลเลย แม้ว่าภิกษุอาพาธนั้นจะเป็นผู้ที่ไม่เคยช่วยเหลือใครมาก่อนเลยก็ตาม และทรงเปรียบอานิสงส์ในการพยาบาลภิกษุอาพาธว่าเทียบได้กับการดูแลอุปัฏฐากพระพุทธรองค์

ในปัจจุบันนี้ได้มีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกรุงเทพมหานครได้ส่งเสริมศักยภาพของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสมว.) ได้จัดทำหนังสือมือและจัดถวายความรู้อาสาสมัคร เพื่อให้พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสมว.) รับผิดชอบต่อตนเอง โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะมาพบพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสมว.) เพื่อติดตามการดำเนินงานและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนยาประจำวัดพร้อมกับถวายความรู้ด้านสาธารณสุข การดำเนินงานของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสมว.) เพื่อดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในวัดที่ตั้ง ศสมว. และปฏิบัติกิจกรรมสุขภาพดี “ทั้งนี้ บทบาทของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสมว.) มีหน้าที่สื่อสารเรื่องสุขภาพพระสงฆ์เฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสุขภาพในวัด และชุมชน ประสานงานด้านสุขภาพพระสงฆ์กับคณะสงฆ์ และหน่วยงานด้านสาธารณสุข ให้บริการสุขภาพเบื้องต้นแก่พระสงฆ์ในพื้นที่รวมถึงให้คำปรึกษา แนะนำ ถ่ายทอดความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพแก่ชุมชน และดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดีด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัย”

จากข้อมูลเบื้องต้นได้มีกลุ่มพระสงฆ์ที่รวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้เจ็บป่วยระยะสุดท้าย มีชื่อกลุ่มว่า “คิลานธรรม” จึงได้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยสนใจ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ดูแล เพื่อเป็นการฝึกฝนเป็นการบ่มเพาะการรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลการฝึกความมีเมตตากรุณาและเรียนรู้ที่จะดูแลผู้ป่วยอย่างถูกต้องอันเป็นรากฐานที่ได้เกื้อกูลกลายเป็น “กลุ่มคิลานธรรม” และอาจได้ขยายผลเกื้อกูลผู้เจ็บป่วยหรือแม้แต่บุคคลธรรมดาที่มีความทุกข์เป็นการเยียวยาเพื่อให้สังคมไทยได้เป็นสังคมที่มีสันติ หรือวิธีการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วย หรืออาพาธ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะที่จะช่วยให้พระสงฆ์ที่อาพาธได้รับการดูแลอย่างถูกต้อง โดยยึดหลักดูแลตามหลักพระธรรมวินัยและหลักการดูแลตามแพทย์แผนปัจจุบันอย่างถูกต้องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา และทำความเข้าใจ “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานูปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา” นั้นอย่างถูกต้อง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานูปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา” เป็นสิ่งจำเป็น และสมควรที่จะต้องศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จึงนำเสนอเรื่องนี้เพื่อเป็นแนวทางแห่งการศึกษาเป็นลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานูปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานูปัฏฐาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับพระคิลานูปัฏฐากและพระธรรมวินัยเกี่ยวกับการดูแลพระสงฆ์ จำนวน 8 รูป

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวกับพระคิลานุปัฏฐากและพระธรรมวินัยเกี่ยวกับการดูแลพระสงฆ์ จำนวน 8 รูป/คน โดยมีรายชื่อต่อไปนี้ ดังนี้ (1) พระธรรมกิตติเมธี นักธรรมชั้นเอกเปรียญธรรม 9 ประโยคปริญญาสาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.)ปริญญาสาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) Doctor of Philosophy (Ph.D.) กรรมการมหาเถรสมาคม ,ผจล.วัดราชาธิวาสวิหาร (2) พระสุธีวีรบัณฑิต,รศ.ดร. พธ.บ. สาขาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารองค์การ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต Ph.D สาขาปรัชญา (Phil.) มหาวิทยาลัยมจร รัฐพิหาร ประเทศอินเดีย ผอ.สำนักส่งเสริม ฯ มจร., (3) ดร.จิราภรณ์ ศรีไชย Ph.D (พุทธจิตวิทยา)รองผู้อำนวยการด้านการพยาบาล โรงพยาบาลสงฆ์ (4) พระครูปริยัติธรรมคุณ พธ.บ, ศศ.ม. (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์) เจ้าอาวาสวัดขันธ์ตถการ และประธานพระคิลานุปัฏฐาก (5) พระมหาณัฐพงษ์ จิตปณฺโญ ดร. Ph.D (พระพุทธศาสนา) รองนายกองค์การบัณฑิตศึกษา มจร. , อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยชินวัตร (6) พระวุฒิ สุเมโธ กำลังศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา มจร.พระสงฆ์พระคิลานุปัฏฐาก พระอาสาฬหบูชาธรรม (7) พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ ป.ธ.๗, พธ.บ.(พุทธจิตวิทยา), พธ.ม.(ชีวิตและความตาย), พธ.ด (พุทธจิตวิทยา) ประธานกลุ่มอาสาฬหบูชาธรรม (8) พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์ ผศ., พธ.บ. , พธ.ม. อดีตผู้อำนวยการหลักสูตรชีวิตและความตาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเด็นคำถามการให้สัมภาษณ์ระดับลึก โดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและคำถามปลายเปิด การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ขออนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย จากมหาวิทยาลัย ถึง พระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวกับพระคิลานุปัฏฐากและพระธรรมวินัยเกี่ยวกับการดูแลพระสงฆ์ 2) ติดต่อประสานงาน ส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับพระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกัพระคิลานุปัฏฐากและพระธรรมวินัยเกี่ยวกับการดูแลพระสงฆ์ โดยผู้วิจัยจัดส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 3) ผู้วิจัยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูล ตัดสินใจในการเข้าร่วมการวิจัยพร้อมแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าผลการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมวิจัย จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล เมื่อเข้าร่วมการวิจัยแล้วมีสิทธิ์ยกเลิกการเข้าร่วมวิจัยเมื่อไหร่ก็ได้ และข้อมูลการวิจัยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน กันยายน 2563 – ธันวาคม 2564 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล 1) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจากการทบทวนข้อมูลเอกสาร การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ 2) ถอดเทปเสียงจากการสัมภาษณ์เป็นตัวหนังสือ แล้วนำ keyword สำคัญมาเรียบเรียงตามประเด็นที่ศึกษา 3) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปความตามประเด็นสำคัญ 4) นำเสนอข้อมูลในรูปความเรียงตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ วิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับพระคิลานุปัฏฐากที่ทำหน้าที่ดูแลพระสงฆ์อาพาธ อันเกิดจากการฝึกอบรม และได้ปฏิบัติจริง ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐาก ตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 5 ด้านได้แก่

1. คุณลักษณะด้านจิตใจ เป็นคุณลักษณะความสามารถด้านในจิตใจ และอารมณ์อยู่ในสภาพสงบและมีคุณภาพคุณลักษณะทางจิตใจที่เน้นให้เห็นความสำคัญก็คือ การมีสุนทรียภาพ ความสงบสุขในจิตใจ ความมีสติ สมาธิ ความเพียร ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และความเชื่อมั่นในตนเอง และการมีเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยมีจุดประสงค์ให้พัฒนาทั้งตนเอง และปกป้องดูแลบุคคลอื่นในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความอบอุ่น ดังนี้ 1.1) มีจิตพรหมวิหาร พบว่ามีลักษณะดังนี้คือ ทำด้วยความหวังดีด้วยความปรารถนาดีนั้น มีใจรักในการดูแลรักษาอยากช่วยเหลือไม่นิ่งดูเฉย อยากให้เขาพ้นทุกข์ทุกด้าน อาสาช่วยโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนให้กำลังใจ ไม่พูดอะไรที่บั่นทอนจิตใจผู้ป่วย ไม่ถือสาผู้ป่วยในพฤติกรรมจากการเจ็บป่วย 1.2) มีจิตกัลยาณมิตร พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ ความเป็นผู้ที่มีความอดทน เป็นเพื่อนอยู่ร่วมกับคนไข้ได้ตลอดเวลา ดูแลอย่างใกล้ชิด เป็นผู้น่ารักใคร ๆ ก็อยากเข้าใกล้อยากช่วยเหลือ พูดอะไรมีเหตุผลมีหลักการไม่นึกขึ้นเองอะไรเอง พูดให้กำลังใจ ไม่พูดบั่นทอนความรู้สึกคนป่วย พูดเรื่องยากให้ง่าย เป็นหูเป็นตาดูแลพระด้วยกันอย่างใกล้ชิด เป็นผู้ประสานงานส่งพระที่มีอาการป่วยให้ถึงมือหมอ 1.3) มีจิตอาสา พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ ทำหน้าที่เยี่ยมชาวบ้านตามหมู่บ้าน มีวิริยะความอดสาหัส ไปช่วยดูแลไม่ต้องกังวลเรื่องอดหลับอดนอน อาการป่วยจะหนักไม่หนักก็เข้าไปช่วยด้วยน้ำใจ ต้องคิดว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน คอยดูแลพยาบาลพระป่วยอาพาธภายในวัด

2. คุณลักษณะด้านปัญญา เป็นคุณลักษณะและความสามารถทางสมองของบุคคลในการเรียนรู้ เข้าใจสิ่งต่าง ๆ จากระดับความคิดพื้นฐานไปสู่ความคิดขั้นสูงอย่างเป็นระบบ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่ประมวลผ่านการพิจารณา กลั่นกรอง ไตร่ตรอง ทบทวนในแง่ความถูกต้องตามความเป็นจริงอย่างมีเหตุผลมีหลักการ ดังนี้ 2.1) เข้าใจคนเข้าใจบริบทหน้าที่ พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ รักษาดูแลโดยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะฐานะหน้าตาในสังคม 2.2) ใฝ่รู้อยู่เสมอ พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ เรียนรู้โรคภัยใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นวิธีรักษาและปรุยาเบื้องต้น ถามผู้รู้และศึกษาเองจากหนังสือและช่องทางอื่น ๆ ไม่เกียจคร้านในการใฝ่รู้ 2.3) เข้าใจโรค พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ การเป็นคนช่างสังเกตวินิจฉัยโรค สาเหตุการเกิดโรควิธีการรักษาประกอบยาเบื้องต้น

3. คุณลักษณะด้านทักษะการเยียวยาการให้ความช่วยเหลือด้านสังคมจิตใจ แสดงความห่วงใย ใส่ใจ ให้กำลังใจและดูแลต่อเนื่องแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการเจ็บป่วย แก้อาการ บำบัด หรือฟื้นฟูสภาพเลวร้ายที่เกิดขึ้นในทีใดก็ตามให้ดีขึ้น ดังนี้ 3.1) ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ รับฟังผู้ป่วยเมื่อผู้ป่วยเกิดความไม่สบายใจอดทนฟังเป็น 3.2) ทักษะการให้การปรึกษา พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ การเป็นผู้พูดเรื่องยากให้ง่ายอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อม ใช้ข้อมูลตามหลักวิชาการ 3.3) ทักษะการนำภavana พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ เป็นผู้เอื้อให้ผู้ป่วยขัดเกลากิเลสไม่ต้องกังวลเรื่องที่อยู่อาศัย ไม่ต้องกังวลคนดูแลส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติ

4. คุณลักษณะด้านประสานชุมชนการทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือร่วมใจในการทำงานระหว่างชุมชนหรือองค์กร ภายนอก มีความร่วมมือกันพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นประสานเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของชุมชนเฉพาะด้วยมาตรการที่สนับสนุนความพยายามในการส่งเสริมการวางแผนกิจกรรมและการจัดการโครงการ ดังนี้ 4.1) มนุษย์สัมพันธ์ดี พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ การพึ่งพาอาศัยกันเกื้อกูลดูแลกัน ช่วยดูแลนำสิ่งของไปให้ประสานงานศูนย์อนามัยเพื่อเข้าการรักษา สามารถรู้จักจิตใจนิสัย ปรับตัวเองได้เป็นอย่างดีขณะเข้าไปทำงาน 4.2) สื่อสารดี พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ รู้จักสิ่งแวดล้อมการสื่อสารของคนป่วย ยอมรับ และเข้าใจผู้ป่วย รู้วิธีให้กำลังใจ แนวทางให้ท่านอยู่ได้ และเจริญสมณะธรรม

5. บทบาทปัจจุบัน การปฏิบัติตามหน้าที่ของพระคิลานุปัฏฐากและสิทธิของตนตามสถานภาพในสังฆการีตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในปัจจุบัน ดังนี้ 5.1) ดูแลกาย พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ ช่วยวัดความดันไม่ให้ความดันขึ้น ป้องกันโรคดูแลสุขอนามัยของผู้ป่วย อากาศปลอดโปร่งดีไหม ส่งเสริมสุขภาพประจำวัด ปฏิบัติการดูแลพระอาพาธ ผู้ทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ป่วย นำสิ่งของไปช่วยเหลือ 5.2) เยียวยาใจ พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ รับฟังความเจ็บป่วยอาการทางกายและทางใจ ยอมรับและเข้าใจผู้ป่วย รู้วิธีให้กำลังใจและแนวทางให้ผู้ป่วย นำธรรมะไปเทศและการสวดมนต์ 5.3) ให้ความรู้ พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ อบรมศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการรักษาดูแลผู้ป่วย เช่น ถ้าได้เรียนรู้มาบอกเตือนผู้ป่วยของแสดงว่าอันไหนกินได้ไม่ได้สำหรับคนป่วย อธิบายเรื่องของยาที่ใช้กับผู้ป่วยฟังรู้

แนวทางการส่งเสริมพระคิลานุปัฏฐาก จากการศึกษาพบประเด็นสำคัญอันจะนำมาประกอบการขับเคลื่อนงานของพระคิลานุปัฏฐากให้ประสบความสำเร็จได้ จากการวิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและทฤษฎีและได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ จำนวน 8 ท่านพบว่าแนวทางส่งเสริมพระคิลานุปัฏฐาก 3 ส่วน ดังนี้

1. ด้านการอบรม พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ การจัดระบบเตรียมความพร้อมของพระอุปัฏฐากสถานพยาบาลประจำวัดในการฝึกอบรมให้ความรู้ในการดูแล รับฟังความคิดเห็นและส่งเสริมที่สนใจในการดูแลแต่งตั้งพระสงฆ์ในวัดอย่างน้อยหนึ่งรูปเป็นพระคิลานุปัฏฐาก วางแผนให้เจ้าอาวาสทุกวัดเห็นความสำคัญพระคิลานุปัฏฐาก

2. ด้านงบประมาณ พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ มีการสนับสนุนนิตยภัตรค่ารถ ค่าเดินทาง ค่าอาหาร ภาครัฐและคณะสงฆ์มีการจัดตั้งกองทุนเป็นการสนับสนุน

3. ด้านนโยบาย พบว่ามีลักษณะดังนี้ คือ ก่อตั้งธรรมนูญสุขภาพ ผู้ที่สนใจต้องความสนใจและเห็นความจำเป็นในการดูแลพระสงฆ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐาก 5 อย่าง 1) คุณลักษณะด้านจิตใจ 2) คุณลักษณะด้านปัญญา 3) คุณลักษณะด้านทักษะการเยียวยา 4) คุณลักษณะด้านประสานชุมชน 5) บทบาทปัจจุบัน มีคุณลักษณะที่ควรมี และมีความคล้ายกับงานวิจัยของอุมาพร นิมิตระกูล ได้ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพจากพระคิลานุปัฏฐากสู่พระนักสื่อสารในเขตสุขภาพ

ที่ 1 ว่าพฤติกรรมสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพของพระคิลานุปัฏฐากโดยผลคะแนนเฉลี่ยพระสงฆ์ที่ผ่านการอบรมพระคิลานุปัฏฐากมีความรอบรู้ด้านสุขภาพมากกว่าพระสงฆ์ที่ไม่ได้รับการอบรมมีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p < .001$) มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ หันมาดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้นเอาตนเองเป็นต้นแบบและบอกต่อให้กับคนอื่น และมีความใกล้เคียง Phraathikarn Chalerm Gandasaro (Dangpratoom), Phra Sakdithat Samvaro ที่ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้ผลการวิจัยพบว่า 1) พระคิลานุปัฏฐากคือ พระสงฆ์ผู้ดูแลหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการเอาใจใส่ปฐมพยาบาล ด้วยคิลานธรรมทั้งทางกาย สังคม จิต ปัญญา ทำให้มีใจยินดีชื่นชม หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลายเพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น เพื่อให้เกิดความดีงามแห่งสงฆ์ 2) กระบวนการพัฒนาพระคิลานุปัฏฐากดำเนินการโดยใช้กิจกรรมหลักคือ การอบรมหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐากให้สอดคล้องกับแนวคิดโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพ ที่มีเป้าหมายโดยยึดหลักการสำคัญ คือ การใช้ทางธรรมนำทางโลก 3) พระคิลานุปัฏฐากได้รับการพัฒนาศักยภาพที่ทำให้มีองค์ความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย มีทักษะ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติและการทำงานในการดูแลสุขภาพอนามัยตามหลักพระธรรมวินัย และมีศักยภาพในการสร้างการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์แกนนำชุมชนในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์

2. แนวทางส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบประเด็นสำคัญอันจะนำมาประกอบการขับเคลื่อนงานของพระคิลานุปัฏฐากให้ประสบความสำเร็จได้ ดังนี้ มีการอบรม จัดสรรงบประมาณ ร่างนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมพระคิลานุปัฏฐาก คล้ายกับงานวิจัยของยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง และพิชิต ปุริมาต ได้ศึกษาการบูรณาการหลักการดูแลสุขภาพตามหลักพระพุทธศาสนา ของอาวาสสมัครสาธารณสุขประจำวัด ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของอาวาสสมัครสาธารณสุขประจำวัด จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการให้บริการ ช่วยเหลือรักษาพยาบาล รองลงมาคือ ด้านการเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนใน ชุมชนตามกระบวนการ จปฐ. น้อยที่สุดคือ ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุข 2. พุทธวิธีในการดูแลสุขภาพของอาวาสสมัครสาธารณสุขประจำวัด (อสว.) ในจังหวัด นครราชสีมา ได้แก่ พุทธวิธีในการดูแลสุขภาพแบบพึ่งพาตนเอง พุทธวิธีในการดูแลสุขภาพด้วยการฝึกจิต พุทธวิธีในการดูแลสุขภาพด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม พุทธวิธีในการดูแลสุขภาพด้วยปัญญา พุทธวิธีในการดูแลสุขภาพด้วยธรรมะและโอสถ พุทธวิธีในการดูแลสุขภาพด้วยวัตร 14 และ พุทธวิธีในการดูแลสุขภาพด้วยการเป็นต้นแบบ 3. แนวทางการบูรณาการหลักการดูแลสุขภาพตามหลักพระพุทธศาสนาของอาวาสสมัครสาธารณสุขประจำวัด หลักธรรมเบื้องต้นสำหรับบูรณาการกับงานสาธารณสุขมูลฐาน พรหมวิหาร 4 ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้ เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ เพื่อให้พระภิกษุได้สงเคราะห์เพื่อนภิกษุ และประชาชนทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม การบูรณาการกับการปฏิบัติงานของอาวาสสมัครสาธารณสุข ประจำจังหวัดนครราชสีมา พระสงฆ์ปฏิบัติงานตามบทบาทอาวาสสมัครสาธารณสุขประจำวัด การส่งเสริมการดูแลสุขภาพพระสงฆ์แบบต่อเนื่องอีกทั้งจัดทำฐานข้อมูลของอาวาสสมัครสาธารณสุขประจำวัด

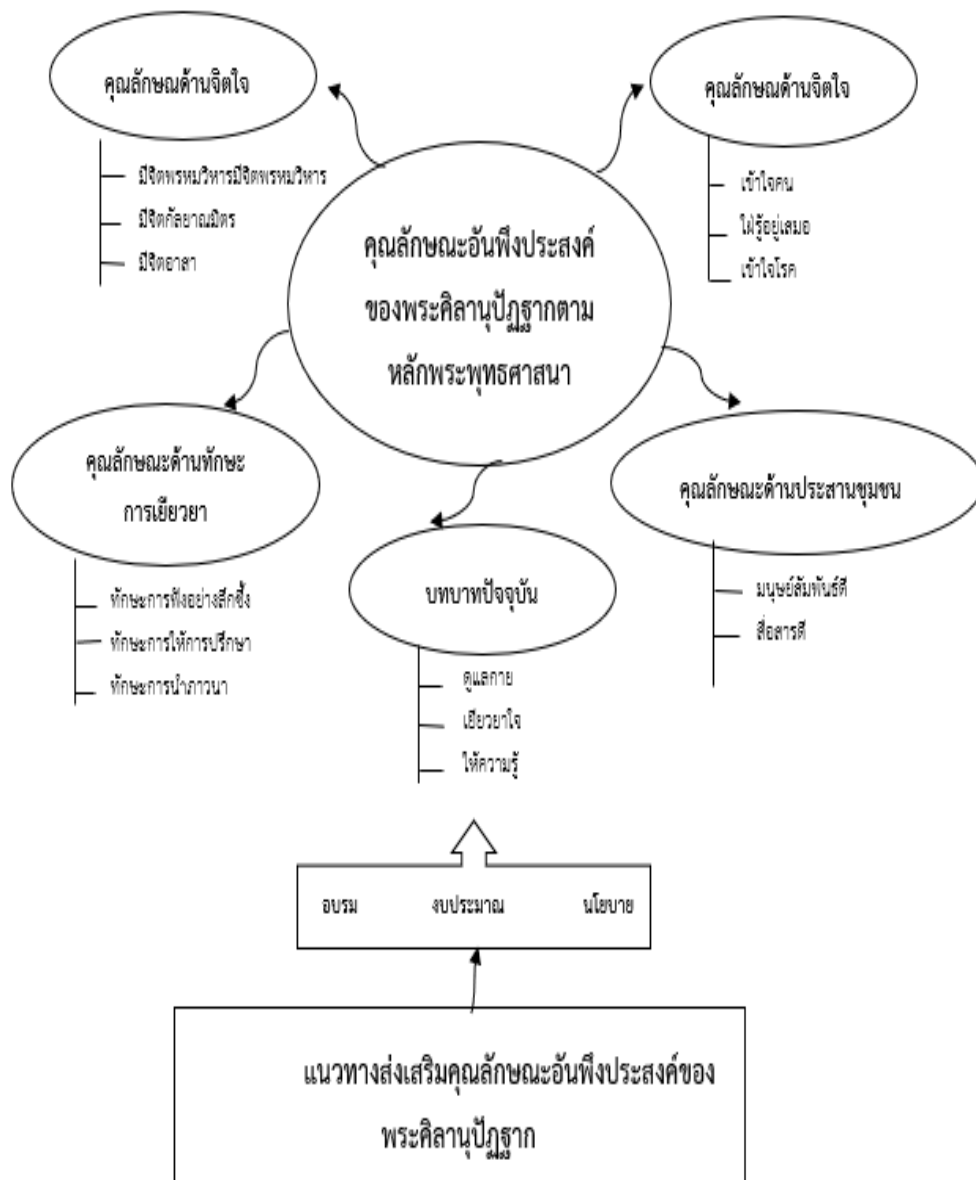

จังหวัดนครราชสีมา เป็นปัจจุบัน ส่งเสริมอบรมพระสงฆ์ในการดูแลสุขภาพตนเอง พร้อมจัดหาอุปกรณ์พื้นฐานสำหรับดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และชุดการปฐมพยาบาลเบื้องต้น จัดทำเวทีสนทนาปัญหาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำวัดเทศน์ให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน แจกจ่ายสารสาธารณสุขแก่เพื่อนพระสงฆ์และประชาชน บ้านในเขตรับผิดชอบ แสวงหาความรู้และฝึกทักษะในการสื่อสารสุขภาพใช้สื่อที่ทันสมัยประกอบการแจ้งข่าวเกี่ยวกับโรคระบาดในท้องถิ่นจัดแผนงานในการแจ้งข่าวเกี่ยวกับสุขภาพในชุมชน

องค์ความรู้การวิจัย

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากมีองค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้ 1. คุณลักษณะด้านจิตใจ ได้แก่ มีจิตพรหมวิหาร มีจิตกัลยาณมิตร มีจิตอาสา 2. คุณลักษณะด้านปัญญา เช่น เข้าใจคนเข้าใจบริบทหน้าที่ ใฝ่รู้อยู่เสมอ เข้าใจโรค 3. คุณลักษณะด้านทักษะการเยียวยา เช่น ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ทักษะการให้การปรึกษา ทักษะการนำพา 4. คุณลักษณะด้านประสาน เช่น มนุษย์สัมพันธ์ดี สื่อสารดี 5. บทบาทปัจจุบัน เช่น การดูแลกาย การเยียวยาใจ การให้ความรู้

2. แนวทางการส่งเสริมพระคิลานุปัฏฐาก จากการศึกษาพบประเด็นสำคัญอันจะนำมาประกอบการขับเคลื่อนงานของพระคิลานุปัฏฐากให้ประสบความสำเร็จได้ ดังนี้ มีการอบรม จัดสรรงบประมาณ ร่างนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมพระคิลานุปัฏฐาก

ภาพที่ 1 รูปแบบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. จากผลการศึกษาได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากนั้นคือคุณลักษณะควรที่จะนำไปใช้เพื่อเป็นองค์ความรู้หรือจัดอบรมส่งเสริมให้เกิดมีมากขึ้นในกลุ่มพระสงฆ์ทั่วไป
2. สามารถที่จะปรับปรุงแนวทางหรือเนื้อหาให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ และสามารถปรับวิธีการต่อการรักษาผู้ป่วย หรือพระอาพาธ ต่อการเจ็บป่วยต่อโรคนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาว่าเมื่อพระคิลานุปัฏฐากทราบถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานเป็นที่พึงพอใจกับผู้ป่วยและพระอาพาธและชุมชนบริเวณวัดมากน้อยเท่าไร
2. ศึกษาลงรายละเอียดเพิ่มเติมในแต่ละด้านของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระคิลานุปัฏฐากตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาต่อยอดจัดทำคู่มือการปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมของพระสงฆ์

บรรณานุกรม

- กิริวฒิ กิตยาติศัย. (2556). เอกสารประกอบการสอนวิชาสิทธิเสรีภาพของพระสงฆ์ หลักสูตรหลักนิตธิธรรม เพื่อประชาธิปไตยรุ่นที่ 1. วิทยาลัยรัฐธรรมนุญสำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ. 86-89.
- นิตนา อาจสันธิยะ พรทรรพ์ เตชะกุลเจริญ และคณะ. (2562). การพยาบาลพระสงฆ์อาพาธภายใต้พระธรรมวินัย. วารสารพยาบาลทหารบก. 20(3). 29.
- พระอธิการเฉลิม กนตสาโร (แดงประทุม). (2562). การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธนา พูนเกิดมะเริง และพิชิต ปุริมาต. (2557). การบูรณาการหลักการดูแลสุขภาพตามหลักพระพุทธศาสนาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำวัด. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สสส. (2561). สร.ห่วงสุขภาพพระสงฆ์ไทย เร่งพัฒนา “อสม.”. แหล่งที่มา <https://www.thaihealth.or.th/> สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2563.
- อุมาพร นิมิตระกุล และพระวิสิทธิ ฐิตวิสิทโธ. (2563). พฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพจากพระคิลานุปัฏฐากสู่พระนักสื่อสารในเขตสุขภาพที่ 1. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่. 11(1). 45.
- Office of the Royal Society. (2009). **Buddha discipline (Pratham)**. 3rd ed. Office of the Royal Society. 454.
- Praa jarn Vichit Thammakhoto & PitukTungchaichanaanun. (2017). **CuringinButhdism ways**. Artist qualifies company. 40-66.

การสื่อสารสาธารณะของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์*

PUBLIC COMMUNICATION OF SOCIAL WORK

PROFESSIONALS

เคท ครั่งพิบูลย์, ปานรัตน์ นิมตลุง และ รณรงค์ จันได

Kath Khangpiboon, Panrat Nimtaluong and Ronnarong Jundai

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Social Administration, Thammasat University

Email: kathkpb@tu.ac.th, panratnim@gmail.com and rjundai@tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสื่อสารสาธารณะ แนวปฏิบัติสำหรับนักสังคมสงเคราะห์เรื่องการสื่อสารให้ข้อปฏิบัติสำหรับการทำงาน โดยมีระเบียบวิธีวิจัยคือ การวิเคราะห์แก่นสาระจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การทบทวนเอกสาร การสืบค้น จัดระเบียบข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า การเพิ่มความเข้าใจของตนเองในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทุกระดับของงานสังคมสงเคราะห์มีความจำเป็น การพัฒนาแนวทางเป็นข้อปฏิบัติเพื่อให้ นักสังคมสงเคราะห์สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างเหมาะสมและให้มั่นใจว่าทุกระบวนการของการปฏิบัติงานยึดถือตามจริยธรรมทางวิชาชีพ แนวทางการปฏิบัติสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ในการสื่อสารสาธารณะ ประกอบด้วยความรู้ทางกฎหมาย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ มาตรฐานที่ 4 มาตรฐานการสื่อสารทางวิชาชีพ รวมทั้งการรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล การรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลกับงานสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้แนวทางสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรมกับผู้ให้บริการและสหวิชาชีพ สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ได้นำเสนอแนวทางการสื่อสารสาธารณะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ การรวบรวมข้อมูลและกรณีตัวอย่างจากคณะทำงานของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์ควรตระหนักถึงประโยชน์และข้อท้าทายของสื่อสังคมออนไลน์ในงานของนักสังคมสงเคราะห์และสำหรับผู้ให้บริการ โดยพิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดของผู้ให้บริการในการจัดบริการแบบออนไลน์ ความเป็นมืออาชีพบนออนไลน์ สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ช่วยให้สามารถสำรวจข้อพิจารณาด้านจริยธรรมเฉพาะที่เกิดขึ้นในโลกดิจิทัล และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพมีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม

คำสำคัญ: นักสังคมสงเคราะห์; การสื่อสารสาธารณะ; แนวปฏิบัติ

* Received February 5, 2023; Revised February 15, 2023; Accepted May 9, 2023

ABSTRACT

This study aims to provide public communication guidelines for social workers. To provide social workers with guidelines for working with the public. The study found that practice setting guidelines for social workers in public communication. The research methodology is a thematic analysis study from collecting information from documents and document review by searching, organising, and synthesising information. The study found that increasing understanding of the use of social media at all levels of social work practice is imperative. The development of guidelines is a practice to enable the proper use of social media and ensure that all social work practices and processes adhere to professional ethics. Practice guidelines for social workers in public communications incorporate legal knowledge. Including the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017, the Social Work Profession Act 2013, the National Health Act 2007, the Personal Data Protection Act 2019, and the Service Standards of Professionals, Social Work Standard 4 Professional Communication Standard. Including digital literacy, digital technology literacy and social work. There are guidelines for social workers to communicate effectively and ethically with clients and multidisciplinary teams. Thailand Council of Social Work Professions has presented guidelines for public communication for social work professionals. Data collection and case studies from the working group of the Council of Social Work Professions. Social workers should be aware of social media's potential benefits and challenges in their work and for service users. Account for the best interest of the clients in online services. e-Professionalism for social workers as it allows them to explore the specific ethical considerations that arise in the digital world. Moreover, digital technology and social media use are effectively responsible and ethical.

Keywords; Social Worker; Public communication; guidelines

บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีผลกระทบอย่างมากต่องานสังคมสงเคราะห์ และได้เปลี่ยนแปลงวิธีที่นักสังคมสงเคราะห์ให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ โดยการแพร่ระบาดส่งผลกระทบต่องานสังคมสงเคราะห์ และการจัดบริการ เช่น การให้บริการทางไกล นักสังคมสงเคราะห์ต้องปรับตัวเพื่อให้บริการทางไกล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การประชุมผ่านวิดีโอ และการส่งข้อความ นักสังคมสงเคราะห์ต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องมือดิจิทัล และต้องตระหนักถึงความเสี่ยง และประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการให้บริการทางไกล การแพร่ระบาดทำให้ความต้องการบริการทางสังคมเพิ่มขึ้นเนื่องจากบุคคล และครอบครัวจำนวนมากได้รับผลกระทบจากการเลิกจ้างงานเผชิญความยากลำบากทางเศรษฐกิจ และความท้าทายทาง

สุขภาพจิต การปรับตัวเพื่อให้บริการในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของผู้ใช้บริการ ความกังวลด้านสุขภาพ และความปลอดภัย ใช้ความระมัดระวังในการทำงานเพื่อปกป้องผู้ใช้บริการ และตนเองจากการแพร่กระจายของไวรัส อีกทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นในการทำงาน นักสังคมสงเคราะห์ต้องใช้เทคโนโลยีมากขึ้นเพื่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการบันทึกงานของบริการเข้าถึงข้อมูล และทรัพยากรต่าง ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้นักสังคมสงเคราะห์ควรมีความสนใจในการใช้เทคโนโลยีตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นของการใช้เทคโนโลยีในทางปฏิบัติ รวมทั้งการกำกับดูแลเทคโนโลยีเสมือนจริงในการใช้งาน การปรับตัวให้เข้ากับการใช้งานอย่างเข้าใจ และปลอดภัย

นักสังคมสงเคราะห์ควรสร้างความเข้าใจ และสามารถพิจารณาถึงความรับผิดชอบทางวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตต่อการใช้สื่อสาธารณะ การเพิ่มความเข้าใจของตนเองในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในทุกระดับของงานสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาแนวทางเป็นข้อปฏิบัติเพื่อให้สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม และให้มั่นใจว่าทุกระบวนการของการปฏิบัติงานยึดถือตามจริยธรรมทางวิชาชีพ มองถึงโอกาส และความท้าทายของสื่อสังคมออนไลน์ในการนำเสนอการปฏิบัติงาน และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ใช้บริการที่เผชิญกับการรู้เท่าทันการใช้สื่อและการเข้าถึงการสื่อสารสถานการณ์ของผู้ที่เปราะบางในสังคม เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และบุคคลที่ประสบปัญหาความยากจน คนไร้บ้าน หรือปัญหาสุขภาพจิต อาจเผชิญกับความท้าทายที่ไม่เหมือนใครเมื่อพูดถึงสื่อสังคมออนไลน์ ความท้าทายนี้รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล เช่น ประชากรกลุ่มเปราะบางอาจเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตได้อย่างจำกัด ซึ่งอาจจำกัดความสามารถในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์ และการเข้าถึงข้อมูล และทรัพยากรต่าง ๆ การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ได้แก่ กลุ่มเปราะบางอาจมีความเสี่ยงสูงที่จะประสบกับการถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต (Cyber Bullying) ซึ่งอาจรวมถึงการคุกคาม การกลั่นแกล้ง และคำพูดแสดงความเกลียดชังทางออนไลน์ ทั้งนี้ยังมีการเข้าถึงข้อมูลที่ผิดพลาดจากประสบการณ์การเรียนรู้กลุ่มเปราะบางอาจอ่อนไหวต่อข้อมูลที่ผิด และข้อมูลที่ผิดทางออนไลน์

ทั้งนี้ การใช้สื่อออนไลน์ปรากฏร่องรอยของข้อมูลในอินเทอร์เน็ตหรือร่องรอยดิจิทัล (Digital Footprint) หมายถึงข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ ที่สามารถพบได้ในอินเทอร์เน็ตเมื่อมีการค้นหาเกิดขึ้นก็สามารถปรากฏรายละเอียดของข้อมูลได้ ไม่ว่าจะเป็น ชื่อ นามสกุล ชื่อสถาบันการศึกษา สังกัดการทำงาน ที่อยู่ เลขบัตรประจำตัวประชาชน และอื่นๆ ดังนั้นสิ่งที่ถูกบันทึกลงไปออนไลน์จะมีร่องรอยดิจิทัลอยู่เสมอ ความรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital literacy) เป็นทักษะความเข้าใจ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือสื่อสาร และสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทักษะต่าง ๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ การนำทางอินเทอร์เน็ต และการทำความเข้าใจวิธีการประเมิน และใช้ข้อมูลดิจิทัลงานสังคมสงเคราะห์ช่วงขณะปกติใหม่ และหลังปกติใหม่จึงต้องตระหนักในความรู้เท่าทันดิจิทัลในการจัดบริการสังคม

ความรู้ด้านดิจิทัลมีความสำคัญมากขึ้นในงานสังคมสงเคราะห์เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีมากขึ้นในการให้บริการ สื่อสารกับผู้ใช้บริการ และรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์สามารถใช้ความรู้ทางดิจิทัลเพื่อบริการที่เกี่ยวข้อง ทั้งการจัดบริการเพื่อให้บริการทางไกลหรือในรูปแบบเสมือนจริง การรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการ และความต้องการลง

แบบประเมิน แบบสอบถาม แบบบันทึก ฐานข้อมูลต่าง ๆ ความรู้ด้านดิจิทัลสามารถช่วยให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถติดตามงานวิจัยล่าสุด แนวโน้ม และแหล่งข้อมูลความรู้ใหม่ นักสังคมสงเคราะห์ปรับตัวถึงการรู้เท่าทันสื่อไว้ในการทำงานเพื่อช่วยให้ผู้ใช้บริการประเมิน และสำรวจสื่อรูปแบบต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งอาจรวมถึงการช่วยให้ผู้ใช้บริการเข้าใจวิธีวิเคราะห์แหล่งข่าว โฆษณา และสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีเหตุผล ตลอดจนวิธีใช้สื่อเพื่อสนับสนุนตนเอง และชุมชน การรู้เท่าทันสื่อยังสามารถใช้เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ข้อมูลที่ผิดพลาด และความปลอดภัยทางออนไลน์ นอกจากนี้ อาจใช้การรู้เท่าทันสื่อเพื่อสนับสนุนผู้ใช้บริการในการพัฒนานิสัยการใช้สื่อที่ดี และค้นหาการเป็นตัวแทนในเชิงบวก และเสริมพลังในสื่อ

ดังนั้น เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีแนวทางการสื่อสารสาธารณะบนพื้นฐานของหลักการจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ องค์กรวิชาชีพ หน่วยงาน และผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ การจัดทำนโยบายนี้จึงต้องมีความทันต่อพลวัต และการเปลี่ยนแปลงของสื่อสังคมออนไลน์ โดยยึดหลักแห่งจริยธรรมวิชาชีพเพื่อเป็นหลักในการอ้างอิง และจัดทำนโยบายสำหรับนำไปปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างความเข้าใจ และความตระหนักถึงความรับผิดชอบทางวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ของผู้ปฏิบัติงานงานด้านสังคมสงเคราะห์ในการสื่อสารสาธารณะ เพื่อการสร้างเสริมความเข้าใจ และความตระหนักในมาตรฐานการสื่อสารทางวิชาชีพ และเพื่อการพัฒนาแนวทางการสื่อสารสาธารณะให้ผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ และเป็นไปตามจรรยาบรรณทางวิชาชีพ

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์จากเอกสารของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ด้านการสื่อสารของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ ได้แก่ สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และจากเว็บไซต์ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคมกิตติพัฒน์โดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) การศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการทบทวนเอกสาร โดยการสืบค้น จัดระเบียบ และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย บทความ และสื่ออื่น ๆ ได้แก่ ข้อมูลออนไลน์เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการอภิปราย และวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษา

สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ได้หลากหลายวิธี พบว่า ประการแรก การเชื่อมถึงกับผู้ใช้บริการ สื่อสังคมออนไลน์สามารถใช้เพื่อสร้างสายสัมพันธ์และสร้างความไว้วางใจกับผู้ใช้บริการ และสามารถเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์สำหรับการติดต่อกับผู้ใช้บริการระหว่างบริการต่าง ๆ ประการที่สอง การให้ข้อมูล และทรัพยากรสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อแบ่งปันข้อมูล และทรัพยากรกับ

ผู้ให้บริการ เช่น ลิงก์ไปยังบทความ วิดีโอ ตามความต้องการของผู้ให้บริการ ประการที่สาม การสนับสนุนและการสร้างชุมชน สื่อสังคมสามารถใช้เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงในชุมชนสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อระดมการสนับสนุนสำหรับการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ประการสุดท้าย การพัฒนาทางวิชาชีพ สื่อสังคมออนไลน์สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการติดตามความรู้ใหม่และแนวโน้มในงานสังคมสงเคราะห์ สามารถใช้เชื่อมต่อกับนักสังคมสงเคราะห์และทีมสหวิชาชีพในสายงานอื่น ๆ จากการศึกษาที่มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสาธารณะมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ การรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) การรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลกับงานสังคมสงเคราะห์ แนวทางการสื่อสารสาธารณะสำหรับผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ การกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ในเรื่องการสื่อสาร สามารถอธิบายถึงแนวปฏิบัติการสื่อสารสาธารณะของนักสังคมสงเคราะห์ได้ ดังต่อไปนี้

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสาธารณะของนักสังคมสงเคราะห์

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2560

โดยมาตรา 32 ได้ระบุรับรองสิทธิความเป็นส่วนตัว ชื่อเสียง และครอบครัว ไว้ดังนี้ บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและครอบครัว การกระทำความผิดเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

2. พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556

มาตรา 32 ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามข้อบังคับ ทั้งต้องดำรงตนและปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ด้วย

มาตรา 33 ข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้จัดทำขึ้นเป็นภาษาไทยและอย่างน้อยต้องประกอบด้วย (1) จรรยาบรรณต่อตนเอง (2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ (3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ (4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมวิชาชีพ และ (5) จรรยาบรรณต่อสังคม ข้อบังคับตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไว้ด้วยข้อสังเกตตามมาตรา 32 และ 33 พ.ร.บ.วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ 2556 นั้นได้ให้อำนาจสภาวิชาชีพจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และให้อำนาจกำหนดแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณที่จัดทำขึ้นมาด้วย ซึ่งเป็นช่องทางให้สภาวิชาชีพกำหนดทิศทางพฤติกรรม หรือสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำได้ ส่วนในเรื่องการสื่อสารสาธารณะของนักสังคมสงเคราะห์ในฐานะปัจเจกกับผู้รับบริการนั้นจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมต่อผู้รับบริการตามมาตรา 33 (3) หากไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติแล้วขัดต่อจรรยาบรรณนั้นมีโทษทางปกครองตามมาตรา 34 เช่น ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต เพิกถอนใบอนุญาต

3. พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ 2550

มาตรา 7 ข้อมูลสุขภาพของบุคคลเป็นความลับส่วนบุคคลผู้ใดจะนำไปเปิดเผยในประการที่น่าจะทำให้บุคคลนั้นเสียหายไม่ได้เว้นแต่การเปิดเผยนั้นเป็นไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้นโดยตรง หรือ มี

กฎหมายเฉพาะบัญญัติให้ต้องเปิดเผย แต่ไม่ว่ากรณีใด ๆ ผู้ใดจะอาศัยอำนาจหรือสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการหรือกฎหมายอื่นเพื่อขอเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลด้านสุขภาพที่ไม่ใช่ของตนไม่ได้ หากฝ่าฝืนมาตรา 7 จะมีโทษทางอาญาตามมาตรา 49 จำคุกไม่เกิน 6 เดือนปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

หลักการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหวตามมาตรา 26 ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใด ซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยไม่ได้รับ ความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ตามมาตรา 26 จะเห็นได้ถึงหลักการห้ามมิให้เก็บข้อมูลที่มีความอ่อนไหวซึ่งถือว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคล โดยมีได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล แต่กฎหมายฉบับนี้เปิดช่องให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถเก็บข้อมูลเหล่านี้หากเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงาน ตาม ม.26 (5) ตัวอย่างเช่น กรณีที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องเป็นผู้จัดการรายกรณี (case manager) ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก ในการแสวงหาข้อเท็จจริง (fact finding) จำเป็นจะต้องมีข้อมูลที่อ่อนไหวเข้ามาประกอบเพื่อให้เห็นสภาพแวดล้อมของเคสที่มากขึ้น หรือ กรณีบันทึกเทปการสอบสวนเด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือการทำแผนบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเสนอต่อศาลเด็กและเยาวชน ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว 2553 หรือการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ตามที่สภาวิชาชีพกำหนด เป็นต้น

5. มาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

มาตรฐานที่ 4 มาตรฐานการสื่อสารทางวิชาชีพ มี 3 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

1. การสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพ
2. รูปแบบการสื่อสารที่สร้างสรรค์ และส่งเสริมการปฏิบัติงานกับกลุ่มคนที่หลากหลาย
3. การสื่อสารเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม

กล่าวได้ว่า นักสังคมสงเคราะห์ต้องมีความสนใจและรอบรู้ทางกฎหมายในการปฏิบัติงาน เนื่องจากกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์อาจมีผลกระทบอย่างมากต่อชีวิตของผู้ใช้บริการและการจัดบริการ ทำความเข้าใจกับกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของตนเอง ตลอดจนแนวปฏิบัติจริยธรรมของวิชาชีพ ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายเมื่อจำเป็น และควรตระหนักถึงข้อจำกัดของตนเองและความจำเป็นในการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอื่น ๆ เมื่อทำงานกับประเด็นทางกฎหมาย

กล่าวได้ว่า นักสังคมสงเคราะห์ต้องเข้าใจและปรึกษากับนักสังคมสงเคราะห์คนอื่น ๆ ถึงหลักปฏิบัติและจริยธรรมเฉพาะของหน่วยงานกำกับดูแลของหน่วยงาน สมาคมวิชาชีพ และสภาวิชาชีพที่นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติงานอยู่ และพึงระลึกเสมอว่าการสื่อสารของนักวิชาชีพนั้นเป็นเช่นเดียวกับการสื่อสารทุก

รูปแบบ ต้องตระหนักถึงหลักการของความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าว ขอบเขต และการรักษาความลับ จะต้องได้รับการเคารพและยึดถือ โดยไม่คำนึงถึงสื่อหรือเทคโนโลยีที่ใช้

การรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy)

การรู้ทันดิจิทัล ตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้ให้ความหมายการรู้ทันดิจิทัล หมายถึง เป็นทักษะการย่ำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกันหรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล ประกอบด้วย 4 มิติ ดังนี้ มิติที่หนึ่งการใช้โปรแกรมต่าง ๆ มิติที่สองความเข้าใจ มิติที่สามทักษะการผลิตเนื้อหาและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ และมิติที่สี่การเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ พรชนิตว์ สีนาราช ได้ให้ความหมายของ Digital Literacy ได้เสนอว่า การรู้ดิจิทัล คือความรู้ความเข้าใจการใช้เครื่องมือทางเทคนิคและเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถพื้นฐานในการใช้ในการทำงานกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และเครือข่ายสารสนเทศ ได้แก่ความสามารถในการสืบค้น การจัดการ การแบ่งปัน รวมถึงการสร้างสารสนเทศ และความรู้ ทักษะการเรียนรู้ในการทำงานสารสนเทศที่น่าเสนอผ่านคอมพิวเตอร์ในรูปแบบที่หลากหลาย ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และทักษะทางด้านอารมณ์ และทางด้านสังคม โดยมีตรรกะการคิดที่ถูกต้องและไม่ใช้อารมณ์แต่ให้ความสำคัญกับเนื้อหา นอกจากนี้ยังต้องมีทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร การร่วมมือกับผู้อื่นรวมถึงการมีการตระหนักจริยธรรม และมารยาทบนอินเทอร์เน็ต

กล่าวได้ว่า การรู้ดิจิทัลเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญในการทำงานในยุคปัจจุบันที่ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ประกอบกับทักษะการใช้อุปกรณ์ และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของเทคโนโลยีนั้น ๆ ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้เกิดความร่วมมือ และพัฒนางานร่วมกันผ่านการสื่อสารที่มีคุณภาพ

การรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลกับงานสังคมสงเคราะห์

การทำงานสังคมสงเคราะห์ เป็นการทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย บุคคล กลุ่มชน หรือ ชุมชน โดยปัจจุบันบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นเครื่องมือในการทำงานสังคมสงเคราะห์กับผู้ใช้บริการ ซึ่งสะท้อนว่านักสังคมสงเคราะห์สามารถปรับตัวใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และเครื่องมือต่างๆ มาช่วยอำนวยความสะดวก สร้างโอกาสให้กับกลุ่มผู้ใช้บริการ (บุคคล กลุ่ม ชุมชน) อย่างไรก็ตามหากนักสังคมสงเคราะห์ขาดทักษะการรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลแล้วข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้บริการอาจถูกแพร่กระจายอย่างไม่ตั้งใจจนสร้างความเสียหายแก่ผู้ใช้บริการได้ นอกจากนี้ประเด็นการผลิตซ้ำข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือน (Fake News) อาจเกิดขึ้นกับนักสังคมสงเคราะห์ที่ขาดทักษะการรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลอีกด้วย

การรู้เท่าทันดิจิทัล หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือสื่อสาร และสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทักษะต่าง ๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ การทำงานทางอินเทอร์เน็ต และการทำความเข้าใจวิธีการประเมินและใช้ข้อมูลดิจิทัล ความรู้ด้านดิจิทัลมีความสำคัญมากขึ้นในงานสังคมสงเคราะห์

เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีมากขึ้นในการให้บริการ สื่อสารกับผู้ให้บริการ และรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นักสังคมสงเคราะห์สามารถใช้ความรู้ทางดิจิทัลเพื่อบริการที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและการพิจารณาด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การรักษาความลับ ความเป็นส่วนตัว และความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าว นักสังคมสงเคราะห์ต้องปฏิบัติตามแนวทางวิชาชีพและหลักจริยธรรมเมื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ความรู้ด้านดิจิทัลไม่ได้จำกัดเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการทำความเข้าใจและประเมินความน่าเชื่อถือ ความน่าเชื่อถือ และแหล่งที่มาของข้อมูลดิจิทัลด้วย

การสื่อสารสาธารณะสำหรับผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กับผู้ให้บริการ เพื่อนร่วมงาน สหวิชาชีพ องค์กร การสื่อสารเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม บนพื้นฐานการสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพ โดยใช้รูปแบบการสื่อสารที่สร้างสรรค์ และส่งเสริมการปฏิบัติงานกับกลุ่มคนที่หลากหลาย และรวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อนำเสนอ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารของการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ผ่านทางช่องทางในการปฏิบัติงานบนเครือข่ายออนไลน์ ได้แก่ Email, Line, Facebook, Google, YouTube, Twitter, Instagram และรวมถึงแอปพลิเคชันต่าง ๆ บนโทรศัพท์มือถือที่มีการเชื่อมต่อ ส่งต่อ ถ่ายโอนข้อมูลบนพื้นที่ออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการทำงานสังคมสงเคราะห์ อาจรวมถึงประเด็นดังนี้

1. ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ ช่องทางการสื่อ การรับส่งข้อมูล การจัดเก็บและดูแลรักษาข้อมูลของผู้ให้บริการ
2. ตระหนักถึงการรักษาความลับ ความเป็นส่วนตัวของผู้ให้บริการ กรณีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน
3. มีแนวทางการรักษาความปลอดภัยของระบบข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

การสื่อสารสาธารณะโดยนักสังคมสงเคราะห์ อาจรวมถึงกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การนำเสนอ การเขียนบทความ การเข้าร่วมในการสัมภาษณ์ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ กิจกรรมเหล่านี้สามารถใช้เพื่อให้ความรู้แก่สาธารณชนเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเพื่อสื่อสารและเผยแพร่งานบริการสังคมสงเคราะห์

กล่าวได้ว่า การสื่อสารสาธารณะโดยนักสังคมสงเคราะห์สามารถเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการให้ความรู้แก่สาธารณะ การส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการสื่อสารผลกระทบของการบริการสังคมสงเคราะห์ แต่สิ่งสำคัญสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ที่จะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และข้อพิจารณาทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมด้านการสื่อสารและ ปฏิบัติตามแนวทางวิชาชีพ และหลักจริยธรรมอยู่เสมอ

การอภิปรายผลการศึกษา

ในหลายประเทศองค์กรวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ มีการกำหนดแนวปฏิบัติมากมายสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ที่ต้องปฏิบัติตามเมื่อพูดถึงเรื่องการสื่อสาร เพื่อให้ นักสังคมสงเคราะห์มีแนวปฏิบัติสำหรับการทำงานกับประชาชน ทั้งแบบตัวต่อตัวและแบบออนไลน์ ทั้งนี้มีหลักเกณฑ์สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรมกับผู้ใช้บริการ และนักวิชาชีพอื่น จากข้อมูลด้านกฎหมาย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ มาตรฐานที่ 4 มาตรฐานการสื่อสารทางวิชาชีพ การรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล การรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลกับงานสังคมสงเคราะห์ การสื่อสารสาธารณะสำหรับผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ แนวทางการสื่อสารสาธารณะสำหรับผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ และการกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ในเรื่องการสื่อสารนั้น สำหรับประเทศไทยสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ได้นำเสนอแนวทางการสื่อสารสาธารณะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เป็นการรวบรวมข้อมูลและกรณีตัวอย่าง โดยการรวบรวมจากคณะทำงานของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ โดยได้นำมาอภิปราย เพื่อให้เห็นแนวทางและการเรียนรู้ด้านการสื่อสารสาธารณะสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. การใช้สื่อสารสาธารณะเพื่อเป็นเครื่องมือหรือช่องทางสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ โดยต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณและมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

การเลือกใช้เครื่องมือ ช่องทางในการสื่อสารปฏิบัติงาน ระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ผู้ใช้บริการ บุคคล ครอบครัว กลุ่ม ชุมชน องค์กร สหวิชาชีพและภาคีเครือข่าย โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณและมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พึงปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการทำงานของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการ

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เข้าใจ และสามารถเลือกใช้ช่องทางในการสื่อสารตามวัตถุประสงค์ของการทำงาน โดยคำนึงถึงมาตรฐานการปฏิบัติงาน รูปแบบการนำเสนอทั้ง วจนภาษา อวัจนภาษาและสัญลักษณ์ ต้องเคารพ และให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การใช้สื่อสารสาธารณะควรเป็นไปเพื่อการเสริมสร้างพลังของผู้ใช้บริการ และคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการ

2. การใช้สื่อสารสาธารณะของผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการ ความเป็นส่วนตัว และการเคารพสิทธิส่วนบุคคล

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เลือกใช้สื่อสารสาธารณะเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ โดยคุ้มครองสิทธิและไม่ละเมิดความเป็นส่วนตัวหรือพื้นที่ส่วนตัวของผู้ใช้บริการ

การไม่ละเมิดตัวตนของผู้ใช้บริการ เพื่อป้องกันการสืบค้นข้อมูลของผู้ใช้บริการ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้ใช้บริการ หรือเพื่อประโยชน์ของผู้ใช้บริการ การสื่อสารและช่องทางการสื่อสารที่เป็นส่วนบุคคลต้องแยกออกจากช่องทางสื่อสารในการทำงาน การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ใช้บริการต้องให้ความยินยอมและรับรองในเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร (Consent form) โดยจัดทำเป็น

หนังสือหรือจัดทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การขอความยินยอมต้องทำโดยชัดแจ้งและสมัครใจ อย่างเข้าถึงง่ายและมีการอธิบายรายละเอียด ให้เข้าใจชัดเจนถึงวัตถุประสงค์ ประโยชน์และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และไม่เป็นการหลอกลวงให้เกิดความเข้าใจผิด (ปฏิบัติตาม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ม.26)

3. ผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ต้องตระหนักถึงการรักษาความลับของผู้ใช้บริการ

ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ยึดถือหลักการรักษาความลับของผู้ใช้บริการได้โดยมีกระบวนการป้องกันไม่ให้ข้อมูลบางส่วนหรือข้อมูลทั้งหมดของผู้ใช้บริการเผยแพร่สู่สาธารณะ

การตั้งค่าความเป็นส่วนตัว และรหัสความปลอดภัย เพื่อความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูลและช่องทางการติดต่อต่าง ๆ ทั้งนี้การตั้งรหัส ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์พึงดำเนินการ เช่น ตั้งรหัสผ่านในอุปกรณ์การสื่อสารทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ตั้งรหัสผ่านในเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เปลี่ยนรหัสผ่านอย่างสม่ำเสมอ และใช้โปรแกรมที่ถูกลิขสิทธิ์ เพื่อป้องกันการถูกโจรกรรมข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จัดให้มีระบบ และกลไกเพื่อแบ่งชั้นความลับในการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้บริการ เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้การสื่อสารสาธารณะ ต้องมีการปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลผู้ให้บริการ ไม่ใช่ชื่อจริงในเอกสาร ใช้นามสมมติ ปกปิดภาพถ่ายบุคคลหรือปกปิดหน้าภาพใบหน้าบุคคลหรือใช้ภาพวาด ภาพกราฟฟิก และไม่ควรใช้รูปการ์ตูนหรือรูปอื่นใดในการปิดบังหน้า อันอาจทำให้ลดคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ใช้บริการ รวมทั้งภาพบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่สามารถสันนิษฐานได้ว่าเป็นผู้ให้บริการ หากพบเห็นข้อมูลผู้ให้บริการขอความช่วยเหลือทางออนไลน์ โดยเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์สามารถประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อปกปิดและคุ้มครองข้อมูลของผู้ใช้บริการ

4. การสื่อสารสาธารณะในภาวะวิกฤตฉุกเฉิน ผู้ประกอบการวิชาชีพควรยึดประโยชน์ของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ

ในภาวะวิกฤตฉุกเฉิน อันจำเป็นเร่งด่วนและเป็นอันตรายต่อชีวิต ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนโดยตระหนักถึงการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ

ในภาวะวิกฤตฉุกเฉิน ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องตัดสินใจในการสื่อสาร เพื่อปกป้องชีวิตและความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ ดำเนินการประสานทรัพยากร และจัดบริการเพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นอย่างเร่งด่วน

5. ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องสื่อสารสาธารณะ โดยยึดมั่นในหลักการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และเสริมพลัง

ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องระมัดระวังในการสื่อสารสาธารณะโดยยึดมั่นในหลักการเคารพ การดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อสร้างสันติสุขในสังคม โดยไม่สร้างความเกลียดชัง ความขัดแย้ง ความแตกแยกและการเลือกปฏิบัติ

นักสังคมสงเคราะห์ต้องสื่อสารสาธารณะโดยใช้ ภาษา ข้อความ ท่าทาง รูปภาพ หรือสัญลักษณ์ เชิงบวก สร้างสรรค์ สุภาพ ปราศจากอคติ และความรุนแรง ต้องสื่อสารสาธารณะบนพื้นฐาน

ความเข้าใจ ความละเอียดอ่อน คำนึงถึงบริบทของผู้อื่น และต้องสื่อสารสาธารณะที่ไม่นำไปสู่การกลั่นแกล้ง ความเกลียดชัง ความขัดแย้ง ความแตกแยก และการเลือกปฏิบัติ

6. ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องรู้เท่าทันสื่อ มีความรอบรู้ เข้าใจ เท่าทัน และเคารพต่อสิทธิมนุษยชน

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ทำความเข้าใจและเท่าทันต่อสถานการณ์และสภาพทางสังคมที่หลากหลายอย่างรอบด้าน เช่น ความหลากหลายของบุคคล มุมมองทางการเมือง กิจกรรมและสัมพันธภาพทางสังคม แนวคิดและสภาพทางเศรษฐกิจ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และความเชื่อ ด้วยความระมัดระวังปราศจากอคติ ความคิดเห็นส่วนบุคคล และผลประโยชน์

นักสังคมสงเคราะห์ต้องพัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้อย่างรอบด้านและสม่ำเสมอ เข้าถึงและเข้าใจข้อมูล โดยแลกเปลี่ยน เข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเปิดมุมมองทางความคิด ให้กว้างขวาง หลากหลาย รับรู้ข้อมูล ความรู้ จากหลากหลายแหล่งข้อมูลอย่างรอบด้าน และตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูล มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และถ่ายทอดส่งต่อข้อมูล ความคิดเห็น รวมทั้งการพิทักษ์สิทธิ โดยเคารพความคิด ความเชื่อ และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

7. ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พัฒนาความรู้ ความสามารถ ให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ และส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึง และใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการ

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เรียนรู้ และเท่าทัน เทคโนโลยีหรือสารสนเทศ อย่างต่อเนื่อง สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ทั้งข้อดีและข้อจำกัด

ส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึง และใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเข้าถึงสิทธิบริการ และการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการ

นักสังคมสงเคราะห์พัฒนาความรู้ใหม่ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศอยู่เสมอ เพื่อปฏิบัติงานให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสามารถประเมิน และจัดการความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

8. ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ตระหนักถึงทัศนคติ แบบแผนพฤติกรรม ในการสื่อสารสาธารณะ ให้เป็นไปตามจรรยาบรรณ และมาตรฐานการจัดบริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ (e-Professionalism)

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์พัฒนาคุณภาพของกระบวนการสื่อสารสาธารณะในงานสังคมสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง และผลักดันให้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางระบบบริการ นโยบาย และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ตระหนักในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ด้านวิธีการในการนำเสนอเนื้อหา วิธีการในการวางตัวกับการสื่อสารมวลชน วิธีการจัดการสื่อ และการเผยแพร่ พัฒนาคุณภาพกระบวนการสื่อสารสาธารณะ ประกอบด้วย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ การประเมินแนวโน้มของสถานการณ์ การถ่ายทอด และนำผลของ

การวิเคราะห์มาสังเคราะห์สร้างโอกาสในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะที่เหมาะสมในงานสังคมสงเคราะห์อย่างสม่ำเสมอ

นักสังคมสงเคราะห์เก็บข้อมูลและสถิติ ในประเด็นของสถานการณ์การสื่อสารสาธารณะในงานสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูล แนวโน้ม จุดอ่อน จุดแข็ง และผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารสาธารณะ นำบทเรียนหรือสิ่งที่เรียนรู้จากการสื่อสารสาธารณะในงานสังคมสงเคราะห์ มาทบทวนและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ นำเสนอและถ่ายทอดข้อมูล จากการถอดบทเรียนและเรียนรู้ด้านการสื่อสารสาธารณะ ให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เพื่อพัฒนางานด้านการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง นำเสนอเนื้อหาตามความเป็นจริงอย่างรอบด้าน โดยรักษาไว้ซึ่งสิทธิและประโยชน์ของผู้ใช้บริการ ได้แก่ นำเสนอภาพและเสียงที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคล หากมีความจำเป็นต้องนำเสนอให้นำเสนอภาพบรรยากาศโดยรวม หรือใช้มุมกล้อง ถ่ายภาพด้านหลังหรือด้านข้าง หรือนำเสนอในเชิงศิลปะสร้างสรรค์ กรณีจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา หรือมีการรวมกลุ่มบุคคล ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าร่วมทราบก่อนมีการบันทึกและเผยแพร่สู่สาธารณะ การมอบรางวัล การยกย่องเชิดชูเกียรติ สามารถเผยแพร่ได้โดยได้รับความยินยอม หากผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์นำเสนอข้อมูลผิดพลาดสู่สาธารณะ ต้องแก้ไขให้ถูกต้องทันที และขอภัยในความผิดพลาด ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถนำเสนอภาพ หรือสื่อที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการในสื่อสารสาธารณะส่วนบุคคลทุกกรณี กรณีการนำเสนอภาพ ข้อมูล สื่อ เพื่อประกอบนำเสนอในที่ประชุมคณะทำงานต่าง ๆ เช่น ทีมสหวิชาชีพ คณะกรรมการตรวจประเมินมาตรฐานของหน่วยงาน เป็นต้น สามารถทำได้และต้องระมัดระวังให้มีการนำข้อมูล ภาพ หรือสื่อดังกล่าวไปเผยแพร่ในที่สาธารณะ

9. ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดทางกฎหมาย ได้แก่ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อตนเอง ผู้ใช้บริการ องค์กร และบุคคลอื่น

หากพบข้อมูลผิดกฎหมายอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ แต่ไม่ใช่สิ่งที่เจ้าของคอมพิวเตอร์กระทำเอง สามารถแจ้งไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ หากแจ้งแล้วลบข้อมูลออกเจ้าของก็จะไม่มีความผิดตามกฎหมาย เช่น ความเห็นในเว็บไซต์ต่างๆ รวมไปถึงเฟซบุ๊กที่ให้แสดงความคิดเห็น หากพบว่าการแสดงความเห็นผิดกฎหมาย เมื่อแจ้งไปที่หน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อลบได้ทันที เจ้าของระบบเว็บไซต์จะมีความผิดไม่โพสต์สิ่งลามกอนาจาร ที่ทำให้เกิดการเผยแพร่สู่ประชาชนได้ การโพสต์เกี่ยวกับเด็ก เยาวชน ต้องปิดบังใบหน้า ยกเว้นเมื่อเป็นการเชิดชู ชื่นชม อย่างให้เกียรติ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสียชีวิต ต้องไม่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียง หรือถูกดูหมิ่น เกลียดชัง ญาติสามารถฟ้องร้องได้ตามกฎหมาย การโพสต์ว่าผู้อื่นนั้นมีความผิดอาญาอยู่แล้ว ไม่มีข้อมูลจริง หรือถูกตัดต่อ ผู้ถูกกล่าวหา เอาผิดผู้โพสต์ได้ และมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 บาท และไม่ทำการละเมิดลิขสิทธิ์ผู้ใดไม่ว่าข้อความ เพลง รูปภาพ หรือวิดีโอ ฯลฯ

จากแนวทางการสื่อสารสาธารณะสำหรับผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ทั้ง 9 ประเด็นข้างต้นมีความน่าสนใจในการคำนึงถึงสถานการณ์ของภาวะปกติใหม่ที่มีการปรับตัวอย่างมาก การใช้สื่อเป็นช่องทางหลักของการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานที่บ้านผ่านระบบออนไลน์ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการ

จัดบริการสังคม พบว่า นักสังคมสงเคราะห์ควรตระหนักถึงประโยชน์และข้อท้าทายที่เป็นไปได้ของสื่อสังคมออนไลน์ในงานของนักสังคมสงเคราะห์และสำหรับผู้ให้บริการ ดังนี้

ประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ได้แก่

1. การอำนวยความสะดวกในการสื่อสาร สื่อสังคมสามารถใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการสื่อสารระหว่างนักสังคมสงเคราะห์และผู้ให้บริการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ให้บริการที่ไม่สามารถเข้าร่วมการนัดหมายด้วยตนเองได้ สื่อสังคมออนไลน์ยังสามารถใช้เพื่อสื่อสารกับผู้ให้บริการจากระยะไกล ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ให้บริการที่อาศัยอยู่ในชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล
2. การปรับปรุงการให้บริการ สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อปรับปรุงการให้บริการโดยให้ผู้ให้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลและแหล่งข้อมูล เช่น บทความ วิดีโอ และกลุ่มสนับสนุนออนไลน์ นอกจากนี้ยังสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้ผู้ให้บริการสามารถเข้าถึงบริการให้คำปรึกษาหรือการบำบัดทางไกลได้
3. การเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการเชื่อมโยงนักสังคมสงเคราะห์กับองค์กรและทรัพยากรของชุมชน สื่อสังคมสามารถใช้เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นทางสังคม ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และระดมการสนับสนุนเพื่อสาเหตุทางสังคม
4. การปรับปรุงการพัฒนาทางวิชาชีพ สื่อสังคมออนไลน์สามารถใช้เพื่อปรับปรุงการพัฒนาทางวิชาชีพโดยการเชื่อมโยงนักสังคมสงเคราะห์กับผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ ในสาขาของตน ให้การเข้าถึงการวิจัยและแนวโน้มล่าสุด และทำให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถติดตามเครื่องมือ และทรัพยากรล่าสุดได้ทันทั่วทั้ง

ข้อท้าทายของสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนักสังคมสงเคราะห์

1. ข้อกังวลด้านจริยธรรม สื่อสังคมออนไลน์สามารถก่อให้เกิดข้อกังวลด้านจริยธรรม เช่น การรักษาความลับ และความเป็นส่วนตัวของผู้ให้บริการ การยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าว และการหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์เชิงซ้อน นักสังคมสงเคราะห์ต้องตระหนักถึงข้อควรพิจารณาด้านจริยธรรมเมื่อสื่อสารกับผู้ให้บริการบนสื่อสังคมออนไลน์
2. การกลั่นแกล้งทางสังคมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์สามารถเป็นแพลตฟอร์มสำหรับการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจรวมถึงการล่วงละเมิด การกลั่นแกล้ง และคำพูดแสดงความเกลียดชัง นักสังคมสงเคราะห์จำเป็นต้องตระหนักถึงศักยภาพของการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตบนสื่อสังคมออนไลน์ และเพื่อให้การสนับสนุน และทรัพยากรแก่ผู้ให้บริการเพื่อแก้ไขปัญหา
3. ความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย สื่อสังคมออนไลน์อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความเป็นส่วนตัว และความปลอดภัย เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลอาจถูกบุกรุก นักสังคมสงเคราะห์จำเป็นต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อความเป็นส่วนตัว และความปลอดภัย และเพื่อให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูลแก่ผู้ให้บริการเพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล
4. ตระหนักถึงประโยชน์ และผลเสียที่เป็นไปได้ของสื่อสังคมออนไลน์สำหรับตนเอง และผู้ให้บริการ และใช้สื่อในลักษณะที่เหมาะสม และมีจริยธรรม และรู้เท่าทัน

5. พิจารณาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการปฏิบัติงาน และใช้ในทางที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพและแนวปฏิบัติ และเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการ และสังคม

นอกจากนี้นักสังคมสงเคราะห์อาจพบกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมหลายประการในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ การรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว อาจเผชิญกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ถูกขอข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการให้แก่บุคคลที่สาม แต่อาจไม่แน่ใจว่าผู้ใช้บริการได้ให้ความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าวหรือไม่ ความสัมพันธ์เชิงซ้อน การรักษาขอบเขตทางวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสื่อสังคมออนไลน์ ตัวอย่างเช่น นักสังคมสงเคราะห์อาจเป็นเพื่อนกับผู้ใช้บริการบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจถูกมองว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงซ้อนได้ ความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ นักสังคมสงเคราะห์อาจไม่แน่ใจว่าผู้ใช้บริการเข้าใจถึงความเสี่ยงและประโยชน์ของการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างถ่องแท้หรือไม่ สมรรถนะทางวัฒนธรรม นักสังคมสงเคราะห์อาจเผชิญกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจทางวัฒนธรรม เมื่อต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เช่น นักสังคมสงเคราะห์อาจไม่ทราบถึงบรรทัดฐานและค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดหรือความไม่เข้าใจในวัฒนธรรม และการพิทักษ์สิทธิ ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพิทักษ์สิทธิ เช่น นักสังคมสงเคราะห์อาจไม่แน่ใจว่าเหมาะสมหรือไม่ที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสนับสนุนประเด็นทางสังคม หรือนำข้อมูลของผู้ใช้บริการมาเพื่อให้เกิดกระแสสังคมหรือเพื่อการกุศล และอาจไม่แน่ใจว่าการสนับสนุนดังกล่าวอาจกระทบต่อความสัมพันธ์ทางวิชาชีพกับผู้ใช้บริการหรือไม่

องค์ความรู้การศึกษา

นักสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่พิจารณาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการให้บริการ และติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการ แต่ก็มีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และการพิจารณาด้านจริยธรรมด้วย นักสังคมสงเคราะห์มีความรับผิดชอบที่จะต้องตระหนักถึงความเสี่ยง และผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และใช้อย่างมีจริยธรรม และเป็นมืออาชีพ กล่าวได้ว่า การทำความเข้าใจ และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และแนวทางปฏิบัติการรักษาความลับ และความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้บริการ และการตระหนักถึงศักยภาพของสัมพันธภาพเชิงซ้อนด้วย แต่อย่างไรก็ตามนักสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่ให้ความรู้ และแจ้งผู้ใช้บริการเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ผู้ใช้บริการเข้าใจถึงความเสี่ยง และประโยชน์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจรวมถึงการให้ข้อมูล และแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับวิธีใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัย และมีความรับผิดชอบ ตลอดจนวิธีรับรู้ และรายงานการล่วงละเมิดหรือการแสวงประโยชน์ทางออนไลน์ อีกทั้งนักสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่รับผิดชอบในการตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากสื่อสังคมออนไลน์ต่อประชากรกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ และบุคคลที่ประสบปัญหาความยากจน คนไร้บ้าน หรือปัญหาสุขภาพจิต และให้การสนับสนุน และบริการที่เหมาะสม

สรุป

ความเป็นมืออาชีพบนออนไลน์ (e-Professionalism) นั้นมีความสำคัญต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในการใช้สื่อสาธารณะ ความเป็นมืออาชีพจากพฤติกรรม และจริยธรรมทางวิชาชีพที่ใช้กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการประกอบวิชาชีพ การใช้เครื่องมือ และแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างรับผิดชอบ และความสามารถในการสำรวจข้อพิจารณาด้านจริยธรรมเฉพาะที่เกิดขึ้นในโลกดิจิทัล นักสังคมสงเคราะห์ต้องปฏิบัติตามแนวทางความเป็นมืออาชีพบนออนไลน์ เมื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสื่อสังคมออนไลน์ในการปฏิบัติงาน ข้อควรพิจารณาที่สำคัญบางประการเกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพทางอิเล็กทรอนิกส์ในงานสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ การรักษาความลับ และความเป็นส่วนตัว และไม่แบ่งปันข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนใดๆ เกี่ยวกับผู้ใช้บริการโดยไม่ได้รับความยินยอม การปฏิบัติตามจรรยาบรรณของนักสังคมสงเคราะห์ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของหน่วยงานกำกับดูแลด้านวิชาชีพเมื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสื่อสังคมออนไลน์ การตระหนักถึงอคติที่อาจเกิดขึ้น และการเลือกปฏิบัติ ตระหนักถึงอิทธิพลของอคติ และการเลือกปฏิบัติบนโลกออนไลน์ และต้องทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การตระหนักถึงเนื้อหาของสื่อ นักสังคมสงเคราะห์ต้องตระหนักถึงสื่อ การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อความสัมพันธ์ทางวิชาชีพ ความสัมพันธ์เชิงซ้อนที่จะก่อตัวขึ้นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการตระหนักถึงผลกระทบของการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อผู้ใช้บริการ ความเป็นมืออาชีพบนออนไลน์มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักสังคมสงเคราะห์เนื่องจากช่วยให้สามารถสำรวจข้อพิจารณาด้านจริยธรรมเฉพาะที่เกิดขึ้นในโลกดิจิทัล และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และมีจริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพต้องคำนึงถึงผลกระทบของการสื่อสารสาธารณะที่มีต่อผู้ใช้บริการ และปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมีความเป็นมืออาชีพบนออนไลน์
2. การศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับกลุ่มเปราะบางควรมีการศึกษาเพื่อให้ได้วิธีการสื่อสารที่มีมิติละเอียดอ่อนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). รายงานสรุปของศูนย์บริหาร สถานการณ์โควิด - 19 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช. (2550). การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีวิจัย. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- พรรณปพร ลีวิโรจน์. (2564). วิฤต COVID-19 เพิ่มความเหลื่อมล้ำทางสังคมในประเทศไทย. **วารสารสังคมวิวัฒน์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ**
- พรชนิตร์ ลีนาราช. (2560). ทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. **วารสารห้องสมุด ปีที่ 61 ฉบับที่ 2**
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 30
- วันทนี วาสิกสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณัม กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดูล. (2547). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ พิมพ์ครั้งที่ 5, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- ภาคภูมิ จตุพิธพรจันทร์ ไตรสรณ์ ธีรชีวานนท์ (2563). **การจัดการความเหลื่อมล้ำจากวิกฤตโควิด.** สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI), แหล่งข้อมูล <https://tdri.or.th/2020/10/inequalities-in-the-time-of-covid-19/> สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2564
- มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550
- มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
- มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556
- มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556
- สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์. (2565). **การสื่อสารสาธารณะของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์.**
- สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์. (2564). **มาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์.**
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2564). **ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล แหล่งข้อมูล** <https://www.ocsc.go.th/DLProject/mean-dlp>, สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2564
- British Association of Social Workers (BASW), (2021). **The Code of Ethics for Social Work.** www.basw.co.uk/about-basw/code-ethics, Retrieved August 21, 2021.
- Berzin,S.C., Singer, J., and Chan, J., (2015). **Practice Innovation through Technology in the Digital Age: A Grand Challenge for Social Work.** Practice Innovation through Technology in the Digital Age: A Grand Challenge for Social Work. Retrieved May 3, 2021, <https://aaswsw.org/wp-content/uploads/2015/12/WP12-with-cover.pdf>.
- Canadian Association of Social Workers (CASW) (2014). **Social Media Use and Social Work Practice.** Retrieved May 3, 2021, https://www.casw-acts.ca/files/policy_statements/social_media_use_and_social_work_practice.pdf
- Donna McAuliffe & Sharlene Nipperess (2017). **e-Professionalism and the Ethical Use of Technology in Social Work, Australian Social Work.** Retrieved May 3, 2021, 70:2, 131-134, DOI: 10.1080/0312407X.2016.1221790

- Dietz, C., & Thompson, J. (2004). **Rethinking Boundaries: Ethical Dilemmas in the Social Worker-Client Relationship.** Journal of Progressive Human Services, 15(2), 1-24.
- Frankel A, Haraden C, Federico F, Lenoci-Edwards J. (2017). **A Framework for Safe, Reliable, and Effective Care.** White Paper. Cambridge, MA: Institute for Healthcare Improvement and Safe & Reliable Healthcare.
- Grizzle, A., Carme Torras Calvo, M. (2013). **Media and Information Literacy.** Policy and Strategy Guidelines. Paris: UNESCO.
- International Federation of Social Workers (IFSW). (2022). **The role of social workers in advancing a new eco-social world.** Retrieved February 3, 2022, <https://www.ifsw.org/the-role-of-social-workers-in-advancing-a-new-eco-social-world/>
- Kaczmarczyk JM, Chuang A, Dugoff L, Abbott JF, et al, (2013) Casey PM. **e-Professionalism: a new frontier in medical education.** Teach Learn Med. Retrieved May 3, 2021, 2013;25(2):165-70. doi: 10.1080/10401334.2013.770741. PMID: 23530680.
- Kimball E., Kim J., (2013). **Virtual Boundaries: Ethical Considerations for the use of social media in Social Work.** National Association of Social Workers.
- Lopez A., (2014). **Social Work, Technology, and Ethical Practices: A Review and Evaluation of the National Association of Social Workers' Technology Standards.** Social Work in Health Care., 2014.
- Vukušić Rukavina T, Viskiċ J, Machala Poplašen L, et al. (2021). **Dangers and Benefits of social media on E-Professionalism of Health Care Professionals.** Scoping Review J Med Internet Res 2021 Retrieved May 3, 2021; 23(11): e25770. URL: <https://www.jmir.org/2021/11/e25770> DOI: 10.2196/25770
- World Health Organization (WHO). (2011). **Multi-professional Patient Safety Curriculum Guide.** Retrieved May 3, 2021, <http://www.who.int/patientsafety/education/curriculum/en/index.html>

การศึกษาระบบสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
และสถานที่อื่นที่มีโอกาสหรือสามารถรองรับได้ของไทยและต่างประเทศ*

WELFARE SYSTEM OF HOMELESS PSYCHIATRIC PATIENTS IN SHELTERS FOR THE
HOMELESS AND OTHER PLACES WHERE PATIENTS HAVE OPPORTUNITIES OR
CAN BE ACCOMMODATED IN THAILAND AND OTHER COUNTRIES

บุญยวัจน์ ไตรจุฑากาญจน์

Punyawaj Traijutakarn

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Social Administration, Thammasat University

Email: a.punyawaj@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบสวัสดิการ การดำเนินงาน รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและสถานที่อื่นที่มีโอกาสหรือสามารถรองรับได้ และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร และ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารสาธารณะที่เกี่ยวข้องซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนในระดับประเทศและระดับสากลของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

ผลการศึกษา พบว่า ระบบสวัสดิการสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศไทยและต่างประเทศยังมีปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ 2 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นของการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของหน่วยงานด้านการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน ได้แก่ ปัญหาระบบจำหน่ายและการส่งต่อฟื้นฟูดูแลในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือสถานที่อื่นที่มีโอกาสหรือสามารถรองรับได้ ปัญหาระบบและกระบวนการที่เอื้อให้ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านใช้สิทธิตามกฎหมาย และ ปัญหาการจัดการโดยภาครัฐที่ยังไม่สามารถจัดการให้บริการอย่างทั่วถึงและยั่งยืน และประเด็นของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในการดำเนินงานของการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการ ได้แก่ ปัญหาด้านมุมมองของสังคมต่อผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ ปัญหาค่านิยมของคนไร้บ้านที่มีหลักในการดำรงชีวิตที่เน้นการพึ่งพาตนเอง สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน มี 3 นโยบายหลัก คือ นโยบายการประสานงานการบริการแบบองค์รวมของกลุ่มหน่วยงานและองค์กรแนวร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม, นโยบายการพัฒนากระบวนการให้บริการและการบำบัด

* Received February 3, 2023; Revised May 9, 2023; Accepted May 9, 2023

ฟื้นฟูอย่างยั่งยืนและอย่างมีเสถียรภาพ และนโยบายการดำรงไว้ซึ่งความตระหนักและความมุ่งมั่นการให้บริการอย่างต่อเนื่องร่วมกับหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: คนไร้บ้าน; โรคจิตเวช; ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน; สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ABSTRACT

This research article aims to study the welfare services, operations including problems and obstacles in the implementation of protection of rights and welfare of the Residents of the Mentality Ill Homeless Shelters and making policy recommendations to develop an appropriate welfare service for the Mentality Ill Homeless. This is documentary research, analyzed data from relevant public documents published by government agencies National and international private sector in Thailand, United State and Japan

The results show that the welfare services for the mentality ill homeless in Thailand and abroad still had two major problems and obstacles, namely, the issues of management of agencies involved in the operation of rights protection agencies and welfare of the mentality ill homeless such as, problem with distribution and referral systems for rehabilitation in shelters, problem of systems and processes that facilitate mentality ill Homeless to use their legal rights, and problem of management by the public sector that has not been able to provide comprehensive and sustainable services and the issues of mentality ill homeless in the operation of protection of rights and welfare such as, social perspective problems on mentality ill Homeless, the problem of inequality in access to welfare rights, and the problem of values of homeless with a life that emphasizes self-reliance. For policy recommendations to develop an appropriate welfare service for the mentality ill homeless, there are 3 main policies, namely, a policy for holistic service coordination among government agencies and organizations, the private sector, and civil society, policy for the development a sustainable and stable service and rehabilitation process, and a policy to maintain awareness and commitment to provide services in conjunction with agencies and related organizations.

Keywords; homeless people; psychiatric patients; homeless psychiatric patients; shelter for the homeless

บทนำ

ในสภาวะที่เมืองต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังวางโครงสร้างผังเมืองเพื่อรองรับการขยายตัว และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี จำนวนประชากรที่เลือกจะออกมาใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่สาธารณะก็เพิ่มมากขึ้นตามไป จากรายงานการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งออสเตรเลีย (ABS) พบว่าระหว่างปี พ.ศ. 2554- 2559 ออสเตรเลียมีจำนวนคนไร้บ้านเพิ่มขึ้นร้อยละ 14 ประเทศอังกฤษก็เช่นเดียวกัน จำนวนคนไร้บ้านในลอนดอนเพิ่มขึ้น 2 เท่าในช่วง พ.ศ. 2554-2556 รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา มีคนไร้บ้าน 161,548 คน และที่รัฐนิวยอร์กมีคนไร้บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 90,000 คน ในขณะที่ประเทศไทยเอง จำนวนคนไร้บ้านก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน จากข้อมูลการสำรวจคนไร้บ้านในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2559 โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า เฉพาะในกรุงเทพมหานคร มีประชากรไร้บ้านถึงจำนวน 1,300 คน และคาดการณ์ว่ามีคนไร้บ้านทั่วประเทศราว 30,000 คน ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของจำนวนคนไร้บ้านในเมืองทั่วโลกขณะนี้ไม่ใช่เป็นแค่เพียงภาวะการณ์ที่สะท้อนสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ แต่ยังสะท้อนให้เห็นประเด็นเรื่องความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม ชี้ให้เห็นสถานการณ์ปัญหาความยากจนของประชากรที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น และอีกหนึ่งปัญหาที่นำวิกฤติที่เชื่อมโยงไปกับสถานการณ์คนไร้บ้านก็คือ ข้อจำกัดทางจิตด้านสุขภาพจิต เนื่องจากชุดการศึกษาด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของคนไร้บ้านจำนวนหนึ่งชี้ให้เห็นว่ามีความชุกของความคิดเรื่องการฆ่าตัวตาย และการพยายามฆ่าตัวตายมีสูงมากในกลุ่มคนไร้บ้านที่มีอาการป่วยทางจิต โดยการศึกษาทางด้านสุขภาพจิตในหลายประเทศพบข้อมูลที่สอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การเจ็บป่วยของประชากรที่เป็นคนไร้บ้านมีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนระหว่างอาการผิดปกติทางจิตเวช และการเป็นคนไร้บ้าน โดยสาเหตุหลักที่พบมากที่สุดมาจากการพึ่งพาแอลกอฮอล์และสารเสพติด และในทางกลับกันการเป็นคนไร้บ้านก็ส่งผลทำให้สภาวะจิตย่ำแย่ลง ทำให้ความผิดปกติบางประเภทรุนแรงขึ้น และระดับการฟื้นตัวจากอาการป่วยทางจิตที่รุนแรงในระดับที่รับรู้ได้ลดลง ยิ่งไปกว่านั้นคือพบความเชื่อมโยงระหว่างความผิดปกติทางจิตเวชกับการฆ่าตัวตายในกลุ่มประชากรไร้บ้าน

WHO Harvard School of Public Health และ World Bank คาดการณ์ภาระโรค (Burden of Disease) ของประชากรในทุกภูมิภาคในปี พ.ศ.2539 พบว่าโรคทางจิตเวช โรคซึมเศร้าจะขึ้นมาเป็นโรคที่ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านสุขภาพของประชากรโลกเป็นอันดับที่ 4 ในปี พ.ศ.2563 ประชากรทั่วโลกถึง 1 ใน 4 หรือจำนวน 450 ล้านคนจะมีโอกาสมีปัญหาด้านจิตเวชในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต เช่นเดียวกับการศึกษาของ Severance EG, Dickerson F, Yolken RH, 2018 อ้างถึงใน Balasuriya, Buelt and Tsai, 2020 พบว่า จากการศึกษากลุ่มคนไร้บ้านในสหรัฐอเมริกาที่มีอาการป่วยทางจิตขั้นรุนแรง เกือบร้อยละ 8 พบว่ามีการพยายามฆ่าตัวตายภายใน 30 วันที่ผ่านมา พร้อมกันนี้การสำรวจของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ยังให้ข้อมูลอีกว่า คนไร้บ้านร้อยละ 50 เข้าไม่ถึงบริการสาธารณสุข เนื่องจากไม่มีบัตรประชาชน ขาดความสามารถในการดูแลตนเอง และการขาดความรู้ในเรื่องสิทธิในการรักษาพยาบาล ทำให้กลุ่มคนไร้บ้านที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตขาดโอกาสในการได้รับสวัสดิการในการช่วยเหลือรักษาพยาบาลจากทางภาครัฐอย่างเหมาะสม และร้อยละ 30 ของคนไร้บ้านมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตที่รุนแรง และเป็น

อันตรายต่อสังคม กล่าวคือในจำนวนคนไร้บ้าน 1,300 คนที่มีการสำรวจทางสถิติในพื้นที่ทั่วกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 390 คนเป็นผู้ป่วยจิตเวชที่มีสถานะเป็นคนไร้บ้าน

ปัจจุบันประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสุขภาพจิตมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องบังคับรักษาอาการป่วยทางจิตเวชของคนไร้บ้านอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลา 14 ปี หน่วยงานภาครัฐเริ่มตระหนักถึงการมีอยู่ของคนไร้บ้าน มองเห็นปัญหาของคนไร้บ้าน และพยายามหาแนวทางในการแก้ไข แต่ถึงอย่างนั้นเองไม่ว่าจะเป็นจำนวนคนไร้บ้าน ทั้งที่ยังไม่พบอาการทางจิตเวช และที่พบอาการทางจิตเวชก็ยังไม่ปรากฏจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่แพร่ระบาดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อมุ่งหวังที่จะวางนโยบายที่จะใช้เป็นกลไกในการรองรับ และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านโดยตรงด้วยการมุ่งศึกษาระบบสวัสดิการ การดำเนินงาน รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของหน่วยงานด้านการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและสถานที่อื่นที่มีโอกาสหรือสามารถรองรับได้ เพื่อประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การวางแนวทางพัฒนาระบบสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบสวัสดิการ การดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของหน่วยงานด้านการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสถานที่อื่นที่มีโอกาส หรือสามารถรองรับได้
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีขอบเขตของการศึกษาคือ มุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารสาธารณะ (Public Document) ที่เกี่ยวข้องซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่โดยหน่วยงานสาธารณะทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และในระดับสากลของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ในประเด็นระบบสวัสดิการ การดำเนินงาน รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของหน่วยงานด้านการคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิการสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน รวมถึงกฎหมาย และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องทำให้เอกสารมีความน่าเชื่อถือได้ว่าจะให้ข้อมูลที่แท้จริงในการวิจัยซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ความจริง (Authenticity) และเกณฑ์ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) ของข้อมูล

ผลการศึกษา

สถานการณ์ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน และระบบสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและสถานที่อื่นที่มีโอกาสหรือสามารถรองรับได้ของประเทศไทยและต่างประเทศในภาพรวม โดยเริ่มจากสถานการณ์ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ตามลำดับ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สถานการณ์ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศไทย: ระยะเวลาที่ซ่อนตัวปะปนอยู่กับคนทั่วไปในเมือง ในขณะที่กรุงเทพมหานครวางยุทธศาสตร์สร้างเมืองปลอดภัยและยั่งยืนต่อวิกฤตการณ์เป็นแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) คำถามที่ตามมาก็คือ ความปลอดภัยในเมืองหลวงแห่งนี้ครอบคลุมถึงพลเมืองทุกคนมากน้อยเพียงใดเพราะว่าไม่ใช่แค่คนทั่วไปเท่านั้นที่ต้องการพื้นที่ปลอดภัย แต่รวมถึงคนไร้บ้านที่มีปัญหาทางจิตเวชด้วยเช่นกัน เพราะด้วยเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 มีผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านกระทำความรุนแรงมากขึ้นถึงขนาดเกิดการสูญเสียชีวิต โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ทำการสำรวจในพื้นที่เขตชุมชนเมือง กรุงเทพมหานคร และภูมิภาค 75 จังหวัด ในภาพรวมทั้งประเทศพบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบคนไร้บ้านมากที่สุด (ร้อยละ 28.2) รองลงมาคือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 26.5) และกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 20.2) ซึ่งในกรุงเทพมหานคร พื้นที่ที่มีคนไร้บ้านอาศัยอยู่มากที่สุด อันดับที่ 1 เขตพระนคร (559 คน) อันดับที่ 2 เขตบางซื่อ (281 คน) อันดับที่ 3 เขตจตุจักร (230 คน) อันดับที่ 4 เขตปทุมวัน (215 คน) และอันดับที่ 5 เขตสัมพันธวงศ์ (188 คน) ในจำนวนคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานคร นี่เป็นเพศชาย ร้อยละ 59.8 และเพศหญิง ร้อยละ 40.2 โดยอายุที่พบมากที่สุดช่วงอายุ ระหว่าง 35-44 ปี สัญชาติไทยพบมากที่สุด คือร้อยละ 91.1 จากข้อมูลดังกล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นสถานการณ์ของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านไม่เพียงแต่จำนวนคนไร้บ้านจะเพิ่มมากขึ้นทุกปี จำนวนผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านเองก็เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน โดยปัจจุบันจำนวนผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านที่ทางมูลนิธิอิสรชนมีข้อมูลคือ 483 คน (The Active News, 23 เมษายน 2565) ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าหลังจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 เป็นต้นมา ในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งได้เข้ารับการรักษาสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระยาจำนวน 261 ราย (ธนิยา วงศ์จรัสเรือง และคณะ, 2562) นอกจากนี้ผลการศึกษาข้อมูลการสำรวจระดับจิตเวชสุขภาพจิตคนไทยในปี พ.ศ. 2556 และการสำรวจสภาพปัญหาของโรคจิตเวชคนไร้บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยเครื่องวินิจฉัยโรคจิตเวชของ ผศ.พญ.ทานตะวัน อภิรุทธ์วรกุล (2559) พบข้อมูลที่น่าสนใจว่า สำหรับคนทั่วไปความชุกตลอดชีพของโรคจิตเวชสูงสุด คือ 1. ความผิดปกติทางจิตเวชจากแอลกอฮอล์และสารเสพติด ร้อยละ 13.90 รองลงมาคือโรคจิตเภท ประสาทหลอนหรือหูแว่ว ร้อยละ 5.90 และโรคซึมเศร้า ร้อยละ 1.80 แต่ในขณะที่สำหรับคนไร้บ้านแล้ว โรคจิตเวชที่พบ 3 ลำดับแรกคือ 1. โรคซึมเศร้า ร้อยละ 35.4 , 2. โรคจิต ร้อยละ 31 และ 3. โรคติดสุราและสารเสพติดอื่นๆ ร้อยละ 22.1 กล่าวคือในขณะที่คนทั่วไป โรคจิตเวชมาจากความผิดปกติทางจิตเวชจากแอลกอฮอล์ และสารเสพติดเป็นอันดับหนึ่ง แต่สำหรับคนไร้บ้าน โรคจิตเวชที่พบคือเป็นอันดับแรกๆ คือโรคซึมเศร้า ทั้งนี้อาการทางจิตเวชไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดภาวะสุขภาพของบุคคลที่ป่วยเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว ผู้ดูแล สังคม และเศรษฐกิจ

จากการทบทวนความสูญเสียทางเศรษฐศาสตร์ พบว่า มากกว่าร้อยละ 50-85 ของค่าใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายทางอ้อมจากการขาดความสามารถในการสร้างรายได้ ว่างาน หรือเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ประเทศต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ป่วยโรคจิตเภท 94-120 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปี อย่างไรก็ตามโรคจิตเภทเป็นโรคที่รักษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดระยะเวลาในการเริ่มป่วยครั้งแรก หรือให้การรักษาที่ดีและต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มป่วยครั้งแรก หากได้รับการดูแลรักษาที่ดีจะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถฟื้นตัวและกลับมาเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการดูแลตัวเองได้ ด้วยเหตุนี้ปัญหาผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน โดยเฉพาะในพื้นที่สาธารณะของกรุงเทพมหานคร จึงเป็นเหมือนระเบิดเวลาที่ไม่เพียงทำลายผู้จุดชนวนระเบิดแต่ยังส่งผลกระทบไปยังผู้ที่อยู่รอบข้าง นี่จึงเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐจะต้องให้การดูแลช่วยเหลือเข้าแทรกแซงเพื่อให้เกิดการบำบัดรักษา เพื่อให้คนกลุ่มนี้สามารถกลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติสุขตามสิทธิ และเสรีภาพเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป และในขณะเดียวกันก็ทำให้คนทั่วไปในสังคมสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยความรู้สึกปลอดภัย และไร้ความกังวล

1.1 มาตรการกลไกและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านของประเทศไทย

การเกิดผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านหน้าใหม่มาจากปัญหาหลักสองปัญหาคือ ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งส่งผลเกี่ยวโยงไปกับประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ และการจัดการสวัสดิการของภาครัฐในภาพรวม สำหรับประเทศไทยมีมาตรการกลไกและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านคือ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับคนไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อคุ้มครองให้คนไร้ที่พึ่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยสาระสำคัญของกฎหมายจะมีการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการปกป้องคนไร้บ้าน ไร้ที่พึ่ง ทำการสำรวจติดตามคนที่ต้องการความช่วยเหลือให้เข้ามาอยู่ในระบบการดูแลช่วยเหลือโดยรัฐ เช่น ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์พักพิงอื่น ๆ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหาให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านอาหาร ที่พักอาศัย รวมถึงการจ้างงาน อีกทั้งยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือในด้านการดำรงชีวิต กฎหมายหรืออื่น ๆ เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายว่าด้วยสุขภาพจิต กำหนดกระบวนการในการบำบัดรักษา คุ้มครองความปลอดภัยของบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตและสังคม มีการกำหนดกระบวนการในการบำบัดรักษาบุคคล การดูแล 5 มิติสุขภาพ คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพจิต ด้านการป้องกันและควบคุมปัจจัยที่คุกคามสุขภาพจิต ด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิผู้ป่วย ผู้ดูแลและสังคม ด้านการบำบัดรักษาทางสุขภาพจิต และด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ และมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2556 ดูแลส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพคนพิการให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีผลครอบคลุมผู้ป่วยจิตเวชด้วย พวกเขาจึงมีสิทธิเข้าถึงการบริการ การได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่น ๆ จากรัฐ ตลอดจนการสงเคราะห์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายและมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และหมวด 6

แนวนโยบายแห่งรัฐ บัญญัติเรื่องการรับรองสิทธิและให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านที่มีฐานะเป็นทั้งพลเมืองและผู้พิการและผู้ยากไร้ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง การรักษา การดูแล ช่วยเหลือ และการฟื้นฟูจากรัฐ รวมถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รับหน้าที่จัดการด้านสวัสดิการสังคมให้กับพลเมืองทุกคนในประเทศ โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายคือ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส และพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2484 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถทำการส่งตัวผู้ทำการขอทานซึ่งวิกลจริตไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และไม่มีทางเลือกชีพอย่างอื่น และไม่มีญาติอุปการะเลี้ยงดูไปยังโรงพยาบาลจิตเวชเพื่อบำบัดรักษา โดยใช้สิทธิการรักษาตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่รัฐจัดให้มีกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายการจัดบริการสาธารณสุขสำหรับคนไทยที่มีเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก ซึ่งในประเทศไทยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก มีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือด้านการจัดการสวัสดิการที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ โดยกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทั้ง 11 แห่ง มีบ้านมิตรไมตรี เป็นสถานที่พักพิงชั่วคราวสำหรับคนไร้บ้านที่ไม่ประสงค์จะอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มีการบริการให้คำปรึกษาแนะนำ การรักษาพยาบาลเบื้องต้น การส่งกลับภูมิลำเนาคืนสู่ครอบครัวและชุมชน และยังมีศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 77 แห่งประจำแต่ละจังหวัด รวมถึงศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตอีก 4 แห่ง นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานและองค์กรเครือข่ายที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน อาทิ กระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงมหาดไทย, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย, มูลนิธิกระจกเงา และมูลนิธิอิสรชน เป็นต้น

1.2 รูปแบบระบบสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศไทย การจัดสวัสดิการคนไร้บ้านในประเทศไทย ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ปัจจุบันดำเนินแนวทางการดูแลทางสุขภาพจิตและจิตเวชสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นไปตาม “คู่มือระบบการดูแลทางสุขภาพจิตและจิตเวชสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง” ซึ่งกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้พัฒนาระบบสารสนเทศผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือแบบประเมิน IRP (Individual Rehabilitation Plan) ให้มีความครอบคลุมในทุกมิติกับผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยการประเมินรายบุคคลแบ่งตามระดับ ได้แก่ ระดับ A (กลุ่มที่ร่างกายแข็งแรง สามารถดำเนินชีวิตประจำวันด้วยตนเอง มีทักษะสามารถพัฒนาศักยภาพ ด้านการประกอบอาชีพได้ไม่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยจิตเวช) ระดับ B (สามารถช่วยเหลือตนเองได้บ้าง ทำกิจวัตรประจำวันได้บางอย่าง ส่วนมากเป็นผู้ป่วยจิตเวช หากได้รับการพัฒนาและฟื้นฟูจะสามารถพัฒนาได้) และระดับ C (ร่างกายไม่แข็งแรง ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ ที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ใช้บริการกลุ่มนี้มีความยากลำบากในการฟื้นฟู) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักสังคมสงเคราะห์หรือผู้ปฏิบัติงานในการนำข้อมูลดังกล่าวไปวางแผนและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพ รวมถึงจัดบริการให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการในแต่ละระดับได้อย่างเหมาะสม ครอบคลุมการฟื้นฟู 4 มิติ คือ การฟื้นฟูทางการแพทย์ การฟื้นฟูทางสังคม การฟื้นฟูทางการศึกษา และการฟื้นฟูทางอาชีพ โดยการจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพ

รายบุคคล มี 3 ขั้นตอน คือ 1. ประเมินสมรรถภาพผู้ให้บริการทุก 6 เดือน เพื่อประเมินผู้ให้บริการ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ/อารมณ์ ด้านสติปัญญา และด้านศักยภาพในการดำรงชีพ 2. นำผลการประเมินมาจัดทำแผนฟื้นฟูสมรรถภาพตามผลการประเมินรายบุคคล ซึ่งจะมีการกำหนดระยะติดตาม ทุก 6 เดือน และ 3. ประเมิน/ติดตามผล และประเมินผลความสำเร็จของแผนฟื้นฟู ในกรณีที่ประเมินผลสำเร็จจะต้องกลับมาที่ขั้นตอนที่ 1 ของแผนการฟื้นฟูอีกครั้ง ในขณะที่กรณีที่ประเมินผลสำเร็จจะทำการส่งกลับครอบครัว ชุมชน ส่งกลับสังคมเพื่อประกอบอาชีพ กล่าวโดยสรุป รูปแบบของการจัดสวัสดิการที่หน่วยงานรัฐจัดให้แบ่งออกเป็น 5 สวัสดิการคือ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย, ด้านการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพ, การผลักดันให้ได้รับสิทธิและสวัสดิการ, การติดตามและวางแผนกลับคืนสู่ครอบครัว และสวัสดิการด้านปัจจัยสี่ ซึ่งการจัดการสวัสดิการดังกล่าวมีกลไกระบบการดูแลให้บริการด้านสุขภาพจิตแก่ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านใน 3 ระบบ คือ ระบบการนำส่งระบบการดูแลรักษาผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน และระบบการจำหน่ายเมื่อบำบัดรักษาแล้ว

2. สถานการณ์ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศสหรัฐอเมริกา: จำนวนคนไร้บ้านที่ลดลงแต่คนไร้บ้านเรื้อรังกลับเพิ่มขึ้น ในแต่ละคืนของสหรัฐอเมริกาจะมีคนไร้บ้านจำนวนประมาณ 580,000 คน โดยร้อยละ 61 อาศัยอยู่ในสถานที่พักพิง หรือสถานที่พักพิงฉุกเฉิน และอีกร้อยละ 39 อาศัยอยู่ตามถนนในอาคารร้างหรือสถานที่อื่นๆ ที่ไม่เหมาะสมในการอยู่อาศัย ซึ่งกลุ่มคนไร้บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้ชายชาวแอฟริกัน-อเมริกัน และ 37,252 คนเป็นทหารผ่านศึก (U.S. Department of Housing and Urban Development, 2021) ทว่าจากการเก็บข้อมูลในปี พ.ศ.2564 ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 พบว่า มีกลุ่มคนไร้บ้านที่อยู่ในสถานที่พักพิง ร้อยละ 60 หรือมากกว่า 326,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่คนเดียว ส่วนอีกร้อยละ 40 มาจากครอบครัวที่มีเด็กเล็ก อย่างไรก็ตามไม่อาจกล่าวได้ว่าในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมาจำนวนคนไร้บ้านลดลงแต่เป็นผลมาจากผู้ให้บริการสถานที่พักพิงเพิ่มพื้นที่ว่างระหว่างเตียงนอนภายในสถานที่พักพิง เพื่อลดความเสี่ยงต่อการสัมผัสกัน ส่งผลให้มีจำนวนเตียงลดลง อีกทั้งกลุ่มคนไร้บ้านเองก็ไม่เต็มใจที่จะใช้สถานที่พักพิงเพื่อลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ ในขณะที่สถานที่พักพิงฉุกเฉินที่จัดเป็นห้องนอนแบบส่วนตัว ประเภทโรงแรมหรือห้องเช่า ซึ่งเรียกว่า Non-Congregate Shelter ได้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในช่วงของการแพร่ระบาดของโควิด-19 คิดเป็นร้อยละ 134 อีกหนึ่งชุดข้อมูลที่น่าสนใจคือ นอกจากกลุ่มคนไร้บ้านส่วนใหญ่จะมีคนที่อาศัยอยู่คนเดียวแล้ว ในปี พ.ศ.2564 มีทหารผ่านศึกที่กำลังประสบกับการเป็นคนไร้บ้านเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 และสถิติที่น่าสนใจมากไปกว่านั้นก็คือ คนไร้บ้านที่เรื้อรังซึ่งหมายถึง บุคคลที่ทุกข์ทรมานซึ่งอยู่เร่ร่อนไร้บ้านต่อเนื่องเป็นเวลา 1 ปีขึ้นไป หรือเคยมีประสบการณ์ไร้บ้านมาแล้วอย่างน้อย 4 ครั้งในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 20 ในระหว่างปี พ.ศ.2563-2564 เช่นกัน ซึ่งเป็นจำนวนที่สวนทางกับจำนวนร้อยละที่ลดลงของคนไร้บ้านที่อาศัยในสถานที่พักพิงอื่น ๆ ทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จึงกล่าวได้ว่า ในขณะที่สถิติจำนวนคนไร้บ้านจะลดลง แต่จำนวนคนไร้บ้านเรื้อรังกลับจำนวนเพิ่มมากขึ้น

สำหรับมลรัฐวอชิงตัน (Washington) เป็นมลรัฐที่มีจำนวนคนไร้บ้านมากที่สุดในอันดับต้นๆ ของสหรัฐอเมริกา รวมถึงมีการใช้งบประมาณจำนวนมหาศาล และหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมหลายองค์กรในการแก้ไขปัญหาคนไร้บ้าน เช่น The Seattle Metro ใช้

งบประมาณกว่าหนึ่งพันล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อจัดการพื้นที่สาธารณะรอบสถานที่ต่าง ๆ เพื่อรับมือกับคนไร้บ้านแต่สถานการณ์คนไร้บ้านก็ยังทวีความรุนแรงขึ้น มีการตั้งแคมป์ในย่านที่อยู่อาศัย ย่านธุรกิจ และในเขตชุมชนเมืองมากขึ้น อีกทั้งยังมีปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นตามมา จากข้อมูลของสำนักงานบริหารการใช้สารเสพติดและสุขภาพจิต พบว่า จำนวนคนไร้บ้านในสหรัฐอเมริกาป่วยด้วยอาการทางจิตขั้นรุนแรงบางรูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 20-25 ในการสำรวจช่วงปีพ.ศ. 2551 ที่ดำเนินการโดยที่ประชุมนายกเทศมนตรีแห่งสหรัฐอเมริกาจำนวน 25 แห่งพบว่า ความเจ็บป่วยทางจิตเป็นสาเหตุใหญ่อันดับ 3 ของผู้ใหญ่ที่ประสบปัญหาคนไร้บ้าน คิดเป็นร้อยละ 48 สำหรับคนไร้บ้านที่อาศัยในชุมชนเมือง และสำหรับครอบครัวที่ไร้บ้านในเมืองต่าง ๆ ที่มีปัญหาทางจิต คิดเป็นร้อยละ 12 และความเจ็บป่วยทางจิตเป็นหนึ่งในสาเหตุที่พบบ่อยที่สุดของคนไร้บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนโสด พบว่า 1 ใน 4 ของคนไร้บ้านกำลังประสบปัญหาทางด้านสุขภาพจิต พร้อมกันนี้ยังพบว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกันระหว่างสภาวะทางจิตกับการเป็นคนไร้บ้าน เพราะความเจ็บป่วยทางจิตขั้นรุนแรงจะเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อความสามารถของการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งความเจ็บป่วยทางจิตอาจจะส่งผลต่อการสร้างและการรักษาความสัมพันธ์ที่มั่นคงได้ หรือมักจะส่งผลให้ผู้เจ็บป่วยทางจิตถูกขับไล่ออกจากผู้ดูแล ครอบครัวและเพื่อน ซึ่งอาจจะผลักดันให้ผู้ป่วยทางจิตเป็นคนไร้บ้านมากกว่าประชาชนทั่วไป ซึ่งการศึกษาผู้ป่วยทางจิตขั้นรุนแรงของระบบสุขภาพจิตของรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า ร้อยละ 15 ผู้ป่วยทางจิตขั้นรุนแรง มีประสบการณ์เป็นคนไร้บ้านอย่างน้อย 1 ครั้งในระยะเวลา 1 ปี โดยที่ผู้ป่วยจิตเภทหรือโรคอารมณ์สองขั้วจะมีความเสี่ยงเป็นพิเศษ ทั้งนี้สุขภาพจิตที่ไม่ดีอาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกายเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกับกลุ่มคนไร้บ้าน สุขภาพทางจิตอาจเป็นสาเหตุทำให้ละเลยต่อการป้องกันต่อโรคร้ายที่จำเป็น นอกจากนี้ จำนวนครึ่งหนึ่งของจำนวนคนไร้บ้านในสหรัฐอเมริกายังประสบปัญหาการใช้สารเสพติดและอยู่ในภาวะพึ่งพิงที่ต้องได้รับการดูแล

2.1 มาตรการกลไกและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านของประเทศ

สหรัฐอเมริกา สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีคนไร้บ้าน ได้มีการออกกฎหมายโดยรัฐบาลกลางที่มีความสำคัญต่อคนไร้บ้าน ได้แก่ “The McKinney-Vento Homeless Assistance Act of 1987” เป็นกฎหมายฉบับแรกและยังคงเป็นกฎหมายเดียวที่รองรับสถานะและการสนับสนุนคนไร้บ้าน เดิมทีก่อนหน้านี้ในช่วง พ.ศ. 2523 รัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกายังไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาคนไร้บ้านมากนัก การทำงานที่เกี่ยวข้องกับคนไร้บ้านจะเป็นการทำงานของส่วนราชการท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งปี พ.ศ.2527 ได้มีการเรียกร้องให้ยอมรับว่าปัญหาคนไร้บ้านเป็นปัญหาระดับชาติ จนมีการตราพระราชบัญญัติการเอาชีวิตรอดของคนไร้บ้านขึ้นในปี พ.ศ.2529 เพื่อกำหนดมาตรการในการบรรเทาทุกข์ฉุกเฉิน มาตรการป้องกันและการแก้ไขปัญหาระยะยาวสำหรับคนไร้บ้าน และนำไปสู่การตรากฎหมาย “The Homeless Eligibility Clarification Act of 1986” ระบุเกี่ยวกับคุณสมบัติของคนไร้บ้านและสวัสดิการที่จะมีให้กับคนกลุ่มนี้ ในปีเดียวกันนี้ยังได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติที่อยู่อาศัยคนไร้บ้านซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้สร้างให้เกิดโครงการให้เงินช่วยเหลือการสร้างสถานที่พักพิงฉุกเฉินและโครงการบ้านพักชั่วคราวสำหรับช่วงเปลี่ยนผ่านซึ่งทั้งสองโครงการดำเนินการโดยกระทรวงการเคหะและพัฒนาเมืองสหรัฐอเมริกา ระยะเวลาต่อมาสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองพระราชบัญญัติการเอาชีวิตรอดของคนไร้บ้านได้มีการเปลี่ยนชื่อ 2 ครั้งจนมาเป็น

The McKinney-Vento Homeless Assistance Act และมีการแก้ไขเพิ่มเติมทางกฎหมายอีก 4 ครั้งในปี พ.ศ.2531, 2533, 2535 และ 2537 เนื่องจากปัญหาการไร้บ้านเพิ่มมากขึ้นและมีความสลับซับซ้อน ทำให้การช่วยเหลือจากมลรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรอาสาสมัคร ภาคเอกชน ไม่สามารถช่วยเหลือกลุ่มคนไร้บ้านได้อย่างเต็มที่หากปราศจากการสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง ด้วยเหตุนี้ทำให้จากเดิมที่ขอบเขตอำนาจของกฎหมายที่ดูแลแค่ 15 โครงการถูกขยายให้ครอบคลุมไปถึงบริการด้านสถานที่พักพิงฉุกเฉิน, สถานที่พักพิงชั่วคราวพร้อมการดูแล, โครงการบ้านพักชั่วคราวสำหรับช่วงเปลี่ยนผ่าน, การฝึกอาชีพ, การดูแลสุขภาพเบื้องต้น เช่น โครงการสาธิตภายใต้โครงการ Health Care for the Homeless เพื่อเป็นการให้บริการดูแลสุขภาพเบื้องต้นและเน้นการเข้าถึงเด็กกลุ่มเสี่ยงและเด็กที่ไร้บ้าน, โครงการบริการสุขภาพจิตในชุมชน รวมถึงโครงการด้านการศึกษาและการจัดหาที่อยู่อาศัยถาวร เป็นต้น นอกจากนี้กฎหมาย “The Food Stamp Act of 1964” เป็นแผนการด้านอาหารที่สำคัญกฎหมายหนึ่งของสหรัฐอเมริกาและสนับสนุนสำหรับการจัดสวัสดิการให้แก่คนไร้บ้าน ซึ่งบุคคลที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางกฎหมายดังกล่าวจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะดังนี้คือ ทำงานที่ได้รับค่าจ้างน้อย ไม่มีงานทำหรือทำงานแบบไม่เต็มเวลา เป็นบุคคลที่ต้องได้รับความช่วยเหลือสาธารณะ เป็นคนชราหรือพิการและมีรายได้น้อย หรือเป็นบุคคลที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือคนไร้บ้าน ปัจจุบันโครงการความช่วยเหลือทางด้านโภชนาการจะดำเนินการภายใต้กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา ทำหน้าที่บริหารโครงการและทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐ นักโภชนาการ และองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่มีคนอเมริกันเกือบ 40 ล้านคนเข้าร่วมโปรแกรมนี้อยู่ โดยจะได้รับผลประโยชน์เฉลี่ยต่อเดือน 127 ดอลลาร์สหรัฐ สำหรับในมลรัฐวอชิงตันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนไร้บ้านคือ Revised Code of Washington (RCW) ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายของรัฐวอชิงตันอยู่ในลักษณะที่ 43 State Government-Executive ในหมวดที่ 43.185C Homeless Housing and Assistance (Washington State Legislature, 2022) บังคับใช้มาแล้วตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2558 โดยมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนี้ เช่น โครงการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของคนไร้บ้าน มีคณะกรรมการที่ปรึกษาที่อยู่อาศัยราคาเหมาะสมเป็นผู้บริหารโครงการ และมีกองทุนความมั่นคงในที่อยู่อาศัยจัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ในทุกปีกระทรวงพาณิชย์ของรัฐวอชิงตันจะดำเนินการสำรวจสำมะโนครัวคนไร้บ้านเพื่อปรับปรุงการบริการและจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม โดยการจัดเก็บข้อมูลที่ได้จะเชื่อมโยงเข้ากับระบบของเทศบาลท้องถิ่นและในทุก 5 ปี จะต้องมีการกำหนดแผนกลยุทธ์ในการทำงานการจัดการเพื่อคนไร้บ้าน โดยเฉพาะเรื่องจัดหาที่อยู่อาศัย ทั้งที่เป็นสถานที่พักพิงฉุกเฉิน, ที่อยู่อาศัยระยะสั้น, ค่ายพักชั่วคราว, บ้านพักอุปถัมภ์สำหรับคนไร้บ้านเรื้อรัง และที่อยู่อาศัยระยะยาวซึ่งปี พ.ศ.2548 รัฐวอชิงตันสามารถจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับคนไร้บ้านจำนวนกว่า 556,000 คน แต่ถึงอย่างนั้นปัญหาการเป็นคนไร้บ้านก็ยังไม่ลดลงแต่กลับเพิ่มขึ้นมากและรวดเร็วขึ้นในทุกปี

ตัวอย่างโครงการเกี่ยวกับคนไร้บ้านที่เกิดขึ้นจากประมวลกฎหมายของรัฐวอชิงตัน อาทิ โครงการช่วยเหลือค่าเช่าบ้านป้องกันการถูกขับไล่ที่กระทรวงพาณิชย์จะให้การสนับสนุนค่าเช่าบ้าน ให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขบุคคลสำหรับครอบครัวที่ต้องการเพื่อป้องกันการถูกขับไล่ เป็นต้น โดยครอบครัวที่จะได้รับความช่วยเหลือจะต้องมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่หรือต่ำกว่าร้อยละ 80 ของรายได้เฉลี่ยของแต่ละเขตพื้นที่ และหรือเป็นครอบครัวที่อยู่อาศัยกับเด็ก ผู้สูงอายุที่กำลังอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก สมาชิกในครอบครัวเสี่ยงที่

จะเป็นคนไร้บ้าน หรือมีภาวะแทรกซ้อนทางสุขภาพร่างกาย อย่างไรก็ตามโครงการนี้ไม่ใช่โครงการให้เปล่าเพราะผู้ที่ได้รับทุนจากรัฐจะต้องทำงานร่วมกับองค์กรต่างๆ ที่ตั้งขึ้นในชุมชนเพื่อช่วยเหลือ และบริการประชาชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยเป็นการแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ยังมีโครงการการดำเนินงานและให้เข้าบ้านพักชั่วคราวในช่วงเปลี่ยนผ่าน โครงการการสนับสนุนความต้องการและที่อยู่อาศัยที่จำเป็น, การให้บริการสำหรับเยาวชน ดูแลรับผิดชอบศูนย์ที่อยู่อาศัยในสถานะวิกฤต และศูนย์ความหวัง ทำงานช่วยเหลือเยาวชนที่เป็นคนไร้บ้านโดยตรง โดยหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง คือ กระทรวงการเคหะและพัฒนาเมืองรับผิดชอบในการสร้างชุมชนที่ยั่งยืน ดูแลด้านที่อยู่อาศัยที่ราคาไม่แพง และมีคุณภาพสำหรับทุกคน เสริมสร้างกลุ่มตลาดที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและปกป้องผู้บริโภค โดยหน่วยงานที่จะเข้ามาทำหน้าที่จัดหาที่อยู่อาศัยในระยะยาว สถานที่พักพิงชั่วคราว การฝึกอบรม การสนับสนุนทางด้านอาหาร บริการทางการแพทย์ การดูแลภายหลังเยาวชนออกจากสถานที่พักพิงชั่วคราวให้กับคนไร้บ้านคือ กระทรวงสาธารณสุขและบริการมนุษย์ สำหรับมลรัฐวอชิงตัน หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบโดยตรงคือ กระทรวงพาณิชย์ ทำหน้าที่การบริหารจัดการคนไร้บ้านรวมถึงผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านด้วย การจัดสรรงบประมาณ การจัดการที่อยู่อาศัย กองทุนให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยสำหรับคนไร้บ้าน หรือกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำโดยทำงานร่วมกับกระทรวงบริการทางสังคมและสุขภาพ เน้นการให้บริการดูแลด้านสุขภาพแก่คนไร้บ้าน ผู้มีรายได้ต่ำ นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรและที่ปรึกษาอีก 12 องค์กรร่วมทำงานด้านนโยบายการช่วยเหลือสนับสนุนงบประมาณ และเทคนิคการทำงานกับคนไร้บ้าน ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีโครงการที่จะตอบสนองต่อปัญหาของคนไร้บ้าน ทั้งการจัดการที่อยู่อาศัย การให้บริการทางด้านสุขภาพทางร่างกายและสุขภาพจิต การบำบัดฟื้นฟูจากอาการป่วยทางจิต และความผิดปกติในการใช้สารเสพติด เป็นต้น

2.2 รูปแบบระบบสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนที่จะมีการจัดสรรสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ที่สหรัฐอเมริกาผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน จะต้องได้รับการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติต่อการให้บริการด้านพฤติกรรมสุขภาพสำหรับคนไร้บ้านตามคู่มือการปฏิบัติงานฉบับปรับปรุงในการให้บริการด้านพฤติกรรมสุขภาพสำหรับคนไร้บ้าน ซึ่งครอบคลุมถึงคนไร้บ้านที่มีทั้งการใช้สารเสพติดและ/หรือมีความผิดปกติทางจิต ของสำนักงานบริหารการใช้สารเสพติด และสุขภาพจิต โดยมี 7 แนวทางดังนี้ (1) การสัมภาษณ์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ เป็นรูปแบบการให้คำปรึกษาแบบกึ่งขึ้นนำที่มีผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลางในการให้คำปรึกษา กระตุ้นให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์และพัฒนาแนวทางการตัดสินใจเรื่องต่างๆ (2) การให้บริการและบำบัดรักษาผ่านการจัดการรายกรณีแบบเข้มข้นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นทีมบูรณาการของชุมชน ช่วยให้สามารถเข้าถึงคนไร้บ้านและคนไร้บ้านที่มีการใช้สารเสพติด และหรือมีความผิดปกติทางจิตให้ได้รับการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) การรักษาโดยใช้ชุมชนอย่างยั่งยืน การรักษาโดยใช้ชุมชนช่วยเหลือผู้ที่มีอาการป่วยทางจิตรุนแรง ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนและมีความเสี่ยงสูง มีทีมการรักษาโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่สหวิชาชีพ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล จิตแพทย์ ที่ปรึกษาการใช้สารเสพติด ผู้เชี่ยวชาญด้านการจ้างงาน ผู้ให้คำปรึกษาแบบเพื่อน เป็นต้น (4) ผู้ให้คำปรึกษาแบบเพื่อน การสนับสนุนตามศรัทธา และการสนับสนุนผ่านการฟื้นฟู (5) การบำบัดรักษาด้วยยา (6) การรักษาแบบบูรณาการสำหรับผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตและสารเสพติด และ (7) การบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน

และการเสริมแรงโดยใช้ชุมชน โดยการให้บริการด้านพฤติกรรมสุขภาพสำหรับคนไร้บ้านนี้จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องกับการจัดสรรที่อยู่อาศัย โดยมีลัทธิอุทกศาสตร์ที่มีรูปแบบที่เป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน 3 รูปแบบ ดังนี้ (1) รูปแบบที่อยู่อาศัยที่หน่วยงานด้านสุขภาพจิตเป็นเจ้าของ เช่น บ้านลักษณะเป็นกลุ่มที่ศูนย์สุขภาพจิตในชุมชนดูแล (2) รูปแบบที่อยู่อาศัยที่หน่วยงานการเคหะ หรือองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่มีภารกิจด้านการเคหะเป็นเจ้าของ รวมถึงเป็นผู้พัฒนา ผู้จัดการทรัพย์สิน และเป็นผู้ให้บริการ และ(3) รูปแบบที่อยู่อาศัยที่หน่วยงานด้านสุขภาพจิตเช่าที่อยู่อาศัยจากตลาดที่อยู่อาศัยของภาคเอกชน และดำเนินการเป็นผู้ให้บริการสนับสนุนเพื่อให้บริการช่วยเหลือคนไร้บ้าน ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านหรือบุคคลทุพพลภาพ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าในการแก้ไขปัญหาคนไร้บ้าน ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน มลัทธิอุทกศาสตร์จะเน้นการจัดหาที่อยู่อาศัยให้เป็นลำดับแรกสำหรับบุคคลที่มีอาการป่วยทางจิตขั้นรุนแรง เช่น โรคจิตเภท การติดสุราหรือสารเสพติด การเจ็บป่วยทางกายเรื้อรัง เพราะมองว่าอาการป่วยจะทำให้เกิดปัญหาการเป็นคนไร้บ้านเรื้อรัง ดังนั้น แนวทางที่สำคัญในการยุติปัญหาคนไร้บ้านเรื้อรังควรจะเป็นการจัดหาที่พักอาศัยถาวรให้หลังจากนั้นจึงจะเข้าสู่การให้บริการและการจัดสวัสดิการต่างๆ เมื่อคนไร้บ้านมีความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยถาวรแล้วจึงจะดำเนินการไปสู่การให้บริการสนับสนุนที่หลากหลายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาที่เป็นสาเหตุ การช่วยเหลือคนไร้บ้านให้มีเสถียรภาพ โดยวางอยู่บนแนวคิดพื้นฐานหลัก 2 ประการ คือ ที่อยู่อาศัยเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และสอง เมื่อปัญหาคนไร้บ้านได้ยุติลง ความมั่นคงทางการให้บริการทางการแพทย์และความมั่นคงทางสังคมจะเกิดขึ้นได้เร็ว และยั่งยืนกว่า ดังนั้นการจัดหาที่อยู่อาศัยให้เป็นลำดับแรกจึงเป็นการสร้างแนวทางเบื้องต้นที่ต้องการรักษาเสถียรภาพของที่อยู่อาศัยและช่วยยุติปัญหาคนไร้บ้านเรื้อรัง โดยเฉพาะในกรณีผู้ป่วยทางจิตเวชขั้นรุนแรง

3. สถานการณ์ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศญี่ปุ่น: คนไร้บ้านที่มองไม่เห็น และคนไร้บ้านจิตเวช ญี่ปุ่นถือเป็นประเทศพัฒนาที่มีชื่อเสียงด้านการผลิตเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่โดดเด่น และมีสวัสดิการรัฐช่วยเหลือประชาชนที่ด้อยากแห่งหนึ่งของโลก ทว่าในขณะที่ประเทศก้าวหน้าไปตามยุคสมัย ญี่ปุ่นเองก็ยังคงเผชิญกับปัญหาที่เมืองใหญ่หลายเมืองเผชิญ นั่นคือปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเศรษฐกิจ โดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนานำเสนอตัวเลขให้เห็นว่า ประเทศญี่ปุ่นมีตัวเลขผู้ป่วยจิตเวชจำนวนมากที่สุดในโลก คือ มีเพียงผู้ป่วยจิตเวช 2.7 เพียงต่อประชากร 1,000 คน และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่แม้จะเข้าสู่ระบบการรักษาแล้ว แต่ก็ยังมีความเสี่ยงสูงที่จะกลับไปเป็นผู้สูงอายุไร้บ้านที่มีประวัติการรักษาจิตเวชกลับไปอยู่ข้างถนนอีกครั้ง เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการของญี่ปุ่น เปิดเผยแพร่การสำรวจตัวเลขจำนวนคนไร้บ้านพบว่ามีจำนวน 4,977 คน ซึ่งลดลงจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2561 ที่มี 5,534 คน อย่างไรก็ตาม ตัวเลขจำนวนคนไร้บ้านดังกล่าวได้รับการตอบโต้จากภาคประชาสังคมว่านี่คือ การบิดเบือน การบิดบังและการไม่ยอมรับความจริงของรัฐบาลญี่ปุ่น โดยที่ในปี พ.ศ. 2563 ต่อมารัฐบาลญี่ปุ่นยังคงทำการสำรวจจำนวนคนไร้บ้านและพบว่ามีจำนวนอยู่ที่ 3,992 คน คิดเป็นร้อยละ .003 ของประชากรญี่ปุ่นทั้งหมด ข้อมูลชุดนี้ไม่สอดคล้องกันกับการสำรวจของศูนย์วิจัยเพื่อการไร้ที่อยู่อาศัยในกรุงโตเกียวศึกษาพร้อมกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรโตเกียว

The Tokyo-based Advocacy Research Center for Homelessness (ARCH) กล่าวถึงลักษณะของคนไร้บ้าน ในประเทศญี่ปุ่นที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งมีลักษณะแนวทางการแสดงออกของคนไร้บ้านที่แตกต่างกันและประเมินได้ยากขึ้น กลุ่มคนวัยหนุ่มสาวที่ได้รับผลกระทบและกลายเป็นคนไร้บ้านคนเหล่านี้มักใช้เวลาในช่วงกลางคืนตามร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ที่เปิด 24 ชั่วโมง จากการประมาณของเทศบาลนครโตเกียวพบว่า มีประมาณ 4,000 ราย และอาจเพิ่มมากขึ้นกว่านั้น ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะมองสภาพปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริง เพราะคนกลุ่มนี้เปรียบเสมือน “คนไร้บ้านที่มองไม่เห็น” นับตั้งแต่จำนวนคนไร้บ้านในประเทศญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้นในวิกฤตเศรษฐกิจช่วงทศวรรษ 1990 ประเทศญี่ปุ่นมีการจัดทำ "มาตรการรับมือคนไร้บ้าน" ที่ออกแบบโดยกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการเพื่อนำมาใช้กับคนไร้บ้าน มีการใช้แนวทางการดูแลด้านสิทธิ และสวัสดิการควบคู่ไปกับการใช้มาตรการลงโทษ ด้วยเพราะการอาศัยในพื้นที่สาธารณะและการขอทานเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ในช่วงแรกรัฐบาลญี่ปุ่นเริ่มดำเนินการใช้มาตรการสนับสนุนให้คนไร้บ้านช่วยเหลือตนเองในช่วงแรก และมีการใช้แผนการดำเนินการลดการไร้บ้าน จากแผนการดังกล่าวที่เริ่มดำเนินการช่วงปี พ.ศ. 2543 ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นใช้มาตรการผลักดันคนไร้บ้านออกจากพื้นที่สาธารณะของเมือง จัดหาที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับคนไร้บ้าน และมีการจัดทำโครงการที่อนุญาตให้คนไร้บ้านสามารถย้ายเข้าไปอยู่ในที่อยู่อาศัยถาวรที่รัฐบาลยืมมาเป็นระยะเวลาหนึ่งโดยมีค่าเช่าต่ำ ถึงอย่างนั้นก็ตามปัญหาคนไร้บ้านก็ยังคงเป็นปัญหาที่รับมือได้ยากในญี่ปุ่น เพราะคนญี่ปุ่นโดยทั่วไปมักยึดถือแนวทางของการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก แม้จะเป็นคนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และจิตใจก็มักจะยึดถือค่านิยมนี้เป็นหลักการในการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับหน่วยงานของรัฐที่จะโน้มน้าวให้กลุ่มเปราะบางทั้งหลาย โดยเฉพาะกลุ่มคนไร้บ้านที่มีปัญหาทางจิตเวชให้ยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ สำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในญี่ปุ่น Morikawa et Al. เคยสำรวจความทุกข์ของคนไร้บ้านที่มีปัญหาทางจิตในพื้นที่เขตโตเกียวในช่วงปี พ.ศ. 2552 พบว่า คนไร้บ้าน 50 คน (ร้อยละ 62.5) ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคทางจิตเวช โดย 33 คน (ร้อยละ 41.3) มีภาวะซึมเศร้า, 12 คน (ร้อยละ 15) ต้องพึ่งพาแอลกอฮอล์ และ 12 คน (ร้อยละ 15) มีความผิดปกติทางจิต โดยเมื่อพิจารณาจากระดับความเสี่ยงในการจัดประเภท MINI แล้ว 45 คน (ร้อยละ 57.0) มีความเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตาย และ 25 คน (ร้อยละ 31.6) เคยพยายามฆ่าตัวตายมาแล้วในอดีต ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กล่าวได้ว่าคนไร้บ้านที่มีอาการทางจิตเวชที่ญี่ปุ่นมีความเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตายสูงจึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะได้รับการสนับสนุนทางการแพทย์อีกทั้งการศึกษาของ Okamura et al พบว่าแม้ผู้ป่วยไร้บ้านจิตเวชจะเข้ามาอยู่ในโปรแกรมการดูแลรักษาแล้ว แต่พวกเขาก็ยังมีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นคนไร้บ้านอีกครั้งหลังออกจากโรงพยาบาลจิตเวช เพราะไม่สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากในศูนย์พักพิงได้ เพราะศูนย์ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้

3.1 มาตรการกลไกและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านของประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นมีกฎหมายพระราชบัญญัติการเลี้ยงชีพคนไร้บ้านขึ้นเพื่อกำหนดความรับผิดชอบของรัฐบาลแห่งชาติในการสนับสนุนให้คนไร้บ้านมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้คนกลายเป็นคนไร้บ้าน อีกทั้งยังมุ่งช่วยเหลือแก้ปัญหาคนไร้บ้านโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน และดำเนินมาตรการที่จำเป็นควบคู่ไปกับการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่น นั่นคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยมาตรการพิเศษเกี่ยวกับการ

ให้ความช่วยเหลือในการสนับสนุนตนเองของคนไร้บ้าน หรือพระราชบัญญัติการเลี้ยงชีพคนไร้บ้าน พ.ศ. 2545 เพื่อแก้ไขปัญหาการอาศัยอยู่อย่างผิดกฎหมายในสวนสาธารณะ สนับสนุนคนไร้บ้านที่ปรารถนาจะพึ่งพาตนเอง มีมาตรการเพื่อการจ้างงาน จัดฝึกอบรมด้านอาชีพ จัดหาที่อยู่อาศัย และให้การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและการแพทย์ เป็นต้น อีกทั้งยังมี พระราชบัญญัติสุขภาพจิตและสวัสดิการสำหรับผู้พิการทางจิต พ.ศ.2536 เพื่อดูแลผู้ป่วยโดยตรง ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการรักษา และมีกฎหมาย “Special Measures Law on the Support of Homeless Persons” บังคับใช้เมื่อ พ.ศ. 2545 มีเป้าหมายให้คนไร้บ้านสามารถพึ่งพาตนเอง และป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปเป็นคนไร้บ้านอีก นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่ครอบคลุม และเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่นที่ได้กำหนด “สิทธิในการดำรงชีวิต” ซึ่งหมายถึง สิทธิในการดำรงชีวิตประจำวันขั้นต่ำสุดในด้านวัฒนธรรมและด้านสุขภาพ รัฐจึงต้องพยายามส่งเสริม และปรับปรุงสวัสดิการสังคมและสาธารณสุขอันเป็นเจตนารมณ์และแนวความคิดพื้นฐานของรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ หลายประเทศ และยังมีกฎหมาย “Public Assistance Act 1950” เพื่อให้รัฐประกันมาตรฐานการดำรงชีพขั้นต่ำสุดให้กับประชาชน, กฎหมายพื้นฐานของคนพิการ พ.ศ.2513 และมีพระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2494 เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการงานด้านสวัสดิการสังคมทั้งในส่วนองภาครัฐและภาคเอกชน โดยกฎหมายฉบับนี้มีเป้าหมายพื้นฐานในการให้บริการที่มุ่งไปสู่งานสวัสดิการสังคม และเป็นตัวเชื่อมกับกฎหมายฉบับอื่นเพื่อการปรับปรุงงานสวัสดิการสังคม ทั้งนี้หน่วยงานหลักคือ กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลปัญหาคนไร้บ้านในโตเกียวรวมไปถึงเมืองใหญ่อื่น ๆ โดยตัวอย่างโครงการเกี่ยวกับคนไร้บ้านในญี่ปุ่น คือ “Housing First Tokyo Project” ซึ่งปัจจุบันโครงการนี้เป็นที่รู้จักในชื่อ “Tokyo Project” หรือ “Housing First Tokyo Project” ได้รับทุนสนับสนุนส่วนหนึ่งจากทางรัฐบาลญี่ปุ่นนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเข้าถึงการรักษาพยาบาลตลอดจนโครงการด้านสุขภาพ และสวัสดิการ เพื่อยกระดับสุขภาพจิต และสภาพความเป็นอยู่ เพื่อสร้างความมั่นคงในการใช้ชีวิตในชุมชน เพิ่มความตระหนักทางสังคมในประเด็นนี้ และมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการสนับสนุน การตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขสถานะปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้คนไร้บ้านได้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในละแวกบ้านหรือในชุมชนได้อย่างปลอดภัยเมื่อเพื่อนบ้านเรียนรู้ที่จะอยู่กับคนไร้บ้านได้แล้ว

3.2 รูปแบบระบบสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศญี่ปุ่น สามารถสรุปได้

4 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบการรองรับที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน ระบบการช่วยเหลือสาธารณะของญี่ปุ่นซึ่งอยู่ใน "มาตรการรับมือคนไร้บ้าน" โดยคุณสมบัติคนที่ จะเข้ารับความช่วยเหลือจากรัฐ พิจารณาจากการประสพภาวะความยากจนหรือมีรายได้ต่ำกว่าระดับรายได้ที่กำหนดเป็นหลักโดยไม่มีการระบุเรื่องเชื้อชาติและการอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรและที่สำคัญไม่มีการกำหนดข้อยกเว้นของการช่วยเหลือใด ๆ เพราะยึดถือเรื่องการไม่เลือกปฏิบัติ และความเท่าเทียม ผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการช่วยเหลือการดูแลสุขภาพ คือ การเข้ารับรักษาในโรงพยาบาลจิตเวช คลินิก การเยี่ยมบ้านโดยพยาบาล เป็นต้น และการดูแลด้านสวัสดิการ คือ การดูแลในสถานพักพิง การดูแลรักษาแบบบ้านกลุ่ม การช่วยเหลือที่บ้าน การฝึกอบรมทักษะทางสังคม การสนับสนุน การหางาน และการดูแลอื่น ๆ และมีศูนย์สุขภาพจิตและสวัสดิการให้บริการด้านสุขภาพจิตสาธารณะโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การรับคนไร้บ้านเข้าระบบ การดูแลของรัฐมีการสำรวจเพิ่มทุกปี อีกทั้งรัฐทำงาน

ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ มีการวางระบบเพื่อทำการเข้าแทรกแซงการตัดสินใจของคนไร้บ้านโดยการสนับสนุนของผู้เชี่ยวชาญเพื่อประโยชน์ทางการรักษาของตัวผู้ป่วยเอง มีการวางระบบการรักษาโดยรูปแบบโครงการพยาบาลเยี่ยมบ้านหลังจากผู้ป่วยกลับคืนสู่ชุมชนโดยที่ยังได้รับสิทธิประกันสุขภาพมีการวางระบบการดูแลด้านสวัสดิการสังคมโดยใช้ระบบการดูแลโดยชุมชนเพื่อลดจำนวนการให้บริการภายในสถานพยาบาล และมีการวางระบบการช่วยเหลือเพื่อให้ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านสามารถกลับมาช่วยเหลือตัวเองได้อีกครั้ง (2) รูปแบบการจัดบริการคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิการแก่ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน สำหรับคนไร้บ้านและผู้ยากไร้ในญี่ปุ่นกำหนดให้รัฐต้องให้ความช่วยเหลือสาธารณะแก่ประชาชน โดยมีหน้าที่พื้นฐาน 2 ประการคือ การรับประกันมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำสำหรับพลเมืองญี่ปุ่นทุกคน และการส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง ครอบคลุมสวัสดิการ 8 ด้าน คือ การดำรงชีวิต การศึกษา ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล การดูแล การคลอดบุตร การประกอบอาชีพ และการจัดงานศพ ส่วนการบริการสวัสดิการสำหรับผู้ป่วยทางจิตเรื้อรังอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติบริการและการสนับสนุนผู้ทุพพลภาพซึ่งครอบคลุมเงินค่ารักษาพยาบาล เงินสนับสนุนการจ้างงาน และการสนับสนุนการใช้ชีวิตภายในชุมชน และหลังจากที่ออกจากโรงพยาบาลแล้วผู้ป่วยจะถูกส่งตัวเข้ามารับการดูแลฟื้นฟูในสถานสงเคราะห์สาธารณะตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิตและสวัสดิการในปี พ.ศ. 2538 และมีพระราชบัญญัติสุขภาพจิต และสวัสดิการสำหรับผู้พิการทางจิตดูแลคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิการ (3) รูปแบบการประสานส่งต่อผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านเพื่อการคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิการ เนื่องจากการปฏิรูปด้านการรักษาพยาบาลในญี่ปุ่นที่เปลี่ยนจากการรักษาระยะยาวภายในโรงพยาบาลจิตเวชไปสู่การดูแลโดยชุมชน สำหรับคนที่ไม่ได้อยู่อาศัยส่วนใหญ่หลังจากออกจากศูนย์พักพิงจะถูกสอบถามความสมัครใจที่จะย้ายเข้าไปสู่บ้านกลุ่ม โดยที่จะยังไม่ออกจากระบบการการช่วยเหลือจากรัฐ และไม่มีที่ย้ายหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งยังอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ ภายใต้โปรแกรมการคุ้มครองการดำรงชีวิต เจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นผู้ดำเนินการจำหน่ายผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านออกจากโรงพยาบาลย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านกลุ่ม โดยจะยังคงมีการช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านและให้เงินช่วยเหลือเพื่อชำระค่าห้องพักผู้ป่วย และมีศูนย์สาธารณสุขของจังหวัดและของเมืองใหญ่จะเป็นหน่วยบริการแรกที่ให้บริการ และ (4) รูปแบบการส่งเสริมให้ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านได้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ตั้งแต่มีแผนปฏิรูปสุขภาพจิต พ.ศ. 2545 ซึ่งทางกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ ได้มีการประกาศวิสัยทัศน์ในการปฏิรูป "การดูแลสุขภาพ การรักษาพยาบาล การดูแลสุขภาพจิต และการดูแลสวัสดิการ" กล่าวคือ การดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยจะไม่ใช่แค่ครอบคลุมการรักษาทางการแพทย์ แต่รวมไปถึงการบริการทางสังคมตามสิทธิสวัสดิการทางสังคม ส่งผลให้ในด้านการรักษาทางการแพทย์ คือ ค่าบริการการรักษาในโรงพยาบาล การรักษาในคลินิก การเยี่ยมบ้านโดยพยาบาล และการดูแลในตอนกลางวัน และการบริการทางสังคม คือ การใช้บริการสถานพักฟื้นแบบการดูแลแบบกลุ่ม ความช่วยเหลือที่บ้าน การฝึกสอนงาน และการรักษาอื่น ๆ โดยมาตรการเตรียมการเพื่อเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการรักษาภายในโรงพยาบาลมาสู่การรักษาภายในชุมชน ซึ่งการเปลี่ยนแนวทางการดูแลสุขภาพจิตจากที่อยู่แค่เพียงในสถานบริการทางการแพทย์มาเป็นการดูแลโดยชุมชนนั้น มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อหลัก คือ (1) เปลี่ยนทัศนคติของประชาชนที่มีต่อความเจ็บป่วยทางจิต (2) ยกระดับการเสริมสร้างการบริการทางการแพทย์ด้านจิตเวช และ (3) สร้างชุมชนปลอดภัย และเสริมสร้างระบบสนับสนุนโดยชุมชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับจากการรักษา

สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน

จากการศึกษาระบบสวัสดิการผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นนั้น สามารถสรุปปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานออกมาได้ 2 ประเด็นหลัก คือ (1) ประเด็นของการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของหน่วยงานด้านการคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน ปัญหาที่มักพบมี 3 ข้อ คือ ปัญหาระบบจำหน่าย และการส่งต่อฟื้นฟูดูแลในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือสถานอื่นที่มีโอกาสหรือสามารถรองรับได้ เพราะผู้ป่วยจิตเวชหลายคนที่พบมักไม่มีญาติพี่น้อง และที่อยู่อาศัย การส่งต่อไปสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งก็ยังมีจำนวนจำกัด ปัญหาที่เกี่ยวข้องกันคือผู้ปฏิบัติงาน และเจ้าหน้าที่ภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งขาดทักษะองค์ความรู้ที่จำเป็นในด้านกระบวนการบำบัดฟื้นฟูดูแลให้กับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านส่งผลให้มีการจำหน่ายผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านออกไปใช้ชีวิตในสังคมด้วยตนเองได้น้อยมาก ปัญหาประการต่อมา คือ ระบบ และกระบวนการที่เอื้อให้ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านใช้สิทธิตามกฎหมาย แม้ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านจะมีสิทธิตามกฎหมาย แต่การเข้าถึงสิทธิของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในประเทศไทยยังเป็นปัญหา ทั้งเรื่องความเคร่งครัดของกฎเกณฑ์การรับสิทธิตามกฎหมาย โดยความซ้ำซ้อนของหน่วยงานที่ดูแลทำให้เกิดการผลักระยะความรับผิดชอบระหว่างหน่วยงานซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ใช้บริการซึ่งเป็นผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านที่ไม่ได้รับการคุ้มครองดูแลอย่างที่ควรจะเป็น และปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาการจัดการโดยภาครัฐที่ยังไม่สามารถจัดการให้การบริการอย่างทั่วถึงและยั่งยืน อันเนื่องมาจากปัญหาของด้านฐานคิดการมองและการจัดสวัสดิการให้กับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหาด้านบุคลากร และ (2) ประเด็นของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในการดำเนินงานของการคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิการ ซึ่งปัญหาที่พบมี 3 ข้อ คือ ปัญหาด้านมุมมองของสังคมต่อผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านส่งผลต่อการให้ความช่วยเหลือจากชุมชน และสังคม ทำให้ไม่อยากช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ ปัญหาต่อมา คือ ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านมีโอกาสในการที่จะได้รับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพจึงไม่เท่าเทียมกับผู้ป่วยประเภทอื่นๆ และก่อให้เกิดภาวะความเป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและสังคมตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาค่านิยมของคนไร้บ้านที่มีหลักใน

การดำรงชีวิตที่เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลักทำให้คนไร้บ้านที่แม้จะประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม หรือมี ปัญหาความบกพร่องทางร่างกาย และจิตใจไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ หรือไม่สบายใจที่จะรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น อย่างไรก็ตามถึงแม้ระบบสวัสดิการ และการดำเนินงานของหน่วยงานด้านการคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสถานที่อื่นที่มีโอกาส หรือสามารถรองรับได้ของประเทศไทยมีระบบการดำเนินงานที่มีการเชื่อมโยงบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านอยู่บ้างแล้วแต่ ทั้งนี้ยังพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิการของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสถานที่อื่นที่มีโอกาสหรือสามารถรองรับได้ ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน ตามลำดับดังนี้

เป้าหมายเชิงนโยบายที่ 1 นโยบายการประสานงานการบริการผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านแบบ องค์กรรวมของกลุ่มหน่วยงานและองค์กรแนวร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน มีดังนี้ (1.1) การดำเนินการจัดทำบัญชีกลุ่มหน่วยงานและองค์กรแนวร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านอย่างครบถ้วน (1.2) การรวบรวม และเผยแพร่ของจุดประสงค์และเป้าหมายการให้บริการของหน่วยงานและ องค์กรแนวร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านอย่างทั่วถึง และ (1.3) การประสานงาน และเชื่อมโยงระบบข้อมูลรายบุคคลของผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านจากหน่วยงานและองค์กรแนวร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน

เป้าหมายเชิงนโยบายที่ 2 นโยบายการพัฒนาระบบการให้บริการและการบำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านอย่างยั่งยืนและอย่างมีประสิทธิภาพภายในหน่วยงาน มีดังนี้ (2.1) การดำเนินการระบบ การจำแนกลักษณะ (Classification) ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านภายใน สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสถานที่อื่นที่มี โอกาสหรือสามารถรองรับได้เป็นกลุ่มเป้าหมายในเชิงปัญหาเฉพาะที่ชัดเจน (2.2) การสร้างระบบการให้บริการ และการบำบัดภายในสถานบริการ (Residential Care) หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสถานที่อื่นที่มี โอกาสหรือสามารถรองรับได้อย่างเป็นระบบให้เหมาะสมกับปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเชิง ปัญหาเฉพาะแต่ละกลุ่ม และ (2.3) ดำเนินการให้การบริการและการบำบัดกลุ่มเป้าหมายเชิงปัญหาเฉพาะแต่ ละกลุ่มพร้อมกับการประเมินผลการดำเนินการให้บริการ และการบำบัดฟื้นฟูอย่างครบวงจร

เป้าหมายเชิงนโยบายที่ 3 นโยบายการดำรงไว้ซึ่งความตระหนักและความมุ่งมั่นการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านอย่างต่อเนื่องร่วมกับหน่วยงานและองค์กรแนวร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน ดังนี้ (3.1) สร้างความตระหนักในการกิจ และความ ผูกพันในการให้บริการ และการบำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านร่วมกับหน่วยงาน และองค์กรแนวร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการให้บริการและการบำบัดผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน (3.2) ดำเนินการขยาย การให้การบริการ และการบำบัดผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านโดยผู้ให้บริการเป็นศูนย์กลางร่วมกับหน่วยงาน และองค์กรแนวร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการให้บริการ ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านอย่าง

ต่อเนื่อง และ (3.3) ดำเนินการจัดทำเวที (Forum) การประชุมประเมินผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านร่วมกับหน่วยงานและองค์กรแนวร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านเป็นประจำ

บรรณานุกรม

- ชนิษฐา กู้ศรีสกุล, พันธุ์ภา กิตติรัตนไพบูลย์, ณัฐพัชร์ มรรคา, กนิษฐา บุญธรรมเจริญ. (2561). “ภาวะโรคจิตเวชและความผิดปกติของพฤติกรรมใช้สารเสพติดในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557”. **วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย 26(1)**. Bangkok, Thailand:1-15.
<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/jmht/article/view/142911>.
- ทานตะวัน อวิรุทธ์วรกุล. (2559). สำนวนความชุกโรคจิตเวชของกลุ่ม คนไร้บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร. รายงานวิจัยไม่เผยแพร่. กรุงเทพมหานคร: JustNet.
- ธनिया วงศ์จรุงเรือง, สุจิรา เนาวรัตน์, กฤตนิย แก้วยศ (2562). “ลักษณะของผู้ป่วยไร้บ้านที่รับการรักษาแบบผู้ป่วยในของสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา” **วารสารสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา. 13(2)**. 43-52.
- นิญมน รัตนรัต และคณะ. (2562) รายงานวิจัย การขับเคลื่อนเชิงนโยบายระบบการดูแลให้บริการด้านสุขภาพจิตแก่ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้านในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ประชาไท. ข่าวต่างประเทศ (16 ตุลาคม พ.ศ. 2562). คนไร้บ้าน ปัญหาได้พรม “ญี่ปุ่น” สืบค้นใน
<https://www.prachachat.net/world-news/news-382454>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2564).(18 สิงหาคม). American Nightmare คนไร้บ้านซ้ำป่วยโรคจิต ชีวิตมืดมน: เป็นปท.เจ้าโลกแต่บำบัดผู้เปราะบางไม่ได้. ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นจาก
<https://mgronline.com/around/detail/9640000081154>
- วนิดา บุญยิม. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองคนไร้บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2558). “เข้าใจ-ให้โอกาส” คนไร้บ้าน. สืบค้นจาก
<http://www.thaihealth.or.th/เพื่อสุขภาพ/เรื่องเล่าภาคี>
- The Active News. (23 เมษายน 2565). กทม. ครองแชมป์ ‘ผู้ป่วยจิตเวชไร้บ้าน’ วอนผู้ว่าฯ กทม. เข้าใจ
 ปัญหา สร้าง ‘เมืองปลอดภัย’ เพื่อทุกคน. สืบค้นใน
<https://theactive.net/news/marginalpeople-20220423/>
- Christopher F. Rufo. (2018). Seattle Under Siege Record numbers of homeless people are occupying the city’s public spaces, despite massive government spending to fight the problem. <https://www.city-journal.org/seattle-homelessness>.

- Folsom, D.P., Hawthorne, W., Lindamer, L., Gilmer, T., Bailey, A., Golshan, S., Garcia, P., Unützer, J., Hough, R., and Jeste, D.V. (2005). "Prevalence and Risk Factors for Homelessness and Utilization of Mental Health Services Among 10,340 Patients with Serious Mental Illness in a Large Public Mental Health System." *American Journal of Psychiatry*, 162:370-376.
- Balasuriya Lilanthi, Buelt Eliza, Tsai Jack. (2020) The Never-Ending Loop: Homelessness, Psychiatric Disorder, and Mortality. *Psychiatric Times* 37(5).
- Morikawa S, Uehara R, Okuda K, Shimizu H, Nakamura Y. [Prevalence of psychiatric disorders among homeless people in one area of Tokyo]. *Nihon Koshu Eisei Zasshi*. 2011 May;58(5):331-9. Japanese. PMID: 21905609.
- Okamura, T., Takeshima, T., Tachimori, H., Takiwaki, K., Matoba, Y., & Awata, S. (2015). Characteristics of Individuals with Mental Illness in Tokyo Homeless Shelters. Prevalence of mental disorders among people who are homeless: An umbrella review. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(6), 528–541.
<https://doi.org/10.1177/0020764020924689>
- Smiljanic Stasha. (2022), The State of Homelessness in the US-2022.
<https://policyadvice.net/insurance/insights/homelessness-statistics/>
- U.S. Department of Housing and Urban Development. (2022). The 2021 annual homeless assessment report (AHAR) to Congress.
<https://www.huduser.gov/portal/sites/default/files/pdf/2021-AHAR-Part-1.pdf>
- Washington State Resource Guide. (2012). "Housing for Homeless Individuals with Mental Illness and Co-Occurring Substance Use Disorders". Division of Behavioral Health and Recovery, Washington State Department of Social & Health Services.

ธรรมาปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดโรงพยาบาลอินทร์บุรี
จังหวัดสิงห์บุรี*

DHAMMA PRACTICE FOR REDUCING STRESS IN PATIENTS
WHO OPTED FOR OPERATION IN INBURI HOSPITAL
SING BURI PROVINCE

ทิพย์รัตน์ กลั่นสกุล

Tiparat Klunsakul

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: tiparut.kl@gmail.com

บทคัดย่อ

คุณฉันทน์เรื่อง “ธรรมาปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดโรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ตามหลักพระพุทธศาสนา 3) นำเสนอผลการทดลองใช้ธรรมาปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด โดยมีระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด โดยแพทย์นัดผู้ป่วยมาอนโรงพยาบาล 1 วันก่อนจะเข้ารับการผ่าตัด โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่ได้จากการสุ่มจำนวน 50 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มจะได้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 25 คน โดยกลุ่มควบคุมให้การดูแลเยี่ยมไข้ตามแบบแผนปกติส่วนกลุ่มทดลองมีการใช้ธรรมาปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดเสริมจากการเยี่ยมไข้ตามแบบแผนปกติด้วยวิธีให้ผู้ป่วยฟังเสียงสวดมนต์ 5 นาที และทำสมาธิแบบอานาปานสติ 20 นาที ประเมินผลการทดลองการใช้ธรรมาปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด โดยใช้แบบสอบถามการประเมินความวิตกกังวลขณะเผชิญ ทั้งสองกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ใช้สถิติพรรณนาแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยค่า T- test

ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิดและวิธีการ การลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบันนั้นได้แนวคิด คือ การเยี่ยมประเมินผู้ป่วยก่อนเข้ารับการผ่าตัดเพื่อให้ยาระงับความรู้สึก 1.การประเมินสภาพผู้ป่วยก่อนผ่าตัด ด้านร่างกายและจิตใจ ประมวลข้อมูลจากการซักประวัติ การตรวจร่างกาย และการส่ง

* Received June 12, 2023; Revised June 15, 2023; Accepted June 30, 2023

ตรวจทางห้องปฏิบัติการ 2. การเตรียมผู้ป่วยก่อนผ่าตัด เพื่อให้การผ่าตัดเป็นไปอย่างราบรื่น และปลอดภัยมากที่สุด โดยการพูดคุยอธิบายข้อมูลแก่ผู้ป่วยและญาติ และซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ 3. เตรียมสภาพร่างกายผู้ป่วยให้พร้อมผ่าตัด โดยพิจารณาตามสภาวะของผู้ป่วยและโรคประจำตัวส่งปรึกษาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง 4. งดน้ำและอาหารก่อนผ่าตัดเพื่อป้องกันการสำลักเศษอาหารเข้าปอด 5. การให้ยาเพื่อเตรียมพร้อมผ่าตัด เช่น ยาลดความวิตกกังวล ยาแก้ปวด 6. รักษาโรคแทรกซ้อนของผู้ป่วยก่อนเข้ารับการผ่าตัด

คำสำคัญ: ธรรมปฏิบัติ; ความเครียด; ผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด

ABSTRACT

This dissertation entitled ‘Dhamma practice for reducing stress in patients who opted for operation in Inburi hospital, Sing Buri Province’ has three objectives: 1) to study the ideas and methods for reducing stress in patients who opted for operation according to the principles of present medicine, 2) to study the ideas and methods for reducing stress in patients who opted for operation according to Buddhist principles, and 3) to propose the experimented results in applying Dhamma practice to reduce stress in patients who opted for operation. This research employed the quasi-experimental research methodology. The target populations were patients who had undergone surgery through the appointment made by doctors for staying one night at hospital before the beginning of operation, Inburi hospital, Sing Buri province. Fifty people gained from sampling were classified into two groups, experimental and controlling group in which twenty-five people join each group where, on the one hand, the controlling one allows regular visit, on the other hand, the experimental one applies Dhamma practice to reduce stress in patients who opted for operation through listening to five minutes chanting Manta and twenty minutes practicing mindfulness on breathing in addition to regular visit. The evaluation of such experimentation on applying Dhamma practice to reduce stress in patients who opted for operation was done by means of questionnaire for the evaluation of stress facing by both groups. After that the data analysis was made through the statistical program for the research of social sciences. It also used the descriptive statistics to provide general data of population where Standard Deviation of the average of the experimental and controlling groups was analyzed through T-test.

The research results clearly showed that:

In the ideas and methods for reducing stress in patients who had undergone surgery according to the present medical principles, it was found that the visit and evaluation of patients before undertaking surgery where anesthesia can be given become the important treatment: 1. the bodily and mental evaluation of any patient before surgery should be made by means of asking and finding the history of physical check-up and thereby admitting to the operative room, 2. the preparation of a patient before surgery should be done in order to smoothen more operation and safety through offering certain information to a patient and relatives whereby any doubt about the process could be got rid of, 3. a patient's physical readiness should be prepared for operation through examining the states of a patient and if chronic diseases were found, then the specialized doctors should be consulted with, 4. food and water should not be given before surgery in order to prevent choking discarded food, 5. medicine should be made ready with operation, medicine for reducing stress, painkiller, for instance, and 6. before undertaking surgery the incurrent disease must be cured.

Keyword; Practice; Stress; Patients undergoing surgery

บทนำ

ในทางการแพทย์การผ่าตัดเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการรักษาโรคและวินิจฉัยโรคซึ่งเป็นขั้นตอนที่ส่งผลต่อผู้ป่วยได้มากทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญในชีวิตที่มีผลทำให้ผู้ป่วยเกิดความเครียดและวิตกกังวลโดยเฉพาะในผู้ป่วยที่เป็นผู้ใหญ่จะมีความเครียดวิตกกังวลก่อนผ่าตัดมากถึงร้อยละ 60 – 80 โดยผู้ป่วยที่จะเข้ารับการผ่าตัดไม่ว่าจะเป็นการผ่าตัดเล็กหรือผ่าตัดใหญ่ไม่ว่าจะเป็นการผ่าตัดแบบฉุกเฉินหรือการผ่าตัดที่ผู้ป่วยทราบล่วงหน้ามาก่อนก็ตามก็มักจะเกิดความเครียด วิตกกังวล ซึ่งจะส่งผลต่อปริมาณยาที่ใช้ในการระงับความรู้สึกขณะผ่าตัด และสิ่งแรกที่ผู้ป่วยนึกถึงคือความเจ็บปวด การทำผ่าตัดหรือทำหัตถการใด ๆ ซึ่งมีความจำเป็นต้องให้การระงับความรู้สึก การดูแลผู้ป่วยทางวิสัญญีเป็นการให้ยาระงับความรู้สึกเจ็บปวด และความไม่สุขสบายระหว่างการผ่าตัดเพื่อที่จะให้ผู้ป่วยไม่เจ็บขณะได้รับการผ่าตัด การให้ยาระงับความรู้สึกมีหลายวิธี ได้แก่ การให้ยาระงับความรู้สึกแบบทั่วตัว การให้ยาระงับความรู้สึกเฉพาะส่วน การให้ยาระงับความรู้สึกเฉพาะที่ การให้ยาสงบประสาท และการเผ่าะวังสัญญาณชีพผู้ป่วยเพียงอย่างเดียวอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องซึ่งงานบริการวิสัญญีในปัจจุบันประกอบด้วย การดูแลผู้ป่วยก่อนผ่าตัด การระงับความรู้สึกขณะผ่าตัดโดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ป่วยปลอดภัย ปราศจากความเจ็บปวด และจำเหตุการณ์ขณะทำผ่าตัดไม่ได้โดยทีมวิสัญญีต้องรักษาการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของร่างกายให้ใกล้เคียงกับภาวะปกติให้มากที่สุด และรักษาสมดุลระหว่างความเครียด (Stress) จากหัตถการต่าง ๆ และการตอบสนองของร่างกายทั้งทาง

หัวใจ ระบบไหลเวียนเลือด ระบบหายใจ ระบบประสาท และประสาทอัตโนมัติตลอดจนปรับเปลี่ยนระดับความลึกของการหลับให้เหมาะสมสำหรับระดับความเครียดที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของการผ่าตัดเพื่อให้การผ่าตัดดำเนินไปด้วยความราบรื่น และผู้ป่วยได้รับความปลอดภัย

ทั้งนี้ ในกรณีที่การผ่าตัดไม่รับด่วน ผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดหรือทำหัตถการใดๆ โดยแพทย์ผู้ทำผ่าตัดจะนัดผู้ป่วยมานอนโรงพยาบาลก่อนอย่างน้อย 1 วัน เพื่อเตรียมผู้ป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งการรักษาด้วยวิธีการผ่าตัดสามารถช่วยชีวิตผู้ป่วย หรือช่วยให้ผู้ป่วยใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ แต่การผ่าตัดเป็นสถานการณ์ที่คุกคามต่อชีวิตประจำวันของผู้ป่วย แม้ในรายที่เคยได้รับการผ่าตัดมาแล้วก็ตาม ความเครียดกังวลเกิดจากความกลัวการผ่าตัด กลัวหลับไม่สนิทขณะผ่าตัด กลัวการดมยาสลบ กลัวว่าการได้รับยาสลบจะไม่ฟื้นขึ้นมาอีก

เมื่อผู้ป่วยเข้าห้องผ่าตัดก็ยังมีรู้สึกวิตกกังวล เพราะภายในห้องผ่าตัดต้องพบเจอกับสภาพแวดล้อมใหม่ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ และทีมผ่าตัดซึ่งไม่คุ้นหน้ากันมาก่อน รวมถึงขั้นตอนวิธีการของการผ่าตัดรวมไปถึงความวิตกกังวลเกี่ยวกับผลการรักษา ทั้งหมดนี้ทำให้ผู้ป่วยเกิดความไม่มั่นใจ ดังนั้นวิสัญญีพยาบาลจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลให้ผู้ป่วยลดความเครียดวิตกกังวล และเตรียมตัวเพื่อเข้ารับการรักษาด้วยการผ่าตัดได้อย่างมั่นใจเพื่อที่จะได้ปฏิบัติตัวหลังผ่าตัดได้อย่างถูกต้องเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนหรือภาวะไม่พึงประสงค์

การประเมิน และเตรียมความพร้อมของผู้ป่วยก่อนการผ่าตัดเป็นสิ่งสำคัญ การเตรียมความพร้อมที่ดีจะทำให้การผ่าตัด และการระงับความรู้สึกดำเนินไปด้วยความราบรื่นปลอดภัย ลดโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนขณะผ่าตัด และหลังผ่าตัดโดยการประเมิน และเตรียมความพร้อมก่อนผ่าตัดให้มีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลเรื่องการเตรียมตัวก่อนผ่าตัด รายละเอียดของการผ่าตัด และการระงับความรู้สึก รวมถึงขั้นตอนการดูแลหลังผ่าตัด เพื่อให้ผู้ป่วยมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการผ่าตัด ก่อนผ่าตัดผู้ป่วยมักมีความเครียด และวิตกกังวลเกี่ยวกับการผ่าตัด แพทย์จึงมักให้ยาที่มีฤทธิ์ลดความเครียด วิตกกังวล ช่วยทำให้สงบประสาท และจำเหตุการณ์ไม่ได้ รับประทานในคืนก่อนทำผ่าตัดเพื่อให้ผู้ป่วยพักผ่อน และเช้าวันผ่าตัดให้ยาอีกครั้งก่อนส่งผู้ป่วยมาห้องผ่าตัด นอกจากนี้การให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วย รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพที่ดีนั้น จะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการลดความเครียด วิตกกังวล ได้ดีกว่าการให้ยาคลายเครียดวิตกกังวลแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งความเจ็บป่วยเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้ามาก่อนจึงส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งการตอบสนองต่อภาวะเจ็บป่วยของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน บางคนต้องใช้เวลาปรับตัวอยู่นาน จนเกิดความรู้สึกท้อแท้ได้ ภาวะเจ็บป่วยบางอย่างต้องรักษา หรือบรรเทาอาการด้วยการผ่าตัด ซึ่งการผ่าตัดเป็นสาเหตุของความเครียด และความวิตกกังวลทำให้ความสามารถในการควบคุมสติลดลง และยังส่งผลกระทบต่อการตอบสนองทางสรีรวิทยาด้วยพุทธวิธีการบำบัดโรคที่ปรากฏในพระไตรปิฎก มีทั้งการบำบัดโรคทางกาย และโรคทางใจในส่วนการบำบัดโรคทางกายของพระพุทธองค์มีวิธีการคล้ายคลึงกับการแพทย์แผนปัจจุบัน ดังเช่นเมื่อภิกษุอาพาธด้วยโรคต่าง ๆ พระพุทธเจ้าทรงมีพุทธานุญาต และพุทธบัญญัติหลายประการที่เกี่ยวกับด้านการรักษาพยาบาล ได้แก่ การใช้เภสัชสมุนไพร

การอนุญาตให้มีผู้รักษาพยาบาล การเสด็จเยี่ยมไข้และการพยาบาลไข้ด้วยพระองค์เอง การบัญญัติคุณธรรมของพยาบาล และคุณธรรมของคนไข้ที่ดี และไม่ดี สำหรับพุทธวิธีบำบัดโรคทางใจที่

พระพุทธเจ้าทรงนำมาใช้ในการบำบัดโรคให้กับหมู่สงฆ์และคฤหัสถ์ในสมัยนั้นคือ “ธรรมโอสถ” การแสดงธรรมสามารถบำบัดโรคได้ ซึ่งในพระไตรปิฎกได้กล่าวไว้ เช่น ครั้งหนึ่งพระมหากัสสปะอาพาธพระพุทธองค์เสด็จมาเยี่ยม และทรงแสดงธรรมโพชฌงค์ 7 ประการ เมื่อทรงแสดงจบลง พระมหากัสสปะก็หายจากอาพาธนั้นและเมื่อครั้งพระพุทธองค์ทรงอาพาธ ทรงโปรดให้พระมหาจุณฑะแสดงโพชฌงค์ 7 ประการ เมื่อแสดงจบ ทรงสรรเสริญโพชฌงค์ 7 ก็ทรงหายจากการประชวรจึงกล่าวได้ว่าโพชฌงค์ 7 เป็นองค์ธรรมที่ทำให้หายป่วย โพชฌงค์มีผลต่อการรักษาสุขภาพโดยผ่านการกระทำพิธีกรรม คือการสวดมนต์มีเหตุผลสนับสนุนได้ว่า มนุษย์เกือบทุกยุคทุกสมัยมีการท่องคาถาสวดมนต์ประกอบพิธีกรรมต่างๆ อาศัยภาษาและเสียงในการสวดมนต์ การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเป็นภาษาบาลี ซึ่งมีความเก่าแก่หลายพันปี โดยอาศัยการเปล่งเสียงเป็นภาษาพูดแบบมุขปาฐะ ดร.ริชาร์ด เฮอร์เบอร์ (Richard Gerber) กล่าวในเรื่อง Vibration Medicine ถึงพลังสั่นสะเทือนที่มนุษย์ได้จากการสวดมนต์และกล่าวว่าเป็นยารักษาโรคได้ เมื่อโรคส่งผลต่อร่างกายในส่วนใด ๆ หากได้รับพลังสั่นสะเทือนจะสามารถเยียวยาต่ออวัยวะนั้น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของไทย เบญญาภา กุลศิริไชย ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การลดภาวะซึมเศร้าในผู้ประสบภัยพิบัติด้วยการรับทสวดโพชฌงค์ปริตรเข้าจิตได้สำนึก" โดยใช้บทสวดโพชฌงค์ปริตรที่ได้ชื่อว่าเป็นพุทธมนต์สำหรับสวดสาธยาย เพื่อให้คนป่วยหายจากโรคทางกายและใจได้นั้นก่อให้เกิดกระบวนการซับลิมีนอล แอสเสจ (Subliminal Messages) ที่เป็นการส่งข้อมูลต่างๆ เข้าจิตได้สำนึกโดยที่จิตไม่สามารถต้านทานได้ ผลการวิจัยพบว่าผู้ป่วยที่มีอาการซึมเศร้า วิตกกังวล ได้ฟังบทสวดโพชฌงค์ปริตรเป็นประจำทำให้สภาวะทางจิตผ่อนคลาย เป็นมิตร ร่าเริง มีจิตใจเข้มแข็ง มีสมาธิเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงมักใช้การสวดมนต์เพื่อช่วยบำบัดโรคทางใจ

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำธรรมปฏิบัติมาใช้เพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ซึ่งประกอบด้วย การฟังเสียงสวดมนต์ ร่วมกับการทำสมาธิแบบอานาปานสติ ในการดูแลผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด เพื่อลดความวิตกกังวลและคลายความเครียดโดยเลือกศึกษาในผู้ป่วยที่จะเข้ารับการผ่าตัด โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นทางเลือกให้ผู้ป่วยสามารถรู้วิธีที่จะเผชิญความกังวลและความเครียดก่อนเข้ารับการผ่าตัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการ การลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการ การลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ตามหลักพระพุทธศาสนา
3. นำเสนอผลการทดลองใช้ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ชนิดสองกลุ่ม วัดก่อนและหลังการทดลอง (Two-Group Pre-Test Post-Test Design) โดยผู้วิจัยนำรูปแบบของธรรมปฏิบัติ ได้แก่

การฟังเสียงสวดมนต์ โดยมีหนังสือบทสวดมนต์ร่วมกับการทำสมาธิแบบอานาปานสติ เสริมการดูแลผู้ป่วยจากแบบแผนปกติ ไปทดลองใช้กับผู้ป่วยก่อนเข้ารับการผ่าตัด ที่หอผู้ป่วยศัลยกรรม โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อศึกษาผลของการทดลองใช้ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ที่แพทยันต์มานอนโรงพยาบาล ก่อนทำผ่าตัด 1 วัน ดูแลผู้ป่วย 1 วันก่อนผ่าตัด ที่หอผู้ป่วยศัลยกรรม โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

2. กลุ่มตัวอย่าง (ประชากรกลุ่มเป้าหมาย)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ที่แพทยันต์มานอนโรงพยาบาล ก่อนทำผ่าตัด 1 วัน ดูแลผู้ป่วย 1 วันก่อนผ่าตัด ที่หอผู้ป่วยศัลยกรรม โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 50 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มที่มีขนาดเท่ากัน ได้แก่ กลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน

3. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการคำนวณ Power analysis โดยกำหนดค่าอำนาจในการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ .90 และขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 1 เพื่อลดการเกิด Type I และ Type II error กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเปิดตาราง Statistical Power Table ของ Cohen(Cohen, J., 1988)

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 22 คนต่อกลุ่ม จึงใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 25 คน ซึ่งขนาดอิทธิพล 1.0 ($\geq .80$) เป็นค่าธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่มีผลระดับมาก โดยเกณฑ์ในการคัดออกจากการเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria) การวิจัยครั้งนี้กำหนดการคัดกลุ่มตัวอย่างออก คือ ในระหว่างการวิจัยกลุ่มตัวอย่างมีภาวะแทรกซ้อนที่ต้องเข้าหออภิบาลผู้ป่วยหนัก ส่งผลกระทบต่อการฟังเสียงสวดมนต์ และการปฏิบัติสมาธิ โดยไม่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมตามกำหนดได้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อศึกษาการใช้ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ศึกษาในผู้ป่วยที่จะเข้ารับการผ่าตัด หอผู้ป่วยศัลยกรรม โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่าคะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลขณะเผชิญหลังร่วมโครงการของผู้ป่วยกลุ่มทดลองต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าธรรมปฏิบัติสามารถลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด และนำมาใช้เสริมการดูแลผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน

จากผลการศึกษาที่กล่าวมานี้ นับว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่ประกอบด้วย การฟังเสียงสวดมนต์ ร่วมกับการทำสมาธิแบบอานาปานสติ สามารถลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ที่แพทย์นัดมานอนโรงพยาบาล ก่อนทำผ่าตัด 1 วัน ที่หอผู้ป่วยศัลยกรรมโรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 50 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มที่มีขนาดเท่ากัน กลุ่มตัวอย่างที่ได้ทดลองใช้ธรรมาปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด (กลุ่มทดลอง 25 คน) ตลอดการทดลองไม่มีกลุ่มตัวอย่างออกจากการทดลอง และกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการดูแลตามแบบแผนปกติ (กลุ่มควบคุม) 25 คน ตลอดการทดลองไม่มีกลุ่มตัวอย่างออกจากการทดลอง พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 60) มีอายุเฉลี่ยมากกว่า 51 ปี (ร้อยละ 50) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 56) ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 40) การศึกษาจบระดับมัธยมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 40)

โดยผลการศึกษา พบว่า ธรรมปฏิบัติด้วยวิธีการฟังเสียงบทสวดมนต์ ร่วมกับการทำสมาธิแบบอานาปานสติ ทำให้ลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด โดยวัดประเมินความวิตกกังวลขณะเผชิญ ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษสามารถอธิบายเกี่ยวกับการสวดมนต์ได้ว่า การสวดมนต์หรือฟังเสียงสวดมนต์ทางพระพุทธศาสนา ท่านพระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถระ) กล่าวไว้ว่า พระพุทธเจ้าหรือของสาวกของพระพุทธเจ้านิยมสวดมนต์เรียกว่า "พระพุทฺธมนต์" ในขณะที่สวดมนต์ หรือ การเจริญพระพุทธมนต์ เพื่อความเจริญแก่ตนบ้าง เพื่อความเจริญแก่ผู้อื่นบ้าง

โดยการสวดมนต์ในลักษณะนี้ จึงถือว่เป็นการสวดมนต์หรือสวดพระธรรมเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นแล้วจะพบตามคำกล่าวในวินัยภิกขุญีที่ว่า “การสวดมนต์อีกประเภทหนึ่งที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา ก็คือการสวดพระปริตรเพื่อคุ้มครองป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่ง พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้เหล่าภิกษุสามารถที่จะสวดสาธยายพระปริตรเพื่อป้องกันอันตรายได้” และนอกจากนี้ ได้มีการกล่าวถึงการสวดมนต์ของ รศ.ดร.สมพร กันทรดุษฎี เติริยมชัยศรี ว่าการสวดมนต์เป็นหนึ่งวิธีการปฏิบัติสมาธิ แต่เป็นการปฏิบัติสมาธิด้วยการใช้เสียง เวลาสวดจะทำให้เกิดเสียงแผ่ว ๆ ไปกระตุ้นการทำงานของตัวรับสัญญาณให้เกิดผลของการผลิตสาร เคมี ผลิตสารไฟฟ้า รวมทั้งสารสื่อประสาทและโปรตีนบางตัว เพื่อทำให้เกิดการปรับสมดุลร่างกาย เพราะฉะนั้นส่วนสะท้อนได้ดีก็สามารถควบคุมร่างกายที่มีความบกพร่องสามารถดูแลคนที่มีสุขภาพจิต เช่น คนที่มีความกังวลใจ นอนไม่หลับ ซึ่งในการศึกษาวิจัยนี้ ได้น้อมนำบทสวดโอสภปริตร (สักรักตวา) เพื่อรักษาโรค ให้ผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดได้ฟังเสียงสวดมนต์ ผลการศึกษพบว่า ทำให้ผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดลดความเครียดลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปานวาด มากนวล(ปานวาด มากนวล,2557)ได้ศึกษาคาถาและพิธีกรรมในการรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน ที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มีการนำพระคาถามาใช้ในการรักษาโรค 20 คาถา มีการตัดคาถาจากบทสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา ที่มีลักษณะเด่นเป็นคาถาที่ตัดมาจากบทพระปริตร ได้แก่ “สักรักตวา” เชื่อว่าบทสวดนี้เป็นคาถาศักดิ์สิทธิ์ เมื่อนำมาสวดจะทำให้เกิดความเป็นมงคล มาใช้เป็นคาถารักษาโรค แสดงถึงวิถีคิดของชาวบ้านที่เปรียบพิธีกรรมรักษาโรคของหมอพื้นบ้านช่วยปิดเป่าโรคภัยไข้เจ็บ

กล่าวโดยสรุป คือ การสวดมนต์และการฟังเสียงสวดมนต์ช่วยให้เกิดการสำรวมกาย วาจา ซึ่งจัดเป็นศีลสมาธิและทำให้จิตใจสงบผ่อนคลายอยู่กับบทสวดอย่างเป็นสมาธิแก่ผู้ป่วย การสวดมนต์เป็นการบำบัดโรคหัวใจพระ สวดมนต์ แผ่เมตตา เป็นกิจกรรมที่ชาวพุทธปฏิบัติกันเป็นประจำในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีผล

การวิจัยทางการแพทย์ในปัจจุบัน พบว่า การไหว้พระ สวดมนต์ มีผลทำให้สุขภาพดี และยังรักษาโรคได้ด้วย

องค์ความรู้วิจัย

การใช้ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ธรรมปฏิบัติ ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยจัดทำหนังสือบทสวดมนต์ ประกอบด้วยฟังเสียงสวดมนต์ ร่วมกับการทำสมาธิแบบอานาปานสติ บทสวดบูชาพระพุทธเจ้า บทนมัสการเสริญพระพุทธเจ้า บทสวดโอสถปริตร และบทแผ่เมตตา จัดทำสื่อบันทึกเสียงแบบใช้หูฟังเพื่อใช้ฟังเสียงสวดมนต์ใช้เวลา 5 นาที และอธิบายการทำสมาธิแบบอานาปานสติ ให้ผู้ป่วยปฏิบัติตามใช้เวลา 20 นาที และแผ่เมตตา โดยให้ฟังเสียงระฆังบอกเวลาได้สมการดังนี้

$$C + A = SR$$

C หมายถึง Chanting การสวดมนต์

A หมายถึง Ānāpānasati การทำสมาธิแบบอานาปานสติ

SR หมายถึง Stress Reduction การลดความเครียด (ความวิตกกังวล
ขณะเผชิญ)

C (Chanting) การสวดมนต์ เพื่อรำลึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นการฝึกสมาธิอย่างหนึ่ง ที่เรียก พุทธานุสติ ธรรมานุสติ และสังฆานุสติ และบทสวดมนต์ยังเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตราย โรคภัย จึงให้ผู้ป่วยฟังเสียงสวดมนต์ในวันก่อนผ่าตัด การเปล่งเสียงสวดมนต์ให้เกิดการสั่นสะเทือน สามารถดูแลคนที่มีความสุขจิต เช่น คนที่มีความกังวลใจ นอนไม่หลับ ทำให้เกิดความสงบได้ เพราะขณะที่สวดนั้น ผู้สวดต้องมีความตั้งใจแน่วแน่ มีสติ จิตในขณะนั้นย่อมรวมตัว ดับความฟุ้งซ่านลง เกิดเป็นสมาธิได้เป็นอย่างดี ทำให้ลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด

A (การทำสมาธิอานาปานสติ) เพื่อให้สติกำหนดลมหายใจเข้าออก การมีความระลึกรู้ตัวในลมหายใจเข้าออก โดยกำหนดความระลึกรู้ที่ปลายจมูก กลางอก หรือที่ท้อง ลมหายใจเข้าก็รู้ ลมหายใจออกก็รู้ เมื่อผู้ป่วยทำสมาธิแบบอานาปานสติ ที่เป็นวิธีการฝึกจิตที่เหมาะสมกับทุกคน ยังเป็นวิธีที่ปลอดภัย เพราะเป็นการฝึกจิตที่ประณีต ไม่สร้างความกลัวความตื่นเต้นหรือความวิตกกังวลใด ๆ ช่วยทำให้จิตใจผ่อนคลาย หายเครียด เกิดความสงบ หายกระวนกระวาย ยังหลุดจากความกลัวกลุ่มวิตกกังวล เป็นเครื่องพักผ่อนกาย ให้ใจสบาย และมีความสุข การทำสมาธิเป็นวิธีการที่ทำให้จิตมีพลังนิ่ง สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ทำให้เกิดการผ่อนคลาย และยังเป็นที่ยอมรับทางการแพทย์ ได้มีการนำสมาธิมาประยุกต์ใช้บำบัดรักษาคนที่มีความเครียด จึงทำให้ลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด

SR (Stress Reduction) ผู้ป่วยลดความเครียดและวิตกกังวล ได้ด้วยการฟังเสียงสวดมนต์ ร่วมกับการทำสมาธิแบบอานาปานสติ

- ใช้แบบสอบถามประเมินความวิตกกังวลขณะเผชิญของสปิลเบอร์เกอร์

- เปิดเสียงสวดมนต์ และเสียงสัญญาณการทำสมาธิแบบอานาปานสติ ให้ผู้ป่วยปฏิบัติตามที่หอผู้ป่วยศัลยกรรม

- ให้ผู้ป่วยฟังเสียงสวดมนต์ 5 นาที ต่อด้วยเสียงสัญญาณการทำสมาธิแบบ อานาปานสติ และระฆังเตือนเมื่อครบกำหนด เป็นเวลา 20 นาที รวมยาว 25 นาที

- มอบเอกสารคู่มือบทสวดมนต์รักษาโรคให้กับผู้ป่วย ประกอบด้วยบทสวดบูชาพระพุทธเจ้า, บทกราบพระรัตนตรัย, บทนมัสการพระพุทธเจ้า, บทไตรสรณคมน์, บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย, บทโอสถปริตร (สัณทักขะ), บทแผ่เมตตาให้ตนเอง และบทแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์

- ใช้แบบสอบถามประเมินความวิตกกังวลขณะเผชิญ ประเมินหลังจากฟังเสียงสวดมนต์ ร่วมกับการทำสมาธิแบบอานาปานสติ ผู้ป่วยมีระดับความเครียดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดประชุมภายในหน่วยงานถึงวิธีใช้การสวดมนต์และการเจริญอานาปานสติมาให้บุคลากร มีการทำธรรมปฏิบัติทุกเช้าก่อนปฏิบัติงาน

2. จัดประชุมภายในโรงพยาบาลถึงการใช้การสวดมนต์และการเจริญอานาปานสตินำเสนอให้ผู้บริหาร และบุคลากรทั้งหมด ได้ฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการใช้ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลที่มาฝึกงาน
2. ผลของการใช้ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด
3. ผลของการใช้ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในผู้ป่วยในคลินิกความดันโลหิตสูง
4. ผลของการใช้ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดในพยาบาลประจำการ
5. ผลของการใช้ธรรมปฏิบัติเพื่อลดความเครียดของบุคลากรในองค์กร

บรรณานุกรม

เบญญาภา กุลศิริไชย, "การลดภาวะซึมเศร้าในผู้ประสบภัยพิบัติด้วยการรับบทสวดโพชฌังคปริตรเข้าจิตใจได้ สำนึก", วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2556): 138-149.

บุศรา ศิริวันสาธิต, พิชยา ไหวทยะวิญญู และปฏิภาณ ตุ่มทอง, Anesthesia and Perioperative care, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด, 2560, หน้า 1.

ปานวาด มากนวล, "คาถาและพิธีกรรมในการรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน: บทวิเคราะห์และมุมมองในเชิงคติชนวิทยา", วารสารมนุษยศาสตร์, ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2557): 90-123.

พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารีเถระ), ตำนานสวดมนต์, (พระนคร: โรงพิมพ์อาศรมอักษร, 2502), หน้า 1-2.

- มิ่งขวัญ วงษ์ยิ่งสิน, การประเมินและเตรียมความพร้อมก่อนการผ่าตัด, อ้างใน บุศรา ศิริวันสาธต์, พิชยา ไททยะวิญญู และปฎิภาณ ตุ่มทอง, *Anesthesia and Perioperative care*, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด, 2560, หน้า .17 17
- สุปานิ เสนาดีสัย และวรรณภา ประไพพานิช (บรรณาธิการ), *การพยาบาลพื้นฐานแนวคิดและการปฏิบัติ*, พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุดทอง จำกัด, 2551), หน้า 677 – 699.
- สมพร กันทรดุษฎี เตรียมชัยศรี, “สวตมณฑ์: ธรรมะวิทยาศาสตร์แห่งการบำบัดและเยียวยา”, *วารสารโพธิยา* ลัย, ปีที่ 17 ฉบับที่ 60 (กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2564): 75-82.
- Cohen, J., *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*, 2nd ed. (United States of America Lawrence Erlbaum Associates, 1988), p.54.
- Valenzuela-Millan J, Barrera-Serrano JR, Ornelas Aguirre JM. Anxiety in preoperative anesthetic procedures. *Cir* 2010; 78:147-151, อ้างใน เพ็ชรรัตน์ อธิยาศัยงาม, ชื่นฤทัย ยี่เขียน, “ความรู้ ความวิตกกังวล และความคิดเห็นก่อนการระงับความรู้สึกเพื่อทำผ่าตัดของผู้ป่วยที่ดูสื่อสถานีโทรทัศน์ วิสัณฐ์”, *วิสัณฐ์สาร*, ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2558): 93.

การพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี
ด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน*

DEVELOPMENT OF SOLID WASTES MANAGEMENT SYSTEMS OF LOCAL ADMINISTRATION
ORGANIZATION OF PATUMTHANI PROVINCE BY CIRCULAR ECONOMY

วิภาต อภิบาลกุลดำรง

Wipart Apipalakuldumrong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: apklegal@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงที่มีสาเหตุมาจากปริมาณสะสมอย่างมาก และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ๆ ทั้งนี้ประเด็นที่สำคัญคือประชาชนและการประกอบธุรกิจต่างๆ ไม่มีการแยกขยะมูลฝอย รวมทั้งการจัดการขยะมูลฝอยที่ยังด้อยประสิทธิภาพไม่ถูกหลักวิชาการ โดยปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่เผชิญในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งหลายรวมทั้ง อปท.ในจ.ปทุมธานี (พื้นที่ศึกษาของโครงการ) ด้วยแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยเชิงเศรษฐศาสตร์คือเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) จึงเป็นที่มาของการศึกษานี้ การดำเนินการวิจัยเป็นรูปแบบผสมทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กล่าวคือการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การทบทวนเอกสาร การสังเกตการณ์ในพื้นที่ การส่งแบบสอบถามไปยังอปท. (กองช่างสุขาภิบาล) จำนวน 20 แห่ง พร้อมสนทนากลุ่มกับนายช่างบางอปท. ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 80 เข้าใจระบบการจัดการขยะมูลฝอย สามารถจะบริหารจัดการได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนด้วยข้อเสนอแนะดังนี้ (1) ระดับนโยบายควรกำหนดเป็นเป้าหมาย และพันธกิจด้านการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยระยะเร่งด่วน การส่งการจากระดับผู้บริหาร และระยะสั้น การกำหนดเป็นกฎระเบียบพร้อมมาตรการที่ต้องดำเนินการและประเมินผลด้วยตัวชี้วัดโดยหน่วยงานต้นสังกัด คือกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนสร้างความเข้าใจหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนในการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับผู้บริหารระดับสูง โดยเฉพาะการลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยการเพิ่มมูลค่าเชิงเศรษฐกิจของขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ (2) ระดับปฏิบัติ ควรจัดทำแผนปฏิบัติโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบคือกองช่างสุขาภิบาล โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมออกแบบ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบซึ่งจะช่วยให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนด้วยตนเอง และสนับสนุนโดยอปท.ร่วมด้วย

* Received May 24, 2023; Revised April 30, 2023; Accepted June 19, 2023

คำสำคัญ: การจัดการขยะมูลฝอย; ระบบการจัดการขยะมูลฝอย; ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

ABSTRACT

Solid waste is one of the adverse environmental problems encountered by many local organization authorities (LOAs), including LOAs of Pathum Thani Province where was the study area. The propose of this research is to develop and examine the solid waste management (SWM) using circular economy (CE) approach for LOAs of Pathum Thani Province. This research employed qualitative and quantitative methods. The qualitative method employed literature review, observation, and commissioning questionnaire together with interview. The quantitative method was made through analysis of the questionnaire responding as for the ratio of agreement (recognizing), uncertainty, and disagreement to the designated questions, respectively. The questionnaire was sent to 20 LOAs (Sanitary Division) of Pathum Thani Province. The study results are Development of solid waste management on CE principle would be the effective system based on following recommendations; for the policy level by setting target development and strategy on SWM-CE concept consisting of following action plans; the urgency plan through commanding by the Mayor of LOAs, and the short plan by issuing regulation on SWM-CE through the Ministry of Interior; knowledge management for the high level administrators on CE beneficial to solid waste management. Regarding the action plan on solid waste management using CE model, it should be responsible by the Sanitary Division

Keywords; solid wastes management; Solid wastes management systems; Circular economy

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยกำลังเป็นปัญหาสำคัญทั่วโลกเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และการพัฒนาเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการปัจจัย 4 ของประชากร ส่งผลเกิดปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างมากรวมถึงการผลิตของเสียที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเช่นปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยซึ่งปัญหาขยะมูลฝอยนั้นวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ด้วยการเปลี่ยนแปลงของเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากรในเมืองทำให้เกิดความต้องการในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของเมืองส่งผลถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นสังคมเมืองมากขึ้น รวมทั้งพฤติกรรมบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สังคมเมืองผลิตขยะมูลฝอยในปริมาณมากกว่าสังคมชนบทอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการแข่งขันในอุตสาหกรรมทำให้ผู้ผลิตพยายามพัฒนาสินค้ารูปแบบใหม่

ดังตัวอย่าง เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สินค้าพลาสติกในรูปแบบต่าง ๆ ที่ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้นของสังคมเมือง ซึ่งแพร่กระจายไปสู่ชนบทอีกด้วยซึ่งส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้พบว่าอัตราการเกิดขยะมูลฝอยในปี พ.ศ. 2561 ประมาณ 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวันโดยเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2560 ที่มีปริมาณ 1.13 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน โดยรายงานขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปี 2561 พบว่า เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ประมาณ 4.85 ล้านตันต่อปีคิดเป็นร้อยละ 17.36 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด และในพื้นที่ 76 จังหวัด ประมาณ 23.10 ล้านตันต่อปีคิดเป็นร้อยละ 82.70 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดตรงลงมาเกิดในพื้นที่ จังหวัดชลบุรี และพัทยามีปริมาณ 2,591 ตันต่อวัน หรือ 0.95 ตันต่อปี จังหวัดนครราชสีมาปริมาณ 2,480 ตันต่อวัน หรือ 0.91 ตันต่อปี และจังหวัดสมุทรปราการมีปริมาณ 2,449 ตันต่อวัน หรือ 0.89 ตันต่อปี โดยทั้ง 4 จังหวัดนี้เป็นจังหวัดที่มีปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่า 2,000 ตันต่อวัน

ในการกำจัดขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศใน พ.ศ. 2561 (ประมาณ 27.93 ล้านตัน) มีกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง 10.85 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 38.85 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด โดยเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2560 มีปริมาณขยะมูลฝอยถูกกำจัดอย่างถูกต้อง 11.69 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 7.19 จาก พ.ศ. 2560 ส่วนที่เหลือเป็นขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้องประมาณ 7.32 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 26.21 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.09 จากปริมาณ 7.17 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2560 ส่วนขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์มีประมาณ 9.76 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 34.94 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.69 จาก พ.ศ. 2560 ที่มีปริมาณ 8.51 ล้านตัน เนื่องจากมีการคัดแยกบริเวณต้นทางเมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552-2561) พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยปัญหาขยะมูลฝอยพลาสติก และขยะมูลฝอยทะเลได้รับความสนใจ และทุกภาคส่วนเล็งเห็นความสำคัญในการเร่งแก้ปัญหาดังกล่าว จึงทำให้มีการผลักดันนโยบายและมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอย อาทิเช่น การรณรงค์สร้างจิตสำนึก 3R และการลดปริมาณขยะมูลฝอยพลาสติกภายใต้โครงการ “ทำความดี ด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” ออกมาตรการดีเดย์งดให้ถุงพลาสติกในห้างสรรพสินค้าซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 การจัดการขยะมูลฝอยผ่านแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2562 ให้มีการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง จนถึงปลายทางรวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งใน และต่างประเทศในการจัดการขยะมูลฝอยพลาสติก และขยะมูลฝอยทะเลของประเทศไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”

จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลที่รองรับการขยายตัวของเมือง ทั้งที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนจากเดิมเป็นพื้นที่ทำการเกษตรไปเป็นพื้นที่สร้างหมู่บ้านจัดสรร อพาร์ทเมนต์ คอนโดมิเนียมเป็นสาเหตุให้ประชากรหนาแน่นขึ้น เพราะมีสถานศึกษาโดยมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงจำนวน 13 แห่ง ทำให้มีนักศึกษาย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ตามอพาร์ทเมนต์ และคอนโดมิเนียมเป็นจำนวนมากโดยมีตลาดค้าส่งทางการเกษตรขนาดใหญ่ที่รับสินค้าจากแหล่งผลิตทั่วประเทศในขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งกระจายสินค้าการเกษตรไปทั่วประเทศที่มีชื่อเสียงและสำคัญถึง 2 แห่ง คือตลาดไท และตลาดสี่มุมเมือง ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวกับการค้า และคนใช้แรงงานก็ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยเพื่อประกอบอาชีพ และทำธุรกิจมากขึ้น และยังมีศูนย์การค้าที่ทันสมัย และใน

ศูนย์การค้าที่จำหน่ายสินค้าเกี่ยวกับด้าน IT โดยเฉพาะ อีกทั้งจังหวัดปทุมธานียังมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากหลายพันโรงงาน ทำให้มีโรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากไปด้วยปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในจังหวัดปทุมธานีในปี พ.ศ. 2556 มีปริมาณขยะมูลฝอย 1,501 ตันต่อวัน มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอยประมาณ 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน

ดังนั้น ภาคเศรษฐกิจจึงต้องปฏิวัติโมเดลธุรกิจจากขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบเส้นตรงมาสู่รูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่นำทรัพยากรใช้แล้วกลับมาผลิตใช้ใหม่เพื่อแก้วิกฤตการขาดแคลนทรัพยากรที่กำลังเกิดขึ้น และก่อให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืนจะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ไม่ได้เน้นเฉพาะระบบการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้นแต่ครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม ตั้งแต่ต้นทางกระบวนการผลิตสินค้า การจำหน่าย ไปจนถึงปลายทางของผู้บริโภค และการจัดการของเสียที่เกิดขึ้น ในทำนองเดียวกันซึ่งมีตั้งแต่ต้นทางในกระบวนการผลิต และปลายทางคือผู้บริโภค ดังนั้น ประชาชนทุกคนจึงจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนครบทั้งระบบเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนจากความสำเร็จโดยหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ครอบคลุมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เมื่อพิจารณาต้นทางโดยเริ่มจากภาคการผลิตที่ต้องคำนึงถึงของเสียจากกระบวนการผลิตที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ สรุปแล้วขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีด้วยสาเหตุที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาจากการขยายตัวของชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การส่งเสริมการท่องเที่ยว และพฤติกรรมบริโภคของประชาชนที่นิยมความสะดวกสบายมากขึ้น การจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่มีประสิทธิภาพไม่ถูกหลักวิชาการซึ่งประเด็นที่สำคัญคือประชาชนและการประกอบธุรกิจต่างๆ ไม่มีการแยกขยะมูลฝอย รวมทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย จึงทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยสะสมทั้งตักค้างจากการเก็บขน และการกำจัดเมื่อพิจารณาสัดส่วนองค์ประกอบที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นโดยสามารถนำขยะมูลฝอยจำพวกพลาสติก แก้ว กระดาษ โลหะ อลูมิเนียม มาทำการรีไซเคิลได้ร้อยละ 30-35 และนำขยะมูลฝอยอินทรีย์หรือขยะมูลฝอยที่สามารถย่อยสลายได้มาหมักทำปุ๋ยได้ร้อยละ 45-50

ทั้งนี้ เพื่อบรรลุนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดปทุมธานีที่สอดคล้องกับแผนแม่บทจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องมีความเข้าใจในการใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนโดยต้องอาศัยความร่วมมือประชาชนในชุมชนในการคัดแยกขยะมูลฝอย ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีการแยกขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ และจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่แยกได้การจัดองค์กร และการตลาดเพื่อรับซื้อขยะมูลฝอยที่จะนำกลับไปใช้ประโยชน์ได้ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า นอกจากจะต้องมีองค์ความรู้เชิงเทคนิคที่จะถ่ายทอดให้กับชุมชนแล้วยังต้องหาวิธีการมีส่วนร่วมเพื่อให้การแยกขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ สามารถนำไปปฏิบัติได้โดยจิตวิทยานี้จึงเน้นเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีโดยการบูรณาการเชิงเทคนิคคือเศรษฐกิจหมุนเวียนจะได้มาซึ่งระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้ที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยทั้งของกระทรวงมหาดไทย และจังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อพัฒนา และทดสอบระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีโดยประยุกต์ใช้รูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การทดลองใช้กับพื้นที่ ด้วยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และชุมชนเพื่อการปฏิบัติได้อย่างสัมฤทธิ์ผล
3. เพื่อเสนอระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการในการสร้างความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ด้วยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามไปยังอปท.ในจังหวัดปทุมธานี พร้อมสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับบาง อปท.ในคำถามของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของ อปท.

1. เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เลือกเป็นข้อมูลโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

- 1.1) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอย ของ อปท. ในจังหวัดปทุมธานี
- 1.2) รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยส่งแบบสอบถามไปยัง อปท. ซึ่งมีอยู่ 65 แห่ง (โดยจะคำนวณด้วย Taro Yamane ว่าจะใช้อย่างน้อยกี่แห่ง ซึ่งจะกล่าวต่อไป) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยของ อปท. ในจังหวัดปทุมธานี

2. เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำประเด็นข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับบาง อปท. โดยใช้หลักการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยของ อปท. ด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมแบบสัมภาษณ์ กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อปท. ในแบบสอบถามครอบคลุมหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน ทั้งนี้ จะพยายามเชื่อมโยงกับวิธีการจัดการที่ อปท. ดำเนินการอยู่ปัจจุบันเพื่อให้เกิดการปรับปรุงระบบที่ดำเนินการอยู่แล้วเพื่อการยอมรับและนำไปปฏิบัติได้ ผลที่ได้ก็คือ ระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่พัฒนาจากหน่วยงานปฏิบัติด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน

3. การสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตในการเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใส่ใจและมีระเบียบวิธีเพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งอื่น ผู้วิจัยใช้การสังเกตอย่างมีโครงสร้าง (Structured Observation) ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์ที่เป็นระบบ ผู้ศึกษาทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสังเกตการณ์ผู้ศึกษาจึงมีการเตรียมการสิ่งที่ต้องการสังเกตไว้ล่วงหน้าสำหรับหัวข้อที่ต้องการศึกษา และวิธีการวิเคราะห์ทำให้สามารถที่จะสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบ มีประเด็นการสังเกตการณ์ ดังนี้

- 3.1) การรวบรวมและเก็บขนขยะมูลฝอยโดยรถ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย

3.2) เส้นทางกำกับการเก็บขน และพฤติกรรมกำกับการเก็บขนขยะมูลฝอยของพนักงานรวบรวมและเก็บขนขยะมูลฝอย

3.3) การจัดการขยะมูลฝอยขั้นสุดท้าย เช่นการเผากลางแจ้ง การเทกอง การฝังกลบ การเผา เป็นต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยผู้นำชุมชน และการสังเกตการณ์ การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยและสภาพพื้นที่ของ อปท. ที่กำหนดไว้ซึ่งเป็น อปท. ที่พิจารณาคัดเลือก จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลในขั้นแรก ซึ่งมีแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และประเด็นการสังเกตการณ์ การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงโดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนาเพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้งโดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6-10 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้และมีผู้จดบันทึกเป็นผู้ย่อเนื้อหาการสนทนา และมีเทปที่บันทึกไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอยของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาขยะมูลฝอยของอปท.จังหวัดปทุมธานีทั้งด้านปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น ขยะตกค้างสะสม การเทกองกลางแจ้งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน 2) อปท. มีนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และพันธกิจ เกี่ยวกับเรื่องการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย แต่ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการขยะมูลฝอย) กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยนำไปปฏิบัติได้ยาก เพราะด้วยข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์เช่นรถขนขยะไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง และขาดสถานที่กำจัดมูลฝอยทั้งพื้นที่และความถูกต้องตามหลักวิชาการ และ 3) อปท. มีการสร้างเครือข่ายระดับ อปท. ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยร่วมกัน เช่นการขนถ่ายขยะมูลฝอยจากเทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลเมืองคูคต ไปกำจัดที่สถานที่ฝังกลบบ่อขยะไทรน้อย ตำบลคลองขวาง อำเภอกำแพงไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี จะเห็นได้ว่าการสร้างเครือข่ายอปท.ไม่ใช่เฉพาะในจังหวัดเดียวกัน ยังข้ามจังหวัดใกล้เคียงได้

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี พบว่า 1) ความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง ร้อยละ 75 ซึ่งสูงกว่าคำตอบว่ามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องเศรษฐกิจหมุนเวียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยร้อยละ 60 2) ในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนในกระบวนการมีความจำเป็นถึงร้อยละ 70 3) ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 65 ทราบเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่ม ธนาคารขยะมูลฝอยหรือกลุ่มคัดแยกขยะมูลฝอย 4) ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 75 ให้คำตอบว่า อปท. มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย 5 Rs (Reduce การลดของที่จะทิ้งให้น้อยลง Reuse การใช้ซ้ำ Repair การซ่อมแซมสิ่งของต่าง ๆ ให้สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ Refurbish การนำเศษวัสดุ มาทำเป็นของใช้ใหม่

Recycle การนำขยะมูลฝอยรีไซเคิล ไปแปรสภาพผ่านกระบวนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่) ในทำนองเดียวกัน ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 75 ให้คำตอบว่า อบท. มีกระบวนการในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยโดยการนำขยะรีไซเคิลมาสร้างมูลค่า เพิ่มและนำออกจำหน่าย เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน แต่ตอบในเชิงทราบถึงกระบวนการจัดการขยะมูลฝอย และยังสนับสนุนด้วย ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 65 ทราบเกี่ยวกับ อบท. กระบวนการในการจัดตั้งกลุ่ม ธนาคารขยะมูลฝอยหรือกลุ่มคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อการสร้างรายได้ให้กับประชาชน ในพื้นที่ และจัดเป็นกลุ่มสวัสดิการ ออมทรัพย์ เป็นต้น

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนแบบมีส่วนร่วม พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 80 เข้าใจระบบการจัดการขยะมูลฝอย แต่คงยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเนื่องจากยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งปริมาณขยะ ที่กองทิ้งกลางแจ้งทิ้งขยะเกิดขึ้นใหม่ ขยะมูลฝอยที่ตกค้างสะสม และผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 80 เข้าใจระบบการจัดการขยะมูลฝอย สามารถจะบริหารจัดการได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 75 เข้าใจระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

4. การรวบรวมข้อมูลจากวัตถุประสงค์ที่ 1-3 พบว่า ระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนแบบมีส่วนร่วมระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนด้วยการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

4.1) ระดับนโยบายสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่าการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนโดยกำหนดเป็นเป้าหมาย และพันธกิจด้านการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนโดย 1) ระยะเร่งด่วน การสั่งการจากระดับผู้บริหาร 2) ระยะสั้น การกำหนดเป็นมาตรการที่ต้องดำเนินการและประเมินผลด้วยตัวชี้วัดโดยหน่วยงานต้นสังกัด คือ กระทรวงมหาดไทย

4.2) สร้างความเข้าใจหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนในการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับผู้บริหารระดับสูง โดยเฉพาะการลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยการเพิ่มมูลค่าเชิงเศรษฐกิจของขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ได้

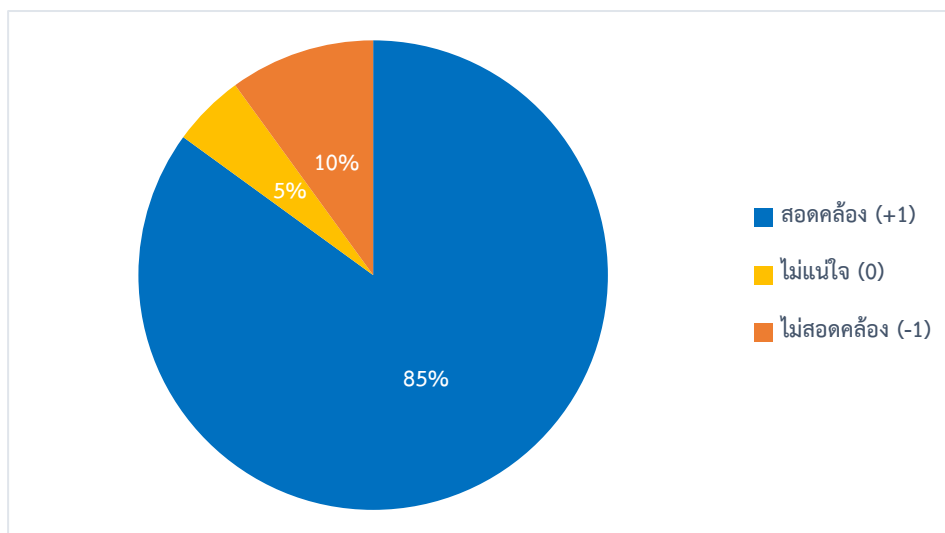
4.3) การจัดทำแผนปฏิบัติโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบคือกองช่างสุขาภิบาล โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมออกแบบ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบซึ่งจะช่วยให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนด้วยตนเองและสนับสนุนโดยอบท.

4.4) การพัฒนาเครือข่ายอบท. การจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

องค์ความรู้การวิจัย

1. สภาพปัญหาขยะมูลฝอยของพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ตอบแบบสอบถามทราบสถานการณ์ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยถึงร้อยละ 85 ไม่ทราบร้อยละ 10 และไม่แน่ใจร้อยละ 5 ซึ่งจากการไม่ทราบและไม่แน่ใจเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยทั้งหมด แต่รู้เป็นบางส่วน เช่น การคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นประเด็นที่อาจทำที่บ้านจึงไม่ทราบ หรือไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยที่สถานกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น

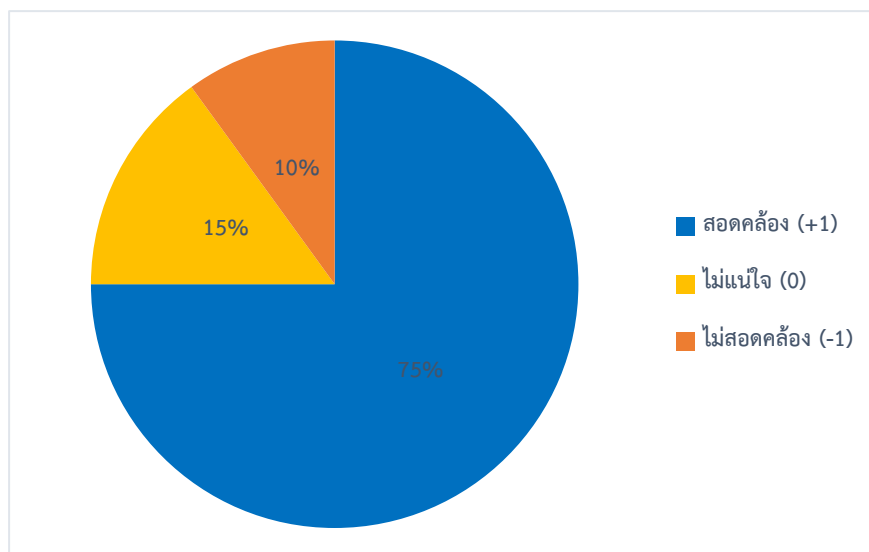
ภาพที่ 1

สภาพปัญหาขยะมูลฝอยของพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ตอบแบบสอบถามให้คำตอบว่าประสบปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยถึงร้อยละ 85 ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับอปท.ต่าง ๆ รวมทั้งใน จ.ปทุมธานี คำตอบที่ให้ความไม่ประสบปัญหาร้อยละ 10

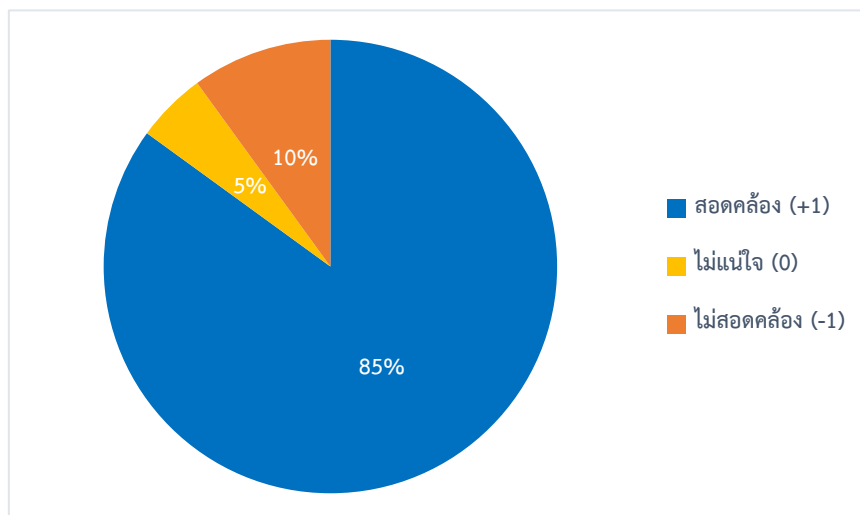
และไม่แน่ใจร้อยละ 15 ซึ่งจากการไม่ทราบและไม่แน่ใจปัญหากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยทั้งหมดแต่อาจรู้เป็นบางส่วน เช่น ไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยที่สถานกำจัดขยะมูลฝอย อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น

ภาพที่ 2

ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

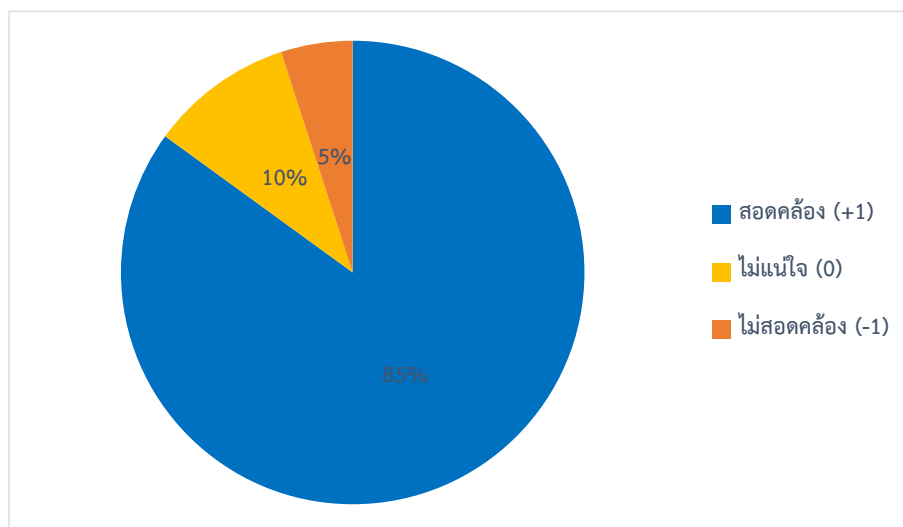
3. นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และพันธกิจ เกี่ยวกับเรื่องการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อปท. มีนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และพันธกิจ เกี่ยวกับเรื่องการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ถึงร้อยละ 85 แต่มีคำตอบประปราย สำหรับ ยังไม่ทราบร้อยละ 10 ไม่แน่ใจร้อยละ 5 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ อปท.จะมีนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และพันธกิจ เกี่ยวกับเรื่องการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย แต่ยังไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยถึงร้อยละ 85 ดังคำตอบในข้อ 2) ทั้งนี้การนำกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยไปปฏิบัติได้ยาก

ภาพที่ 3

นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และพันธกิจ เกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ขององค์กร

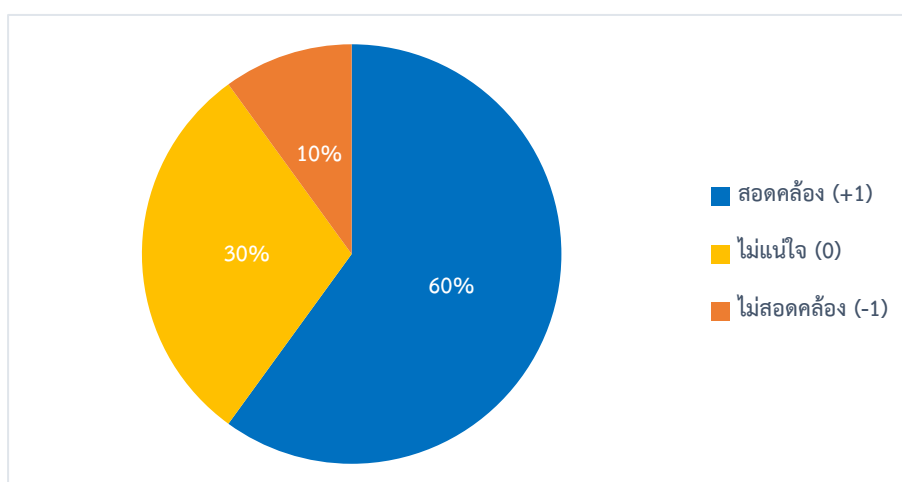
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิธีการสร้างเครือข่ายระดับ อปท. ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า อปท. มีวิธีการสร้างเครือข่ายระดับ อปท. ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยถึงร้อยละ 85 ในรูปแบบระบบไลน์กลุ่มและคณะกรรมการร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 เพื่อประชุมปรึกษาหารือในเรื่องการบริหารของเทศบาล และการจัดการมลพิษต่างๆ ทั้งการจัดการขยะมูลฝอย น้ำเสีย และปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ แต่มีบางส่วนคือไม่แน่ใจ ร้อยละ 10 และไม่ทราบร้อยละ 5 อย่างไรก็ตามการสร้างเครือข่ายระดับ อปท. ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งจะเป็นเกิดการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกันในการเป็นคลัสเตอร์ (Cluster) เพื่อร่วมกันจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพและลดภาระการลงทุนของแต่ละอปท. ในการจัดการขยะ เช่น อปท. หนึ่งมีศักยภาพในการจัดการขยะแบบครบวงจร ได้แก่ คัดแยกขยะ ขยะบางประเภทเป็นขยะรีไซเคิล สามารถนำไปขายได้ ขยะอินทรีย์คือเศษอาหาร เศษผักจากตลาดนำไปทำปุ๋ยขยะประเภทติดไฟได้ไปทำเป็นเชื้อเพลิง (เข้าข่ายการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน) จะมีขยะเหลือไม่มากที่จะนำไปฝังกลบในหลุมฝังกลบขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะ อปท. นี้สามารถรับขยะจากอปท. อื่น ๆ ได้โดยอปท. อื่น ๆ เหล่านี้ต้องเสียค่าบริการ แต่ไม่ต้องจัดหาเงินลงทุนการจัดการขยะมูลฝอย

ภาพที่ 4

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิธีการสร้างเครือข่ายระดับ อบท.

นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คำตอบว่า อบท. มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ และกระบวนการใหม่ ๆ ในการจัดการขยะมูลฝอย ถึงร้อยละ 60 ซึ่งกรณีนี้เป็นการทราบถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ และกระบวนการใหม่ ในการจัดการขยะมูลฝอยเช่น การใช้ขยะมูลฝอยเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้า เรียกว่า โรงไฟฟ้าขยะมูลฝอย การผลิตน้ำมันจากขยะมูลฝอยพลาสติก เป็นต้น ทั้ง 2 เทคโนโลยีเป็นการจัดการขยะมูลฝอยด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนที่เห็นมูลค่าเศรษฐกิจที่คุ้มค่าทั้งในรูปตัวเงินและ ปริมาณขยะที่ลดลงอย่างมาก อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบนี้ แต่อาจจะมีแผนการสร้างโรงไฟฟ้าขยะมูลฝอย

ภาพที่ 5

การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ และกระบวนการใหม่ ๆ ในการจัดการขยะมูลฝอย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป เนื่องจากจังหวัดปทุมธานีไม่มีสถานที่ที่จะฝังกลบทำให้การจัดเก็บขยะมูลฝอยไม่สามารถที่จะดำเนินการให้เรียบร้อยจึงต้องมีการนำขยะมูลฝอยไปทิ้งในสถานที่แห่งอื่นหรือทำลายในสถานที่ที่มีมาตรฐานในการรับรองอีกครั้งเจ้าหน้าที่ ประชาชนยังขาดความรับผิดชอบ ขาดความรู้และบุคลากรยังขาดแคลนเป็นจำนวนมาก และส่งเสริมระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนด้วยการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมออกแบบ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน จากแบบสอบถามที่สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนพบว่าบุคลากรที่รับผิดชอบมีความเข้าใจในหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนแต่ยังไม่มี การนำไปดำเนินการขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูง ดังนั้นข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนจึงมีทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

3. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ สำหรับการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน บทบาทและหน้าที่ของอปท.สำหรับการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน โดย การนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ คือ การจัดการขยะต้นทางซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นเริ่มตั้งแต่ต้นทาง คือ รายได้จากการแยก ขยะในครัวเรือน การสร้างมูลค่าจากขยะของครัวเรือนและชุมชน ผลประโยชน์เศรษฐกิจในขยะกลางทาง คือ ประสิทธิภาพในการเก็บรวบรวมขยะ และประสิทธิภาพการสร้างรายได้จากการคัดแยกขยะระหว่างการขนส่ง และ สุดท้ายระบบเศรษฐกิจของขยะปลายทาง คือ การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น การประดิษฐ์สินค้าจากขยะ การบริหารจัดการหลุมฝังกลบให้นำมาซึ่งรายได้ เช่น นำขยะมาทำก้อนเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel, Rdf) นอกจากรายได้ที่มาจากก้อนเชื้อเพลิงขยะ และไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าขยะ

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.pcd.go.th/publication/8013> [13 มกราคม 2564].
- ศูนย์วิศวกรรมพลังงานและสิ่งแวดล้อม บางเขน คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. แผนแม่บทในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมูลฝอยมูลฝอยและของเสียอันตรายจังหวัดปทุมธานี. แหล่งที่มา: <http://eeec.eng.ku.ac.th/files/4.plan65opt.pdf> [13 มกราคม 2564]
- สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:<https://gnews.apps.go.th/news?news=53637> [13 มกราคม 2564].
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.vijai.org/Tool_vijai/12/02.aspClean Air Solutions [26 สิงหาคม 2563].

Circular economy: กรุงเทพมหานครกับระบบเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.allaroundplastics.com/article/sustainability/2113> [สืบค้น 13 มกราคม 2564]

Hoorweg, D. & Bhada-Tata,P. **What a Waste: A Global Review of Solid Waste Management.** World Bank, 2012.

การศึกษาทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทในการอยู่ร่วมกับชุมชน
กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร*

A STUDY OF SOCIAL CAPITAL THAT SUPPORTS FAMILIES IN CARING FOR
SCHIZOPHRENIC PATIENTS TO LIVE IN THE COMMUNITY: A CASE STUDY OF
A COMMUNITY IN BANGKOK

จิราภรณ์ สร้อยเพชร และ มาดี ลิมสกุล

Jiraporn Sroyphet and Madee Limsakul

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Social Administration, Thammasat University

Email: ploy.sroyphet@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางสังคมและแนวทางการพัฒนาทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทในการอยู่ร่วมกับชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร และมีประสบการณ์ดูแลผู้ป่วยจิตเภทมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 5 ครอบครัว ประกอบด้วยผู้ดูแลหลัก 5 กรณี และผู้ดูแลรอง 5 กรณี รวมเป็น 10 กรณี ผลการศึกษาพบว่าทุนทางสังคมทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ ทุนทางสังคมภายในครัวเรือน ทุนทางสังคมภายในชุมชน และทุนทางสังคมภายนอกชุมชน ล้วนสนับสนุนผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภททั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านทรัพยากรทางสังคม และด้านข้อมูลข่าวสาร โดยผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจจากทุนทางสังคมภายในครัวเรือน ทุนทางสังคมภายในชุมชน และทุนทางสังคมภายนอกชุมชน ซึ่งการได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจนั้นมีส่วนทำให้ผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองมีพลังใจที่พร้อมจะดูแลผู้ป่วย และผู้ดูแลได้เสนอแนวทางการพัฒนาทุนทางสังคมที่สำคัญทั้ง 3 ประเภท ดังนี้ 1) การพัฒนาทุนทางสังคมภายในครัวเรือน : สมาชิกในครอบครัวควรมีการสื่อสารและรับฟังปัญหากัน มีการทำกิจกรรมยามว่างร่วมกัน 2) การพัฒนาทุนทางสังคมภายในชุมชน : สมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนควรจัดกิจกรรมให้ผู้ป่วยทำร่วมกัน และสถาบันศาสนาควรมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเภท 3) การพัฒนาทุนทางสังคมภายนอกชุมชน : สถานพยาบาลควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคทางจิตเวชในชุมชน องค์กรเอกชนควรช่วยสนับสนุนสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนเงินให้กับผู้ดูแลผู้ป่วย และเพิ่มเบี้ยยังชีพคนพิการรายเดือน

* Received May 21, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted July 25, 2023

คำสำคัญ: ผู้ป่วยจิตเภท; ทฤษฎีทุนทางสังคม; การสนับสนุนทางสังคม; ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท

ABSTRACT

The purposes of this study were to study on the social capital and guidelines for the development of social capital that supports families to take care of schizophrenic patients to live in the society. The methodology used is qualitative one. Data are collected from the in-depth interviews with care-givers to schizophrenic patients in a community in Bangkok who had experience in caring for schizophrenic patients for at least 6 months, from 5 families, consisting of 5 main care-givers and 5 secondary care-givers, or 10 care-givers in total. The findings show that the social capitals in all the 3 categories, namely, bonding social capital, bridging social capital and linking social capital, play roles in supporting schizophrenic patients in 4 respects, namely, emotion and mind, acceptance and awareness of self-values, social resources, and information. Most primary and secondary care-givers have received mental and emotional supports from bonding social capital, bridging social capital and linking social capital. Such mental and emotional supports have boosted the morale of primary and secondary care-givers to become ready to take care the patients. Care-givers have suggested 3 important ways to develop the social capitals in all the three categories as follows: 1) The development of bonding social capital: members of each family should communicate and listen to one another, and have activities together in leisure time; 2) The development of bridging social capital: members of Phueon Chuai Phueon (Friends Helping Friends) Club should arrange activities for patients to join together and religious institute should take parts in the habilitation of schizophrenic patients; and 3) The development of linking social capital: hospitals should take parts in arranging activities to provide supports that are essential to life and governmental authorities should provide financial support to care-givers of patients and monthly allowance for patients.

Keywords; Schizophrenic Patients; Social Capital; Social Support; Care-giver to Schizophrenic Patient

บทนำ

โรคจิตเภท (Schizophrenia) เป็นโรคกลุ่มอาการของโรคจิตที่เกิดจากความผิดปกติของสารสื่อประสาทในสมอง ส่งผลต่อความคิด พฤติกรรม และอารมณ์ ทำให้เกิดการรับรู้ที่ผิดปกติ ความเจ็บป่วยนี้เกิดผลกระทบเป็นระยะเวลายาวนานต่อผู้ป่วยและครอบครัว โรคจิตเภทสามารถแบ่งลักษณะอาการที่สำคัญได้เป็น 2 ประเภท คือ อาการทางบวกและอาการทางลบ โดยอาการทางบวก คือ การแสดงออกทางด้านความผิดปกติของความคิด การรับรู้ การติดต่อสื่อสารและการแสดงพฤติกรรม เช่น มีอาการประสาทหลอน หลงผิด พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ส่วนอาการด้านลบ คือ สีหน้านิ่งเฉย ไม่แสดงอารมณ์ ไม่พูดคุย แยกตัว ขาดความสนใจ และความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง ความคิดในเชิงนามธรรมเสียไป และอาจมีความบกพร่องอื่นร่วมด้วย นอกจากอาการทางด้านบวก และอาการทางด้านลบ ที่พบในผู้ป่วยโรคจิตเภทแล้ว การทำหน้าที่ด้านการรู้คิดยังบกพร่องอีกด้วย ได้แก่ สมาธิแย่ง การตีความในสิ่งต่าง ๆ ไม่ดี การตอบสนองบกพร่อง และการคิดไม่เป็นเหตุเป็นผล โดยความบกพร่องเหล่านี้อาจมีความรุนแรงจนส่งผลกระทบที่ชัดเจนต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การทำงาน และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ซึ่งโรคจิตเภทนี้จัดเป็นโรคเรื้อรังทางจิต การช่วยเหลือให้ผู้ป่วยสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้นั้นจะต้องมีระบบการดูแลรักษาที่มีความต่อเนื่องเป็นระบบ และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ญาติ ผู้ดูแล มีทีมสหวิชาชีพ รวมไปถึงเครือข่ายสุขภาพที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงพยาบาล และในชุมชน

โดยการรักษาผู้ป่วยจิตเภทในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้ป่วยจิตเภทได้รับการรักษาตัวต่อเนื่องที่บ้าน ทำให้มีการส่งต่อผู้ป่วยจิตเภทหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลกลับสู่ชุมชนมีจำนวนมากขึ้น ในปัจจุบันนโยบายของกรมสุขภาพจิตมีแนวคิดให้ผู้ป่วยจิตเภทกลับสู่ชุมชนให้เร็วที่สุด และมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จัดรูปแบบการดูแลที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ยังมีแนวคิดในการขยายเครือข่ายออกไปสู่ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน วัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาดูแลอย่างต่อเนื่องและสามารถฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจและสังคมในการอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้นโยบายการดูแลผู้ป่วยจิตเภทของรัฐที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลโดยเน้นความเข้มแข็ง และการใช้ทุนทางสังคมรวมทั้งศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเอง เพื่อให้ผู้ป่วยจิตเภทสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมฤดี ดำรักษ์ และคณะ ที่ระบุว่า การที่มีชุมชนร่วมดูแลผู้ป่วยจิตเภทเรื้อรังในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และเป็นกัลยาณมิตร ทำให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถปรับตัวในสังคมอย่างมีความสุข โดยต้องนำปัจจัย และแหล่งประโยชน์ที่บุคคลและชุมชนมีอยู่มามีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญสุตา บุญทด และคณะ ที่ว่าผู้ป่วยจิตเภท 1 ราย มีเครือข่ายบุคคลที่ให้การสนับสนุนอยู่ระหว่าง 3-8 ราย และการติดตามเยี่ยมโดยภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการดูแล ไม่ทอดทิ้งผู้ป่วยดูแลผู้ป่วยได้เหมาะสม โดยส่งผลให้ผู้ป่วยสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และสามารถกลับไปทำงานได้

ในบริบทสังคมไทยทุนทางสังคมถือเป็นทุนสำคัญที่เสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามของคนในสังคม การที่สังคมไทยยังคงดำรงอยู่ได้เนื่องจากมีทุนทางสังคมมากมายเป็นตาข่ายรองรับที่มีความเชื่อมโยงแน่นหนาอยู่บนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีจุดเด่นหลายประการ หากชุมชนสามารถนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนไป

ใช้บริหารจัดการชุมชนให้เกิดประโยชน์ และคุ้มค่าสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนชุมชนในหลาย ๆ มิติ เช่น เครือข่ายทางสังคม ได้แก่ ระบบเครือข่ายติ เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน สถาบันการศึกษา สถานพยาบาล สถาบันทางศาสนา ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอยู่บนพื้นฐานความไว้วางใจ การพึ่งพาอาศัย และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งจะทำให้พลังความรู้หรือพลังความคิด และพลังปัญญาสามารถถ่ายทอดเรียนรู้ร่วมกันได้ และการรู้จักการแบ่งปันกันของคนในชุมชน จึงทำให้เกิดการกระจายทรัพยากรกันภายในชุมชนอันจะช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

อย่างไรก็ดี ชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครมีผู้ป่วยจิตเภท และผู้ป่วยที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตอาศัยอยู่ในชุมชนแต่ไม่ได้รับการดูแลและช่วยเหลืออย่างทั่วถึง โดยผู้ดูแลขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคและการดูแลผู้ป่วยจิตเภท ครอบครัวและผู้ป่วยขาดการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ขาดที่ปรึกษาหรือแหล่งสนับสนุนทางสังคมเป็นเหตุให้คนในชุมชนเกิดการรวมตัวกัน และจัดตั้งชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2555 เพื่อสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเภท และผู้ป่วยที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตให้เข้าถึงสิทธิประโยชน์และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยประธานชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนดำเนินการพาผู้ป่วยจิตเภทไปพบแพทย์ พาไปดำเนินการทำบัตรคนพิการ และไปขอเบี้ยยังชีพคนพิการ มีการเยี่ยมบ้านให้กำลังใจพร้อมทั้งจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ดูแลและผู้ป่วยจิตเภท ซึ่งชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนได้รับการรับรองมาตรฐานองค์กร (ISO) ด้านคนพิการจากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ซึ่งในการทำงานเหล่านี้สะท้อนผ่านการใช้ทุนทางสังคมในการสนับสนุนครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท และทำให้ผู้ป่วยจิตเภทสามารถอยู่ร่วมกับคนในชุมชนได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทในการอยู่ร่วมกับชุมชน และแนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดการจัดการทุนทางสังคมในชุมชนอื่น ๆ ในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทในครอบครัว และชุมชนได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทในการอยู่ร่วมกับชุมชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทในการอยู่ร่วมกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเป็นผู้ดูแลหลัก และผู้ดูแลรองในครอบครัวของผู้ป่วยจิตเภท ได้แก่ บิดามารดา บุตร พี่น้อง ญาติ ครอบครัวละ 2 คน รวมเป็นจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ด้วยการหาความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยใช้เกณฑ์คะแนนข้อคำถามมีค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC : Index of Item Objective

Congruence) ตั้งแต่ 0.5 – 1 จึงจะนำข้อคำถามมาใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งผลรวมการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญ = 0.97

สรุปผลการวิจัย

ทุนทางสังคมทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ ทุนทางสังคมภายในครัวเรือน ทุนทางสังคมภายในชุมชน และ ทุนทางสังคมภายนอกชุมชนมีการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท มีดังต่อไปนี้

1. ทุนทางสังคมในครัวเรือนที่สนับสนุนครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท

ผู้ดูแลหลักได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจจากสมาชิกในครอบครัวมากกว่าผู้ดูแลรองเนื่องจากผู้ดูแลหลักจะเป็นผู้ที่ต้องดูแลผู้ป่วยมาด้วยระยะเวลาที่นาน และต้องอาศัยอยู่กับผู้ป่วยด้วยกันทุกวัน ส่วนผู้ดูแลรองอาศัยอยู่กับผู้ป่วยน้อยกว่าทำให้ไม่เจอสถานการณ์ที่กดดันหรือเจอปัญหาในการดูแลผู้ป่วยมากนัก ย่อมส่งผลให้ได้รับกำลังใจหรือมีการรับฟังปัญหาน้อยกว่าไปด้วย และผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองได้รับการสนับสนุนด้านการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเองจากสมาชิกในครอบครัวทุกกรณี ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองเกิดจากการที่สมาชิกในครอบครัวยอมรับวิธีการดูแลของผู้ดูแล มีความมั่นคงทางด้านอารมณ์และอาชีพ ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรทางสังคมจากสมาชิกในครอบครัวทุกกรณี ได้แก่ เงิน อาหาร และสิ่งของจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งการได้รับการสนับสนุนดังกล่าวมาจากบิดามารดา สามี พี่ชาย บุตร หลาน น้องเขย และผู้ป่วย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองส่วนน้อยได้รับการสนับสนุนด้านข่าวสารเกี่ยวกับข้อมูลในการดูแลผู้ป่วยจากสมาชิกในครอบครัว ผู้ดูแลส่วนมากได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากทุนทางสังคมอื่น เช่น สถานพยาบาล และชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน ไม่เพียงเท่านั้นผู้ดูแลหลักส่วนใหญ่ศึกษาหาข้อมูลข่าวสารด้วยตนเองจากอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ฯลฯ และยังพบว่าผู้ดูแลหลักส่วนมากจะได้รับการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของผู้ป่วยจากสมาชิกในครอบครัวมากกว่าผู้ดูแลรอง เนื่องจากผู้ดูแลหลักส่วนมากจะอยู่ในวัยสูงอายุส่งผลให้มีสมาชิกในครอบครัวให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ดูแลหลักในเรื่องสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับสิทธิคนพิการ การได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการ สิทธิการรักษาพยาบาล สิทธิการกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพ

2. ทุนทางสังคมภายในชุมชนที่สนับสนุนครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท

ผู้ดูแลหลักได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจจากทุนทางสังคมภายในชุมชนมากกว่าผู้ดูแลรอง ส่วนมากผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองได้รับการสนับสนุนจากชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นหลัก โดยได้รับกำลังใจ และการรับฟังปัญหาในการดูแลผู้ป่วย แต่กลับพบว่าเพื่อนบ้าน สถาบันศาสนา ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนให้กำลังใจและรับฟังปัญหาในการดูแลผู้ป่วยของผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองอยู่บ้าง และพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเองจากทุนทางสังคมภายในชุมชนจากสมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนด้วยการชื่นชม การให้กำลังใจ และยังมีเชื่อมั่นในความสามารถของผู้ดูแล และยังพบว่าเพื่อนบ้าน สถาบันศาสนา ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนมีการยอมรับในการดูแลผู้ป่วย ยิ่งไปกว่านั้นพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองทุกกรณีได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรทางสังคมจากทุนทางสังคมภายในชุมชน ได้แก่ เพื่อนบ้าน สถาบันศาสนา ชมรม

เพื่อนช่วยเพื่อน ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน โดยได้รับเป็นเงิน อาหาร และสิ่งของจำเป็น ในการดำรงชีวิต ในขณะเดียวกันกลับพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูล ข่าวสารจากทุนทางสังคมภายในชุมชน ได้แก่ สมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน ผู้นำชุมชน และอาสาสมัคร สาธารณสุขในชุมชน เป็นการให้การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรค การดูแลผู้ป่วย ข้อมูลการ รับสมัครงานในตำแหน่งคนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม สิทธิคนพิการ สิทธิสวัสดิการแห่งรัฐ สิทธิการได้รับ ของแจกต่าง ๆ และสิทธิการรักษาพยาบาล

3. ทุนทางสังคมภายนอกชุมชนที่สนับสนุนครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท

ผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจจากทุนทางสังคม ภายนอกชุมชน ได้แก่ สถานพยาบาลและองค์กรเอกชน ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยการให้กำลังใจผ่าน ทางวาจา และการโอบกอด การรับฟังปัญหาในการดูแลผู้ป่วย และยังพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองทุกกรณี ได้รับการสนับสนุนด้านการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเองจากทุนทางสังคมภายนอกชุมชน โดยได้รับการ ยอมรับวิธีการดูแลผ่านการชื่นชม การรับรู้ว่าเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข การให้ความรู้และข้อมูลในการ ดูแลผู้ป่วยจากสถานพยาบาล สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของ ตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองทุกกรณีได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรทางสังคมจาก ทุนทางสังคมภายนอกชุมชน ซึ่งพบว่าสถานพยาบาลให้การสนับสนุนยา เครื่องช่วยฟัง เงินค่าเดินทางไป ทำงานในเดือนแรก เสื้อผ้า การตรวจสุขภาพในพื้นที่ และอาหาร ส่วนองค์กรเอกชนจะสนับสนุนผ่านชมรม เพื่อนช่วยเพื่อนเป็นอาหาร สิ่งของจำเป็นในการดำรงชีวิต และเงินเดือนในการประกอบอาชีพของผู้ป่วย และยังพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองทุกกรณีได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารในการดูแลผู้ป่วยจากทุนทาง สังคมภายนอกชุมชน โดยผู้ดูแลทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากสถานพยาบาลในการให้ความรู้เรื่องโรค เกี่ยวกับวิธีการดูแลผู้ป่วย สิ่งกระตุ้นที่ทำให้ผู้ป่วยอาการทางจิตกำเริบ ข้อมูลเกี่ยวกับการทำบัตรคนพิการ สิทธิการรักษาพยาบาล สิทธิการตรวจสุขภาพ และยังพบว่าสถานพยาบาลได้ดำเนินการทำบัตรประชาชน บัตรคนพิการ และหางานให้ผู้ป่วยทำในสถานประกอบการอีกด้วย

4. แนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท

4.1 แนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมในครัวเรือน โดยผู้ดูแลหลักส่วนใหญ่เสนอแนวทางใน การพัฒนาทุนทางสังคมในครัวเรือนไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ควรให้สมาชิกในครอบครัวมีการสื่อสารกันเพื่อ บอกความต้องการ และทำความเข้าใจกันระหว่างคนในครอบครัวด้วยการรับฟังปัญหาซึ่งกันและกัน 2) ควรเตือนให้ผู้ป่วยดูแลตนเองให้เหมาะสม หรือมีการทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันภายในครอบครัว และ 3) ควรให้คนในครอบครัวมีส่วนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในบ้านร่วมกัน ซึ่งผู้ดูแลรองส่วนใหญ่ได้เสนอไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) คนในครอบครัวควรมีการสนับสนุนเงินไว้สำหรับใช้จ่ายในครอบครัว 2) ควรมีการสื่อสาร กันในทางบวก เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ระบายความรู้สึกเมื่อต้องการ และเน้นการรับฟังปัญหา 3) คนใน ครอบครัวควรมีความรู้เกี่ยวกับโรค และวิธีการดูแลผู้ป่วย เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกันภายในครอบครัวได้ 4) คนในครอบครัวควรสลับกันดูแล และหมั่นเตือนให้ผู้ป่วยดูแลตนเองให้เหมาะสม

4.2 แนวทางในพัฒนาทุนทางสังคมภายในชุมชน โดยผู้ดูแลหลักทั้ง 5 กรณี ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมภายในชุมชนไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) เพื่อนบ้านควรมาเยี่ยมเยียนถามสารทุกข์สุขดิบกัน และใส่ใจซึ่งกันและกันภายในชุมชน 2) สมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนควรจัดกิจกรรมให้ผู้ป่วยทำร่วมกันให้บ่อยมากขึ้น เพื่อให้ผู้ป่วยได้ผ่อนคลายความเครียด และให้ผู้ดูแลมีโอกาสได้ปรึกษาปัญหา กับสมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนจะได้มีโอกาสในการรับฟังปัญหาและให้กำลังใจผู้ดูแลหลักมากขึ้น 3) ผู้นำชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยโดยการเยี่ยมบ้านบ่อย ๆ หรือจัดกิจกรรมเดือนละ 1 ครั้ง ในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการวิธีการดูแลผู้ป่วย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ดูแลรองทั้ง 5 กรณี เสนอไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สถาบันศาสนาควรมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเภทผ่านการทำกิจกรรมในวัด เช่น กวาดวัด เก็บขยะ ยกของ ฯลฯ เพื่อให้ผู้ป่วยได้ฝึกทักษะทางสังคมพบปะผู้คนในสังคมและสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับคนในชุมชนได้ 2) สมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนควรจัดกิจกรรมนันทนาการ 3 เดือนต่อครั้ง พร้อมแจ้งสิทธิต่าง ๆ หรือข่าวสารที่เกี่ยวกับผู้ป่วยจิตเภทให้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ 3) สมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนควรฝึกอาชีพให้กับผู้ป่วยได้หาอาชีพเสริมให้กับผู้ป่วยหรือผู้ดูแล และควรมีแหล่งจำหน่ายสินค้าของผู้ป่วยภายในชุมชน

4.3 แนวทางในพัฒนาทุนทางสังคมภายนอกชุมชน โดยผู้ดูแลหลักทั้ง 5 กรณี ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมภายนอกชุมชนไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สถานพยาบาลควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคทางจิตเวชในชุมชน เพื่อให้ผู้ดูแลและผู้ป่วยเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน 2) องค์กรเอกชนควรช่วยสนับสนุนสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว และเสนอให้องค์กรเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานในสถานประกอบการเพิ่มมากขึ้น และมีโอกาสรับเพิ่มเงินเดือนเหมือนการจ้างงานในกลุ่มประชาชนทั่วไป และ 3) หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนเงินให้กับผู้ดูแลผู้ป่วย และเพิ่มเบี้ยยังชีพคนพิการรายเดือน หรือมีมาตรการที่ช่วยเหลือผู้ป่วยในการลดค่าครองชีพ มีการสนับสนุนผู้ป่วยในการฝึกอาชีพ และมีแหล่งจัดจำหน่ายสินค้าของผู้ป่วยจิตเภทโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ดูแลรองเสนอไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) องค์กรเอกชนควรมีการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการเพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะเป็น การจ้างงานในมาตรา 33 หรือการจ้างงานในมาตรา 35 เพื่อรองรับกลุ่มคนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมที่มีศักยภาพแต่ไม่มีสถานประกอบการทำงาน 2) หน่วยงานรัฐควรเพิ่มเบี้ยยังชีพรายเดือนให้แก่ผู้ป่วย มีการฝึกอาชีพและจัดหาอาชีพให้เหมาะสมกับผู้ป่วย สนับสนุนให้เกิดรายได้ภายในครอบครัว และมีแหล่งจัดจำหน่ายสินค้าของผู้ป่วยโดยเฉพาะ และ 3) ประชาชนทุกคนควรมีการยอมรับ และไม่กีดกันผู้ป่วยที่ออกไปประกอบอาชีพภายในและภายนอกชุมชน อันจะเป็นการสนับสนุนให้ผู้ป่วยได้ใช้ศักยภาพของตนเอง และช่วยให้ครอบครัวมีรายรับเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วย

อภิปรายผลการศึกษา

ข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่า ผู้ดูแลได้รับการสนับสนุนทางสังคมทุกด้านจากทุนทางสังคม โดยการได้รับการสนับสนุนทางสังคมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านคุณสมบัติของแต่ละบุคคลและบริบทแวดล้อมภายในครอบครัว และผู้ดูแลยังได้เสนอแนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมทั้ง 3 ประเภท เพื่อให้ครอบครัวสามารถดูแลผู้ป่วยให้อยู่ร่วมกับชุมชนได้ โดยแบ่งประเด็นการอภิปรายได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ทูทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท

การดูแลผู้ป่วยจิตเภทนั้นจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากทูทางสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทูทางสังคมในครัวเรือน ทูทางสังคมภายในชุมชน และทูทางสังคมภายนอกชุมชน ซึ่งระบบทูทางสังคมเป็นสิ่งดีงามที่มีอยู่เดิมของครอบครัวและผู้ดูแล โดยทูทางสังคมเกิดจากฐานของความไว้วางใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีน้ำใจไมตรี และสายใยความผูกพันที่เกิดขึ้น และปรับเปลี่ยนเป็นพลังและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ จึงทำให้เห็นว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่จะให้การช่วยเหลือดูแลผู้ป่วย ดังที่มีผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงผู้ป่วยว่าอยู่ตัวคนเดียว เพราะไม่มีสามี ไม่มีบุตร เมื่อบิดามารดาเสียชีวิต ก็มีแต่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่คอยดูแลเอาใจใส่ ถ้าไม่มีคนดูแลแล้ว ผู้ป่วยจะใช้ชีวิตเป็นอยู่อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญสุตา บุญทศ และคณะ ที่กล่าวว่าเครือข่ายลำดับแรก ๆ ที่ให้การช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเภทมากที่สุดคือ มารดา พี่ชายพี่สาว บิดา ซึ่งก็คือสมาชิกในครอบครัว

จากผลการศึกษาพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจจากทูทางสังคมในครัวเรือน ทูทางสังคมภายในชุมชน และทูทางสังคมภายนอกชุมชน แต่จากข้อสังเกตพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองจะได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจจากทูทางสังคมในครัวเรือนเป็นหลัก ซึ่งการได้รับการสนับสนุนดังกล่าวนี้มีส่วนทำให้ผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองรู้สึกดี มีพลังใจ ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว มีความพร้อมและแรงกายที่จะดูแลผู้ป่วยต่อไป แม้ว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองส่วนน้อยจะไม่ได้ได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจจากทูทางสังคมภายในชุมชนหรือทูทางสังคมภายนอกชุมชนนั้น เนื่องจากผู้ดูแลมองว่าเป็นบทบาทหน้าที่อย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับดวงจันทร์ บัวคลี และคณะ ที่กล่าวว่าผู้ดูแลมีบทบาทในการดูแลฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเภทตามบริบทที่เหมาะสม ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ป่วยดูแลตนเอง สังเกตอาการกำเริบ ลดความเครียดให้กับผู้ป่วย ส่งเสริมหากิจกรรมให้ผู้ป่วยทำ ค้นหาจุดดี และสนับสนุนผู้ป่วยติดตามการดูแลเรื่องการตรวจตามนัด และการรับประทานยา ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองทุกกรณีได้รับการสนับสนุนด้านการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเองจากทูทางสังคมในครัวเรือน และทูทางสังคมภายนอกชุมชน ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ดูแลเกิดจากการที่คนในครอบครัวยอมรับวิธีการดูแลผู้ป่วย การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สถานพยาบาลเกี่ยวกับกระบวนการการรักษา และวิธีการรับมือกับอาการของผู้ป่วย ทำให้ผู้ดูแลสามารถดูแลผู้ป่วยได้เหมาะสม ส่งผลให้ผู้ดูแลเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และผู้ดูแลมีความมั่นคงด้านอารมณ์และอาชีพ การให้ความรู้และข้อมูลในการดูแลผู้ป่วยที่เหมาะสมจากสถานพยาบาล สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ดูแลเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพล ไชยเสนะ ที่กล่าวว่าครอบครัวที่มีความรู้ด้านสุขภาพจิต เจตคติ และแรงสนับสนุนทางสังคมที่ดีจะทำให้การดูแลผู้ป่วยจิตเภทได้ดีกว่าครอบครัวที่มีความรู้ด้านสุขภาพจิต เจตคติ และแรงสนับสนุนทางสังคมที่น้อย

ในขณะเดียวกันกลับพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองทุกกรณีได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรทางสังคมจากทูทางสังคมในครัวเรือน ทูทางสังคมภายในชุมชน และทูทางสังคมภายนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนเงิน อาหาร หรือสิ่งของจำเป็นในการดำรงชีวิต ข้อสังเกตที่พบคือทูทางสังคมภายในชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งเกิดจากการที่ชุมชนมีจุดแข็ง คือ ชุมชนเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อผู้บกพร่องทางจิตที่

ก่อตั้งขึ้นมาด้วยความร่วมมือของคนในชุมชนเองถึง 11 ปี โดยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยทางจิตเวช มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงทำให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนที่สนับสนุนผู้ดูแลและผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้ผู้ดูแลได้รับการสนับสนุนจากทุนทางสังคมภายในชุมชนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับประเวศ วะสี และอัมมาร์ สยามวาลา ที่ได้อธิบายไว้ว่าทุนทางสังคมคือการที่คนมารวมตัวกันแบ่งปันทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน และแบ่งปันประโยชน์ที่ได้มาอย่างเป็นธรรมภายใต้กรอบ และความเข้าใจร่วมกันของสมาชิกในชุมชนนั้น ๆ อันจะก่อให้เกิดความไว้วางใจ ซึ่งจะนำไปสู่พลังทางสังคมที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากทุนทางสังคมในครัวเรือน ทุนทางสังคมภายในชุมชน และทุนทางสังคมภายนอกชุมชน ข้อสังเกตที่พบคือ ผู้ดูแลจะได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากทุนทางสังคมในครัวเรือนน้อยกว่าทุนทางสังคมอื่น อันเนื่องมาจากผู้ดูแลบางกรณีเป็นผู้สูงอายุ บางกรณีศึกษาาก็ได้รับข้อมูลข่าวสารในการดูแลผู้ป่วยจากการค้นคว้าด้วยตนเองทางอินเทอร์เน็ตหรือทางโทรทัศน์ ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกในครอบครัวเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ Norbeck ที่กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคมที่บุคคลต่างได้รับจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ องค์ประกอบด้านคุณสมบัติส่วนตัวของแต่ละบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพการสมรส ฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษา ความสามารถของแต่ละบุคคล และองค์ประกอบด้านคุณสมบัติของสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ของชีวิต มีผลทำให้บุคคลต้องการ และได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่แตกต่างกัน ในขณะที่เดียวกันกลับพบว่าทุนทางสังคมภายในชุมชน และทุนทางสังคมภายนอกชุมชนที่สนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองนั้น มาจากชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อผู้บกพร่องทางจิต ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน และโรงพยาบาล ซึ่งจุดแข็งของชุมชนนี้เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน รวมทั้งศักยภาพของผู้นำชุมชนที่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ และประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งศักยภาพของสมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน อีกทั้งโรงพยาบาลจิตเวชในพื้นที่ยังมีความเข้มแข็ง และมีความพร้อมที่จะส่งต่อข้อมูลให้แก่ผู้ดูแลและผู้ป่วยอีกด้วย ทำให้เกิดแหล่งสนับสนุนทางสังคมด้านต่าง ๆ ของผู้ดูแลทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร กล่าวคือ มีทั้งกลุ่มตามธรรมชาติที่เป็นบุคคลที่อยู่ในครอบครัว และบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด ได้แก่ เพื่อนบ้าน คนรู้จัก คนที่ทำงาน โดยมีองค์กรหรือสมาคมให้การสนับสนุนกลุ่มบุคคลที่รวมกันเป็นชมรม ซึ่งมีใช้กลุ่มที่จัดโดยกลุ่มวิชาชีพทางสุขภาพ เช่น สมาคมผู้สูงอายุ องค์กร ศาสนา และกลุ่มช่วยเหลือทางวิชาชีพ หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวงการสุขภาพส่งเสริมป้องกัน และฟื้นฟูสุขภาพของประชาชนโดยอาชีพ

2. แนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท

การดูแลผู้ป่วยจิตเภทเรื้อรังในชุมชนจะต้องมีระบบการดูแลรักษาที่มีความต่อเนื่อง และต้องอาศัยความช่วยเหลือความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาดูแลอย่างต่อเนื่อง และสามารถฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจ และสังคมในการอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น การดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชนจึงควรมีแนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมภายในครัวเรือนทุนทางสังคมภายในชุมชน และทุนทางสังคมภายนอกชุมชนที่สนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยจิตเภทได้ในอนาคตและลดการกลับมาเป็นซ้ำของผู้ป่วยโดยผู้ดูแลหลักและ

ผู้ดูแลรองได้เสนอแนวทางในการพัฒนาดังนี้

2.1 แนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมในครัวเรือน จากผลการศึกษาพบว่าผู้ดูแลหลักและผู้ดูแลรองส่วนใหญ่เสนอแนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมในครัวเรือนไว้ว่า ควรให้สมาชิกในครอบครัวมีการสื่อสารกันเพื่อบอกความต้องการ และทำความเข้าใจกันระหว่างคนในครอบครัว ด้วยการให้กำลังใจ การรับฟังปัญหา และการสื่อสารด้วยภาษากาย และควรมีการเตือนให้ผู้ป่วยดูแลตนเองให้เหมาะสม เช่น การรับประทานอาหาร การกินยา การพักผ่อนให้ตรงเวลา หรือมีการทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันภายในครอบครัว และควรให้คนในครอบครัวมีส่วนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในบ้านร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ดูแลรองได้เสนอว่าคนในครอบครัวควรมีความรู้เกี่ยวกับโรค และวิธีการดูแลผู้ป่วย เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกันภายในครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของขวัญสุดา บุญทศ และคณะ ที่พบว่าควรมีการส่งเสริมการให้คุณค่า การสะท้อนทางบวก การมีส่วนร่วมทางสังคม และการส่งเสริมเครือข่ายที่มีคุณภาพแก่ผู้ป่วย โดยผู้ให้การสนับสนุนที่เป็นบุคคลในครอบครัวนั้นว่ามีบทบาทมากในการสนับสนุนผู้ป่วย จึงควรได้รับการส่งเสริมการทำหน้าที่ในการให้การสนับสนุนต่อผู้ป่วย และทำให้สมาชิกในครอบครัว ญาติ เกิดความเข้าใจในตัวผู้ป่วยทั้งเกี่ยวกับอาการของโรค และพฤติกรรมของผู้ป่วยด้วย

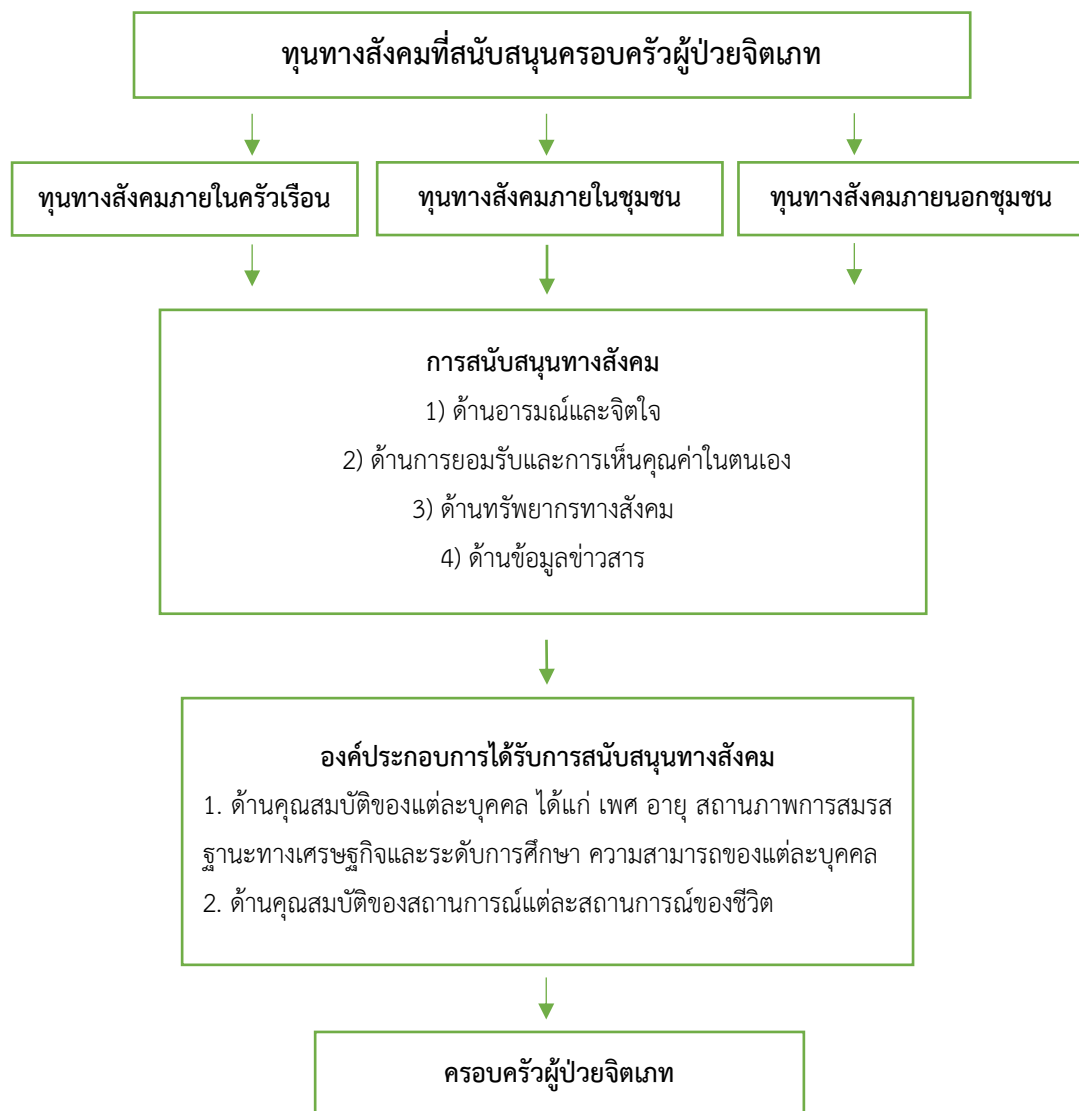
2.2 แนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมภายในชุมชน จากการศึกษาพบว่าผู้ดูแลหลักส่วนน้อยเสนอให้เพื่อนบ้านมาเยี่ยมเยียนใส่ใจซึ่งกันและกันภายในชุมชน สมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนควรจัดกิจกรรมให้ผู้ป่วยทำร่วมกัน เพื่อให้ผู้ป่วยได้ผ่อนคลายความเครียด และเพื่อให้ผู้ดูแลมีโอกาสดำเนินการปรึกษาและกำลังใจจากชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน และพบว่าผู้ดูแลหลักทุกกรณีเสนอให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยโดยการเยี่ยมบ้านบ่อย ๆ และให้ความรู้เกี่ยวกับโรค และวิธีการดูแลผู้ป่วย พร้อมทั้งให้ผู้นำชุมชนให้ข้อมูลเพื่อนบ้านเกี่ยวกับความเจ็บป่วยทางจิตของผู้ป่วย เพื่อให้เพื่อนบ้านเกิดความเข้าใจ และมีวิธีการแสดงออกต่อผู้ป่วยในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ดูแลรองส่วนน้อยเสนอให้สถาบันศาสนาควรมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเภทผ่านการทำกิจกรรมในวัด เช่น กวาดวัด เก็บขยะ ยกของ ฯลฯ เพื่อให้ผู้ป่วยได้ฝึกทักษะทางสังคม พบปะ และปรับตัวอยู่ร่วมกับคนในชุมชนได้ และเสนอให้ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนควรมีการฝึกอาชีพให้กับผู้ป่วยเพื่อหาอาชีพเสริมให้กับผู้ป่วยหรือผู้ดูแล และควรมีแหล่งจำหน่ายสินค้าของผู้ป่วยภายในชุมชน เพื่อให้เกิดการรายได้แก่ผู้ป่วยและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุพัชรา ศรีณวัฒน์ ที่พบว่าชุมชนมีการดำเนินงานในการใช้ทุนทางสังคมมาพัฒนาในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีความตระหนัก และรับผิดชอบร่วมกันในชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการมีอาชีพมีรายได้ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2.3 แนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมภายนอกชุมชน จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ดูแลหลักเสนอให้สถานพยาบาลมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคทางจิตเวชในชุมชน เพื่อให้ผู้ดูแลและผู้ป่วยเกิดความเข้าใจกันและกัน ลดความขัดแย้งภายในครอบครัว อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างปกติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐติกา ชูรัตน์ ที่พบว่าแนวทางการป้องกันการกลับมาเป็นซ้ำ คือ ให้ความรู้ที่ครอบคลุมกับญาติ ได้แก่ สาเหตุ อาการ วิธีการรักษา ยาและผลข้างเคียง การสังเกต

อาการกำเริบ สร้างความตระหนักในการรักษาต่อเนื่อง ลด ละ เลิกสารเสพติด จัดการอารมณ์ให้เป็น และพบว่าผู้ดูแลหลักส่วนมากเสนอให้องค์กรเอกชนช่วยสนับสนุนสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเสนอให้องค์กรเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานในสถานประกอบการเพิ่มมากขึ้น และมีโอกาสปรับเปลี่ยนเงินเดือนเหมือน การจ้างงานในกลุ่มประชาชนทั่วไป และผู้ดูแลเสนอให้ประชาชนทุกคนควรมีการยอมรับ และไม่กีดกัน ผู้ป่วยที่ออกไปประกอบอาชีพภายในและภายนอกชุมชน อันจะเป็นการสนับสนุนให้ผู้ป่วยได้ใช้ศักยภาพของตนเอง และช่วยให้ครอบครัวมีรายรับเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์กุล จำกาย และคณะ พบว่าการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วย จิตเภทเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากชุมชนอย่างยั่งยืนโดยจำเป็นต้องเกิดจากการรวมตัวของชุมชน เพื่อ วิเคราะห์ทรัพยากร และสิ่งที่ชุมชนมี

องค์ความรู้การวิจัย

ภาพที่ 1 ทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ดังนี้ ครอบครัวผู้ป่วยจิตเภทได้รับการสนับสนุนทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านทรัพยากรทางสังคม และด้านข้อมูลข่าวสาร จากทุนทางสังคมภายในครัวเรือน ทุนทางสังคมภายในชุมชน และทุนทางสังคมภายนอกชุมชน ซึ่งการได้รับการสนับสนุนทางสังคมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านคุณสมบัติของแต่ละบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพการสมรส ฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษา ความสามารถของแต่ละบุคคล และด้านคุณสมบัติของสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ของชีวิตของครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท แต่จะเห็นว่าทุนทางสังคมภายในครัวเรือนมักเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การสนับสนุนครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท โดยเฉพาะการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งจะเป็นการได้รับการสนับสนุนทางสังคมขั้นแรกและขั้นพื้นฐานจากสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้ครอบครัวมีพลังกายและพลังใจในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในชุมชนและสังคมได้อย่างปกติ และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมอาจได้รับพร้อมกันหลายด้านประกอบกันจากทุนทางสังคมของครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์และจิตใจ : โรงพยาบาลในสังกัดกรมสุขภาพจิตควรมีการจัดอบรมให้กับโรงพยาบาลที่รับผิดชอบในพื้นที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่บุคลากรสาธารณสุขในชุมชน เพื่อให้ผู้ดูแลและสมาชิกในครอบครัว สามารถขอรับคำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งสามารถให้กำลังใจเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ดูแลได้อย่างใกล้ชิด
2. การสนับสนุนทางสังคมด้านการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเอง : โรงพยาบาลในสังกัดกรมสุขภาพจิตควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกับชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโรคการสังเกตอาการเตือนของผู้ป่วยแก่ผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ดูแลมีความมั่นใจในการดูแล และเชื่อมั่นในความสามารถของตนที่จะสามารถดูแลผู้ป่วยให้อยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนได้
3. การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากรทางสังคม : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการจัดการฝึกอบรมอาชีพให้แก่ผู้ป่วยที่มีศักยภาพในการทำงาน หรือมีการฝึกอาชีพและการจ้างงานให้แก่ญาติผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องและเข้าถึงที่บ้านหรือชุมชน เพื่อให้มีรายได้เพียงพอที่จะนำมาจุนเจือและแบ่งเบาครอบครัวได้
4. การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร : โรงพยาบาลในสังกัดกรมสุขภาพจิตร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลหรือสิทธิประโยชน์ของผู้ป่วยแก่ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สมาชิกชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนมีข้อมูลที่จะส่งต่อให้แก่ผู้ดูแลได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท เพื่อให้เห็นบริบทในการใช้ทุนทางสังคมที่สนับสนุนครอบครัวผู้ป่วยที่อาจจะแตกต่างกัน เนื่องจากบริบทของชุมชนเมืองนั้นมีผู้ดูแลบางกรณีอาจไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมอันเนื่องมาจากการออกไปประกอบอาชีพและไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนได้ ส่งผลให้ขาดการมีส่วนร่วมในชุมชนและอาจทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากทุนทางสังคมด้วย ประกอบกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเมืองไม่ได้สนิทสนมกันหรือพึ่งพาอาศัยกันเท่าชุมชนชนบท

2. ควรทำการศึกษาผู้ดูแลและผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในระยะแรกของการเจ็บป่วยทางจิต เพื่อให้เห็นว่าผู้ดูแลมีทุนทางสังคมใดตั้งแต่แรกเริ่มในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท เนื่องจากในช่วงแรกของการเจ็บป่วยอาจส่งผลให้ผู้ดูแลมีความเครียดประกอบกับต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับตัว และในขณะเดียวกันต้องแสวงหาทุนทางสังคมที่สนับสนุนในการดูแลผู้ป่วย เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้ป่วยได้อย่างปกติ อันจะเป็นบทเรียนให้กับผู้ดูแลอื่นที่กำลังเริ่มต้นดูแลผู้ป่วยจิตเภทอีกด้วย

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต. (2557). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2559. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม

2562 จาก <https://dmh-elibrary.org/items/show/331>.

ขวัญสุตา บุญทศ และคณะ. (2555). การสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยโรคจิตเภท. **วารสารสมาคม**

จิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 58(1). 89-100.

ณัฐติกา ชูรัตน์. (2559). การศึกษาสาเหตุและแนวทางการป้องกันการกลับเป็นซ้ำของผู้ป่วยจิตเภทในชุมชนเขตโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านปิเหล้งที่ประสบเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2562 จาก

<https://www.tcithaijo.org/index.php/pnuhuso/article/view/52695/43739>

ดวงจันทร์ บัวคลี และคณะ. (2549). คู่มือสำหรับญาติการดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภท (ฉบับปรับปรุง).

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ปิยอนด์ พับลิชชิง.

ประเวศ วะสี. (2542). ชุมชนเข้มแข็ง : ทุนทางสังคมของไทย หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง ลำดับที่ 1.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.

เปรมฤดี ดำรักษ์ และคณะ (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทเรื้อรังซับซ้อน

อำเภอหนองจอก จังหวัดปทุมธานี. **วารสารสมาคมนักวิจัย**. 19(2). 92-101.

พิมพ์กุล กำจาย และคณะ. (2550). สายใยรักจากชุมชน : กรณีศึกษาการฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเภทไร้บ้าน ไร้อาชีพ

โดยกลยุทธ์ชุมชนเพื่อชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2562, จาก

<https://www.dmh.go.th/abstract/details.asp?id=936>

- สุพัซรา ศิริณวัฒน์. (2549). การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการจัดการศึกษาด้านอาชีพ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- สุรพล ไชยเสนะ. (2545). ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทของครอบครัว. กระทรวงสาธารณสุข. กรมการแพทย์. โรงพยาบาลศรีธัญญา.
- สุวิมล สุบรรณพงษ์. (2557). การศึกษาความตั้งใจคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ การสนับสนุนทางสังคม ความภาคภูมิใจในองค์กร และคุณภาพชีวิตการทำงาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะศิลปศาสตร์. ภาควิชาจิตวิทยา. สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.
- อัมมาร์ สยามวาลา. (2544). ทุนทางสังคมกับความยากจน. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2544 ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย เรื่อง ยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี.
- อินทुकานต์ กุลไวย์. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งอดทนและการสนับสนุนทางสังคมกับความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช.

นวัตกรรมการจัดการการเงินเพื่อพัฒนาองค์กรธุรกิจในสังคม*

INNOVATION OF FINANCIAL MANAGEMENT FOR BUSINESS

ORGANIZATIONS DEVELOPMENT IN SOCIETY

นิภาพร รัตนพันธ์

Nipaporn Rattanaphan

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Social Development Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: ni_samart@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์ เรื่อง “นวัตกรรมการจัดการการเงินเพื่อพัฒนาองค์กรธุรกิจในสังคม” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการการเงินขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย 2) เพื่อพัฒนาการจัดการการเงินขององค์กรธุรกิจในประเทศไทยด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์ 3) เพื่อนำเสนอแนะนวัตกรรมการจัดการการเงิน เพื่อความมั่นคงขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การศึกษาโดยการวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในลักษณะของการลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล โดยการสอบถาม สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้บริหาร ที่มีประสบการณ์ธุรกิจไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 10 ราย ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการการเงิน จำนวน 5 ราย และนำไปทดลองใช้กับเจ้าของกิจการและผู้บริหาร จำนวน 30 ราย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาและกระบวนการจัดการการเงินขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย พบว่าสถานการณ์การใช้เงินในธุรกิจยังไม่มีแบ่งประเภท มีการใช้เงินผิดประเภท และไม่สามารถควบคุมการเงินได้ทั้งหมดทำให้มีการใช้เงินมากกว่าที่มีการบันทึกลงในรูปแบบบัญชีบริษัท ซึ่งส่งผลให้เกิดการขาดสภาพคล่องหรือทำธุรกิจมีรายได้แต่ไม่มีเงิน กระบวนการจัดการปัญหาการจัดการการเงิน ขององค์กรธุรกิจ เมื่อทำธุรกิจได้สักระยะหนึ่งแล้วพบว่าระบบ การเงินในธุรกิจ มีปัญหา เงินไม่พอ หมุนไม่ทัน ยอดรายจ่ายสูงกว่ารายรับกิจการอาจจะมองหาแหล่งเงินทุนเพิ่ม เพื่อมาจัดการค่าใช้จ่าย สิ่งที่ต้องทำต้องจัดการระบบการเงินในบริษัทให้ได้ก่อน เพื่อที่จะได้ใช้เงินลงทุนที่ได้มาใหม่นั้นให้คุ้มค่าที่สุด และหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหาแบบเดิมอีก

2. ผลการนำเสนอแนะนวัตกรรมการจัดการการเงินเป็น NI PRM Model (นิพอาร์เอ็มโมเดล) ซึ่งมาจากการนำนวัตกรรมมาใช้เงินในธุรกิจ 10 ด้าน ประกอบด้วย 1. เงินลงทุน 2. เงินในการซื้อวัตถุดิบและเก็บวัตถุดิบ 3. เงินเกี่ยวกับพนักงานในองค์กร 4. เงินใช้ระหว่างการผลิต 5. เงินใช้ระหว่างการบริหารหน้าร้าน 6. การเก็บเงินจากลูกค้า 7. เงินใช้สำหรับระบบหน่วยงานภาครัฐ 8. เงินกู้ยืมและใช้คืน 9. เงินเพื่อสินทรัพย์

* Received May 3, 2023; Revised July 5, 2023; Accepted July 27, 2023

ถาวร 10. ค่าใช้จ่ายในการสร้างจริยธรรมทางองค์กร มาจัดกลุ่มเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ออกมาเป็น NI PRM MODEL ดังนี้

N = Natural เข้าใจวัฏจักรธุรกิจ สภาพความผันผวนขึ้นลง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ผู้บริหาร เข้าใจวัฏจักรของธุรกิจที่เกิดขึ้นแล้วสามารถรับมือกับแต่ละสถานการณ์ได้ การมีจริยธรรมองค์กรและรับผิดชอบต่อสังคมในด้านการเสียภาษีจากธุรกิจส่งต่อการพัฒนาประเทศต่อไป ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายเพื่อจริยธรรมองค์กร และเงินใช้หน่วยงานภาครัฐ

I = Investment การลงทุนการขยายการเติบโต การลงทุนเพื่อถาวรอสังหาริมทรัพย์ เครื่องจักร การกู้ยืมและการใช้คืน ให้ผลตอบแทนเป็นสัดส่วนกับความเสี่ยง ผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารเงินทุนหมุนเวียนพิจารณาระดับของความเสี่ยงผลตอบแทนหรือกำไรในระดับที่เหมาะสม ประกอบด้วย เงินการลงทุน เงินใช้เพื่อสินทรัพย์ถาวร และเงินกู้ยืมและการใช้คืน

P= Purchase การจัดซื้อและเก็บวัตถุดิบ กระบวนการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาวัตถุดิบตามความต้องการของหน่วยงานได้ตรงและมีคุณภาพสูงสุด ประกอบด้วย เงินในการซื้อวัตถุดิบและเก็บวัตถุดิบ

R =Revenue หมายถึง รายได้รายรับรายจ่ายการขายทั้งหมดของธุรกิจที่ได้มาจากการขายสินค้าและบริการกลับเข้ามาในธุรกิจสมเหตุสมผลและครบถ้วนเป็นหัวใจสำคัญของธุรกิจ ประกอบด้วย การเก็บเงินจากลูกค้า เงินในระบบการขายและการบริหารหน้าร้าน

M = Management and Man การจัดการ (Management) และคน (Man) เป็นกระบวนการบริหารจัดการ กำหนดทิศทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ประกอบด้วย เงินใช้ระหว่างการผลิต และเงินเกี่ยวกับพนักงาน

NI PRM MODEL เป็นโมเดลที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาพัฒนาองค์กรธุรกิจให้ดีขึ้นเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญโดยเฉพาะธุรกิจการเงินซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อสนองความต้องการของลูกค้า นำไปสู่การพัฒนาธุรกิจทางการเงินอย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำมาใช้ได้จริงในธุรกิจและผู้ประกอบการธุรกิจสามารถนำไปสู่การบริหารจัดการการเงินในธุรกิจได้อย่างยั่งยืนมั่นคงและมั่งคั่ง

คำสำคัญ: นวัตกรรม; การจัดการการเงิน; นวัตกรรมการจัดการการเงิน; องค์กรธุรกิจ; สังคมไทย

ABSTRACT

In a research study titled "Innovation in Financial Management for the Development of Business Organizations in Society". Aims 1) To study the problem conditions and financial management processes of business organizations in Thai society, 2) To develop the financial management of business organizations in Thai society with creative innovations, 3) To present financial management innovations for the stability of business organizations in Thai society. It is qualitative research that uses education by document research and

operational research. In the manner of conducting a site to gather information by inquiring, interviewing 10 business entrepreneurs or executives with at least 3 years of business experience, qualified persons and financial management experts 5 cases and put to trial with business owners and executives 30 cases.

The results showed that:

1. Problem conditions and financial management processes of business organizations in Thai society. It was found that the situation of using money in the business has not yet been classified. Misappropriation of funds and the inability to control all finances resulted in the use of more money than was recorded in the company account format. This results in a lack of liquidity or a business with income but no money. Financial management problem management process of a business organization. Having been in business for a while, it was found that the system Financial in business. There are problems, not enough money, can't keep up with the spin. The amount of expenditure is higher than the income. Businesses may be looking for additional sources of financing to manage expenses. What should be done must first manage the financial system in the company. In order to make the most of the newly acquired investments and avoid the same problems again.

2. The results of the presentation of financial management innovation are the NI PRM Model, which is based on the introduction of innovations in the use of money in 10 areas of business, comprising 1. investments, 2. Money to buy raw materials and store raw materials 3. Money on employees in the organization 4. Money spent during production 5. Money spent during storefront management 6. Collecting money from customers 7. Money used for government agencies 8. Loans and repurchases 9. Money for fixed assets 10. The cost of creating corporate ethics is grouped to facilitate the implementation of the NI PRM MODEL as follows:

N = Natural. Understand business economy, volatility conditions, ups and downs. Economic activity Executives understand the business cycle that has already taken place and can cope with each situation. Corporate ethics and social responsibility in the field of taxation from businesses forwarding the country's development, including: Corporate ethics expenditures. And Money spent on government.

I = Investment. Investments, Expansion, Growth, Investments for Permanent Real Estate Machinery. Borrowing and repurchase yields proportional to risk. Management needs to manage working capital, considering the appropriate level of risk, return or profit. It consists of investment funds, fixed asset purposes, and loans and repurchases. agencies.

P= Purchase. Purchasing and storing raw materials. Processes responsible for sourcing raw materials according to the agency's requirements are direct and of the highest quality, including: Money to buy raw materials and store raw materials.

R =Revenue means the total revenue, revenue, expenditure, sales of a business derived from the sale of goods and services back into the business, reasonable and complete, at the heart of the business, consisting of: Collecting money from customers, Money in the sales system and storefront management.

M = Management and Man. Management and Man are management processes. Set the direction for the efficient and effective utilization of multiple resources. To achieve the goals of the organization, it consists of money spent during production and money on employees.

The NI PRM MODEL is a model created to help solve problems and improve business organizations, especially financial businesses, which need to develop products and services to meet the needs of customers. It leads to concrete financial business development and can be used practically in businesses and entrepreneurs, it can lead to sustainable, stable and prosperous financial management in the business..

Keywords; innovation; financial management; innovation in financial management; business organization; Thai society

บทนำ

การจัดการการเงินมีความสำคัญอย่างมากในองค์กรธุรกิจในปัจจุบัน ในขณะที่โลกนั้นขยายตัวผ่านโลกาภิวัตน์โดยทุก ๆ องค์กรจะต้องทำให้ธุรกิจสามารถแข่งขันในตลาดได้เพื่อช่วยธุรกิจยืนยาวจะต้องมีรูปแบบการจัดการทางการเงินที่เป็นมาตรฐาน เพื่อให้แน่ใจว่าสามารถสร้างยอดขายได้ในระยะยาวในการใช้ระบบเพื่อติดตามกระแสรายได้ทั้งหมดมีความสำคัญต่อองค์กร เพื่อเปิดใช้งานการวางแผนทางการเงินในอนาคต และการจัดหาเงินทุนให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเพิ่มมูลค่าโดยรวมขององค์กร ตลอดจนความสามารถในการทำกำไร นำเสนอข้อมูลที่กำหนดไว้ ซึ่งสนับสนุนการตัดสินใจทางการเงินที่สำคัญ ระบบของการจัดการการเงินในองค์กรธุรกิจที่ดีจะช่วยให้การดำเนินธุรกิจไปสู่เป้าหมายกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป้าหมายของกิจการคือการสร้างความมั่งคั่ง หรือผลตอบแทนสูงสุด และธุรกิจมีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยการใช้ทรัพยากรของกิจการอย่างเหมาะสม ระบบการจัดการเงินที่ดีจะช่วยให้กิจการสามารถหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนได้ง่ายขึ้นอีกทั้งยังช่วยให้กิจการดำเนินธุรกิจมีประสิทธิภาพ และมีกำไรมากขึ้น โดยการบริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสมมีการเตรียมแผนรับความเสี่ยงต่าง ๆ ได้ เพราะจะเห็นสัญญาณผ่านตัวเลขว่า

จะเกิดอะไรขึ้นล่วงหน้า เมื่อธุรกิจขยายตัวไปทั่วโลก ต้องตรวจสอบว่าเข้าถึงประสิทธิภาพทางการเงินอย่างรวดเร็ว มีความสอดคล้อง และครอบคลุม ช่วยเพิ่มการมองเห็นทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรสูงสุดซึ่งหมายถึง การพัฒนา การประเมิน และการปรับกระบวนการดำเนินงานและเป้าหมายขององค์กรให้เข้ากับความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา องค์กรประกอบทางธุรกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการจัดการทางการเงินขององค์กรได้อย่างสมบูรณ์แบบ การจัดการทางการเงินคือแนวปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ในการสร้าง ควบคุม และติดตามทรัพยากรทางการเงินทั้งหมดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ การคาดการณ์ผลการดำเนินงานทางการเงินในอนาคตด้วยความช่วยเหลือของการคาดการณ์ทางการเงิน การจัดลำดับความสำคัญของแผนริเริ่มในระยะยาว แผนงานที่ปรับให้เหมาะกับรูปแบบธุรกิจขององค์กร การเปลี่ยนแปลงของตลาดและองค์กร ถ้าองค์กรมีการวางแผนการจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพทำให้ได้รับข้อมูลที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการสร้างแผนธุรกิจที่ไม่สิ้นสุด ให้ข้อมูลเชิงลึกที่จำเป็นต่อการลงทุน สภาพคล่อง และความสามารถในการทำกำไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการการเงินขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนาการจัดการการเงินขององค์กรธุรกิจในประเทศไทยด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์
3. เพื่อนำเสนอนวัตกรรมจัดการการเงิน เพื่อความมั่นคงขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็นกระบวนการศึกษาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มโดยใช้ความรู้ และเทคนิคบางอย่างเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่นำไปสู่การสรุปเป็นชุดความรู้เพื่อยกระดับการจัดการของธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์ตัวแทนหรือผู้ประกอบการกลุ่มนักธุรกิจหลากหลายประเภทตามขอบเขตที่คัดเลือก และผู้เชี่ยวชาญ 5 ราย รวม 15 ราย เพื่อให้ทราบถึงวิธีการจัดการการเงินขององค์กรในธุรกิจไทย

1.2 ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้เห็นกระบวนการบริหารจัดการการเงิน

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยเป็นกระบวนการศึกษาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มโดยใช้ความรู้ และเทคนิคบางอย่างเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่นำไปสู่การสรุปเป็นชุดความรู้ เพื่อยกระดับการจัดการของธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

2.1 การพัฒนาชุดความรู้และสื่อสร้างสรรค์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการเงิน

2.2 การถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้จัดการหรือกรรมการเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และวิสาหกิจชุมชนไม่น้อยกว่า 30 คน

2.3 การส่งเสริมและพัฒนาแนวคิดการบริหารจัดการการเงินแบบใช้โมเดลตรวจสอบสภาพการเงินในธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ วิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชน เพื่อให้เกิดธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ วิสาหกิจชุมชน มีพัฒนาการบริหารจัดการแบบใหม่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้น

2.4 วิเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการและผลลัพธ์ของการบริหารการเงินแบบใช้โมเดลตรวจสอบสภาพการเงินเพื่อยกระดับการจัดการของธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ในพื้นที่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัย กลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มประกอบการธุรกิจ

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	บริษัท
ธีระ ลักษณะพิรัตน์	ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สายงานพาณิชย์	บริษัท ทู จีเอส จำกัด (แบรนด์ที่ใช้ในตลาด หูช้อปปัง)
ชาย งามอัจฉริยะกุล	กรรมการผู้จัดการ	บริษัท เอ เบสท์ เอสเตท จำกัด (พรีอเพอร์ตี้ ดีเวลลอปเม้นท์)
นิชาภา สุขวาริ	ผู้จัดการภาคอาวุโสสาขา ธนบุรี	บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน)
สามารถ ไชยะ	กรรมการผู้จัดการ	บริษัท แมน แมนเนจเม้นท์ เซอร์วิส จำกัด
มานพ ลีลาหิรัญ	กรรมการผู้จัดการ	บริษัท เอ็กซ์ทริม แอดวานซ์ จำกัด
ภานุศักดิ์ มกรากร	กรรมการผู้จัดการ	บริษัท พาฝัน เท็กไทล์ จำกัด
ศรินทร์ วงศาริยานิช	ผู้จัดการทั่วไป	บริษัท ดังแซง จำกัด
ชนัญธิดา ราชานุวัตร	กรรมการผู้จัดการ	บริษัท เมต้า ทรานสปอร์ต แอนด์ เอ็กเพรส จำกัด
ฐิติวรรณ สิ้นธุ์นอก	กรรมการผู้จัดการ	บริษัท ฐิติลักษณ์ คอนซัลแตนท์ จำกัด
จารุชา ขาญธนาภักดิ์	ผู้จัดการทั่วไป	บริษัท ธนกาญจน์วิวัฒน์ จำกัด

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	บริษัท
เกศรินทร์ พาราทิพย์เจริญชัย (ผู้เชี่ยวชาญ)	ที่ปรึกษาด้านการลงทุนและตลาด หุ้น	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
จันทร์เพ็ญ ปานรักษา (ผู้เชี่ยวชาญ)	เจ้าหน้าที่สรรพากรชำนาญงาน	กรมสรรพากร

เกรียงศักดิ์ ผาติบัณฑิต (ผู้เชี่ยวชาญ)	ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต	สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์
นิยม อุตสาหฤทธิ์ (ผู้เชี่ยวชาญ)	อาจารย์ให้คำปรึกษาร่วมศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม	
สลลิตทิพย์ ยุโส (ผู้เชี่ยวชาญ)	กรรมการผู้จัดการ	สำนักงานบัญชีขึ้นทะเบียนกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

3. กลุ่มผู้ทดลอง

กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมการจัดสัมมนาโดยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตัวแทนหรือผู้ประกอบการที่สนใจในการบริหารจัดการการเงินในธุรกิจไม่น้อยกว่า 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม 2) ชุดกิจกรรมและกระบวนการเพื่อสร้างการรับรู้การบริหารจัดการโมเดลการเงินเพื่อสภาพคล่องกิจการ 3) แบบประเมินการรับรู้การปฏิบัติ เพื่อยกระดับการจัดการของธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ วิสาหกิจชุมชน

สำหรับการสร้างเครื่องมือการวิจัย ได้ดำเนินการดังนี้

1. สัมภาษณ์หรือรายงานการวิจัย ชุดความรู้ว่าด้วยกระบวนการสร้างการรับรู้การบริหารจัดการการเงิน
2. การนำข้อมูลความรู้ที่รวบรวมไว้มาสร้างเป็นโมเดลการเงิน เครื่องมือการวิจัยทั้งแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มและประเด็นการวิจัยอื่นๆ
3. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหาของเครื่องมือ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะนักวิจัยประกอบด้วย คุณเกรียงศักดิ์ ผาติบัณฑิต ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต นางสาวจันทร์เพ็ญ ปานรักษา เจ้าหน้าที่สรรพากรชำนาญงาน และนางสาวนิภาภรณ์ ไชยพวล นิติกรชำนาญพิเศษ ศาลแรงงานภาค 5 และผู้สอบบัญชีภาษีอากร 7) ดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับประชากร/กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยพิจารณาจากการอธิบายตามทัศนะของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

1 สภาพปัญหาและกระบวนการจัดการการเงินขององค์กรธุรกิจในสังคมไทยจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และสัมภาษณ์ พบว่า สภาพปัญหาการจัดการระบบบัญชีเอกชนในปัจจุบันที่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ยังมีจุดที่บกพร่องในเรื่องของการบันทึกบัญชีในการใช้เงินในการจัดการธุรกิจ โดยส่วนใหญ่จะเน้นเฉพาะเรื่องที่ต้องการควบคุม เช่น มุ่งแต่ผลิตและจำหน่ายออกไป ทำให้การบริหารจัดการเงินขาดสมดุล ซึ่งทำให้ธุรกิจองค์กรบางแห่งอยู่ได้ บางแห่งต้องปิดกิจการไปในที่สุดการบริหารการเงินขององค์กรธุรกิจเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและมีผลกระทบ ต่อการประกอบธุรกิจเพราะการจัดการด้านการเงินต้องพิจารณาถึงความสามารถในการจัดหารายรับเพื่อมาใช้ในการสนับสนุนการใช้จ่ายขององค์กรด้วย การบริหารจัดการการเงินจึงไม่ใช่เพียงแค่เรื่องการใช้จ่ายหรือหารายรับเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่สะท้อน

ความมีวินัยทางการเงินขององค์กรหลายด้าน เพื่อให้การบริหารจัดการการเงินเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหารควรศึกษา รูปแบบการบริหารและวัฒนธรรมของหน่วยงานตน ปรับรูปแบบให้เข้ากับองค์กรของตนเอง โดยนำหลักการบริหาร 4 M มาใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ต้นทุนต่ำสุด แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) **Money** เงินหรือทุน ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งจากภายในและภายนอก เงินทุนถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ เพราะการทำธุรกิจทุกอย่างไม่สามารถดำเนินได้ดีหากขาดทุนการลงทุน ประกอบทางธุรกิจ เป็นการนำเงินมาลงทุนเพื่อประกอบการให้เกิดผลผลิตเป็นสินค้า หรือบริการและอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ผู้ที่ลงทุนก็จะได้รับรายได้คือกำไรจากการขายสินค้าหรือ บริการ ซึ่งสภาพคล่อง คือ ภาวะที่ผู้ประกอบการมีเงินพอใช้ในการดำเนินกิจการ ไม่ว่าจะการนำเอาเงินไปใช้เพื่อบริหาร จ้างคน ซื้อของมาขาย อยากจะขยายสถานที่ หรืออยากอัพเกรดวัสดุอุปกรณ์ ในการใช้ในสำนักงาน ก็สามารถทำได้ ส่วนปัญหาด้านสภาพคล่องเงินทุนมักจะเกิดขึ้นได้ในทุกองค์กรและเป็นเรื่องที่หนักหนาเอาการก็คงหนีไม่พ้นเรื่องการขาดทุนอย่างแน่นอน ซึ่งเมื่อเกิดปัญหานี้ขึ้นแล้ว หากบริษัทหรือองค์กรใดมีเงินทุนสำรองไม่มากก็มักต้องปิดกิจการไปหลายราย ถ้ากิจการมีสภาพคล่อง อยากจะจับจ่ายใช้สอยเราก็ทำได้ แต่ถ้ากิจการสภาพไม่คล่องจะซื้ออะไรก็ต้องรอ

2) **Man** เป็น people company ธุรกิจต้องดำเนินไปด้วยคน จัดสรรให้บุคลากรสามารถใช้ทักษะการทำงานได้มากที่สุด มีการจัดสรรรายได้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับต้นทุน รวมถึงการรักษาบุคลากรคุณภาพให้เป็นทรัพยากรองค์กรให้นานที่สุด

3) **Management** การจัดการ คือ กระบวนการจัดการบริหารควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่

4) **Material** วัตถุดิบ การบริหารวัสดุในการดำเนินงาน ว่าจะอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด หรือเกิดประโยชน์สูงสุด ครอบคลุมถึงการวางแผนจัดซื้อวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานให้ทันและเพียงพอกับกระบวนการผลิตด้วย

2. ผลการนำเสนอวัฒนธรรมการจัดการการเงินเพื่อความมั่นคงขององค์กรธุรกิจในสังคมไทย จากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการ ผู้จัดการหรือกรรมการเจ้าของกิจการธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 ท่าน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพซึ่งเป็นตัวแทนข้าราชการสังกัดกรมสรรพากร ข้าราชการสังกัดกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้ตรวจสอบบัญชีรับอนุญาต ผู้ตรวจสอบบัญชีภาษีอากร ผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านเห็นพ้องต้องกันว่ารูปแบบโมเดลนวัตกรรมการเงินควรมี 10 ด้านโดยการวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ ทบทวนที่ออกมาเป็นนวัตกรรมทางด้านการเงิน 10 ประการที่จะเป็นผลสำเร็จในการจัดการการเงินในองค์กรเพื่อสังคม เพื่อแก้ไขการใช้เงินที่ผิดประเภทหรือป้องกันการใช้เงินไม่เต็มประสิทธิภาพในองค์กร ซึ่งออกมาเป็น NI PRM โมเดล 10 ด้านของการใช้เงินในธุรกิจ ประกอบด้วย 1) เงินลงทุน 2) เงินในการซื้อวัตถุดิบและเก็บวัตถุดิบ 3) เงินเกี่ยวกับพนักงานในองค์กร 4) เงินใช้ระหว่างการผลิต 5) เงินใช้ระหว่างการบริหารหน้าร้าน 6) การเก็บเงินจากลูกค้า 7) เงินใช้สำหรับระบบหน่วยงานภาครัฐ 8) เงินกู้ยืมและใช้คืน 9) เงินเพื่อสินทรัพย์ถาวร 10) ค่าใช้จ่ายในการสร้างจริยธรรมทางองค์กร ซึ่งทั้ง 10

ประการนี้ผู้ประกอบการธุรกิจทั้งขนาดกลางและเล็กจะสามารถนำไปสู่การบริหารจัดการการเงินในธุรกิจได้อย่างยั่งยืน ผู้เชี่ยวชาญและผู้ประกอบการมองว่า รูปแบบโมเดล 10 ประการ สามารถนำมาใช้ได้จริงในธุรกิจทุก ๆ ขนาด ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้า ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินธุรกิจ และการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค ส่งผลให้ภาคธุรกิจจำเป็นต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะขององค์กรให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภค และเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันทางธุรกิจในตลาดการค้าอย่างเสรี ดังนั้น บริษัทจึงให้ความสำคัญของพัฒนานวัตกรรมซึ่งนับว่าเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณค่าให้แก่สินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการพัฒนา และส่งเสริมนวัตกรรมต่าง ๆ ทั้งนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมด้านกระบวนการผลิต ตลอดจนการนำนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สร้างคุณค่าต่อสังคม และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรอย่างยั่งยืน นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อน และพัฒนาประเทศ ระบบนวัตกรรมทางการเงิน เป็นรูปแบบการสร้างแหล่งเงินทุนประเภทต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมในภาคอุตสาหกรรม จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญสร้างเป็นรูปแบบโมเดลทางการเงิน เพื่อผู้ประกอบการธุรกิจไทยเป็นแนวทางสร้างธุรกิจและเพื่อความยั่งยืนของธุรกิจไทย เรียกว่า NI PRM MODEL (นิพอาร์เอ็มโมเดล) ซึ่งมาจากการนำนวัตกรรมการเงินในธุรกิจ 10 ด้าน คือ 1) เงินลงทุน 2) เงินในการซื้อวัตถุดิบและเก็บวัตถุดิบ 3) เงินเกี่ยวกับพนักงานในองค์กร 4) เงินใช้ระหว่างการผลิต 5) เงินใช้ระหว่างการบริหารหน้าร้าน 6) การเก็บเงินจากลูกค้า 7) เงินใช้สำหรับระบบหน่วยงานภาครัฐ 8) เงินกู้ยืมและใช้คืน 9) เงินเพื่อสินทรัพย์ถาวร 10) ค่าใช้จ่ายในการสร้างจริยธรรมทางองค์กร มาจัดกลุ่มเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ออกมาเป็น NI PRM MODEL ดังนี้

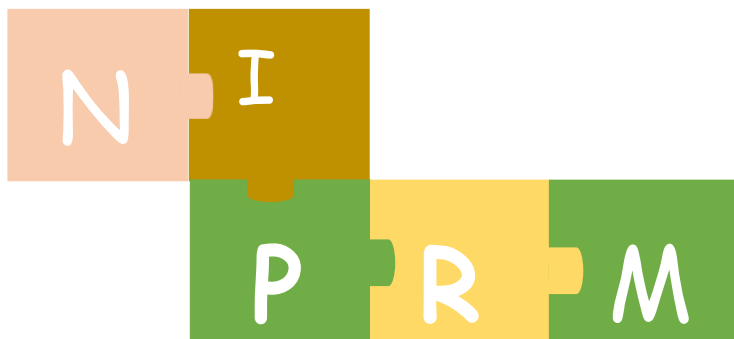
P ประกอบด้วย เงินในการซื้อวัตถุดิบและเก็บวัตถุดิบ

R ประกอบด้วย การเก็บเงินจากลูกค้า,เงินในระบบการขายและการบริหารหน้าร้าน

M ประกอบด้วย เงินใช้ระหว่างผลิต,เงินเกี่ยวกับพนักงาน

รูปแบบโมเดล NI PRM MODEL เพื่อผู้ประกอบการธุรกิจไทย

จากภาพรูปแบบโมเดล NI PRM MODEL เพื่อผู้ประกอบการธุรกิจไทยเป็นแนวทางสร้างธุรกิจและเพื่อความยั่งยืนของธุรกิจไทย อธิบายได้ ดังนี้

1. N = Natural เข้าใจในวัฏจักรธุรกิจ สภาวะความผันผวนขึ้น ๆ ลง ๆ ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเคลื่อนไหวขึ้น ๆ ลง ๆ ในวัฏจักรหนึ่งๆ จะมี 4 ช่วงไปประกอบด้วย ภาวะตกต่ำ มีการว่างงานสูง ระดับความต้องการสินค้าต่ำเมื่อเทียบกับกำลังการผลิตภาวะฟื้นตัวหรือขยายตัวทางเศรษฐกิจ ภาวะรุ่งเรือง เป็นจุดสูงสุดของวัฏจักร ประสิทธิภาพการผลิตถูกดึงมาใช้อย่างเต็มที่ ภาวะถดถอยหรือหดตัวเป็นช่วงที่มีการหดตัวของ GDP เรียกว่า เศรษฐกิจตกต่ำ นวัตกรรม การค้นพบนวัตกรรมใหม่และความล้าสมัยของนวัตกรรมเก่า ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นและลดลงของการลงทุนเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งทำให้เกิดวัฏจักร เมื่อผู้บริหารเข้าใจวัฏจักรของธุรกิจที่เกิดขึ้นแล้วสามารถรับมือกับแต่ละสถานการณ์ ซึ่งสัญลักษณ์ N ในโมเดล ประกอบไปด้วย

ค่าใช้จ่ายเพื่อจรรยาบรรณองค์กร คือ การลงทุนในกระบวนการผลิตเพื่อพัฒนาสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมการตั้งโครงการด้านการกุศล อาสาสมัครทำกิจกรรมเพื่อชุมชน การบริจาคเงินทุน การเข้าไปมีส่วนร่วมในการขายสินค้าอย่างมีจริยธรรม

เงินใช้หน่วยงานภาครัฐ คือ การเสียภาษีให้กับภาครัฐ ควรจะชำระให้ตรงกำหนดเวลาและไม่ควรทิ้งห่างนานเกินไป ไม่ว่าจะเป็นการหัก ณ ที่จ่ายหรือการชำระภาษีแบบปกติก็ตามด้วย หรือข้อกำหนดทางเทคนิค และกฎหมาย ได้แก่ ข้อกำหนดควบคุมการก่อสร้าง กฎหมายผังเมืองรวม พรบ.ควบคุมอาคาร พรบ.สิ่งแวดล้อม พรบ.อาคารชุด ข้อกำหนดจัดสรรที่ดิน กฎหมายเวนคืนทางด่วน ถนน สะพาน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. I = Investment การลงทุน การซื้อสินทรัพย์หรือหลักทรัพย์ของบุคคลหรือสถาบัน ให้ผลตอบแทนเป็นสัดส่วนกับความเสี่ยง การลงทุนเพื่อการบริโภค การลงทุนของผู้บริโภคจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการซื้อสินค้าประเภทคงทน การลงทุนธุรกิจ การลงทุนความหมายเชิงธุรกิจ หมายถึง การประกอบธุรกิจหารายได้โดยการซื้อทรัพย์สิน รายได้ที่ได้เพียงพอ ชดเชยกับความเสี่ยงในการลงทุน สินทรัพย์ทุกประเภท ผู้

ลงทุนเป็นเจ้าของควบคุมโดยตรง หรือโดยอ้อมการนำเงินที่เก็บสะสมไปสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าการออม โดยการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล หรือหลักทรัพย์ต่างๆ ซึ่งจะมีความเสี่ยงที่สูงขึ้น เงินใช้เพื่อสินทรัพย์ถาวรหลักในการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารเงินทุนหมุนเวียนในระดับที่เหมาะสม ทั้งด้านปริมาณ ส่วนประกอบที่เหมาะสม โดยพิจารณาผลตอบแทนหรือกำไร ระดับของความเสี่ยง ที่เหมาะสม ซึ่ง สัญลักษณ์ I ในโมเดล ประกอบไปด้วย

เงินการลงทุน คือ คือ สินทรัพย์ทุกประเภทที่ผู้ลงทุนเป็นเจ้าของหรือควบคุมโดยตรงหรือโดยอ้อม การจัดสรรเงินเพื่อคาดหวังผลประโยชน์ในอนาคต การนำเงินที่เก็บสะสมไปสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าการออม โดยการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล หรือหลักทรัพย์ต่าง ๆ ซึ่งจะมีความเสี่ยงที่สูงขึ้น ความสำเร็จการลงทุนมาจาก การรู้ว่าเมื่อใดควรลงทุน เมื่อใดควรเก็บเงินสด การสร้างทรัพย์สิน ด้วยการบริหารเงินสด และหนี้ทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างเหมาะสม วิเคราะห์การลงทุนและตัดสินใจอย่างแม่นยำ

เงินใช้เพื่อสินทรัพย์ถาวร คือ หลักในการบริหารเงินทุนหมุนเวียนนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารเงินทุนหมุนเวียนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ทั้งด้านส่วนประกอบและปริมาณที่เหมาะสม โดยพิจารณา ระดับของความเสี่ยง (Risk) และผลตอบแทนหรือกำไร (Profit) ในระดับที่เหมาะสม กล่าวคือการจัดสรรเงินเพื่อลงทุนในสินทรัพย์ใดก็ตาม โดยหลักทางการเงินพบว่าหากลงทุนในสินทรัพย์ถาวรมากกว่าสินทรัพย์หมุนเวียนจะมีผลทำให้สภาพคล่องต่ำความเสี่ยงสูง กำไรสูง แต่หากลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่าสินทรัพย์ถาวร จะมีผลทำให้สภาพคล่องสูง ความเสี่ยงต่ำ กำไรต่ำ

เงินกู้ยืมและการใช้คืน คือ สถาบันการลงทุนหรือธุรกิจที่ขาดสภาพคล่องสามารถเข้ามากู้ยืมเงินจาก ธปท. ด้วยวิธีขายสินทรัพย์หลักประกันชั้นหนึ่งโดยมีสัญญาว่าจะซื้อคืนซึ่ง ธปท. ได้ขยายประเภทสินทรัพย์ที่สถาบันการเงินสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินจาก ธปท. เพื่อให้การให้ความช่วยเหลือด้านสภาพคล่องแก่สถาบันการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งช่วยรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินโดยรวม เมื่ออยากได้เงินลงทุนสักก้อน สิ่งที่จะต้องทำ ได้แก่ 1) จัดทะเบียนการค้าถูกต้องตามกฎหมาย 2) จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย 3) เดินบัญชีอย่างสม่ำเสมอ 4) มีประวัติการจ่ายหนี้ที่ดี และ 5) ขอสินเชื่อให้เหมาะกับตนเอง

3. P= Purchase การจัดซื้อ กระบวนการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาวัตถุดิบต่าง ๆ ตามความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กรและเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างองค์กรต่าง ๆ ใน Supply Chain และทำหน้าที่ในการประสานงานในด้านการไหลของข้อมูลระหว่างองค์กรและผู้ขายวัตถุดิบ เนื่องจากการมีวัตถุดิบพร้อมเป็นปัจจัยด้านแรกที่กำหนดความสามารถในการผลิตสินค้าและการบริการเพื่อนำส่งให้แก่ลูกค้าได้ในเวลาที่กำหนด ซึ่งสัญลักษณ์ P ในโมเดล ประกอบด้วย

เงินในการซื้อวัตถุดิบและเก็บวัตถุดิบ คือ ค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อมีการสั่งซื้อวัตถุดิบแต่ละครั้ง เช่น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อมีการสั่งซื้อวัตถุดิบแต่ละครั้ง

4. R =Revenue หมายถึง รายรับทั้งหมดของบริษัทที่ได้มาจากการขายสินค้าและบริการที่บริษัทมีความเชี่ยวชาญ เช่น ซึ่งสัญลักษณ์ R ในโมเดล ประกอบด้วย

การเก็บเงินจากลูกค้า คือ เก็บเงินลูกค้าให้รับเงินได้เร็วขึ้น ตรงวันและเวลาที่กำหนด ต้องสอบถามรายละเอียดรอบวางบิลให้ชัดเจนก่อน เก็บเงินลูกค้า กรอกข้อมูลในเอกสารวางบิลให้ถูกต้องครบถ้วน ตรวจสอบรายการและยอดชำระว่าถูกต้องตามที่ลูกค้าแจ้ง วันรับเงิน ต้องเตรียมใบกำกับภาษี ใบเสร็จรับเงิน ให้เรียบร้อย

เงินในระบบการขายและการบริหารหน้าร้าน คือ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเทคโนโลยี เช่น ราคาเครื่องเก็บเงินสด เครื่องพิมพ์สลิป ค่าระบบ POS หรือกล้องวงจรปิด ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์เหล่านี้มีตั้งแต่ราคาหลักพันบาท จนถึงหลาย ๆ หมื่น มีการศึกษาความเป็นไปได้ของตลาด วิเคราะห์ภาพรวมตลาด การวิเคราะห์ผลทางมหภาค การขยายตัวของเมือง ประชากร สาธารณูปโภค การวิเคราะห์ผลทางจุลภาค การแข่งขันในส่วนแบ่งทางการตลาดที่น่าสนใจ ลักษณะของอุปสงค์ อุปทาน ในพื้นที่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค กลุ่มลูกค้า เป้าหมาย จุดขาย หรือจุดเด่นของธุรกิจ วิเคราะห์คู่แข่ง

5. M = Management and Man การจัดการ (Management) และ คน (Man) หรืออาจจะเรียกว่า การบริหาร หรือ การบริหารจัดการ หมายถึง กำหนดทิศทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างเฉลียวฉลาด และคุ้มค่า ตัดสินใจอย่างถูกต้อง และมีการปฏิบัติการได้สำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ผลสำเร็จของการจัดการต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กันไป ซึ่ง สัญลักษณ์ M ในโมเดล ประกอบด้วยเงินใช้ระหว่างการผลิต คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิตสินค้าอย่างหนึ่ง ได้แก่ วัตถุดิบทางอ้อม ค่าแรงงานทางอ้อม ค่าประกันภัยโรงงาน ค่าซ่อมแซมโรงงาน ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลิตภัณฑ์ นอกจากนั้นยังมีค่าใช้จ่ายในการผลิตบางประเภทที่ไม่อาจคิดโดยตรงกับแผนก ค่าใช้จ่ายการผลิตคือ แหล่งรวบรวมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าซึ่งนอกเหนือจากวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรงเงินเกี่ยวกับพนักงาน คือ เงินเดือนพื้นฐาน (Base Salary) เป็นค่าตอบแทนที่จ่ายให้กับพนักงานทุกคนตามประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่ง เพื่อสะท้อนถึงขนาดของงาน สวัสดิการ (Benefit) ค่าตอบแทนที่บริษัทจัดให้พนักงานในฐานะที่เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งขององค์กรเพื่อช่วยให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตตลอดจนเป็นเครื่องมือ เงินรางวัลประจำปี (Bonus) เป็นค่าตอบแทนที่จ่ายให้กับพนักงานในลักษณะเงินรางวัลประจำปีของหน่วยงานโดยมีการจัดสรรให้กับพนักงานในองค์กรเพื่อเป็นแรงจูงใจในการพัฒนาการปฏิบัติงานในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจพนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาที่พบว่า นวัตกรรมการจัดการการเงินเพื่อพัฒนาองค์กรธุรกิจ ในสังคม สามารถนำไปใช้กับผู้ประกอบการได้ทุกระดับทำให้การทำงานในองค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดความมั่นคงขององค์กรธุรกิจ ในสังคมไทย นวัตกรรมทางด้านการเงิน 10 ประการที่จะเป็นผลสำเร็จในการจัดการการเงินในองค์กรเพื่อสังคม เพื่อแก้ไขการใช้เงินที่ผิดประเภทหรือป้องกันการใช้เงินไม่เต็มประสิทธิภาพในองค์กร ซึ่งออกมาเป็น NI PRM MODEL ซึ่งมาจากการนำนวัตกรรมการใช้เงินในธุรกิจ 10 ด้าน คือ 1) เงินลงทุน 2) เงินในการซื้อวัตถุดิบและเก็บวัตถุดิบ 3) เงินเกี่ยวกับพนักงานในองค์กร 4) เงินใช้ระหว่างการผลิต 5)

เงินใช้ระหว่างการบริหารหน้าร้าน 6) การเก็บเงินจากลูกค้า 7) เงินใช้สำหรับระบบหน่วยงานภาครัฐ 8) เงินกู้ยืมและใช้คืน 9) เงินเพื่อสินทรัพย์ถาวร 10) ค่าใช้จ่ายในการสร้างจริยธรรมทางองค์กร มาจัดกลุ่มเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ออกมาเป็น NI PRM MODEL

NI PRM MODEL เป็นเป็นโมเดลที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหา หรือพยายามที่จะช่วยพัฒนาองค์กรธุรกิจให้ดีขึ้น เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญโดยเฉพาะธุรกิจการเงินซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อสนองความต้องการของลูกค้า นำไปสู่การพัฒนาธุรกิจทางการเงินอย่างเป็นรูปธรรม หากองค์กรธุรกิจนำไปใช้สามารถทำให้องค์กรมีการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

จากผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า นวัตกรรมการจัดการการเงินเพื่อการพัฒนาองค์กรธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญในยุคดิจิทัลที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบก้าวกระโดด เป็นการพัฒนาผู้ประกอบการให้มีขีดความสามารถที่แข็งแกร่ง เพื่อเป็นการยกระดับในการสร้างเทคโนโลยีทางการเงินให้มีประสิทธิภาพนั้นได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นวัตกรรมทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารพาณิชย์ พบว่า ในยุคการระบาดของไวรัส COVID-19 ในยุคดิจิทัลที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างก้าวกระโดด ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนก้าวสู่สังคมดิจิทัล มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน สังเกตจากการทำธุรกรรมทางการเงิน จ่าย โอน ชำระค่าสินค้าและบริการ ด้วยสมาร์ตโฟน ที่ทันสมัยผ่านทางเครือข่ายไร้สายความเร็วสูง เศรษฐกิจโลกได้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีภาคบริการเป็นพื้นฐานในทุก ๆ ภาคส่วนของธุรกิจได้มุ่งเน้นการสร้างคุณภาพด้านการบริการเพื่อสร้างความโดดเด่นเหนือคู่แข่ง เป็นการสร้างความได้เปรียบด้านธุรกิจเป็นการนำความคิด และทฤษฎี การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นระบบ และเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้บริการ มาใช้เป็นแนวทางการสร้างการบริการที่แตกต่าง เพื่อมุ่งตอบสนองต่อความพอใจของผู้ใช้บริการที่มักจะอยากได้บริการที่เกิน ความคาดหวังเสมอ นอกจากนี้องค์กรธุรกิจสามารถนำหลักธรรมทางศาสนามาปรับใช้เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงพยาบาลหนองม่วงไข่ พบว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงานของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา ด้านฉันทะ และด้านวิริยะ ผลการประยุกต์ใช้กับเจ้าหน้าที่ที่มีความตื่นตัว ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ได้ทำงานอย่างเต็มกำลัง ความรู้ความสามารถจนผ่านพ้นภาวะวิกฤติจนได้รับรางวัลในการพัฒนาบุคลากรด้านจริยธรรมโดยแนวทางการใช้หลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหาร ผู้บริหารถือเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้เพราะผู้บริหารหรือผู้นำ มีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบมากกว่าผู้ปฏิบัติงาน ต้องทำงานด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้บริหารนั้นจะต้องพิจารณาหลักธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น หลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารต้องมีความเมตตาต่อผู้ปฏิบัติงานทุกระดับต้องไม่มีความลำเอียงทำงาน ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยความเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผู้บริหารก็มีทั้งบริหารในธุรกิจของตนเอง ผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งตามวาระต่าง ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จนั้นส่งผลไปสู่ความเจริญก้าวหน้าขององค์กร ความกินดีอยู่ดีของผู้ปฏิบัติงาน สมาชิกในองค์กรด้วย

องค์ความรู้การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ ทบทวนออกมาเป็นนวัตกรรมทางการเงิน 10 ประการที่จะเป็นผลสำเร็จในการจัดการการเงินในองค์กรเพื่อสังคม เพื่อแก้ไขการใช้เงินที่ผิดประเภทหรือป้องกันการใช้เงินไม่เต็มประสิทธิภาพในองค์กร ออกมาเป็น NI PRM MODEL โดยได้นำนวัตกรรมการใช้เงินในธุรกิจทั้ง 1 ด้านคือ 1) เงินลงทุน 2) เงินในการซื้อวัตถุดิบและเก็บวัตถุดิบ 3) เงินเกี่ยวกับพนักงานในองค์กร 4) เงินใช้ระหว่างการผลิต 5. เงินใช้ระหว่างการบริหารหน้าร้าน 6. การเก็บเงินจากลูกค้า 7. เงินใช้สำหรับระบบหน่วยงานภาครัฐ 8. เงินกู้ยืมและใช้คืน 9. เงินเพื่อสินทรัพย์ถาวร 10. ค่าใช้จ่ายในการสร้างจริยธรรมทางองค์กร มาจัดกลุ่มตามโมเดลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. N = Natural เข้าใจวัฏจักรธุรกิจ สภาพความผันผวนขึ้นๆ ลงๆ ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเคลื่อนไหวขึ้น ๆ ลง ๆ ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายเพื่อจริยธรรมองค์กร และเงินใช้หน่วยงานภาครัฐ

2. I = Investment การลงทุน การซื้อสิ่งหาทรัพย์สินหรือหลักทรัพย์ของบุคคลหรือสถาบัน ให้ผลตอบแทนเป็นสัดส่วนกับความเสี่ยง การลงทุนเพื่อการบริโภค การลงทุนของผู้บริโภคจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการซื้อสินค้าประเภทคงทน ประกอบด้วย เงินการลงทุน เงินใช้เพื่อสินทรัพย์ถาวร และเงินกู้ยืมและการใช้คืน

3. P= Purchase การจัดซื้อ กระบวนการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาวัตถุดิบต่าง ๆ ตามความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กรและเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างองค์กรต่าง ๆ ประกอบด้วย เงินในการซื้อวัตถุดิบ และเก็บวัตถุดิบ

4. R =Revenue หมายถึง รายรับทั้งหมดของบริษัทที่ได้มาจากการขายสินค้าและบริการที่บริษัทมีความเชี่ยวชาญ เช่น ประกอบด้วย การเก็บเงินจากลูกค้า เงินในระบบการขายและการบริหารหน้าร้าน

5. M = Management and Man การจัดการ (Management) และ คน (Man) หรืออาจจะเรียกว่า การบริหาร หรือ การบริหารจัดการ หมายถึง กำหนดทิศทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ประกอบด้วย เงินใช้ระหว่างการผลิต และเงินเกี่ยวกับพนักงานผู้ประกอบการทราบกระบวนการจัดการการเงินขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย ทำให้การประสานงานและการบริหารหน้าที่ต่าง ๆ บรรลุเป้าหมาย มีการวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล และการควบคุมองค์กร โดยที่การบริหารจัดการครอบคลุมตัวของธุรกิจตั้งแต่การบริหารจัดการการเงิน การตลาด ทรัพยากรบุคคล กลยุทธ์ การผลิต การปฏิบัติการ และการบริการ สามารถกำหนดเป้าหมายในอนาคตสำหรับองค์กรและวางแผนกำหนดกิจกรรมเพื่อดำเนินการปฏิบัติงานได้โดยมีการจัดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เพื่อนำมากำหนดกิจกรรมและวิธีการปฏิบัติงานได้ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่และที่ความต้องการเพิ่มก็คือการจัดการทรัพยากรทั้ง 4M ประกอบไปด้วย คน เงิน วัตถุดิบ กระบวนการบริหาร การบริหารธุรกิจไม่ใช่เรื่องยากเกินความสามารถของผู้ประกอบการแต่ละท่าน เจ้าของธุรกิจขนาดเล็กบางรายไม่อยากให้ธุรกิจตนเองเติบโตใหญ่มากนักเพราะกลัวว่าจะบริหารงานไม่ไหวซึ่งเป็นความเข้าใจผิดเพราะการบริหารจัดการ เจ้าของกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่มีการวางแผนงาน และบริหาร

จัดการอย่างเป็นระบบควรฝึกฝนใช้หลักบริหาร 4 M ที่กล่าวมาแล้วโดยเน้นการบริหารงานให้มากขึ้นด้วยการมอบหมายงาน และกระจายอำนาจให้ลูกน้องหรือฝ่ายงานต่าง ๆ นำไปทำงานของตนเองได้ตามแผนงานที่วางไว้ แต่อย่าลืมที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถทั้งตัวผู้ประกอบการและผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อให้ธุรกิจเติบโตและยั่งยืนในอนาคต พัฒนาการจัดการการเงินขององค์กรธุรกิจตามหลักการ “เงินในธุรกิจไทย” นอกจากเรื่องของ การบริหารจัดการยอดขาย มองหาช่องทางการเติบโตธุรกิจ หรือ จัดการบริหารงานต่าง ๆ แล้ว เรื่องการเงินก็ถือเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กันสำหรับเจ้าของธุรกิจ เงินหมุนเวียนคือหัวใจสำคัญในการทำธุรกิจ จากวิกฤตโควิดที่ผ่านมาในช่วงนี้ รวมถึงระลอกใหม่ที่เกิดขึ้นมา หลายคนคงเห็นความสำคัญของการมีเงินหมุนเวียนสำหรับธุรกิจมากขึ้น เพราะการมีเงินหมุนเวียนนั้น ทำให้ธุรกิจสามารถไปต่อได้อย่างน้อยก็ระยะหนึ่ง ดังนั้นการประมาณการกระแสเงินสดรับ และจ่ายจึงเป็นอะไรที่ขาดไม่ได้สำหรับเจ้าของธุรกิจ และสามารถนำรูปแบบ NI PRM MODEL เพื่อผู้ประกอบการธุรกิจไทยเป็นแนวทางสร้างธุรกิจ ผู้ประกอบการธุรกิจทั้งขนาดกลาง และเล็กจะสามารถนำไปสู่การบริหารจัดการการเงินในธุรกิจได้อย่างยั่งยืนให้แก้ไขตามนี้ในข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. องค์กรควรมีการปรับความเข้าใจซักถามกับพนักงานก่อนการปฏิบัติงานเพื่อลดความผิดพลาดของงาน
2. แต่ละองค์กรสามารถนำรูปแบบการใช้เงินทั้ง 10 ด้าน ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับธุรกิจของตนเอง เพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน
3. การวิจัยครั้งต่อไปให้ลงลึกเฉพาะเจาะจงแต่ละด้านเพื่อให้ผู้ประกอบการได้นำความรู้แต่ละด้านไปแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้
4. สามารถนำโมเดลไปใช้ในวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้เกิดการต่อยอดการพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป เนื่องจากการวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยแบบเชิงคุณภาพซึ่งอาจทำให้การบอกเล่าหรือการอธิบายไม่เห็นตัวเลขข้อมูลชัดเจน

บรรณานุกรม

- กฤษฎา สังขมณี, รูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจที่พิกในจังหวัดสมุทรสงครามสู่เศรษฐกิจยั่งยืน, **รายงานวิจัย**, (ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2553), หน้า 13.
- รัชนิกร วงศ์จันทร์, ผลของการเรียนวิชาการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อความตระหนักในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของนักศึกษาในชั้นเรียน, **รายงานวิจัย**, มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่, 2555.
- ดร.เสาวณีย์ จันทะพงษ์ และทศพล ต้องทัย, “เศรษฐกิจโลก เศรษฐกิจไทยหลังโควิด 19 : โรคปฎิวัติโลก ยกเครื่องสู่อนาคตวิถีชีวิตใหม่”, บทความวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย

แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256303_CoverStory.aspx, 30

มิถุนายน 2563, หน้า 1-3

บุญญานูช เริ่มรักดี, ผลกระทบวิกฤต COVID-19 กับเศรษฐกิจโลก "This Time is Different" วารสาร
โพสทูเดย์ 18 มีนาคม 2563

นายพีรณัฐ ยาทิพย์, การพัฒนาแผนบริหารการเงินของผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ SMEs,
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สถาบันวิจัยและพัฒนา งบประมาณกองทุนส่งเสริมงานวิจัย ประจำปี
2561, (สาขาวิชาการเงินและเศรษฐศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2561), หน้า 46.

รัชนก พวงชนะสาร, ปัญหาธุรกิจ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.leaderwings.co/leadership/financial-arguments/>, [1 ต.ค. 63].

การเงินธุรกิจ.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/การเงินธุรกิจ>, [1 ต.ค. 63].

สุกิจ อุดมศิริกุล, วิกฤตเศรษฐกิจ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://thestandard.co/podcast/thesecondsauce-executive-espresso/>, [1 ต.ค. 63.]

การพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ*

THE DEVELOPMENT OF INDICATORS AND MEASUREMENT OF BUDDHIST SPIRITUAL GROWTH

ธัชชธล อัตรัง, พระมหาเฟื่อน กิตติโสภโณ และ ประยูร สุยะใจ

Thatchathon Attarung, Phramaha Phuen Kittisophano and Prayoon Suyajai

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Thatchathon05@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้คือ 1) เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ 2) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี แบบลำดับเวลา โดยการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ และตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ หมายถึงภาวะทางจิตใจสงบสุข ไม่เครียด ไม่กังวลใจจนเกินไป เป็นการยกระดับจิตจากความเป็นสัตว์ สัตว์ในที่นี่หมายถึงคนที่มีจิตข้องในอารมณ์ต่าง ๆ การพัฒนาจิตงอกงามจึงหมายถึงการยกจิตที่เป็นสัตว์ให้เป็นมนุษย์ที่มีใจสูงขึ้นหรือเป็นคนที่มีพร้อมด้วยศีลธรรม และคุณธรรม ที่เป็นกระแสอริยะบุคคล ยึดพระพุทธศาสนาเป็นแกน อบรมขัดเกลาตัวเอง มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต 2. ความคงกระพันทางจิตใจ 3.ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม 4.ความเชื่อมกับพุทธศาสนา และตัวบ่งชี้ 15 ตัวบ่งชี้ การวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิเคราะห์พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบของทุกองค์ประกอบ มีค่าเป็นบวก โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.682 ถึง 0.961 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว โดยองค์ประกอบ ความคงกระพันทางจิตใจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดเท่ากับ 0.961 แสดงว่าความคงกระพันทางจิตใจ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความงอกงามทางจิตวิญญาณ รองลงมา คือ ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.955 ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.815 และความเชื่อมกับพุทธศาสนา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.682 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบตามโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตวิญญาณ โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก

* Received November 23, 2022; Revised January 25, 2023; Accepted February 1, 2023

คำสำคัญ: ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ; การพัฒนาตัวบ่งชี้; มาตรฐานวัด

ABSTRACT

The objectives of the study were: 1) to study indicators and measurements of Buddhist spiritual growth, 2) to develop indicators and measures of Buddhist spiritual growth. This study was a mixed methods research that is a time-based approach, which integrates of 2 parts: Part 1 Qualitative Research and Part 2 Quantitative Research. The Buddhist spiritual growth means mental condition with peace, less stress and worrying. That develop the mind from being an animal, which is the people who involve with the several defilement, become a higher-minded being a moral and ethical. And the development of mind enter the stream of noble individuals. The Buddhist spiritual growth included 4 elements, namely, 1. understanding the reality of life 2. psychological invulnerability. 3. the connection with others and the environment 4. connection with Buddhism. And 15 indicators. The research found that the element weights of all components were positive, with element weights ranging from 0.682 to 0.961, and were statistically significant score 0.01. The element weights as follows: Psychological invulnerability had a higher element weight score 0.961, Understanding reality of life 0.955, Connecting to people and environment 0.815, and Connecting to Buddhism 0.682. The model is very correspond with the empirical data.

Keywords: Buddhist spiritual growth, Indicator development, Measurement

บทนำ

ความงอกงามทางจิตวิญญาณเป็นมิติด้านลึกของมนุษย์ที่มนุษย์ตระหนักถึงความเป็นหนึ่งเดียวกับสรรพชีวิตอย่างลึกซึ้ง ไม่เฉพาะมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่รวมถึงธรรมชาติ ศาสนธรรม หมายถึง การตระหนักเห็นชีวิตทุกชีวิตมีคุณค่าที่ควรได้รับการปกป้อง เมื่อเข้าถึงธรรม จิตใจก็แผ่กว้าง มีเมตตากรุณาอันกว้างใหญ่ไม่เห็นแก่ตัว ทั้งนี้เพราะเราได้สัมผัสกับสภาวะที่เหนือสามัญเหนือกาลเทศะเหนือประสบการณ์สามัญของชีวิตประจำวันเหนือการแบ่งแยกเป็นเราเป็นเขา หรือสภาวะที่เรียกว่า Dualism หรือมิติด้านจิตวิญญาณ กล่าวได้ว่าเป็น สภาวะที่เข้าถึงความเป็นหนึ่งเดียวที่เรียกว่า Non-duality ของสรรพชีวิต

การศึกษาในทัศนะของพระพุทธศาสนา การศึกษาตรงกับคำศัพท์ภาษาบาลีว่า ลักขณา หมายความว่า การฝึกอบรมตนให้งอกงามหรือการพัฒนาตนให้งอกงาม ตามหลักพระพุทธศาสนาได้แบ่งการพัฒนาตนให้งอกงามออกหลายด้าน อาทิ การพัฒนากาย คือ การรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดี มีความเป็นอยู่ที่ถูกสุขลักษณะ รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุได้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์ด้วย เช่น กินอาหารเพื่อมุ่งให้ร่างกายมีกำลัง มีสุขภาพดี ไม่ใช่กินด้วยความเอร็ดอร่อยหรือเพื่อความ

หุรห่าพุ่มเพื่อย การพัฒนาศิล คือการควบคุมกาย วาจา ไม่ให้ประพฤติดอกมาในทางเบียดเบียนตนเอง และคนอื่น เช่น ทางกายก็ไม่ทำร้ายข่มเหงรังแกคนอื่น ทางวาจาก็ไม่พูดคำหยาบไม่ส่อเสียดที่จะทำให้อื่นเสียหายหรือเสียประโยชน์ คือ ให้อยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม การพัฒนาจิตใจ คือการทำจิตใจให้มีคุณสมบัติที่ดีงามพร้อมใน 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านความดีงาม คือ มีความเมตตา ความรัก ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเป็นมิตรไมตรีต่อคนรอบข้าง มีความกรุณา มีความกตัญญู มีสัมมาคารวะ มีความคิดช่วยเหลือเมื่อเห็นคนอื่นมีความทุกข์ 2. ด้านความแข็งแกร่ง คือ มีจิตใจที่เด็ดเดี่ยวแน่วแน่ต่อเป้าหมายที่วางไว้ มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ มีวิริยะความพากเพียร มีขันติ ความอดทน มีสมาธิ ความตั้งมั่นแห่งจิต มีสัจจะ ความจริง 3. ด้านความสุข คือ จิตใจมีความสดชื่น ร่าเริงเบิกบาน สะอาด สงบ ปลอดภัย มีปีติ ปราโมทย์ ไม่เครียดไม่กระวนกระวาย ไม่ขุ่นมัวหมองเศร้า การพัฒนาปัญญา การรู้จักเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง เริ่มตั้งแต่รู้จักเรียนรู้ศิลปะวิทยาที่ดีมีประโยชน์สำหรับการดำเนินชีวิต เป็นผู้ชวนขวยใคร่เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ เพื่อก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลก ตลอดจนรู้จักคิด รู้จักวินิจฉัย รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาชีวิตด้านต่าง ๆ เป็นต้น ล้วนแล้วเป็นการพัฒนาตัวเองเพื่อให้เกิดความงอกงามทางจิตวิญญาณเช่นกัน

มนุษย์ในฐานะเป็นชีวภาพ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นร่างกาย (body) และส่วนที่เป็นจิตใจ (mind) เราสามารถคาดการณ์ได้ว่าในระยะต้น ๆ ของวิวัฒนาการ บรรพบุรุษของเราดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ และเก็บเกี่ยวที่จะให้ตัวเองรวมทั้งคนอื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันอยู่รอด การที่ต้องรวมกลุ่มก็เนื่องจากความจำเป็น ในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่ดี การล่าสัตว์ขนาดใหญ่ก็ดี รวมทั้งการป้องกันตนเองจากการรุกรานของมนุษย์เผ่าอื่นก็ดี จำเป็นต้องจัดตั้งเป็นกลุ่ม อยู่กันเป็นชุมชน มนุษย์สมัยนั้นจะมีร่างกายที่แข็งแรงพอที่จะสู้กับสัตว์ร้ายสู้กับเผ่าพันธุ์ที่ไม่เป็นมิตร และธรรมชาติที่โหดร้ายทารุณเช่นความหนาว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มนุษย์มีข้อได้เปรียบสัตว์อื่น ๆ เพราะมีสมองที่ดีกว่า มีความจำที่ยาวนานกว่า และมีตรรกะการใช้เหตุผลที่สามารถคำนวณผลได้ผลเสีย รวมทั้งการคาดการณ์ปัญหาได้ล่วงหน้า เพื่อจะให้ตนเองและเผ่าของตนปลอดภัย ความสามารถในการคิดเช่นนี้มีเหนือกว่าสัตว์ เหล่านี้คือส่วนที่เป็นความคิด หรือที่เรียกว่า mind มนุษย์นอกจากประกอบด้วยร่างกาย (body) และความคิด (mind) อันเกิดจากการทำงานของสมองซึ่งเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษของเรามีมาเป็นเวลานานแล้ว มนุษย์ยังมีส่วนที่สามคือส่วนของจิตวิญญาณ (spirit) อันประกอบด้วย ความรัก ความเมตตา ความกรุณา ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความอาย และความรู้สึกสำนึกต่อบาป หรือสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ส่วนที่สามนี้จะเกิดจากวิวัฒนาการ โดยเบื้องต้นมาจากการเล็งผลปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม การรักษาสถาปนาประโยชน์ร่วมกัน และการเอื้ออำนาจความพอใจต่อกัน และกัน และน่าจะใช้เวลาพอสมควรจนสิ่งที่เรียกว่าจิตวิญญาณนี้ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของศีลธรรม และจริยธรรมของปัจเจกบุคคล และสังคมมนุษย์ ในส่วนนี้ศาสนา และผู้นำศาสนาจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างค่านิยมที่มีผลต่อจิตวิญญาณของมนุษย์ขึ้นมา เมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้นจนถึงจุด ๆ หนึ่งมนุษย์ก็จะประกอบด้วย ร่างกาย ความคิด และจิตวิญญาณ

ความงอกงามทางจิตวิญญาณเป็นธรรมชาติที่สำคัญส่วนหนึ่งของชีวิตที่หลายคนอยากให้มีในตัวเอง การขาดธรรมะอาจทำให้ประสบกับความล้มเหลว และทำให้ชีวิตอับปางได้ ทั้งโทษที่เกิดกับตนเอง สังคม และประเทศชาติ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน เช่น การที่คนในชาติขาดคุณธรรม จริยธรรมในการ

ดำเนินชีวิต ไม่รู้จักพอ ไม่เห็นแก่ความเดือดร้อนของสังคมและประเทศชาติ ทำให้เกิดการลักลอบเสพ ขยายยาเสพติด จนเกิดความเดือดร้อนโดยทั่วไป จนหน่วยงานที่รับผิดชอบ ต้องออกมาปราบปรามขั้นเด็ดขาด ข้าราชการข้อมูลจากสื่อมวลชนทุกแขนง นำเสนอ ข้าราชการจับกุม ผู้เสพ ผู้ค้า และผู้อยู่เบื้องหลัง อย่างต่อเนื่อง ปัญหาทั้งมวลที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงตัวอย่างเล็กน้อยที่ล้วนมีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมทั้งสิ้น

ในการศึกษาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณ ทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า Spiritual Growth หมายถึง ภาวะทางจิตใจโดยก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคความทุกข์จนทำให้ใจพร้อมรับสภาพความจริงของชีวิตได้โดยไม่สงสัยในตัวเอง และความเข้าใจในศักยภาพตน มองตัวเองด้วยความไว้วางใจ และพบความหมายของชีวิตสูงสุดของบุคคลนั้น ๆ โดยข้ามขีดจำกัดของตนเอง ความสัมพันธ์เชิงธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม ที่ประกอบด้วยความศรัทธาทางศาสนา จนเกิดความปิติ รู้แจ้ง ยินดีกับสิ่งที่ได้มา ว่าเป็นคุณค่าของชีวิต และมีตัวบ่งชี้ที่แตกต่างกันไปในแต่ละงานวิจัย และมีบางตัวบ่งชี้ที่เหมือนกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความงอกงามทางจิตวิญญาณ เพื่อพัฒนามาตรวัดที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันตามหลักพุทธธรรม และให้ได้องค์ความรู้ตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ตามแนวคิดและทฤษฎีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และได้ทดสอบด้วยการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการทดสอบความตรงของตัวบ่งชี้หรือเครื่องมือวัดทำให้ผู้สนใจสามารถศึกษาและนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพ และประโยชน์เชิงปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้วัดระดับความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือกำหนดนโยบายเพื่อเพิ่มระดับความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ทำให้ได้สารสนเทศในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ
2. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี แบบลำดับเวลา (sequential mixed method research) โดยการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ และตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งการศึกษาในลักษณะนี้ (Creswell & Plano Clark 2007) เรียกว่า การวิจัยแบบผสมวิธีเป็นการวิจัยแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ (exploratory sequential design)

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าและทบทวนเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม แนวคิดความหมายของความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

เครื่องมือวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธปัจจัยที่ส่งผลต่อความงอกงามทางจิตวิญญาณ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความงอกงามทางจิตวิญญาณ

1.2 ร่างแบบสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถาม ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

1.3 เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน (in-depth interview)

1.4 ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยตนเอง รวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สังเคราะห์ข้อมูล ร่วมกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ มากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย กำหนดโมเดลสมมติฐานความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำเครื่องมือแบบสอบถาม ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง) ศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

2.1 ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามนิยามเชิงปฏิบัติการ และนำผลการสังเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือ ร่างแบบสอบถามความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นที่ตรงกับบริบทสังคมไทย ลักษณะแบบสอบถามเป็นการประเมินค่า (Rating scale) ตามระดับความคิดเห็น ความรู้สึก การแสดงออกพฤติกรรม ที่เป็นจริงของประชาชนทั่วไป จำนวน 45 ข้อ

2.2 นำแบบสอบถามความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธฉบับร่างตรวจคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 2 ท่าน และนำแบบสอบถามพร้อมด้วยโครงร่างวิจัยเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) และความตรงเชิงเนื้อหา (Construct Validity Index: CVI) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์การตรวจคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความเที่ยงของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)

2.4 นำแบบสอบถามความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธที่พัฒนาสมบูรณ์ จัดทำในรูปแบบ google form เพื่อใช้เก็บข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริง ในลำดับต่อไป

2.5 ดำเนินการส่งแบบสอบถามรูปแบบ google form ผ่านระบบออนไลน์ อาทิ ไลน์ (Line) เมสเซนเจอร์ (Messenger) เป็นต้น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 476 คน ระยะเวลาในการดำเนินการเก็บแบบสอบถามระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2565

2.6 นำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ด้วยสถิติโปรแกรม LIRREL เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยดำเนินการวิเคราะห์ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์

องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง (Exploratory Factor Analysis-EFA) ของตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธแต่ละองค์ประกอบ และขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Confirmatory Factor analysis-CFA) ขององค์ประกอบในโมเดลความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

สรุปผลการวิจัย

1. ตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ดังนี้

ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ (Buddhist Spiritual Growth) หมายถึง ภาวะทางจิตใจสงบสุข ไม่เครียดไม่กังวลใจจนเกินไป เป็นการยกยกระดับจิตจากความเป็นสัตว์ สัตว์ในที่นี่หมายถึงคนที่มีจิตข้องในอารมณ์ต่าง ๆ การพัฒนาจิตงอกงามเป็นการยกจิตที่เป็นสัตว์ให้เป็นมนุษย์ที่มีใจสูงขึ้น หรือเป็นคนที่มีพร้อมด้วยศีลธรรมและคุณธรรม ที่เป็นกระแสจริยะบุคคล ยึดพระพุทธศาสนาเป็นแกน อบรมขัดเกลาตัวเอง ปลอ่ยวางโลก มีความรู้สึกสบาย โปร่งโล่ง สงบ ตัดจากอสาสะกิเลส นิเวศน์ที่มั่ววุ่นวาย ละเอียดประณีต ลึกซึ้ง อันเข้าใจในอริยสัจ 4 เข้าใจในสังขธรรมในความเป็นไปในชีวิต และเดินทางตามอริยมรรค พร้อมก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคความทุกข์จนทำให้ใจพร้อมรับสภาพความจริงของชีวิตได้โดยไม่สงสัยในตัวเอง และความเข้าใจในศักยภาพตน มองตัวเองด้วยความไว้วางใจ และพบความหมายของชีวิตสูงสุดของบุคคลนั้น ๆ โดยข้ามขีดจำกัดของตนเอง ความสัมพันธ์เชิงธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม ที่ประกอบด้วยความศรัทธาทางศาสนา จนเกิดความปิติ รู้แจ้ง ยินดีกับสิ่งที่ได้มา ว่าเป็นคุณค่าของชีวิต โดยความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ พบว่าประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และทั้ง 4 องค์ประกอบ รวมตัวบ่งชี้และมาตรวัดจำนวนทั้งหมด 15 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 1 : ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) มีตัวบ่งชี้และมาตรวัดรวม 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การมีทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตอันเนื่องมาจากการมีประสบการณ์ในการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาที่ทำให้ดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ (Right view about life) 2) มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต (รู้เป้าหมายที่ตัวเองมีชีวิตอยู่ทุกวันนี้เพื่ออะไร มีเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่รู้สึกว่าชีวิตล่องลอย ไร้จุดหมาย สลวยเปล่า) (Life Goal) 3) รับรู้ได้ว่าตนเองมีจิตใจที่พัฒนาขึ้นเติบโตงอกงามมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป (Spiritual growth Perception) 4) มีจิตใจเป็นอิสระจากสิ่งผูกมัดในทางโลก (Independence from Worldly binding) 5) มีความรู้และปัญญาที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข (Living with wisdom)

องค์ประกอบที่ 2 : ความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) มีตัวบ่งชี้และมาตรวัดรวม 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การมีจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคงจนมีประสบการณ์เอาชนะอุปสรรคในชีวิตที่เกิดขึ้น (Psychological strength) 2) ดำรงชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ (Living with mindfulness) 3) มองสิ่งต่างๆ รอบตัวด้วยความเคารพและความเข้าใจ (Respective view on everything) 4) เห็นคุณค่า และยังเห็นความสำคัญของการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งงอกงาม (Focus on mental development)

องค์ประกอบที่ 3 : ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) มีตัวบ่งชี้และมาตรวัดรวม 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การรู้สึกว่ตนเองเชื่อมโยงกับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Sense of interconnection with thing around) 2) มีพฤติกรรมเกื้อกูลต่อผู้อื่น

และสิ่งแวดล้อม (supported behaviors to things around) 3) โลกทัศน์เชิงบวกต่อสังคม และผู้คน (Optimism on world and people)

องค์ประกอบที่ 4 : ความเชื่อมกับพระพุทธศาสนา (Connecting to Buddhism) มีตัวบ่งชี้และมาตรวัดรวม 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การรู้สึกว่พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตไม่แยกจากกัน (Accepting Buddhism as part of life) 2) เชื่อว่าตนเองผ่านประสบการณ์เลวร้ายในชีวิตด้วยการป้องกันคุ้มครองของพระรัตนตรัย (Sense of Protection by Triple Gems) 3) รับรู้ได้ว่าจิตใจตนเองพัฒนาขึ้นจากการปฏิบัติคำสอนทางพระพุทธศาสนา การให้ทาน รักษาศีล และเจริญกัมมัฏฐาน (Lifting up mental qualities by using Buddhism)

2. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 476 คน

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบวัด รวมจำนวน 476 คน พบว่า ผู้ตอบแบบวัดโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 50 เป็นเพศชาย จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 และเป็นนักบวช จำนวน 32 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.7

ด้านอายุ ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ มีช่วงอายุระหว่าง 36 – 45 ปี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 และช่วงอายุระหว่าง 25 – 35 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 สุดท้ายคือช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8

ด้านสถานภาพ ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ มีสถานภาพโสด จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมา คือ สถานภาพสมรส จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 และสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 สุดท้ายคือสถานภาพแยกกันอยู่ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8

ด้านการศึกษา ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 46.4 รองลงมา คือ การศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 และการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 สุดท้ายคือการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือสูงกว่า จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4

ด้านอาชีพ ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ อาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 รองลงมา คือ อาชีพข้าราชการ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 อาชีพพนักงานภาครัฐ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 และงานส่วนตัว จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 สุดท้ายอาชีพอื่น จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3

ด้านประสบการณ์การปฏิบัติธรรม ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ เคยปฏิบัติธรรม จำนวน 436 คน คิดเป็นร้อยละ 91.6 รองลงมา ไม่เคยปฏิบัติธรรม จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	206	43.3
	หญิง	238	50
	นักบวช	32	6.7
		476	100
อายุ	ต่ำกว่า 25 ปี	89	18.8
	ระหว่าง 25 – 35 ปี	126	26.5
	ระหว่าง 36 – 45 ปี	133	27.9
	อายุ 46 ปีขึ้นไป	128	26.8
		476	100
สถานภาพ	โสด	247	51.8
	สมรส	204	42.8
	หย่าร้าง/หม้าย	21	4.4
	แยกกันอยู่	4	0.8
		476	100
การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	93	19.5
	ปริญญาตรี	221	46.4
	ปริญญาโท	122	25.6
	ปริญญาเอกหรือสูงกว่า	40	8.4
		476	100
อาชีพ	ข้าราชการ	90	18.9
	พนักงานภาครัฐ	90	18.9
	พนักงานเอกชน	128	26.8
	งานส่วนตัว	89	18.6
	นักเรียน/นักศึกษา	65	13.6
	อื่นๆ	54	11.3
		476	100
การปฏิบัติธรรม	เคย	436	91.6
	ไม่เคย	40	8.4
		476	100

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และประสบการณ์การปฏิบัติธรรม (n=476)

2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อยืนยันตัวบ่งชี้ของโมเดลความงอกงาม

ทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในขั้นตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโดยใช้โปรแกรม LIRREL ดำเนินการวิเคราะห์ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง (Exploratory Factor Analysis-EFA) ของตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ แต่ละองค์ประกอบ และขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Confirmatory Factor analysis-CFA) ขององค์ประกอบในโมเดลความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อยืนยันตัวบ่งชี้ของโมเดลความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ พบว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตวิญญาณ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ LifeUnd หมายถึง องค์ประกอบที่ 1 : ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) PsylInval หมายถึง องค์ประกอบที่ 2 : ความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) Coherence หมายถึง องค์ประกอบที่ 3 : ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) BudBelife หมายถึง องค์ประกอบที่ 4 : ความเชื่อมกับพุทธศาสนา(Connecting to Buddhism)

โดยทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าว เป็นองค์ประกอบของความงอกงามทางจิตวิญญาณ มีน้ำหนักองค์ประกอบของทุกองค์ประกอบ มีค่าเป็นบวก โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (b) ตั้งแต่ 0.961 ถึง 0.682 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัวองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบ PsylInva คือความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด เท่ากับ 0.961 แสดงว่า องค์ประกอบ PsylInva เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความงอกงามทางจิตวิญญาณ รองลงมา เป็นองค์ประกอบ LifeUnd คือความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.955 ลำดับต่อไปองค์ประกอบ Coherence คือความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.815 และสุดท้าย องค์ประกอบ BudBelife คือความเชื่อมกับพระพุทธศาสนา (Connecting to People and Environment) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดเท่ากับ 0.682

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบตามโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตวิญญาณ โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก พิจารณาจากค่า $Chi-square = 69.36$, $df = 56$, $\chi^2/df = 1.238$, $GFI = .981$, $AGFI = .959$, $RMR = 0.011$, $RMSEA = 0.022$, $p-value = .010827$ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และพบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) รายองค์ประกอบในแต่ละตัวบ่งชี้ พบว่าองค์ประกอบที่ 1 : LifeUnd คือความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวบ่งชี้ที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ Indep คือความเป็นอิสระจากการผูกมัดทางโลก ค่าน้ำหนัก 0.740 รองลงมา ได้แก่ Sgper คือการรับรู้การเติบโตฝ่ายวิญญาณ ค่าน้ำหนัก 0.700 รองลงมา Wisdom คืออยู่อย่างมีปัญญา มีค่าน้ำหนัก 0.696 และ Rview คือเป้าหมายในการดำเนินชีวิต ค่าน้ำหนัก 0.537 ลำดับสุดท้าย Lgoal คือมุมมองที่ถูกต้องเกี่ยวกับชีวิต ค่าน้ำหนัก

0.406 องค์ประกอบที่ 2 : PsyInval คือความคงกระพันทางจิตใจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวบ่งชี้ที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ Focus คือเน้นพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งองงาม ค่าน้ำหนัก 0.674 รองลงมา Mindful คือการดำรงชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ ค่าน้ำหนัก 0.668 และ PsyStr คือความแข็งแกร่งทางจิตใจ ค่าน้ำหนัก 0.661 ลำดับสุดท้าย Respect คือการมองสิ่งต่างๆรอบตัวด้วยความเคารพและความเข้าใจ ค่าน้ำหนัก 0.458 องค์ประกอบที่ 3 : Coherence คือความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวบ่งชี้ที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ Optimism คือมีโลกทัศน์เชิงบวกต่อสังคมและผู้คน ค่าน้ำหนัก 0.731 รองลงมา Support คือมีพฤติกรรมเกื้อกูลต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ค่าน้ำหนัก 0.660 และลำดับสุดท้าย SensIntconn คือการเชื่อมโยงถึงสิ่งรอบตัว ค่าน้ำหนัก 0.657 และองค์ประกอบที่ 4 : คือความเชื่อมกับพุทธศาสนา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวบ่งชี้ที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ LiftingUp คือการยกระดับคุณภาพจิตโดยใช้พระพุทธรูป ค่าน้ำหนัก 0.766 รองลงมา Protect คือการเชื่อว่าชีวิตได้รับการป้องกันคุ้มครองจากพระรัตนตรัย ค่าน้ำหนัก 0.609 และลำดับสุดท้าย Buddhism คือพระพุทธรูปเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ค่าน้ำหนัก 0.560 ดังแสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 2 และภาพที่ 1

	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ				
	น้ำหนัก องค์ประกอบ (b)	ค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน (SE)	น้ำหนัก องค์ประกอบ มาตรฐาน (β)	t-value	สัมประสิทธิ์การ พยากรณ์ (R^2)
LifeUnd	0.955	0.087	0.131	10.919	0.869
PsyInval	0.961	0.068	0.070	14.170	0.930
Coherence	0.815	0.066	0.293	12.394	0.707
BudBelife	0.682	0.073	0.433	9.278	0.567
Rview	0.320	-	0.537	-	0.289
Lgoal	0.215	0.030	0.406	7.079	0.165
Sgper	0.458	0.045	0.700	10.174	0.491
Indep	0.475	0.047	0.740	10.185	0.548
Wisdom	0.413	0.041	0.696	15.468	0.485
PsyStr	0.400	-	0.661	-	0.437
Mindful	0.424	0.035	0.668	12.186	0.446
Respect	0.321	0.037	0.458	8.751	0.210
Focus	0.401	0.033	0.674	12.077	0.454
SensIntconn	0.390	-	0.657	-	0.431
Support	0.471	0.041	0.660	11.435	0.435

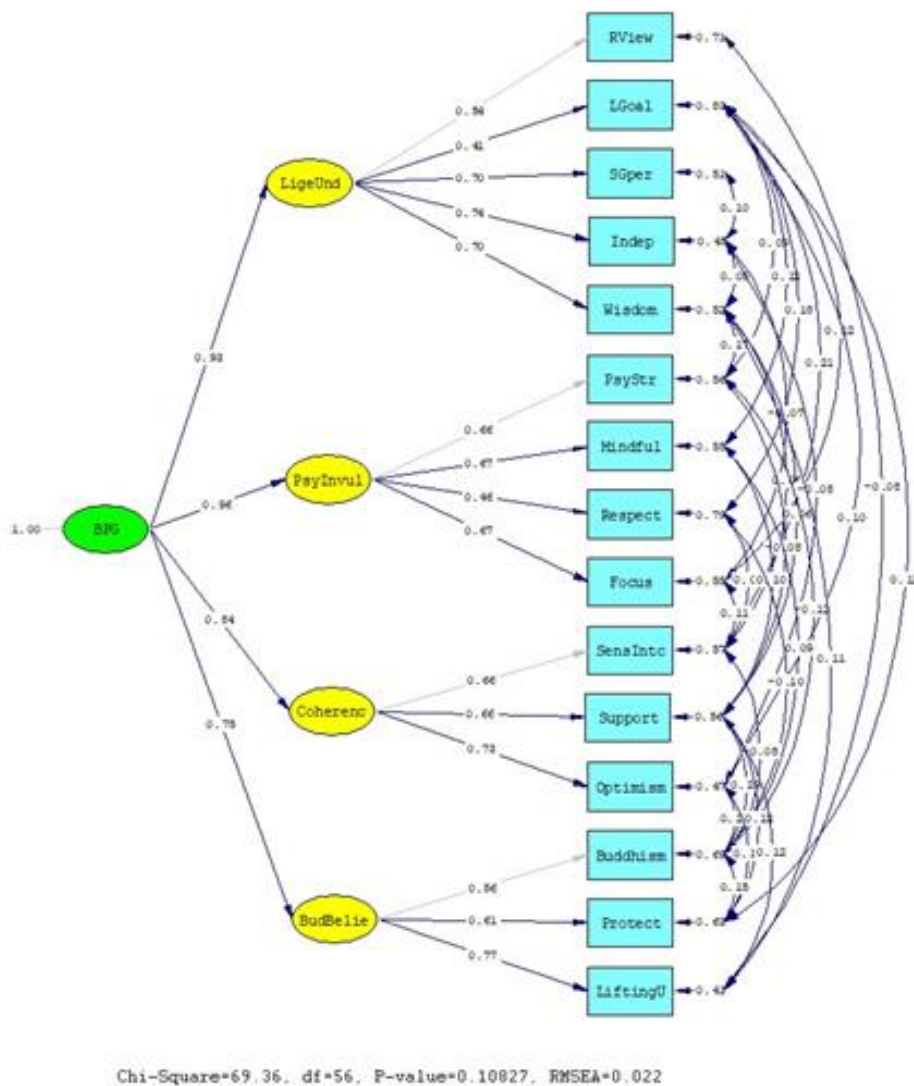

	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ				
	น้ำหนัก องค์ประกอบ (b)	ค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน (SE)	น้ำหนัก องค์ประกอบ มาตรฐาน (β)	t-value	สัมประสิทธิ์การ พยากรณ์ (R ²)
Optimism	0.451	0.038	0.731	11.978	0.535
Buddhism	0.580	-	0.560	-	0.313
Protect	0.531	0.050	0.609	10.572	0.317
LiftingUp	0.565	0.062	0.766	9.137	0.588

χ^2 -square = 69.36, df = 56, χ^2/df = 1.238, GFI = .981, $AGFI$ = .959,

RMR = 0.011, $RMSEA$ = 0.022, p -value = .010827

ตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ความเที่ยงของตัวบ่งชี้
และสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบของโมเดลเชิงยืนยันอันดับสอง
ความงอกงามทางจิตวิญญาณ

ภาพที่ 1

ภาพการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง โมเดลความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ อภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ (Buddhist Spiritual Growth) หมายถึง ภาวะทางจิตใจสงบสุข ไม่เครียดไม่กังวลใจจนเกินไป เป็นการยกระดับจิตจากความเป็นสัตว์ สัตว์ในที่นี่ หมายถึงคนที่มีจิตข้องในอารมณ์ต่าง ๆ การพัฒนาจิตงอกงามเป็นการยกจิตจากความเป็นสัตว์ให้เป็นมนุษย์ที่มีใจสูงขึ้น หรือเป็นคนที่พร้อมด้วยศีลธรรมและคุณธรรม ที่เป็นกระแสนะริยะบุคคล ยึดพระพุทธศาสนาเป็นแกน อบรมขัดเกลาตัวเอง ปลอ่ยวางโลก ความรู้สึกสบาย โปร่งโล่ง สงบ ตัดจากอาสวะกิเลส นิเวรณ์ มาวุ่นวาย ละเอียดประณีต ลึกซึ้ง อันเข้าใจในอริยสัจ 4 เข้าใจในสังขธรรมในความเป็นไปในชีวิต และเดินทางตาม

อริยมรรค และก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคความทุกข์จนทำให้ใจพร้อมรับสภาพความจริงของชีวิตได้โดยไม่สงสัยในตัวเอง และความเข้าใจในศักยภาพตน มองตัวเองด้วยความไว้วางใจ และพบความหมายของชีวิตสูงสุดของบุคคลนั้น ๆ โดยข้ามขีดจำกัดของตนเอง มีความสัมพันธ์เชิงธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยความรู้ทางศาสนา จนเกิดความปิติ รู้แจ้ง ยินดีกับสิ่งที่ได้มา เห็นคุณค่าของชีวิต สอดคล้องกับ สมรรถนะ ท่องทรัพย์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ประสบการณ์ความงอกงามหลังการเข้ากลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของนิสิตนักศึกษาที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง พบว่า ประเด็นหลัก ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงภายในตนที่เกิดความงอกงามภายในจิตใจ ได้แก่ 1. มีการยอมรับตนเอง 2. มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ได้รู้จักเข้าใจ และสนิทกันมากขึ้น 3. มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนในครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าและมีมุมมองเปิดกว้างเข้าใจสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น 4. มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้างเปิดกว้างมุมมองที่จะยอมรับและเข้าใจผู้อื่นอย่างที่เป็นมากขึ้น 5. เกิดแรงบันดาลใจที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาดตนเอง และมีพลังใจเพิ่มขึ้นจากเรื่องราวประสบการณ์ภายในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา 6. มีมุมมองเชิงสร้างสรรค์ต่ออุปสรรค ตระหนักว่าอุปสรรคนั้น ไม่ยากเกินกว่าฝ่าฟันไปได้ ทั้งยังทำให้ตนเติบโตเข้มแข็งขึ้น 7. ร่องรอยจากการหย่าร้างในครอบครัว กล่าวคือ เป็นความงอกงามในประสบการณ์การมาจากครอบครัวหย่าร้างในแง่มุมต่าง ๆ ที่ทำให้ตนเป็นเช่นทุกวันนี้ 8. มีสติรู้เท่าทัน 9. มีความรู้สึกสุขสงบ 10. มีความรู้สึกสอดคล้องกลมกลืนในตน และสุดท้าย 11. มีความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต ตระหนักถึงความไม่แน่นอนของชีวิตมากขึ้น

และพบว่า ตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยทั้ง 4 องค์ประกอบ มีตัวบ่งชี้รวมทั้งสิ้น 15 ตัวบ่งชี้ รายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 : LifeUnd หมายถึง ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต (2) มีมุมมองที่ถูกต้องเกี่ยวกับชีวิต (3) การรับรู้การเติบโตฝ่ายวิญญาณ (4) เป็นอิสระจากการผูกมัดทางโลก (5) อยู่อย่างมีปัญญา

องค์ประกอบที่ 2 : PsyInval หมายถึง ความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ความแข็งแกร่งทางจิตใจ (2) ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ (3) มองสิ่งต่างๆ รอบตัวด้วยความเคารพและความเข้าใจ (4) เน้นการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งงอกงาม

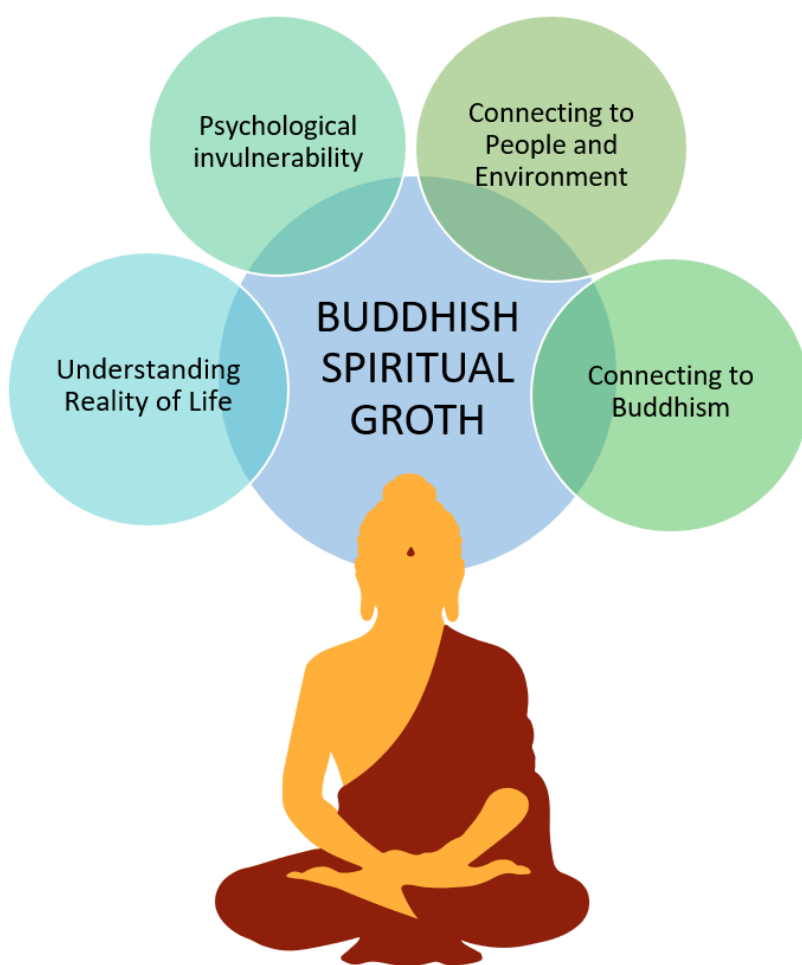
องค์ประกอบที่ 3 : Coherence หมายถึง ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) สามารถเชื่อมโยงถึงสิ่งรอบตัว (2) มีพฤติกรรมเกื้อกูลต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (3) มีโลกทัศน์เชิงบวกต่อสังคมและผู้คน

และองค์ประกอบที่ 4 : BudBelife หมายถึง ความเชื่อมกับพุทธศาสนา (Connecting to Buddhism) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (2) มีความเชื่อว่าชีวิตได้รับการปกป้องคุ้มครองจากพระรัตนตรัย (3) ยกระดับคุณภาพจิตโดยใช้พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ อากาศ เปரியนิม ได้ทวิจยเรื่อง การพัฒนามาตรวัดความผาสุกทางจิต เพื่อพัฒนามาตรวัดความผาสุกทางจิตฉบับภาษาไทย พบว่า 1) มาตรวัดความผาสุกทางจิตแบบพหุมิติฉบับภาษาไทยที่พัฒนามีจำนวน 84 ข้อ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ (1) อิสระแห่งตน (2) ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (3) ความงอกงามส่วนบุคคล (4) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (5) การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต และ (6) การยอมรับตนเอง

องค์ความรู้การวิจัย

การพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ เป็นการศึกษาและพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ พบว่าความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก โดยทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าว ประกอบด้วย 15 ตัวบ่งชี้ รายละเอียดองค์ประกอบหลักดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 : ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) องค์ประกอบที่ 2 : ความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) องค์ประกอบที่ 3 : ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) และองค์ประกอบที่ 4 : ความเชื่อมกับพระพุทธศาสนา (Connecting to Buddhism) สามารถสรุปเป็นแผนภาพโมเดลได้ดังนี้

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ความรู้ BUDDHISH SPIRITUAL GROTH

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากการวิเคราะห์ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธในครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ 15 ตัวบ่งชี้ ตามแนวคิดและทฤษฎีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถนำมาวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความตรงของตัวบ่งชี้หรือเครื่องมือวัดกับบุคคลทั่วไปแล้ว ทำให้ผู้สนใจสามารถศึกษา และนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. กระบวนการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธครั้งนี้ เป็นวิธีการหนึ่งเท่านั้น ยังมีวิธีการอื่น ๆ อีก เช่น การใช้เทคนิคเดลฟาย การสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุปมาใช้ในการพัฒนาในระยะแรก อีกทั้งน่าจะมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธที่ได้จากวิธีพัฒนาที่ต่างกัน เช่น การทดสอบโมเดลเชิงแข่งขันเพื่อหาโมเดลที่ดีที่สุด ที่ใช้ในการวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธต่อไป

2. ในเรื่องของความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีก เช่น ควรมีการศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งอาจจะประกอบด้วยหลายปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งจะช่วยให้มีการพัฒนาความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธเพิ่มขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

ทวีศักดิ์ กันโยไช. (2550). **คุณและโทษของการมีและการขาดคุณธรรม จริยธรรม.**

แหล่งที่มา: <http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/reli/16.htm> สืบค้นเมื่อ 3 ก.ย. 2563.

ผกากาญจน์ กุณพันธ์. (2551). **บทเรียนออนไลน์พระพุทธศาสนา : พระพุทธศาสนาเป็น**

ศาสตร์แห่งการศึกษา. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/buddhismsubjectm6> สืบค้นเมื่อ 3 ก.ย. 2563.

ลิขิต อีระเวคิน. (2549). **สังคมต้องมีจิตวิญญาณ.** แหล่งที่มา:

<https://mgronline.com/daily/detail/9490000083643> สืบค้นเมื่อ 5 พ.ย. 2563.

วรัญญา ถวัลย์กิจดำรง. (2559). **การเติบโตทางจิตวิญญาณภายหลังเหตุการณ์สะเทือน**

ขวัญในผู้รอดชีวิตจากโรคมะเร็งระบบโลหิตวิทยา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมรักษ์ ทองทรัพย์. (2553). ประสบการณ์ความงอกงามหลังการเข้ากลุ่มการปรึกษาเชิง

จิตวิทยาของนิสิตนักศึกษาที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภากร เปี้ยนนีม. (2563). พัฒนามาตรวัดความผาสุกทางจิต. วิทยานิพนธ์ดุขฎฐินิพนธ์

สาขาวิชาการวัดและเทคโนโลยีทางวิทยาการปัญญา วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา.
มหาวิทยาลัยบูรพา.

Creswell, J., & Plano Clark, V. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*.
Thousand Oaks. CA: Sage.

ท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์*

ATTITUDES TOWARD DEATH OF TERMINAL ILLNESS BUDDHIST

PRIESTS IN PRIEST HOSPITAL

มยุรา ระดาเขต, ประยูร สุยะใจ และ พระมหาเฟื่อน กิตติโสภโณ

Mayura RadaKhet, Prayoon Suyajai and Phramaha Phuen Kittisophano

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: tweetyzaza2008@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ 2) แนวทางปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่พระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ จำนวน 5 รูป และพยาบาลผู้ดูแล 3 ท่าน การสัมภาษณ์ครั้งนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐาน โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นกันเองไม่เป็นทางการ ตามประเด็นคำถามที่เตรียมในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ไม่กำหนดลำดับคำถาม เพื่อให้ได้คำตอบครอบคลุมทุกประเด็น การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความคิด อาทิ ความคิดเกี่ยวกับกระบวนการรักษาไม่ต้องการเข้ากระบวนการการรักษาที่ยุ่งวุ่นวาย ความคิดเกี่ยวกับวาระสุดท้ายของชีวิตคือความตาย ความคิดที่ยอมรับสภาวะของโรค ความคิดเกี่ยวกับสถานที่มรณภาพต้องการมรณภาพในพื้นที่ที่เงียบสงบ เช่น กุฏิส่วนตัว ด้านความรู้สึก อาทิ ความไม่หวาดกลัวต่อความตาย ความสามารถอดทนต่อความเจ็บปวดโดยร้องขอ ความไม่หวาดวิตกหวั่นไหวหงุดหงิด ด้านพฤติกรรม อาทิ พฤติกรรมที่นิ่ง พุดคุยน้อย ไม่ค่อยสร้างสัมพันธ์ภาพ พุดคุยเสียงดังและอาจมีพฤติกรรมหงุดหงิดจากความเจ็บปวด ต้องการกลับวัด นอกจากนี้ แนวทางปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านกาย อาทิ การบรรเทาความเจ็บปวดทางกาย สอบถามความต้องการ การดูแลความสะอาด ด้านจิตใจ อาทิ การสร้างสัมพันธ์ภาพ การประเมณจิตใจ การดูแลจัดการความวิตกกังวล และด้านสังคม อาทิ การส่งเสริมบทบาทหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ การประสานงานกับเจ้าอาวาส ลูกศิษย์ และคนใกล้ชิด

* Received November 15, 2022; Revised January 25, 2023; Accepted March 3, 2023

คำสำคัญ: ท่าทีต่อความตาย; พระสงฆ์; ผู้ป่วยระยะสุดท้าย

ABSTRACT

The objectives of the study about the attitudes toward death of terminal illness Buddhist priests in priest hospital were 1) to study attitudes towards death of terminal illness Buddhist priests in priest hospital; 2) to present the practical guidelines for the care of terminal illness Buddhist priests in priest hospitals.

The study was qualitative research, collecting data from the interview with the key informants who were 5 terminal illness Buddhist priests in the priest hospital and 3 nursing caregivers. The interview method was informally interview for the comfortable conversation, according to the questions prepared in accordance with the objectives of the research. Without specifying which question to ask before or after until the answer covers all issues analyze data by content analysis. The research findings were the attitudes toward death of terminal illness Buddhist priests in priest hospital in 3 aspects: thinking, for example, thinking about the medical care that not wanting to go through the chaotic treatment process, in the end of life must go to the crematorium as before, accepting the condition of the disease, when the final moments of death want to be own private cubicle quietly. In aspect of feelings, for example, he was not afraid of death, although he was in pain and never asked, he did not have anxiety and frustration. And in aspect of behavior, for example, be silently, talks very little, he rarely has a relationship, may be frustrated and loud noises with pain, and want to stay at the temple. And the practical guidelines in 3 aspects: physical, such as finding relief methods, asking needs, taking care of cleanliness, mentally, such as building relationships. , assess the mind, manage anxiety and social, such as promoting the important roles of the Buddhist priests, coordinating the abbot, disciples, matters of close people.

Keywords: Attitude towards death; Buddhist priests; Terminal illness

บทนำ

“ความตาย” ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในทุกสิ่งมีชีวิตซึ่งเมื่อถึงกำหนดก็ย่อมเป็นไปไม่พ้นแก่ความแก่ ความเจ็บ และความตายไปได้ แต่ด้วยกิเลสที่สั่งสมมาย่อมทำให้เกิดความหวาดกลัว และยากที่จะยอมรับถึงความไม่เที่ยงแท้แห่งสังขารโดยเฉพาะปุถุชนคนธรรมดาไม่ว่าจะเกิดในเชื้อชาติหรือศาสนาใด ๆ ความตายคือสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวและไม่เป็นที่พึงปรารถนาแก่ทุกคน และก่อให้เกิดความทุกข์ที่แตกต่างระดับกัน โดย

ความตายในทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์นั้นความหมายได้ว่าเป็นการสิ้นสุดของการมีชีวิต คือ สภาพร่างกายหยุดการทำงาน ไม่มีการตอบสนองใด ๆ เป็นการสิ้นสุดการทำหน้าที่ทางการแพทย์ ถือว่าบุคคลเสียชีวิตแล้วโดยวัดจากคลื่นสมอง แม้ว่าจะมีการหายใจหรือหัวใจยังเต้นอยู่ แต่มีนักวิทยาศาสตร์ที่พยายามอธิบายในประเด็นที่ซับซ้อนกว่านั้น เซอร์วินนูแลนด์ (Sherwin Nuland) ได้ตั้งประเด็นว่า สาเหตุของความตายเกิดขึ้นจากการตายของเซลล์เดิมที่นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่า ผู้ป่วยจะไม่สามารถฟื้นขึ้นมาได้อีกครั้งถ้าหากว่าเนื้อเยื่อสมอง และเนื้อเยื่อหัวใจเสียหายอย่างหนักอันเนื่องมาจากการขาดออกซิเจนประมาณ 4 - 5 นาที และยังไม่ได้รับการกู้ชีวิตคืนในช่วงเวลานั้น หรือทำให้หัวใจเต้นอีกครั้งในช่วงเวลาถัดมาเล็กน้อย

ความตายเป็นความจริงที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญ ซึ่งมนุษย์แต่ละคนมีความรู้สึกความเข้าใจ และแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อความตายนั้น ๆ แตกต่างกันไป บางคนมีทัศนคติทางลบต่อความตาย จึงหลีกเลี่ยงปฏิเสธการไปร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความตาย บางคนมีทัศนคติทางบวกต่อความตาย คือ รู้ เข้าใจ ชีวิต ดังนั้น การเตรียมตัวเผชิญและทำที่ต่อความตายจึงมีความสำคัญ พุทธศาสนาได้กล่าวถึงท่าทีของบุคคลต่อความตายหลายมิติ

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าท่าทีการปฏิบัติของมนุษย์ต่อเรื่องความตายแสดงให้เห็นถึงความงอกงามแห่งจิตใจมนุษย์ที่ต่างกัน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 มนุษย์ปุถุชนทั่วไปยังไม่ได้ได้รับการศึกษาถึงธรรมชาติของชีวิตและความตาย จะระลึกถึงความตายด้วยความหวาดหวั่นพร่ำก่นแล้ว เศร้าหดหู่ท้อแท้ ระย้อยท้อถอย ชั้นที่ 2 อริยสาวก ผู้มีการศึกษา ระลึกถึงความตายเป็นอนุสติสำหรับเตือนใจไม่ให้ประมาทจะเร่งชวนชวนปฏิบัติประกอบหน้าที่คุณงามความดีชีวิตนี้มีประโยชน์ มีคุณค่า ชั้นที่ 3 ผู้รู้เท่าทันความตายซึ่งมีคติเนื่องอยู่ในธรรมดาจะได้อะไรชีวิตที่ปราศจากความทุกข์ไม่ถูกบีบคั้นความรู้สึกหวาดหวั่น พร่ำก่นต่อความพลัดพราก มีใจปลอดโปร่งสบายและเป็นอยู่ด้วยปัญญาที่กระทำการไปตามเหตุผลด้วยความรู้เท่าทันเหตุปัจจัย มีจิตใจตั้งมั่นผ่องใส นึกถึง หรือเกาะเกี่ยวอยู่กับสิ่งที่ดี

จาก เรื่องพระพุทฺธคัตตติสสเถระ พระเถระกายเน่า พระติสสเถระ ป่วยเป็นโรคชนิดหนึ่งมีตุ่มพุพองทั่วร่างกายเป็นที่น่ารังเกียจต่อหมู่สงฆ์ด้วยกันผ้าจีวรเลอะไปด้วยน้ำเหลือง เหตุนี้ท่านจึงได้ชื่อว่า "พระพุทฺธคัตตติสสเถระ" (พระติสสเถระผู้มีกายเน่า) เมื่อพระศาสดาตรวจดูด้วยพระญาณพิเศษของพระองค์พระเถระรูปนี้ก็ได้อาปรากฎอยู่ในชานนั้นพระศาสดาทรงเห็นศักยภาพที่จะบรรลุเป็นพระอรหันต์ของพระเถระจึงทรงดำริว่า "ภิกษุนี้... ถูกทอดทิ้งแล้ว เว้นเราเสียก็ไม่มีที่พึ่งอื่น" ดังนั้นพระองค์จึงเสด็จไปหาพระเถระที่กำลังนอนป่วยไม่มีใครเหลียวแล พระองค์ทรงตม่น้ำ เช็ดน้ำเหลือง ล้างแผลของพระเถระด้วยพระองค์เองโดยไม่รังเกียจ ขณะที่ทรงอาบน้ำให้พระเถระอยู่นั้น ทรงรับสั่งให้ภิกษุช่วยกันนำสบงและจีวรของพระเถระไปซักตากหลังจากอาบน้ำเสร็จก็นำสบงจีวรมาเปลี่ยนให้ใหม่ เมื่อพระเถระมีร่างกายสดชื่นก็มีอารมณ์เป็นหนึ่งเดียวพระศาสดาไปประทับยืนอยู่เหนือหัวเตียงของพระเถระแล้วแสดงธรรมเทศนาเมื่อพระศาสดาเทศนาจบลง พระติสสเถระก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์และนิพพานในเวลาต่อมาจากอรรถกถา คาถาธรรมบท จิตตวรรคที่ 3

โรงพยาบาลสงฆ์ เป็นโรงพยาบาลแห่งเดียวในประเทศไทย ที่รัฐได้สร้างขึ้นเพื่อให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ภิกษุสามเณรอาพาธทั่วประเทศเป็นการเฉพาะ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรซึ่งมีวัตรปฏิบัติ

แตกต่างกับคฤหัสถ์ เนื่องจากพระสงฆ์ต้องประพฤติตามหลักพระธรรมวินัย ผู้ศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ได้พบจากประสบการณ์ของพระสงฆ์ที่มีท่าทีการปฏิบัติต่อความตายแตกต่างกัน พบว่า ท่าทีของพระสงฆ์ ที่แสดงออกต่อความตายโดยบางรายมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต ส่วนบางรายก็คิดว่ายังไม่พร้อมที่จะเผชิญความตาย และไม่ยอมรับกับความตาย ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา มุ่งให้รู้ตามความเป็นจริง โดยถือความตายเป็นเครื่องเตือนสติให้เร่งทำกิจหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท มีพุทธพจน์ที่เตือนให้ระลึกถึงความตาย และการปฏิบัติต่อความตายมากแห่ง

ดังเช่น วันหนึ่งพระองค์ตรัสถามพระอานนท์ว่า อานนท์ เธอนึกถึงความตายวันละกี่ครั้ง พระอานนท์กราบทูลตอบว่า นึกถึงความตายวันละเจ็ดครั้งพระเจ้าข้า พระองค์ตรัสว่า ยังห่างมากอานนท์ ตถาคตนึกถึงความตายทุกลมหายใจเข้าออก...แม้แต่พระพุทธเจ้ายังเฝ้าคิดถึงความตาย เพราะผู้ที่คิดถึงความตาย รู้ตัวว่าจะตายแล้วย่อมไม่สั่งสมความชั่ว คอยปลีกตัวออกจากความชั่ว และมีอารมณ์ไม่หวั่นไหวในเมื่อความตายมาถึงแล้ว เพราะคิดอยู่ รู้อยู่เสมอแล้วว่าเราต้องตายแน่นอน ขอให้ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย โปรดคอยอยู่ด้วยความไม่ประมาทเกิดจากพระไตรปิฎก เล่มที่ 23 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 15 อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัฐก-นวกนิบาต

หนึ่งในวิสัยทัศน์ของโรงพยาบาลสงฆ์ คือ มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ ภายใต้หลักพระธรรมวินัย และมีการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่เอื้อต่อพระธรรมวินัยของพระภิกษุอย่างเป็นระบบ ซึ่งพยาบาลวิชาชีพให้การพยาบาลตามแนวปฏิบัติมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยแบบประคับประคอง ซึ่งต้องใช้ทักษะสื่อสาร และเข้าใจความต้องการของผู้ป่วย รวมทั้งสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ของผู้ป่วยก่อนเสียชีวิต ดังนั้นปรากฏการณ์ของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายแสดงท่าทีต่อความตายแตกต่างกันเป็นอย่างไร จะมาซึ่งความเข้าใจและองค์ความรู้ท่าทีต่อความตาย โดยงานวิจัยนี้ ศึกษาเรื่องท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ ด้วยการสัมภาษณ์พระสงฆ์อาสา เพื่อเข้าใจ และนำไปสู่การสร้างแนวปฏิบัติทางการพยาบาลในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้าย และนำผลที่ได้ไปประยุกต์ปรับใช้ในองค์การ ใช้ในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาองค์การให้ประสบผลสำเร็จทั้งในด้านผลผลิต และการพัฒนาบุคลากรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ 1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายจำนวน 5 รูป และพยาบาลผู้ดูแล 3 ท่าน

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล 1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนข้อมูลเอกสาร การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ 2. ถอดเทปเสียงจากการสัมภาษณ์เป็นตัวหนังสือ แล้วนำคำสำคัญ (keyword) มาเรียบเรียงตามประเด็นที่ศึกษา 3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปความตามประเด็นสำคัญ 4. นำเสนอข้อมูลในรูปความเรียงตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ ประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความคิด พบว่า พระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายมีความคิด ท่าทีต่อความตาย คือ มีความคิดเกี่ยวกับกระบวนการรักษาพยาบาลโดยไม่ต้องการเข้ารับการรักษาพยาบาลที่มีกระบวนการรักษาที่วุ่นวาย มีความเตรียมพร้อมต่อความตายอีกทั้งมีความคิดความเข้าใจว่าความตายเป็นปกติ สุดท้ายแล้วชีวิตไม่พ้นความตาย เข้าใจว่าความเจ็บป่วยเป็นเรื่องธรรมดายอมรับในโรคและความเจ็บป่วยที่เป็นอยู่ มีความคิดความต้องการที่จะคลี่คลายปมลึกในจิตใจ ที่เป็นความคิดติดค้างในใจซึ่งเกิดจากประสบการณ์เรื่องราวในอดีต และมีความคิดเกี่ยวกับสถานที่มรณภาพมีความต้องการอยู่ในสถานที่สงบส่วนตัวในวาระสุดท้ายของชีวิต เช่น ภูมิลำเนาที่วัด เป็นต้น

1.2 ด้านพฤติกรรม พบว่า พระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายมีพฤติกรรม ท่าทีต่อความตาย ดังนี้ มีพฤติกรรมและการแสดงออกที่สงบนิ่ง มีความต้องการอยู่อย่างสงบ ไม่ต้องการความวุ่นวายหรือทำสิ่งที่วุ่นวายมีพฤติกรรมที่การยอมรับความเจ็บป่วยและความตาย โดยปฏิเสธการรักษาที่ไม่เกิดประโยชน์เพียงเพื่อยืดการตาย มีพฤติกรรมที่ปฏิเสธเครื่องกู่ชีพที่ได้รับความทุกข์ทรมาน เช่น การเจาะคอใส่ท่อช่วยหายใจ เป็นต้น ในวาระสุดท้ายของชีวิตมีความต้องการพบลูกหลานและคนในครอบครัว

2. แนวทางปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

แนวทางปฏิบัติในการดูแล ด้านกาย พบว่า อันดับแรก การประเมินอาการความเจ็บป่วย อาทิ อาการปวด ความเหนื่อย เป็นต้น เพื่อประเมินอาการและวิธีการรักษาเพื่อบรรเทาอาการปวดดังกล่าว หากจำเป็นต้องจ่ายยา ต้องรายงานแพทย์เพื่อช่วยบรรเทาอาการ อย่างไรก็ตาม ยาบางประเภทมีผลข้างเคียง อาทิ มอร์ฟีนมีผลข้างเคียงส่งผลให้ท้องผูก เกิดความง่วง เป็นต้น ต้องแจ้งผู้ป่วยและถามความประสงค์ของผู้ป่วยในการรับยาในการรักษา ซึ่งพระสงฆ์บางรูปท่านไม่ประสงค์รับมอร์ฟีน เพราะทำให้เกิดความง่วง ส่งผลให้ไม่สามารถรับรู้ได้เต็มที่ ดังนั้น ในการรักษาเยียวยาจึงต้องหาวิธีอื่น อาทิ การเสนอแนวทางการทำสมาธิ เป็นต้น อันดับที่สอง การประเมินความต้องการของพระสงฆ์ ว่ามีความต้องการให้ช่วยเหลือในด้านใดบ้าง อาทิ ด้านการดูแลทำความสะอาดร่างกาย ซึ่งพระสงฆ์บางรูปอาภาสติดเตียง ไม่สามารถขยับถ่ายได้ ตามปกติ ต้องใส่ผ้าอ้อมผู้ใหญ่ จึงต้องสอบถามก่อนว่าสะดวกใส่ผ้าอ้อมผู้ใหญ่หรือไม่ เป็นต้น จึงเป็นการประเมินความต้องการในการดูแลรักษาเรื่องความสุขสบาย และอันดับที่สาม การประเมินความสามารถในการ

ช่วยเหลือตนเองเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน ของพระสงฆ์ผู้ป่วยว่าสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากน้อยเพียงใด อาทิ กรณีที่พระสงฆ์ช่วยเหลือตนเองได้น้อย หรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น ไม่รู้สึกตัว ไม่สามารถสื่อสารได้ หรือไม่สามารถรับรู้ได้ เป็นต้น ต้องได้รับการดูแลและรักษาพยาบาลอย่างเหมาะสม

แนวทางปฏิบัติในการดูแล ด้านจิตใจ พบว่า สิ่งสำคัญคือการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ให้การรักษาพยาบาลและผู้รับการรักษาพยาบาล เพื่อให้เกิดความเชื่อใจ ไว้วางใจ และเข้าถึงจิตใจของพระสงฆ์ที่ป่วยในระยะสุดท้าย นอกจากนี้ มีการประเมินด้านจิตใจของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้าย เกี่ยวกับความพร้อมในการยอมรับกับความตาย เช่น พระสงฆ์บางรูปพรุชาน้อย พระสงฆ์บางรูปพรุชามากและมีมรณานุสติ จึงมีท่าทีในการยอมรับกับความตาย ไม่รู้สึกเครียด ได้ดีกว่าพระสงฆ์พรุชาน้อย เป็นต้น ดังนั้น จึงต้องมีการดูแลจัดการเพื่อช่วยลดความวิตกกังวลของพระสงฆ์ ทั้งการสนับสนุน เช่น การจัดมุนั่งสมาธิ มุมไหว้พระ มุมทำวัตร เพื่อช่วยให้เกิดความผ่อนคลายความวิตกกังวล อย่างไรก็ตาม หากพระสงฆ์มีความวิตกกังวลมาก มีความจำเป็นต้องพบนักจิตวิทยาเพื่อช่วยให้คำปรึกษา พูดคุย ให้จิตใจสงบลง ซึ่งส่วนใหญ่พบในพระสงฆ์ที่บวชใหม่หรือพรุชาน้อย สำหรับพระสงฆ์ที่บวชมานานหรือพรุชามากมีมรณานุสติ จะสามารถจัดการกับความวิตกกังวลและไม่กลัวความตาย แต่จะพบปัญหาด้านจิตใจจากการที่เข้าพักรักษาพยาบาล โดยเฉพาะในช่วงโควิด ที่งดการเข้าเยี่ยมผู้ป่วย ส่งผลให้พระสงฆ์เกิดความวิตกกังวล ต้องการให้ญาติเข้าเยี่ยมเป็นกำลังใจ หรืออยากให้คนใกล้ชิด ลูกศิษย์ที่ไว้วางใจ มาอยู่ด้วยในระยะท้ายของชีวิต ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จะดำเนินการประสานกับญาติหรือผู้ดูแลเพื่อเข้าเยี่ยม โดยจำกัดจำนวนผู้เข้าเยี่ยม เช่น ผู้เข้าเยี่ยมได้วันละ 1 คน ระยะเวลาในการเข้าเยี่ยม 5 - 10 นาที และเว้นระยะห่างตามมาตรการ เป็นต้น และความสำคัญของการสร้างสัมพันธ์ภาพ จะส่งผลให้พระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้าย เปิดใจเล่าเรื่องในใจถึงสิ่งที่ต้องการทำก่อนมรณภาพ เช่น ต้องการพบญาติคนไหน ต้องการทำอะไรก่อนมรณภาพ เป็นต้น เพื่อสามารถช่วยสนับสนุนความต้องการของพระสงฆ์เท่าที่สามารถทำได้

แนวทางปฏิบัติในการดูแล ด้านสังคม พบว่า พระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายจะรู้สึกสูญเสียบทบาทหน้าที่ที่สำคัญเมื่อท่านป่วยระยะสุดท้าย คือหน้าที่ของการเป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา คุณค่าในตัวเองหรือบทบาททางสังคมก็ลดลง สำหรับพระสงฆ์ที่ยังสามารถพูดคุยและรู้สึกตัว แคมีอาการอ่อนเพลีย จะได้รับการส่งเสริมด้านสังคม เช่น พยาบาลจะชวนพูดคุยเพื่อให้ท่านช่วยสอนธรรมะ เป็นการให้ได้ทำบทบาทผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ โรงพยาบาลมีกิจกรรมการจัดทำบุญ หากพระสงฆ์ท่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ จะนิมนต์ท่านไปรับกิจในโรงพยาบาล ให้ท่านสวดมนต์บทสั้น เพื่อส่งเสริมด้านสังคมแก่พระสงฆ์ สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัดที่ท่านอาศัยอยู่ จะดำเนินการประสานงานกับท่านเจ้าอาวาส ลูกศิษย์ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจ คือ เรื่องของคนใกล้ชิด การให้การสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อให้ญาติหรือคนในครอบครัวได้เข้าเยี่ยม ดูแล ให้กำลังใจ รวมถึงการเข้าร่วมตัดสินใจในแผนการรักษาพยาบาลร่วมกับทีมแพทย์ และพยาบาล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์

ผลการวิจัยพบว่า ท่าทีต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความคิด ได้แก่ (1) ความคิดเกี่ยวกับกระบวนการรักษาพยาบาล ไม่ต้องการเข้ารับการรักษามีกระบวนการที่ยุ่งวุ่นวาย มีความเตรียมพร้อมต่อความตาย (2) มีความคิดความเข้าใจว่าความตายเป็นปกติ (3) มีความคิดความเข้าใจว่าความเจ็บป่วยเป็นเรื่องธรรมดา ยอมรับความเจ็บป่วยที่เป็นอยู่ (4) เกี่ยวกับการดูแลตนเอง ไม่ต้องการเป็นภาระผู้อื่น ต้องอดทน มีความเกรงใจไม่เรียกร้องสิ่งใด (5) มีความคิดความเข้าใจว่าทุกสิ่งเป็นเพียงสิ่งสมมุติขึ้น (6) มีความคิดที่จะคลี่คลายปมลึกที่ค้างในจิตใจ (7) มีความคิดยอมรับสภาพสภาวะของโรคและความเจ็บป่วยที่เป็น (8) มีความคิดต้องการอยู่ในสถานที่สงบส่วนตัวในวาระสุดท้ายของชีวิต และ 2) ด้านความรู้สึก ได้แก่ (1) ความรู้สึกสงบ ไม่ต้องการความวุ่นวาย (2) ความรู้สึกที่มั่นคงไม่ได้หวาดกลัวต่อความตาย (3) ความรู้สึกยอมรับและอดทนต่อความเจ็บปวด ไม่ต้องการเรียกร้องหรือร้องขอ (4) ความรู้สึกยอมรับต่อความตาย ไม่หวาดวิตกหวั่นไหวหุดหิดใจ ด้านสุดท้าย 3) ด้านพฤติกรรม ได้แก่ (1) มีพฤติกรรมและการแสดงออกที่สงบนิ่ง ต้องการอยู่อย่างสงบ ไม่ต้องการความวุ่นวายหรือทำสิ่งที่วุ่นวาย (2) มีพฤติกรรมการยอมรับความเจ็บป่วยและความตาย โดยปฏิเสธการรักษาที่ไม่เกิดประโยชน์เพียงเพื่อยืดการตาย (3) มีพฤติกรรมที่ปฏิเสธเครื่องกู่ชีพที่ได้รับความทุกข์ทรมาน (4) มีพฤติกรรมต้องการในการใช้ชีวิตในวาระสุดท้ายของชีวิตอยู่ที่บ้านหรือวัด (5) ในวาระสุดท้ายของชีวิตต้องการพบลูกหลานและคนในครอบครัว (6) มีพฤติกรรมที่เก็บตัว พูดน้อย ไม่ค่อยสร้างสัมพันธภาพ และอาจมีความหงุดหงิดที่เกิดจากความเจ็บปวด (7) มีพฤติกรรมยอมรับและพยายามช่วยเหลือตนเองเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันให้ได้มากที่สุด เพื่อลดภาระแพทย์ และพยาบาล

โดยท่าทีต่อความตายประกอบด้วย 3 ด้านข้างต้น สอดคล้องกับ พระครูอรุณจริยานุวัตร (สุเทพ ศรีทอง) ศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมตัวตายตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่ากระบวนการทัศน์ทางพระพุทธศาสนาเห็นว่าชีวิตประกอบด้วยกายกับจิต และมีฐานคิดเรื่องความตายที่ผูกโยงกับการเวียนว่ายตายเกิด ปุณฺณเมื่อตายแล้วจะต้องเกิดอีกวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏ เมื่อตายไปกายแตกสลาย แต่จิตยังคงมีการเวียนมาเกิดเป็นวัฏจักรจนกว่าจะหมดกิเลส วิธีปฏิบัติต่อความตายจึงต้องสั่งสมเรียนรู้ฝึกปฏิบัติด้วยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ด้วยการฝึกหัดขัดเกลากอปรมาจิตใจด้วยการพิจารณามรณานุสติ ผ่านการปฏิบัติอบรมกรรมฐานเพื่ออบรมกาย วาจา และใจ ในการปรับแก้ไขพฤติกรรมทำความดีที่เป็นกุศลกรรม เพื่อเกิดปัญญา รู้แจ้งไม่สงสัยในภพชาติ และไม่ประมาทในชีวิต แนวคิดทางพระพุทธศาสนาจึงสอนให้พิจารณาถึงความตายเพื่อเตือนสติตนเอง ไม่ให้ประมาท และรีบชวนช่วยทำความดีสะสมให้มาก การเตรียมตัวตายตามหลักพระพุทธศาสนาจึงเน้นไปที่การแก้ไขระดับลึกคือมโนกรรมเป็นสำคัญ เป็นการเตรียมตนภายในซึ่งแตกต่างจากกระบวนการทัศน์แบบวิทยาศาสตร์ (Positivism) ที่มุ่งจะเอาชนะโรค และพยายามเอาชนะความตาย แต่กระบวนการทัศน์ทางพระพุทธศาสนา กลับสอนให้มองเห็นความตายว่าเป็นเรื่องธรรมดา ให้ยอมรับความตาย และปรับมุ่งสอนให้ขัดเกลากิจใจเพื่อปรับทัศนะภายในให้เอาชนะสัญชาตญาณตนเอง โดยยอมรับความเป็นจริงของความตายและการดับสลายของชีวิต การเตรียมตัวตายแนวพุทธจึงเน้นที่การเตรียมตน (Self-preparation) แต่ใน

กระบวนการทัศน์แนววิทยาศาสตร์นอกจากจะมุ่งเอาชนะความตายแล้ว ก็ยังมุ่งเน้นไปในเรื่องการเลือกตายอย่างมีศักดิ์ศรี และมุ่งศึกษาการดูแลระยะใกล้ตาย (Palliative Care) และการเตรียมญาติของผู้ป่วยมากกว่าการเตรียมการภายในระดับมโนกรรมอย่างกระบวนการทัศน์ของพระพุทธศาสนา

2. แนวทางปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านกาย ได้แก่ (1) การประเมินอาการความเจ็บป่วย (2) การประเมินความต้องการการให้ความช่วยเหลือในด้าน (3) การประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้การดูแลและรักษาพยาบาลอย่างเหมาะสม และ 2) ด้านจิตใจ สิ่งสำคัญคือการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้การรักษายาบาลและผู้รับการรักษาพยาบาล เพื่อให้เกิดความเชื่อใจ ไว้วางใจ และเข้าถึงจิตใจของพระสงฆ์ที่ป่วยในระยะสุดท้าย ซึ่งการสร้างสัมพันธภาพ จะส่งผลให้พระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายเปิดใจเล่าเรื่องในใจถึงสิ่งที่ต้องการทำก่อนมรณภาพ เพื่อสามารถช่วยสนับสนุนความต้องการของพระสงฆ์เท่าที่สามารถทำได้ ด้านสุดท้าย 3) ด้านสังคม พระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายมีความรู้สึกสูญเสียบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ คือหน้าที่ของการเป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา คุณค่าในตัวเองหรือบทบาททางสังคมก็ลดลง จึงควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ยังสามารถพูดคุยและรู้สึกตัว ได้รับการส่งเสริมด้านสังคม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมการทำบุญของโรงพยาบาล นอกจากนี้ มีการดำเนินการประสานงานกับท่านเจ้าอาวาส ลูกศิษย์ ครอบครัวหรือญาติที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจกับพระสงฆ์ที่ป่วย เพื่อสนับสนุนให้พระสงฆ์ที่ป่วยได้รับกำลังใจ รวมถึงให้ครอบครัวหรือญาติมีการเข้าร่วมตัดสินใจในแผนการรักษาพยาบาลร่วมกับทีมแพทย์และพยาบาล

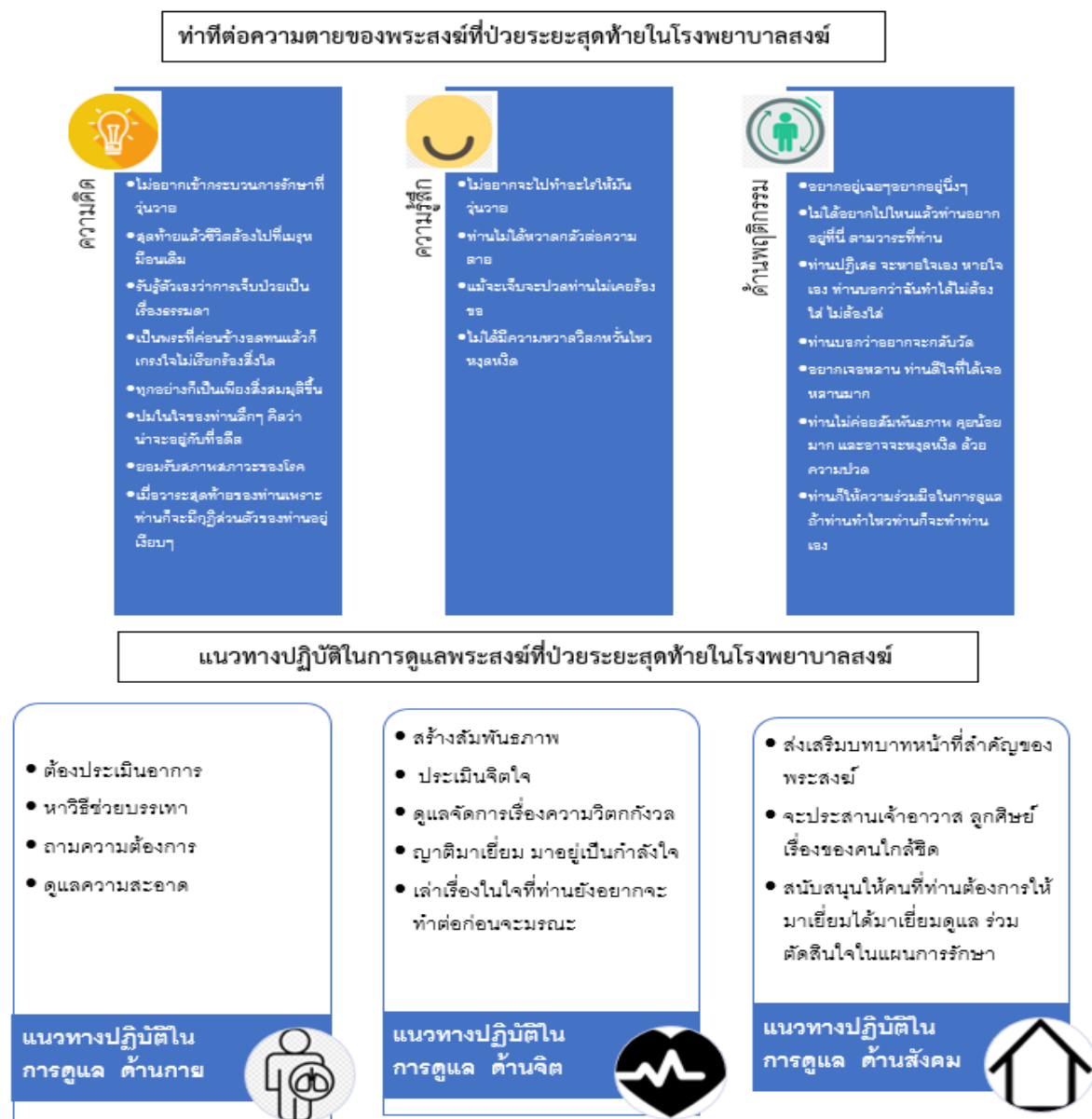
โดยแนวทางปฏิบัติประกอบด้วย 3 ด้านดังข้างต้น สอดคล้องกับ พระกิตติญาณเมธี (สมเกียรติรามัญวงศ์) ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดลพบุรี พบว่า 1) บริบทชุมชนปัจจุบันและปัญหาการส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์จังหวัดลพบุรี คือ (1.1) บริบทชุมชน วัดสวนใหญ่เป็นวัดเก่าโบราณสร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาหรือกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เกิดขึ้นจากความศรัทธาของประชาชนมีต่อเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ที่เป็นพระลูกวัดมาจากคนในหมู่บ้าน ทำให้เกิดความสนิทสนมเสมือนเครือญาติ โดยแต่ละวัดมีพระจำพรรษาอยู่ประมาณ 5-10 รูปต่อวัด ชุมชนโดยรอบวัดเป็นชุมชนดั้งเดิมที่เกิดขึ้นก่อนวัด มีความเชื่อในเรื่องของบาปบุญคุณโทษ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เคารพผู้สูงวัยหรือผู้มีอาวุโส มีระบบการเกื้อหนุนของชุมชน ยกเว้นวัดในเขตเมืองที่พระสงฆ์บริหารจัดการเอง (1.2) สภาพปัจจุบันพระสงฆ์สวนใหญ่เป็นพระผู้สูงอายุ มีโรคประจำตัวเป็นโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวานไขมันในเลือดสูง โรคปวดข้อและข้ออักเสบเรื้อรัง มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง ฉันทยาชุดยาแก้อักเสบและยาแก้ปวดเป็นประจำ โดยซื้อจากร้านขายยาทั่วไป อาหารที่ฉันเป็นอาหารประเภทแป้ง น้ำตาลกะทิ และไขมันได้จากบิณฑบาต ออกกำลังกายด้วยวิธีปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ เดิน กวาดลานวัด ทำความสะอาดศาลาปฏิบัติ (1.3) สภาพปัญหาปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์ในจังหวัดลพบุรีขาดความคล่องตัวในการส่งเสริมดูแลสุขภาพ ขาดการดูแลต่อเนื่อง ขาดกิจกรรมการรณรงค์การให้ความรู้เพื่อลดละเลิกพฤติกรรมเสี่ยงร่วมกันระหว่างวัดและหน่วยงานองค์กรและประชาชนในชุมชน ขาดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ในการบริโภคอาหารที่เหมาะสมกับโรคและกลุ่มวัย รวมถึงขาดการส่งเสริมการออกกำลังกายอื่น ๆ จาก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมการดูแลสุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิตใจ สุขภาพทางสังคม และการส่งเสริมดูแลสุขภาพทางสิ่งแวดล้อมของพระสงฆ์ในจังหวัดลพบุรี

องค์ความรู้การวิจัย

ทำที่ต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความคิด 2) ด้านความรู้สึก และ 3) ด้านพฤติกรรม โดยมีแนวทางแนวทางปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) แนวทางปฏิบัติในการดูแล ด้านกาย 2) แนวทางปฏิบัติในการดูแล ด้านจิตใจ และ 3) แนวทางปฏิบัติในการดูแล ด้านสังคม การสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย สามารถสรุปเป็นแผนภาพของทำที่ต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลสงฆ์ ได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้เท่าที่ต่อความตายและแนวทางปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายใน โรงพยาบาลสงฆ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1 บุคลากรทางการแพทย์ อาทิ แพทย์ พยาบาล ผู้ช่วยพยาบาล เป็นต้น เพื่อนำข้อค้นพบจากการศึกษาเป็นแนวทางทำความเข้าใจและเป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลรักษาพยาบาลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้าย และเพื่อทำความเข้าใจข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์

2. หน่วยงานและองค์กร ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมดูแลรักษาสุขภาพของพระสงฆ์สามารถนำข้อค้นพบจากการศึกษาเป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริม ดูแลรักษาสุขภาพ พร้อมทั้งแนวทางการปฏิบัติในการดูแลรักษาพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายอย่างเป็นองค์รวม รวมทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้าย อาทิ ครอบครัวหรือญาติ ท่านเจ้าอาวาส ลูกศิษย์ที่ใกล้ชิด เป็นต้น เพื่อร่วมทำความเข้าใจความเจ็บป่วย และร่วมวางแผนในการรักษาพยาบาล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ศึกษาเท่าที่ต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้าย โดยศึกษาลงรายละเอียดกลุ่มพระสงฆ์พรรษาน้อย และพระสงฆ์พรรษามาก เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อเท่าที่ต่อความตายของพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้าย

2. ศึกษาลงรายละเอียดเพิ่มเติมในแต่ละด้านของแนวทางปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้าย เพื่อศึกษาต่อยอดจัดทำคู่มือการปฏิบัติในการดูแลพระสงฆ์ที่ป่วยระยะสุดท้ายสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมของพระสงฆ์

บรรณานุกรม

พระครูผาสุกวิหิตธรรม (ธานุมัตย์) และประยูร แสงใส. (2561). ความตาย: สัจธรรมคุณค่าและสารประโยชน์ มุมมองทางพระพุทธศาสนา. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. (3). 281-293.

พระครูอรุณจริยานุวัตร (สุเทพ ศรีทอง). (2564). การเตรียมตัวตายตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสารวิชาการ โรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศึกษาศาสตร์. 8(1). 55.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ระลึกถึงความตายและวิธีปฏิบัติให้ถูกต้องต่อความตาย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. การตายทางการแพทย์. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/สืบค้นเมื่อ> 15 ก.ค. 2562.

แพลตฟอร์มการศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

EDUCATIONAL PLATFORM OF THE SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY DEPARTMENT
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

ธนวิษฐ์ กิจเดช

Thanawit Kitdet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

MCU, Lamphun Buddhist College

Email: Thanawitkitdet@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักสูตรของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ 1) เพื่อสร้างแพลตฟอร์มของหลักสูตรของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ 2) เพื่อทดลองใช้แพลตฟอร์มของหลักสูตรของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ 3) เพื่อนำเสนอเผยแพร่เพื่อการใช้งานค้นหาการเข้ามาศึกษาของหลักสูตรของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พื้นที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนชินอรพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนละ 120 คน รวม 240 คน ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจที่อยากเข้าเรียนหรือศึกษาต่อ อีก 17 คน รวมผู้เข้ามาทดลองใช้ทั้งสิ้น 257 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. แพลตฟอร์ม การศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ในปัจจุบันการมีแพลตฟอร์มซึ่งเป็นของส่วนร่วม ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ดูแลระบบจะเป็นตัวของมหาวิทยาลัยแม่ เช่น สำนักเทคโนโลยี บางที่เราจะเข้าไปในส่วนตัวของหลักสูตร บางครั้งทางคณะสังคมศาสตร์ก็ต้องผ่าน ตัวใหญ่ในการเข้าถึงข้อมูล การเข้าถึงมันจึงข้างที่จะยุ่งยาก หรือ ยังเป็นรูปแบบเก่าๆอยู่ โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ทำจะเป็นผู้ดูแลทำโดยไม่ได้ถามจากความคิดเห็นของทางหลักสูตรหรือทางคณะโดยตรงที่มีความต้องการรูปแบบไหนที่มันจะตอบโจทย์และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

2. สร้างแพลตฟอร์มของหลักสูตรของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ พบว่า UX Design จะทำงานเกี่ยวกับการค้นคว้าหาข้อมูล ทำความเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้งาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของผู้ใช้งาน ค้นหาไอเดียที่จะสร้างสรรค์ ออกแบบสินค้าและบริการให้ตรงความต้องการผู้ใช้

* Received July 24, 2023; Revised July 9, 2023; Accepted July 10, 2023

มากที่สุด ซึ่งหน้าที่หลักๆ ของ UX Design มีดังนี้ คือ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้งาน รวมถึงทำการค้นคว้า ออกแบบ ทดสอบ และประเมินผลสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งาน และทำการออกแบบ

3. การทดลองใช้แพลตฟอร์มของหลักสูตรของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ พบว่า โรงเรียนชินรอสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนละ 120 คน รวม 240 คน ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจที่จะเข้าเรียนหรือศึกษาต่อ อีก 17 คน รวมผู้เข้ามาทดลองใช้ทั้งสิ้น 257 คน ผลการประเมินความพึงพอใจของการใช้งานอยู่ในระดับมาก

4. การนำเสนอเผยแพร่เพื่อการใช้งานค้นหาการเข้ามามีชีวิตชีวาของหลักสูตรของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า เว็บไซต์ให้ประสบความสำเร็จสิ่งที่เป็นหัวใจหลักและผู้ทำเว็บไซต์ควรให้ความสำคัญคือ โดเมน หรือโดเมน เพราะชื่อมีส่วนที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เราต้องการนำเสนอเว็บไซต์ไปถึงเกิดความสนใจและอยากเข้าชมเว็บไซต์ของเรามากขึ้น แพลตฟอร์มที่สมบูรณ์แก่ทางหลักสูตรภาควิชาสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา หลังจากทำการสร้างเสร็จสมบูรณ์ ทั้งรูปแบบที่เปิดใช้งานบนคอมพิวเตอร์ PC แท็บเล็ต ไอแพด หรือ โทรศัพท์มือถือไม่ว่าจะเป็นระบบปฏิบัติการ Android และ IOS ที่แพลตฟอร์มของเรารองรับทั้ง 2 ระบบของการเข้าใช้งาน

คำสำคัญ: แพลตฟอร์ม; UX Design; โดเมน

ABSTRACT

This research is a qualitative research. The researcher has studied relevant documents. In-depth interviews and focus group discussions from key informants. and action research There are four objectives: 1) to study the curriculum of the sociology and anthropology department Faculty of Social Sciences 2) To create a platform for the curriculum of the sociology and anthropology sectors. Faculty of Social Sciences 3) To try out the platform of the sociology and anthropology department of the Faculty of Social Sciences 4) To present and disseminate for use in searching for job studies. of the course of the department of sociology and anthropology Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University The study area for this research was Chinorot Wittayalai School. Bangkok and Triam Udom Suksa Nomklao Samut Prakan School Samut Prakan Province They are Grade 6 students, 120 per school, a total of 240 people, who are general people who are interested in attending or continuing to study, 17 people, including 257 trial participants.

The results of the study were as follows:

1. Education Platform of the Department of Sociology and Anthropology Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University found that at present,

the use of platforms that belong to the public. Most of the people who administer the system will be the mother university, such as the Department of Technology. Some of us will go into the personal of course. Sometimes the Faculty of Social Sciences has to pass. Big data access Access to it is therefore difficult to mosquito or is still in the old form. Most of the time, the person who does it will be the administrator without asking directly from the opinions of the course or the faculty that have any form of need that will meet the needs and reach the target group.

2. Build a platform of courses in the sociology and anthropology sectors. Faculty of Social Sciences found that UX Design will work on researching information. Understand user needs To know the problems of users Look for ideas to be creative. Design products and services to meet the needs of users as much as possible. The main functions of UX Design are as follows: collect information about users. Including researching, designing, testing and evaluating things related to users. and make a design

3. Tried using the platform of the sociology and anthropology department of the Faculty of Social Sciences, it was found that Chinorot Wittayalai School Bangkok and Triam Udom Suksa Nomklao Samut Prakan School Samut Prakan Province There were 120 students in Grade 6 of each school, a total of 240 people, who were general people who were interested in attending school or continuing education, another 17 people, totaling 257 people who entered the trial. The work is at a high level.

4. Presentation, publishing for use, search for admission to study of the course of the department of sociology and anthropology Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University found that a successful website is the main thing and website builders should pay attention to is the domain or domain name because the name contributes to the target group that we want to present the website to. Interest and want to visit our website more. A complete platform for the course of the Department of Sociology and Anthropology. Both formats that can be activated on a PC, tablet, iPad or mobile phone, whether it's an Android and IOS operating system version that our platform supports both systems of access.

Keywords; Platform; UX Design; domain

บทนำ

ปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นมีความก้าวหน้ามากขึ้น และระบบการสื่อสารต่างๆ ทั้งในอินเทอร์เน็ต (Internet) และอินทราเน็ต (Intranet) ซึ่งมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องยังรวมไปถึงธุรกิจต่าง ๆ ที่มีการพัฒนาควบคู่กับระบบสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เชิงธุรกิจ และในส่วนของการทำงานที่มีระบบมีความเป็นมาตรฐานโดยจะตอบสนองความต้องการของกิจการได้อย่างรวดเร็วถูกต้องมีความเชื่อถือได้ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในแต่ละกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงเกิดเป็นรูปแบบของการพัฒนาเป็นแพลตฟอร์มเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่ธุรกิจส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันนำมาใช้ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยการตอบสนองต่อโลกธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้แนวคิดการอำนวยความสะดวกลูกค้าในกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกัน ซึ่งดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มีความโดดเด่น และมีการนำมาใช้ในการบริหารธุรกิจ ได้แก่ Facebook, Airbnb, Grab หรือ Lazada ไม่เว้นแม้แต่เว็บไซต์ต่าง ๆ ที่แต่ละแพลตฟอร์มจะมีจุดมุ่งหมายและรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาทางด้านดิจิทัลแพลตฟอร์มส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ ดิจิทัลแพลตฟอร์มจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินธุรกิจบนโลกออนไลน์ที่ปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย

เทคโนโลยีนั้นได้เข้ามามีบทบาทอิทธิพลเป็นอย่างมากในโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่มีระบบเครือข่ายเชื่อมโยงไปทั่วโลก ผู้ที่ใช้คอมพิวเตอร์ มือถือ สมาร์ทโฟน ไอแพดที่สามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตนั้นเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหรือจะค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ที่สนใจได้ทั่วโลก จนกลายมาเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารขนาดใหญ่ที่มีทั้งความสะดวกรวดเร็ว โดยผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ดังนั้นอินเทอร์เน็ตจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและทุกสาขาอาชีพที่จะได้รับประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูล ในรูปแบบของไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) หรือ เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web : WWW) ที่คนส่วนใหญ่เรียกว่า “เว็บไซต์ แพลตฟอร์มโดยการกดเลือกจุดเชื่อมโยงเพื่อไปยังจุดหมายที่ต้องการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในทางการศึกษาเว็บไซต์มีส่วนสำคัญที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ เพราะเป็นแพลตฟอร์มเว็บไซต์ที่ออกแบบไว้ให้ใช้งานอย่างมีคุณค่าเป็นแหล่งความรู้ที่ใครก็ได้เข้าถึงได้ และยังเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ของทุกคน เว็บไซต์ จึงมีรูปแบบของแพลตฟอร์มที่แตกต่างกันออกไปซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะในแต่ละแพลตฟอร์มออกไป เช่น เว็บไซต์แพลตฟอร์มที่ให้ความรู้, ความบันเทิง, การท่องเที่ยว, เป็นต้น ที่จะช่วยให้ผู้ที่เข้ามาชมหรือสนใจนั้นมีมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันเว็บไซต์แพลตฟอร์มมีการพัฒนาขึ้นอย่างหลากหลายในวงการของการศึกษาจะเห็นได้ว่ามีความสำคัญกับ นักเรียน นักศึกษา เป็นอย่างมากที่ต้องใช้งานอยู่เป็นประจำจะทำให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนักศึกษาเป็นจำนวนมากกับการค้นหาที่เรียนศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยที่จะต้องค้นหาที่เรียน คณะ สาขา ที่ตนเองสนใจในส่วนของมหาวิทยาลัยต่างๆที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการในการค้นหาได้ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก แต่ก็ไม่ใช่ทุกมหาวิทยาลัยที่จะสามารถตอบสนองในความต้องการของผู้ที่สนใจที่อยากจะเข้ามาศึกษาได้

แพลตฟอร์มเว็บไซต์ของทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย (ใช้ข้อมูลเฉพาะที่เป็นคณะกัปป) เป็นเหมือนทางเลือกหนึ่งให้กับนักเรียนนักศึกษาที่อยากจะเข้ามาสืบค้นข้อมูลองค์ประกอบให้

ตอบโจทย์ในการตัดสินใจที่จะเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีผู้ทรงคุณวุฒิมากมายซึ่งมีหลายทางเลือกให้ได้เลือกเรียน มีด้วยกัน 4 คณะ ได้แก่ คณะพุทธศาสตร์ - คณะครุศาสตร์ - คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์

โดยสภาพปัญหาของแพลตฟอร์มมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้นคือสามารถตอบโจทย์ของผู้ที่เข้ามาศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลของทางคณะ และสาขาได้ ทำให้ได้เห็นแนวทางมหาวิทยาลัยมีคณะอะไร และสาขาอะไรเท่านั้นแต่ไม่มีรายละเอียดของหลักสูตร หรือการแนะนำคณาจารย์ที่ประจำของหลักสูตร ค่าเล่าเรียนตลอดหลักสูตร และข้อมูลความน่าเชื่อถือของแรงจูงใจว่าแต่ละคณะสาขาจบไปแล้วสามารถทำงานประกอบอาชีพอะไรได้บ้างทางผู้ทำวิจัยได้มองเห็นถึงสภาพของปัญหาจึงได้เกิดเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มของการศึกษา คือ การพัฒนารูปแบบของการค้นคว้าศึกษาข้อมูลจากเดิมที่ความต้องการของผู้ที่สนใจอยากเข้ามาค้นคว้าข้อมูลนั้นมีความยากลำบากต่อการรับรู้ข้อมูลที่ต้องการได้ เช่นการสืบค้นหาที่เรียนหรือคณะสาขาวิชาแต่ละแขนงวิชาแต่ละคณะเพื่อหาข้อมูลที่น่าสนใจโดยในการจะรวบรวมข้อมูลของแต่ละมหาวิทยาลัยได้ เป็นปัจจัยหลักที่จะนำการพัฒนาพัฒนารูปแบบของการค้นคว้าข้อมูล เป็นรูปแบบของดิจิทัลแพลตฟอร์มระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนาฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูล (Data) แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นเรื่องใหม่ที่มีการศึกษาไม่มากนัก โดยบทความวิจัยนี้นำเสนอ แพลตฟอร์ม การศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เนื่องจากสภาพของปัญหาของผู้ที่สนใจในการค้นคว้าหาข้อมูลนั้นไม่ตอบโจทย์ของความต้องการที่จะได้ข้อมูลที่ยากจะเข้าศึกษาตามที่ต้องการ โดยผู้ทำวิจัยจึงได้พัฒนาให้เป็นแบบอย่างของการศึกษาในคณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ในระดับปริญญาตรี, โทและปริญญาเอก เพื่อเป็นการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มีประสิทธิภาพในการใช้งานและเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับทางด้านการศึกษา และเป็นการตอบโจทย์ของผู้ที่มีความสนใจที่อยากจะเข้ามาค้นหาข้อมูล ดังนั้น แพลตฟอร์มสำหรับการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้นจะเป็นต้นแบบ การวิจัยนี้จึงมีการศึกษาระบบของการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการสร้างแพลตฟอร์มระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัย และนำเสนอเผยแพร่ผลของการทดลองจากผู้ใช้งานของระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยโดยอาศัยระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ตามลำดับก่อนหลังเพื่อใช้ประโยชน์จากทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปฏิบัติการในการกำหนดแนวทางการพัฒนาแพลตฟอร์ม

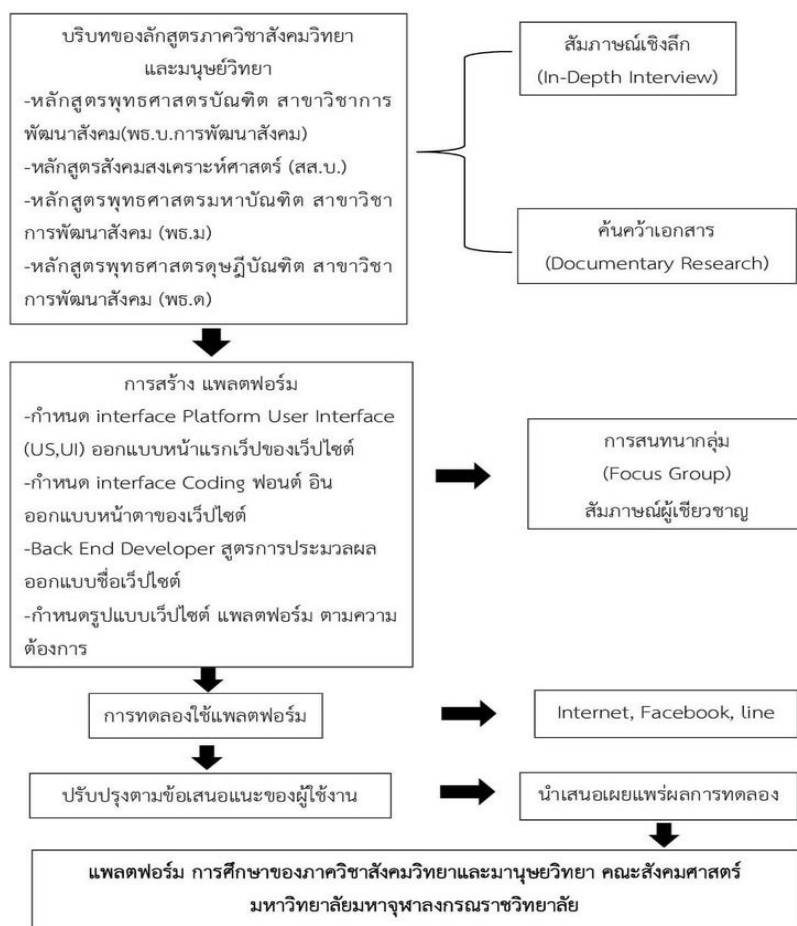
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสูตรของภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
2. เพื่อสร้างแพลตฟอร์มของหลักสูตรของภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
3. เพื่อทดลองใช้แพลตฟอร์มของหลักสูตรของภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง “เรื่อง แพลตฟอร์ม การศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้จัดทำกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และเชิงปฏิบัติการ (Action Research) พื้นที่วิจัย คือ ผู้บริหารหัวหน้าภาควิชา, เลขาภาควิชา, ผู้บริหารหลักสูตร, รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์จำนวน 20 ราย อาจารย์ประจำหลักสูตร, คณะบริหารงานของหลักสูตร,และเจ้าหน้าที่ของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและการเขียนโปรแกรม (IT) จำนวน 10 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ในการให้คำปรึกษาในการเขียน

โปรแกรมแพลตฟอร์ม การศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 3 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาศึกษาแพลตฟอร์ม ประเมินความพึงพอใจ จำนวน 250 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์ มุ่งเน้นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารหัวหน้าภาควิชา, เลขาภาควิชา, ผู้บริหารหลักสูตร เป็นต้น 2. การสนทนากลุ่ม จากอาจารย์ประจำหลักสูตร, คณะบริหารงานของหลักสูตร, และเจ้าหน้าที่ของภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความหลากหลาย 3. สร้างแพลตฟอร์มของหลักสูตรเพื่อใช้ในการทดลอง เป็นการพัฒนาการเรียนรู้และแนวปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายทางสังคม 4. แบบประเมินความพึงพอใจของการใช้งานแพลตฟอร์ม ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการทดลองใช้แพลตฟอร์มฯ ของผู้เข้าร่วมนักเรียนและผู้สนใจกิจกรรมการบรรยายและทดลองใช้แพลตฟอร์มเชิงปฏิบัติการ รวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการเก็บข้อมูลทุกส่วนด้วยตัวเอง นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ Spss ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาหลักสูตรของคณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาปรับปรุงงานของหลักสูตรในคณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา จากการวิจัยพบว่า ในการทำงานของทีมงานหรือทางผู้อำนวยการของหลักสูตรได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการพัฒนา องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารหลักสูตรที่เน้นการมีส่วนร่วมของคณะทำงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้มาจากการวิเคราะห์เนื้อหาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการสัมภาษณ์พูดคุยหรือกับผู้เชี่ยวชาญผู้บริหารสถานศึกษามี หลักของการบริหารที่พัฒนาและปรับปรุงอยู่ 4 องค์ประกอบได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมแบบสนับสนุน 2. การมีส่วนร่วมแบบกำกับ 3. การมีส่วนร่วมแบบมุ่งความสำเร็จของงาน 4. การมีส่วนร่วมแบบให้มีส่วนร่วม ในเรื่องส่วนของการปรับปรุง ต้องมีความเข้าใจก่อนว่าการจัดการเรียนการสอน แบบโดยปกติ เขาจะดูรูปแบบของการปรับในเรื่องของหลักสูตรมันเป็นเกณฑ์ที่ทาง สปอว. หรือ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัย และนวัตกรรม ได้กำหนดไว้ว่าทุก ๆ 5 ปีต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรมีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และเป็นปัจจุบันมากที่สุด

2. ความพร้อมและความเป็นไปได้ของหลักสูตรภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา โดยคณะสังคมศาสตร์ในการที่จะนำไปสร้างแพลตฟอร์ม จากการวิจัยพบว่า มีในความพร้อม และความเป็นไปได้ของช่วงยุคของความก้าวหน้าและความทันสมัยของเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการศึกษา เช่นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเราได้สังเกตเห็นการปิดโรงเรียนและวิทยาลัยหลายแห่งทั่วโลกเนื่องจากการระบาดของ COVID-19 ที่เพิ่มขึ้นระบบการศึกษาทั้งหมดถูกย้ายไปเรียนออนไลน์ในช่วงเวลานั้นทั้งอาจารย์และนักศึกษาใช้แพลตฟอร์ม E-Learning สำหรับการศึกษาและหลักสูตร ดังนั้น คุณจึงต้องการเรียนรู้วิธีสร้าง

แพลตฟอร์ม E-Learning ที่เชื่อมต่อครูและนักเรียนทางดิจิทัล เพราะฉะนั้นแพลตฟอร์มการเรียนรู้เสมือนจริงเหล่านี้ไม่มีเฉพาะในหลักสูตรออนไลน์อีกต่อไป ธุรกิจต่าง ๆ กำลังใช้หลักสูตรออนไลน์เพื่อฝึกอบรมพนักงานของตนจากการเรียนที่เป็นรูปแบบที่ต้องปรับเปลี่ยนไปต่างสถานการณ์ที่เป็นก็เห็นได้ชัดว่า เทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างมาก แม้แต่ ทุกวันนี้ ยังใช้การเรียนในรูปแบบของ E-Learning เป็นวิธีการสอนแบบดิจิทัล โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น Laptop Smartphone Tablet เป็นต้น ในวิธีนี้ นักเรียนไม่จำเป็นต้องนำเสนอร่างกายในชั้นเรียน พวกเขาสามารถเข้าเรียนได้จากทุกที่ และพวกเขาสามารถเรียนรู้หลักสูตรได้อย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันมีระบบการเรียนรู้ประเภทต่างๆ เช่น MOOCs (Massive Open Online Courses) แพลตฟอร์มการสตรีมวิดีโอ และฟอรัมสนทนา แต่ในความพร้อมต้องมีการทำความเข้าใจก่อนในเรื่องของแพลตฟอร์มซึ่งแพลตฟอร์มอาจจะเป็นรูปแบบ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ สาขาวิชาการพัฒนาสังคมซึ่งเป็นเป็นสาขาที่เราพูดถึงในเรื่องของศาสตราจารย์วิทยาการที่หมายถึงการประมวลองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ไม่ได้เน้นทฤษฎีเหมือนสังคมวิทยา เพราะทางศาสตราจารย์วิทยาโดยตรงจะเน้นทฤษฎีเป็นตัวตั้ง แต่ของสาขาพัฒนาสังคมเน้นเป็นแบบเชิงประยุกต์ หรือเรียกว่าการแอปพลายด์สาย

3. จุดเด่นของหลักสูตรในภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามีจุดเด่นในด้านใด จากการวิจัยพบว่า จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของหลักสูตรภายนอก คือ หลักสูตร การพัฒนาสังคม ก็ได้ หรือหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ ก็ได้ ถือว่าเป็นเทรนของสังคมยุคปัจจุบันที่เป็นที่นิยมที่เป็นยุคของการช่วยเหลือ หรือ ยุคของการพัฒนาจิตใจหรือ จิตวิทยา ตรงนี้ถือว่าเป็นจุดเด่นของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และยังเป็นที่ต้องการของทางหน่วยงานราชการที่ต้องการผู้สำเร็จจากหลักสูตรของการพัฒนาสังคม หรือ สังคมสงเคราะห์ เข้าไปบรรจุเป็นข้าราชการ ลูกจ้าง ซึ่งเป็นโอกาสที่มีการเปิดรับ และเปิดกว้างพอสมควรโดยเฉพาะสังคมสงเคราะห์ ก็ได้ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับ และมีโรเซ็นเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้วก็ถือว่ามีภาษีดี ในส่วนของจุดด้อย พบว่า ระบบมีการแข่งขันที่สูง และระบบที่เป็นรูปแบบของปัจจัยแทรกซ้อนที่จะเข้ามาทำให้เป็นจุดด้อยของทางหลักสูตร ก็คือในเรื่องของ ครูบาอาจารย์ ส่วนหนึ่ง ที่ บางทีครูบาอาจารย์ยังมีความยึดติดอยู่กับระบบเก่าๆ หรือว่าแนวคิดเก่าๆ ที่ยังไม่ได้นำไปสู่การเน้นที่ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางอย่างที่ควร จึงมองว่าเป็นจุดที่ควรได้รับการปรับปรุงอีกด้านที่เป็นจุดเด่นของหลักสูตรที่มีการประชาสัมพันธ์ไปแบบกว้างขวางเป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากละเป็นมหาวิทยาลัยเดียวในประเทศที่มีหลักสูตรการสอนสอดแทรกลงไปในทุกสาขาของวิชาที่เปิดสอนในฐานะที่เป็นชาวพุทธ และยังมีการเข้าถึงการปฏิบัติธรรม ที่ผู้เรียนจะได้เข้าถึงทุกหลักสูตรของการเรียน เป็นที่ครบวงจร และนำสิ่งที่เรียนและหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นคนดีของสังคม ซึ่งทางมหาวิทยาลัย ในส่วนของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาก็มี ทั้งหลักสูตรปริญญาตรี, ปริญญาโท, และปริญญาเอก จึงเป็นตัวชีวิตได้ว่าเป็นที่ผู้คนให้ความสนใจในสาขาการพัฒนาสังคม การพัฒนาชุมชนมากขึ้นเรื่อย ๆ

4. โครงสร้างหลักสูตรโครงสร้างการบริหารหลักสูตร และโครงสร้างบุคลากรหลักสูตรของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ จากการวิจัยพบว่า ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีมติประกาศแต่งตั้งโครงสร้างการบริหารหลักสูตร และโครงสร้างบุคลากรหลักสูตรของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และมีการปรับเปลี่ยนคณะทำงานหรือผู้บริหารตามวาระช่วง ซึ่งโครงสร้างนี้

จะใช้เป็นโครงสร้างหลักของทางหลักสูตร 4 ปี ถึงจะมีการกำหนดเปลี่ยนผู้บริการระดับสูง ดังนั้นโครงสร้างของหลักสูตร ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มีดังต่อไปนี้ พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.ป.ธ.9 คณบดีคณะสังคมศาสตร์ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร. น.ธ. เอก รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ ผศ.ดร. ผดุง วรรณทอง หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และโครงสร้างอาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ผศ.ดร. ผดุง วรรณทอง อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, พระวชิรภิกขิตบัณฑิต, รศ.ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, พระมหาสุเทพ สุพนทิต, ผศ., อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, พระมหาชาติชาย ปญญาวิชโร อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, พระครูปลัดอุดมวัฒน์, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, รศ.ดร.วิวัฒน์ หามนตรี อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, ผศ.ดร.อุบลวรรณ ภาวนานันท์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, ผศ.ดร.เดชา กับโก อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, อาจารย์ ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, อาจารย์ ดร. สร้อยบุญ ทราทอง อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, อาจารย์ สนิธญาณ รักษาภักดี อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, อาจารย์ เดชอุดม แสงบุญ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, อาจารย์ ดาวเหนือ บุตรสีทา อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, อาจารย์จ๋ามยุ้น ลุงเอื้อง อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, อาจารย์ปริญา นิกรกุล อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, พระมหาวินเฉลิม สุวทิตตเมธี พระมหาเกียรติพงษ์ อภิสัทโธ นักจัดการงานทั่วไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุสิตบัณฑิต สาขาการพัฒนสังคม, นางสาว จิราพร อรรถารส นาย ณรงค์ชัย คงเพชร นักจัดการงานทั่วไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนสังคม

5. แนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรของแพลตฟอร์มที่สอดคล้องกับการนำไปใช้

จากการวิจัยพบว่า ปัจจุบันการมีการใช้แพลตฟอร์มซึ่งเป็นของส่วนร่วม ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ดูแลระบบจะเป็นตัวของมหาวิทยาลัยแม่ เช่น สำนักเทคโนโลยี บางที่เราจะเข้าไปในส่วนตัวของหลักสูตร บางครั้งทางคณะสังคมศาสตร์ก็ต้องผ่าน ตัวใหญ่ในการเข้าถึงข้อมูล การเข้าถึงมันจึงข้างที่จะยุ่งยาก หรือ ยังเป็นรูปแบบเก่าๆ อยู่ โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ทำจะเป็นผู้ดูแลทำโดยไม่ได้ถามจากความคิดเห็นของทางหลักสูตรหรือทางคณะโดยตรงที่มีความต้องการรูปแบบไหนที่มันจะตอบโจทย์และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ถ้ามีการพัฒนาที่มันมีความทันสมัยและสามารถที่จะดึงดูดกลุ่มเป้าหมายได้ มีการใช้ระบบของ AI เข้ามาช่วย ออกแบบรูปแบบของ แพลตฟอร์มให้มีความน่าสนใจ ปรับเปลี่ยนข้อมูลอยู่บ่อยให้เป็นปัจจุบันก็ สามารถนำไปใช้ให้เป็นที่ต้องการและสอดคล้องกับการใช้งาน

ทิศทางโลกปัจจุบันและอนาคต - ถูกขับเคลื่อนด้วย 5 แรงหลัก คือ TREND ได้แก่ Technology, Resources, Economic, New Megacities, Demography ทำให้หลักสูตรต้องตอบโจทย์ทั้ง SDGs & GREATS, Digital, Financial & Entrepreneurial Literacy ต้องสร้างบัณฑิตที่มี ความคิดอ่าน

กว้างขวาง เท่าทันเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงโลก มีความนานาชาติ เข้าใจในหลายศาสตร์มากขึ้น ต้องมีทักษะเฉพาะศาสตร์ และทักษะข้ามศาสตร์ เพื่อให้ปรับตัวได้ สามารถทำงานได้ในท่ามกลางความไม่แน่นอนของโลกอนาคต รวมทั้งสามารถที่จะต่อยอดความรู้ที่อาจล้าสมัยในเวลาอันรวดเร็วได้ด้วยตนเองโดยมีแนวคิดพื้นฐานที่ส่งเสริมให้ฝึกฝนในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

6. รายละเอียดของหลักสูตร รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการศึกษาตลอดหลักสูตรมีรายละเอียดและรูปแบบในการนำไปแสดงในแพลตฟอร์ม จากการวิจัยพบว่า พบว่า การวางรูปแบบของค่าธรรมเนียมของการศึกษาไว้บน แพลตฟอร์ม เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจในรายละเอียดของผู้เข้ามาใช้บริการ ในค่าธรรมเนียมของการศึกษาแต่ละหลักสูตร ในระดับการศึกษา มีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน อาจจะมีขึ้นมีลงตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์บ้านเมือง เช่นเมื่อช่วง โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ระบาดหนักทำให้มีผลกระทบการสภาพการเงินของ นิสิต ผู้ที่กำลังจะเข้าศึกษาให้ภาคการเรียนใหม่ ที่ไม่สามารถรับมือไหว ทางมหาวิทยาลัย และทางหลักสูตรจึงมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมีการปรับค่าธรรมเนียมของการศึกษาลง แต่ละช่วงจึงต้องมีการติดตามในรายละเอียดของหลักสูตรในการประกาศ นี่จึงเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ให้บริการเป็นอย่างมากในการเข้าถึงข้อมูล แต่ทางหลักสูตรก็มีการกำหนดเรื่องของรายละเอียดค่าธรรมเนียมการศึกษาเป็นรูปแบบที่ คงที่เป็นสากลไว้ดังนี้

7. แพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับการพัฒนาหลักสูตร จากการวิจัยพบว่า พบว่า การสร้างเว็บไซต์ สิ่งสำคัญอยู่ที่การ ออกแบบเว็บ เพราะเว็บไซต์ที่มีรูปแบบสวยงาม จะสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้คนได้ดีกว่า ทำให้ผู้คนเกิดความรู้สึกประทับใจ อยากกลับมาใช้งานเว็บไซต์อีกครั้งในอนาคต ดังนั้นเริ่มแรกก่อนทำเว็บไซต์ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ กับหลักการออกแบบ และรูปแบบโครงสร้างของเว็บก่อน การออกแบบเว็บไซต์เพื่อให้มีประสิทธิภาพ และสามารถดึงดูดความสนใจของผู้คนได้ดี จะต้องมียอดประกอบของเว็บไซต์อย่างครบถ้วน ซึ่งได้แก่

1. ความเรียบง่าย เข้าใจง่าย 2. ความสม่ำเสมอ ไม่สับสน 3. สร้างความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์

4. เนื้อหาต้องดี ครบถ้วน 5. ระบบเนวิเกชั่น ใช้งานง่าย 6. คุณภาพของเว็บไซต์

7. ความสะดวกในการเข้าใช้งาน 8. ความคงที่ของการออกแบบ

9. ความคงที่ของการทำงาน

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ การสร้างแพลตฟอร์มฯ และการทดลองใช้แพลตฟอร์มฯ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สร้างแพลตฟอร์มการศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วย ขั้นตอนคือ 1) UX Design ครอบคลุมทั้งด้าน Hard Skill และ Soft Skill โดยที่ทักษะด้าน Hard Skill ที่ต้องมี ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา Customer Journey รวมไปถึง User Flow ร่างภาพต้นแบบ (Wireframe) การสร้างต้นแบบ (Prototype) และทดสอบกับผู้ใช้ (Testing) มีความรู้ความสามารถหลักในการออกแบบต่าง ๆ เช่น รู้องค์ประกอบศิลป์ การออกแบบ UI

สำหรับเว็บไซต์ และโทรศัพท์มือถือ มีความเข้าใจการออกแบบประสบการณ์ผู้ใช้ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการ และปัญหาที่แท้จริง User eXperience หรือที่เรียกว่า UX คือ ประสบการณ์ของผู้ใช้งาน ต่อการใช้งานของผู้ใช้งาน (Usability) และการเข้าถึง (Accessibility) และต่อ User Interface (UI) ที่ซึ่งจะหมายถึงความถึงความง่าย ความยากในการใช้งานของผู้ใช้งาน (Usability) การเข้าถึง (Accessibility) ด้าน UI Design เป็นการทำงานเกี่ยวกับการออกแบบเป็นหลัก เช่น การออกแบบสินค้าและบริการ ออกแบบแอปพลิเคชันและเว็บไซต์ โดยนำความต้องการของผู้ใช้งานที่ได้ถูกวิเคราะห์จาก UX มาออกแบบต่ออีกทีหนึ่งนั่นเอง หน้าที่หลัก ๆ ได้แก่ การออกแบบ Wireframe การสร้าง Mockup หรือต้นแบบ สามารถใช้งานโปรแกรม หรือเครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบส่วนติดต่อผู้ใช้งานได้ พร้อมกันนี้ต้องสามารถนำความต้องการของลูกค้ามาออกแบบได้ ซึ่ง UI Design ต้องทำงานร่วมกับโปรแกรมเมอร์ และฝ่าย Production เป็นหลัก

2. การทดลองใช้แพลตฟอร์มฯ มีขั้นตอนในการดำเนินการ มีดังนี้ การทดลองใช้แพลตฟอร์มของหลักสูตร ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้มีการทดลองใช้โดยการลงพื้นที่ทดลองจากกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยคัดเลือกพื้นที่ในการทดลองคือโรงเรียน 2 แห่ง อยู่ในตัวเมือง 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนชินรอสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และอยู่ปริมณฑล 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ จัดกิจกรรมในการลงพื้นที่เชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนชินรอสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ทำการทดลองใช้แพลตฟอร์มของหลักสูตร ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนในการดำเนินการมีดังนี้

2.1 การติดต่อประสานงานกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานยังโรงเรียนชินรอสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนละ 120 คน รวม 240 คน ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจที่อยากจกเข้าเรียนหรือศึกษาต่ออีก 17 คน รวมผู้เข้ามาทดลองใช้ทั้งสิ้น 257 คน เพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จของการทดลองใช้แพลตฟอร์มของหลักสูตร ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ผู้เข้าร่วมจะต้องมีความหลากหลาย

2.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมลงพื้นที่เชิงปฏิบัติการในขั้นตอนนี้เป็น การให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนได้รับฟังการบรรยายถึงจุดเริ่มต้นของการสร้างแพลตฟอร์มการศึกษาต่อ อธิบายถึงตัวเว็บไซต์ ขั้นตอนการใช้งานทุกฟังก์ชันการเข้าแพลตฟอร์ม ซึ่งผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าของแพลตฟอร์ม ได้เป็นผู้ดำเนินการบรรยาย ซึ่งได้บูรณาการให้มีการเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การบรรยายพิเศษก่อนการทดลองเรื่อง “การสร้างแพลตฟอร์มของหลักสูตร ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์” ซึ่งผู้วิจัยได้ทำแบบประเมินการใช้งานแพลตฟอร์มหลังการใช้งานมาให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทำการประเมินความพึงพอใจในการเข้าใช้งานแพลตฟอร์มด้วยตนเอง ไปพร้อมกับการรับฟังการบรรยายพิเศษ อธิบายสอนการเข้าใช้งานแพลตฟอร์ม ซึ่งในขณะที่รับฟังนั้น

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถที่จะทำแบบประเมินความพึงพอใจ หลังจากเข้าแพลตฟอร์มและทดลองใช้เว็บไซต์ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

3. หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจการใช้งานแพลตฟอร์มมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ พร้อมทั้งสรุปผลการดำเนินกิจกรรม

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความวิจัยเรื่อง แพลตฟอร์มการศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปฏิบัติการ

1. แพลตฟอร์ม การศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ในปัจจุบันการมีการใช้แพลตฟอร์มซึ่งเป็นของส่วนร่วม ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ดูแลระบบจะเป็นตัวของมหาวิทยาลัยแม่ เช่น สำนักเทคโนโลยี บางที่เราจะเข้าไปในส่วนตัวของหลักสูตร บางครั้งทางคณะสังคมศาสตร์ก็ต้องผ่าน ตัวใหญ่ในการเข้าถึงข้อมูล การเข้าถึงมันจึงข้างที่จะยุ่งยาก หรือ ยังเป็นรูปแบบเก่าๆอยู่ โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ทำจะเป็นผู้ดูแลทำโดยไม่ได้ถามจากความคิดเห็นของทางหลักสูตรหรือทางคณะโดยตรงที่มีความต้องการรูปแบบไหนที่มันจะตอบโจทย์และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

2. สร้างแพลตฟอร์มของหลักสูตรของภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ พบว่า UX Design จะทำงานเกี่ยวกับการค้นคว้าหาข้อมูล ทำความเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้งาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของผู้ใช้งาน ค้นหาไอเดียที่จะสร้างสรรค์ ออกแบบสินค้าและบริการให้ตรงความต้องการผู้ใช่มากที่สุด ซึ่งหน้าที่หลัก ๆ ของ UX Design มีดังนี้ คือ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้งาน รวมถึงทำการค้นคว้าออกแบบ ทดสอบ และประเมินผลสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งาน และทำการออกแบบ

3. ทดลองใช้แพลตฟอร์มของหลักสูตรของภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ พบว่า โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนละ 120 คน รวม 250 คน ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจที่อยากจเข้าเรียนหรือศึกษาต่อ อีก 17 คน รวมผู้เข้ามาทดลองใช้ทั้งสิ้น 257 คน การประเมินความพึงพอใจของการใช้งานอยู่ในระดับมาก

4. นำเสนอเผยแพร่เพื่อการใช้งานค้นหาการเข้ามาศึกษางาน ของหลักสูตรของภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า เว็บไซต์ให้ประสบความสำเร็จสิ่งที่เป็นหัวใจหลักและผู้ทำเว็บไซต์ควรให้ความสำคัญคือ โดเมน หรือโดเมนเนม เพราะชื่อมีส่วนที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เราต้องการนำเสนอเว็บไซต์ไปถึงเกิดความสนใจและอยากเข้าชมเว็บไซต์ของเรามากขึ้น_แพลตฟอร์มที่สมบูรณ์แก่ทางหลักสูตรภาควิชาสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา หลังจากทำการสร้างเสร็จสมบูรณ์ ทั้งรูปแบบที่เปิดใช้งานบนคอมพิวเตอร์ PC แท็บเล็ต ไอแพด หรือ โทรศัพท์มือถือไม่ว่าจะเป็นรุ่นระบบปฏิบัติการ Android และ IOS ที่แพลตฟอร์มของเรารองรับทั้ง 2 ระบบของการใช้งาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1

พบว่าความพร้อมและความเป็นไปได้ของหลักสูตรภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ ในการที่จะนำไปสร้างแพลตฟอร์มแพลตฟอร์มที่ตอบสนองการใช้งาน และแพลตฟอร์มจะต้องมองความเป็นโพเจิสติก เป็นฟรีฟอร์ม ไม่แข็งตัวจนเกินไป อันนี้เป็นเรื่องที่สำคัญเพราะว่า ระบบการศึกษาไม่ใช่แค่ในเมืองไทย ในต่างประเทศก็มี จะเห็นได้ว่า รูปแบบของการเรียนการสอน เขาจะไม่ใช่การยึดติดตัวของรูปแบบ แต่จะเน้นในส่วนของการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติการณ์ เน้นรูปแบบของการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ วงศ์จินดา และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสาขาวิชาทางการศึกษา” เพื่อหาประสิทธิภาพและการยอมรับแพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสาขาวิชาทางการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสาขาวิชาทางการศึกษา เท่ากับ 81.54/81.46 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80, และการยอมรับแพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสาขาวิชาทางการศึกษา มีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 อยู่ในระดับมากแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรของแพลตฟอร์มที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ ปัจจุบันการมีการใช้แพลตฟอร์มซึ่งเป็นของส่วนร่วม ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ดูแลระบบจะเป็นตัวของมหาวิทยาลัยแม่ เช่น สำนักเทคโนโลยี บางที่เราจะเข้าไปในส่วนตัวของหลักสูตร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2

พบว่า ผู้วิจัยได้สร้างแพลตฟอร์มการศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วยกระบวนการ ขั้นตอนคือ การกำหนด interface Platform User Interface (UX,UI) ออกแบบหน้าแรกเว็บของเว็บไซต์หน้าที่หลักๆ ของ UX Design จะทำงานเกี่ยวกับการค้นคว้าหาข้อมูล ทำความเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้งาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของผู้ใช้งาน ค้นหาไอเดียที่จะสร้างสรรค์ ออกแบบสินค้าและบริการให้ตรงความต้องการผู้ใช้งานมากที่สุด ซึ่งหน้าที่หลัก ๆ ของ UX Design มีดังนี้ คือ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้งาน รวมถึงทำการค้นคว้า ออกแบบ ทดสอบ และประเมินผลสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งาน และทำการออกแบบต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์กับการออกแบบประสบการณ์ผู้ใช้ (User Experience) เช่น Design Thinking, Design Sprint และ Lean UX และมีดำเนินการเป็นกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1 กำหนด interface Platform User Interface (UX,UI) ออกแบบหน้าแรกเว็บของเว็บไซต์ 2 กำหนด interface Coding ฟอนต์ อิน ออกแบบหน้าตาของเว็บไซต์ 3 Back End Developer สูตรการประมวลผล 4 ออกแบบชื่อเว็บไซต์ 5 กำหนดรูปแบบเว็บไซต์ แพลตฟอร์ม ดังนั้น การสร้างและการออกแบบ ด้วย UX Design ควรมีทักษะทั้งด้าน Hard Skill และ Soft Skill โดยที่ทักษะด้าน Hard Skill ที่ต้องมี ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา Customer Journey รวมไปถึง User Flow ร่างภาพต้นแบบ (Wireframe) การสร้างต้นแบบ (Prototype) และทดสอบกับผู้ใช้ (Testing) มีความรู้ความสามารถหลักในการออกแบบต่าง ๆ เช่น รู้องค์ประกอบศิลป์ การออกแบบ UI สำหรับเว็บไซต์ และโทรศัพท์มือถือ มีความเข้าใจการออกแบบประสบการณ์ผู้ใช้ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการ และปัญหาที่แท้จริง

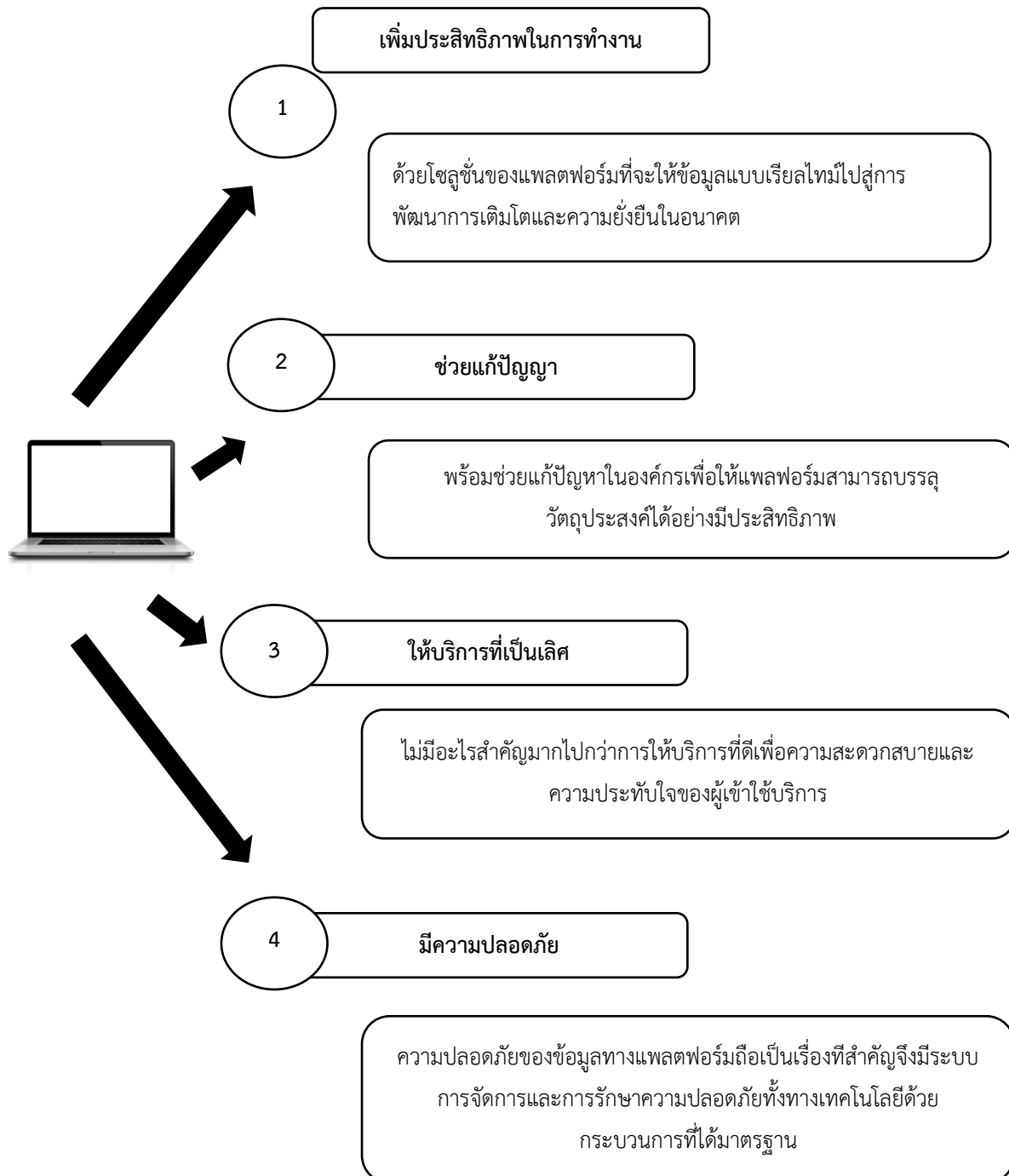

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3

พบว่า การทดลองใช้แพลตฟอร์มของหลักสูตร ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้มีการทดลองใช้โดยการลงพื้นที่ทดลองจากกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยคัดเลือกพื้นที่ในการทดลองคือโรงเรียน 2 แห่ง อยู่ในตัวเมือง 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และอยู่ปริมณฑล 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ จัดกิจกรรมในการลงพื้นที่เชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ในจังหวัดกรุงเทพ และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ทำการทดลองใช้แพลตฟอร์มของหลักสูตร ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลตอบรับของการใช้งานคือ มีการเข้าถึงง่าย และออกแบบได้สบายตาแล้วไม่รู้สึกว่ามันไม่น่าสนใจ แต่กลับดึงดูดให้ผู้สนใจมีความสนใจในลูกเล่นมากขึ้นสามารถติดต่อสื่อสารข้อมูลและได้รับการตอบกลับจากระบบ AI ทันที สามารถสมัครสมาชิกและ สมัครเรียนออนไลน์ สืบค้นข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่กำลังหาที่เรียนหรือที่ศึกษา จึงทำให้ นักเรียนที่เข้ามาทดลองใช้สนุกกับการใช้งาน ผลของการประเมินอยู่ในระดับ มากของการทดลองใช้แพลตฟอร์ม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มการศึกษาของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปได้ดังแผนภาพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. แพลตฟอร์มควรช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ การลดความซับซ้อนของการขอเอกสารส่งออก รวมถึงการแสดงข้อมูลกฎระเบียบและเอกสารนำเข้าที่ถูกร้องขอจากประเทศปลายทางไว้บนแพลตฟอร์มจะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับใช้งานมากขึ้นผู้ขายมากขึ้น

2. มีการพัฒนาฟังก์ชันของการทำงานที่เพิ่มเติมในส่วนงานของการประกันคุณภาพภายในสถาบันของการศึกษาโดยการเชื่อมโยงข้อมูลแบบ Content Management System เพื่อให้เกิดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบขงแพลตฟอร์มที่สมบูรณ์แบบครบวงจรในสถาบันการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาแพลตฟอร์มนี้ให้มีองค์ประกอบที่จะนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนรู้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น จะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และควรมีการวิจัยและพัฒนาแพลตฟอร์มเว็บไซต์ที่เป็นของสถาบันในสาขาวิชาหรือภาควิชา และเพิ่มการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอื่นๆ เพิ่มขึ้นอีกเพื่อเป็นการเพิ่มทรัพยากรการเรียนรู้สมัยใหม่รวมถึงการใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ที่ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลสำหรับการพัฒนาการศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ พุ่มพวง. “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีเชื่อมโยงความรู้ (Connectivism) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์”. วารสารศิลปศาสตรปริทัศน์. ปีที่ 10 ฉบับที่ 19 (2558) : 1-13.
- เกสสิณี ชิวปรีชา. “การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มในการบริหารสถานศึกษาระบบทวิภาคี ของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร”. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม- มิถุนายน 2565) : 50-58.
- เชมรัตน์ บุญหล่อสุวรรณ. “การศึกษาประสบการณ์การใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการสอนของครู”. การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2562).
- ชัยวัฒน์ แก้วพินงาม. “แนวทางในการผสมผสานดิจิทัลเทคโนโลยีเพื่อการสอนภาษา”. ภาษาปริทัศน์. ฉบับที่ 33 (2561) : 241 - 266.
- ฐิติมา จันทะศิริ. “การเรียนการสอนออนไลน์ในยุคดิจิทัล”. Journal of Modern Learning Development. ปีที่ 7 ฉบับที่ 10 (พฤศจิกายน 2565) : 349-363
- ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. “การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดคอนสตรัควิสต์ หัวข้อทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษาสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา”. วารสารศาสตร์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (2565) : 81-406.

- ธนันท์ ศรีบุญเรือง. (7 กุมภาพันธ์ 2565). ผลกระทบของโซเชียลมีเดียต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.youdee.redcross.or.th> [7 เมษายน 2566].
- ธนภณ สมหวัง. (19 สิงหาคม 2562). “ปฏิรูปการเรียนรู้เด็กไทย ด้วยหัวใจนักปราชญ์”. มติชน ออนไลน์. [ออนไลน์]. 14 ย่อหน้า. แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/article/news_1629760 [23 มีนาคม 2566].
- บุษกุล ไชยตันเทือก และภักดี โพธิ์สิงห์. “การใช้นวัตกรรมแพลตฟอร์มเพื่อสังคมไทย”. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2564) : 117 – 130.
- ปรีศนา มั่นเภา และฐิตียา เนตรวงษ์. “ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับธุรกิจบริการในยุคโควิด-19”. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2564) : 57-65.
- ไพฑูรย์ ผดุงถิ่น. ดิจิทัลสตาร์ทอัพ แพลตฟอร์มสัญชาติไทย จะฝ่าวิกฤตโควิดไปได้อย่างไร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://set.or.th/enterprise> [6 เมษายน 2566].
- พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และคณะ. “การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เกี่ยวกับระบบไอซีที และนวัตกรรมเพื่อการบริหารการศึกษาสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา”. วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้. ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2564) : 219-237.
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร. “การดำเนินชีวิตสมัยใหม่สู่ความสำเร็จในการทำงานโดยใช้หลักอิทธิบาท 4”. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. ปีที่ 8 ฉบับที่ 5 (พฤษภาคม 2564) : 17 - 26.
- พระสุวรรณา อินทโชโต (เหือน). “การใช้อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา 10 มกราคม 1979 จังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา”. วารสารมหาจุฬาริชาการ. ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (2563) : 97 – 108.
- พินิจ รุ่งวิทยกุล และวิวัฒน์ ชัยวิริยะพงศ์. “การประยุกต์ใช้แซทบอทสำหรับการบริการระดับบัณฑิตศึกษา” รายงานวิจัย. ภาควิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2563.
- พิรกร รามสุต. “แพลตฟอร์มดิจิทัล”. วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2565) : 1 - 36.
- พิชญ์สินี มะโน. “ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในยุค DIGITAL DISRUPTION ต่อการศึกษา”. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม. ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2562) : 1 – 6.
- พนิดา พงษ์ไพบูลย์, เอมอัสนา นิรันตสุขรัตน์ และกุลชาติ มีทรัพย์หลาก. “แพลตฟอร์มอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง ฐานรากสำคัญ สู่การสร้างสรรค่นวัตกรรมดิจิทัล”. วารสารวิชาการ กสทช, (2563) : 270 – 286.
- วชิระ ทองสุข. แพลตฟอร์ม คืออะไรกันแน่? ทำไมพูดถึงกันบ่อยจัง ยุคนี้ใครไม่รู้ ต้องรู้แล้ว!. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://talkataka.com/blog/what-is-a-platform/> [6 เมษายน 2566].

- วิไลวรรณ วงศ์จินดา และคณะ. “แพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสาขาวิชาทางการศึกษา”. **รายงานวิจัย**. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2564.
- จุฬารัตน์ ธรรมประทีป. “การพัฒนาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยีในการสอนวิทยาศาสตร์”. **วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2559) : 1 - 13.
- ใจทิพย์ ณ สงขลา และศิริเดช สุชีวะ. “การเปลี่ยนผ่านด้วยดิจิทัล : แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลแห่งชาติ”. **Journal of Education and Innovative Learning**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2564) : 12.
- ศรัณย์พงษ์ เกือบุดรและคณะ. “การพัฒนาคู่มือการใช้แพลตฟอร์มการทำงานภูเกิลเพื่อการศึกษาของครูโรงเรียนอ่าวลึก ประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระบี่”. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2565.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). “แพลตฟอร์มการศึกษาสำหรับประเทศไทย 4.0”. **เดอะ โนวเลจ**, ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 (สิงหาคม - กันยายน 2560) : 5
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม โดยความร่วมมือของภาคเอกชน”. **รายงานวิจัย**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา : กระทรวงศึกษาธิการ, 2564.
- แสงเดือน เจริญนิม และคณะ. “SKP: แพลตฟอร์มการสอนคณิตศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษา”. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565) : 16-33.
- อรรถณัฐ วันทะสมบัติ และเกรียงศักดิ์ ชีระโกวิทขจร. แพลตฟอร์มอีโคโนมีและผลกระทบต่อแรงงานในภาคบริการ : กรณีศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ร่วมกับสถาบันแรงงานและเศรษฐกิจที่เป็นธรรม, 2561.
- อุษณีย์ สีม่วงและจักษุณ จันทะคุณ. “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6”. **Journal of Modern Learning Development**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 11 (ธันวาคม) : 281-295.
- ANUSAK NGUESA. 5 Digital Platform แพลตฟอร์ม ออนไลน์ คือ , [ออนไลน์], แหล่งที่มา : thonburi-u.ac.th/journal/Document/14-1/Journal14_1_13.pdf [6 เมษายน 2566].
- Erarslan, Ali. “Instagram as an Education Platform for EFL Learners”. **TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology**. Vol. 18 (July 2019):54-69.
- Luz, Maria, et al..” The Learning Platform In Distance Higher Education: Student’s Perceptions”. **TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology**. Vol. 20 (January 2019) : 71-95.

รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย*

THE CROSS-CULTURAL LEARNING MODEL OF THAI-INDIA

ธัญญรัตน์ ญาโณทัยจิตต์

Thanyarat Yanothaikhajit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: thanyarat22.y@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยการวิเคราะห์เอกสาร การร่วมทำกิจกรรม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย วิเคราะห์เนื้อหาด้วยการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ได้เรียนรู้ความเป็นมาขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีองค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในมิติพระพุทธศาสนา 1) องค์กรพระธรรมทูตไทย-เนปาล-อินเดีย 2) มหาโพธิสมาคม 3) สมาคมชาวพุทธแห่งอินเดีย 4) องค์กร Ambedkarite Buddhist Organizations ล้วนมีบทบาทที่ขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน มีการส่งเสริมแนวคิดของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมและมีการสลับวัฒนธรรมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันร่วมกันเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมโดยไม่แบ่งแยกนิกายของชาวพุทธทั่วโลก

2. การพัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย เป็นการร่วมทำกิจกรรมนำสู่การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย มี 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) การอุปสมบทหมู่ของชาวพุทธไทย-อินเดีย 2) การทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม 3) กิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม 4) การเดินธรรมยาตรา และ 5) กิจกรรมสาธยายพระไตรปิฎก ณ ประเทศอินเดีย

* Received August 8, 2023; Revised August 10, 2023; Accepted August 17, 2023

3. รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ประกอบด้วย

3.1) องค์กรพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย องค์กรพระธรรมทูตไทย-เนปาล, มหาโพธิสมาคม, องค์กรพุทธสมาคมแห่งอินเดีย, องค์กร Ambedkarite Buddhist, และองค์วัดไทยในอินเดีย เป็นต้น

3.2) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีโครงการ แผนงาน ขั้นตอน เป้าหมาย กิจกรรม การเรียนรู้ร่วมกันชัดเจน

3.3) วิธีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม 5 อย่าง (1) การอุปสมบทหมู่ของชาวพุทธไทย-อินเดีย (2) การทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย (3) กิจกรรมการเดินธรรมยาตรา (4) กิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม และ(5) กิจกรรมความร่วมมือของไทย-อินเดีย

3.4) วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (1) ได้เรียนรู้คุณค่าวัฒนธรรมความดีงามที่มนุษย์สร้างขึ้น (2) ได้กัลยาณมิตร เป็นแบบอย่างที่ดี (3) มีศีลธรรม ละเว้นความชั่ว ประพฤติสิ่งดีงาม

3.5) ลักษณะของรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย เป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม โดยผ่านกิจกรรม 5 กิจกรรมโดยการร่วมของ คณะสงฆ์ไทย คณะสงฆ์นานาชาติ มีอุบาสก อุบาสิกา ทั้งไทยและอินเดีย-เนปาล ใช้สื่อต่างๆ ของวัด เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ถ่ายทอดเวลาจัดกิจกรรม นำรูปภาพกิจกรรมสื่อสารไปยังผู้ที่ศรัทธา ที่สนใจ ผ่านสื่อต่าง ๆ ของวัดไปสู่สื่อสิ่งพิมพ์สำนักข่าวต่างๆ ของไทย-อินเดีย-เนปาล ได้เป็นอย่างดี เป็นการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย และเป็นสิ่งที่ชาวพุทธทั่วโลกร่วมกันพัฒนากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นเพื่อช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ระดับโลก

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้; วัฒนธรรม; องค์กรพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย

ABSTRACT

The main objectives of this study are 1) to study cross-cultural learning of the Thai-India Buddhist Organizations; 2) to develop cross-cultural learning exchange activities of the Thai - Indian Buddhist Organizations; and 3) to propose a cross-cultural learning model of the Thai-India Buddhist Organizations. The qualitative research was carried out in this study. Data collections were done by documents analysis, participation in activities, interviews, and small group discussions. Content analysis by inductive descriptive method was carried out for data analysis.

The study found that:

1. Cross-cultural learning of Thai-Indian Buddhist organizations have been existed from the history and development of the Thai-India Buddhist organization from the past to the present. There are Thai-Indian Buddhist organizations promoting cross-cultural

learning in Buddhism, namely, 1) Thai-Nepal-India Dhammaduta Organization, 2) Maha Bodhi Samakhom, 3) Buddhist Association of India, 4) Ambedkarite Buddhist Organizations. All play a role in driving Buddhism and social development at the same time. The concept of Buddhism was created for society and there was an intercultural exchange of solidarity for cross-cultural learning without sectarian discrimination among Buddhists around the world.

2. For the development of cultural exchange activities of Thai-India Buddhist organizations, it was a joint activity leading to cross-cultural learning exchanges of Thai-India Buddhist organizations. There are 5 activities, namely, 1) group ordination of Thai-Indian Buddhists, 2) excursions to Buddhist and cultural archaeological sites, 3) activities Religious and cultural tourism, 4) Dhammayatra walk, and 5) Tripitaka recitation activities in India.

3. The cross-cultural learning model of Thai-Indian Buddhist organizations consists of:

3.1) Thai-India Buddhism Organization Thai-Nepal Dhammaduta Organization, Maha Bodhisattva Association, Indian Buddhist Association, Ambedkarite Buddhist Organization, and Thai temples in India, etc.

3.2) The cross-cultural learning process has clear projects, plans, procedures, goals, and co-learning activities.

3.3) Methods of learning through 5 activities i.e. 1) group ordination of Thai-Indian Buddhists, 2) field trips to archaeological sites of Thai-India Buddhism, 3) Dhammayatra walking activities, 4) religious tourism activities and culture; and 5) Thai-India cooperation activities.

3.4) Objectives of cross-cultural learning: 1) learning the cultural values and virtues created by man, 2) being a good role model, and 3) having morals, refraining from evil good behavior.

3.5) Characteristics of the cross-cultural learning model of Thai-Indian Buddhist organizations It is a Buddhist and cultural activity. through 5 activities by joining the Thai Sangha International Sangha Councils, with both Thai and Indian-Nepal worshipers and laymen, use various temple media such as web pages, Facebook pages, during the event. Bring pictures of the activities to communicate to interested believers through various media of the temple to various Thai-India-Nepal newspaper publications. It was a cross-cultural learning of Thai-Indian Buddhist organizations in which Buddhists around the world come together to develop Buddhist activities to help spread Buddhism to the world.

Keyword; learning style; culture; Thai-India Buddhist Organization

บทนำ

การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านสมอง การกระทำ และประสบการณ์ โดยเกี่ยวข้องกับความจำ ความเข้าใจ การนึกคิด การรับรู้ การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา การเรียนรู้ในเรื่องใด ก็สามารถความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การกระทำที่มีกระบวนการทางความคิดมาเกี่ยวข้องพร้อมกับการปฏิบัติ เพื่อเกิดข้อสรุปที่เป็นการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสามารถทำได้โดยผลลัพธ์นั้นทราบได้จากความเข้าใจของผู้เรียนรู้ต่อคำถามหรือประเด็นที่ต้องการความชัดเจนในเรื่องนั้น ๆ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง การเรียนรู้จึงไม่ใช่การพูดลอย ๆ แต่ควรระบุว่า เป็นการเรียนรู้เรื่องอะไร คือ ต้องมีเป้าหมายที่จะเรียนรู้ตนเอง การเรียนรู้ เป็นขบวนการที่จะต้องเกิดขึ้นกับมนุษย์ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดมาลี้มตาจู่โลกจนถึงตายจากโลกไป พื้นฐานมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลายจะเรียนรู้การ กิน นอน ขับถ่าย สืบพันธุ์ เพื่อมีชีวิตอยู่รอด แต่มนุษย์มีสมองที่ดีกว่าสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งสามารถฝึกฝนพัฒนากายพัฒนาใจให้ดีกว่าแค่การ กิน นอน ขับถ่าย สืบพันธุ์ มนุษย์มีกระบวนการ มีวิธีการฝึกฝนให้มีคุณค่าให้ประเสริฐกว่าสัตว์ เพราะถ้าเกิด แก่ และได้ตายจากโลกไปโดยไม่ฝึกฝน มนุษย์ก็จะเป็นอะไรที่ไม่แตกต่างไปจากสัตว์เช่นกัน โดยการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเป็นการจัดการศึกษาแลกเปลี่ยนร่วมกันที่เนื่องด้วยการเรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตที่เนื่องด้วยวัฒนธรรม โดยมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งการวิจัย และการสร้างเครือข่าย รวมทั้งการจัดกิจกรรมในหลากหลายมิติ เช่น มิติศาสนา มิติการท่องเที่ยว มิติการพัฒนาประเทศ และการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสองภูมิภาคที่ได้มาร่วมกิจกรรมร่วมกันที่เห็นได้ชัดคือ ด้านการศึกษา การท่องเที่ยว ดังปรากฏในงานวิจัยของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ในเรื่อง “การวิจัยข้ามวัฒนธรรม: ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์” ซึ่งผู้วิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่า ในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมนั้นการวิจัยจะเป็นกลไก และเครื่องมือหนึ่งในการให้ได้มาซึ่งความรู้ซึ่งธรรมชาติของการวิจัยข้ามวัฒนธรรมนั้นคุณสมบัติบทบาทของนักวิจัยข้ามวัฒนธรรม ข้อคิดบางประการของการวิจัยข้ามวัฒนธรรม และสรุปองค์ความรู้การวิจัยข้ามวัฒนธรรมนับเป็นความจำเป็นต่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมบุคคลผู้ที่ฝึกตนว่า เป็นบุคคลที่มีปัญญา สามารถพัฒนาตนเอง และสังคมให้เป็นสังคมที่เกื้อกูลต่อกันได้ ซึ่งพระพุทธศาสนาไม่มีใครฝึกตนได้ยิ่งกว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ท่านเพียรฝึกตนจนพ้นภัยจากวัฏสงสาร ด้วยพระองค์เองในประเทศอินเดียเมื่อ 2,600 กว่าปีจึงทำให้เกิดมีพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลกท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีทั้งความเชื่อในศาสนา และความเชื่อในลัทธิต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศอินเดียมากมายทั้งก่อนหน้าหรือหลังจากที่พุทธศาสนาจะเกิดขึ้นพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปทั่วในประเทศอินเดีย ถือเป็นการปฏิรูประบบชนชั้นประชากรในประเทศให้ดีขึ้นจนถึงในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (พ.ศ. 240– 312) เป็นช่วงที่พุทธศาสนารุ่งเรืองมากที่สุด พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระธรรมทูตจากประเทศอินเดียไปประกาศพุทธศาสนา 9 สาย โดยสายที่ 8 พระโสณะ และพระอุตระเถระได้เดินทางไปยังสุวรรณภูมิประเทศ หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน (ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินโดนีเซีย) ทำให้ไทยได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธจากอินเดียมาตั้งแต่สมัยนั้นมา

ซึ่งมีการสันนิษฐานว่า สุวรรณภูมิประเทศนั้น มีใจกลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐม ของประเทศไทย เนื่องจากได้พบได้จากโบราณวัตถุที่สำคัญ คือพระปฐมเจดีย์ สลุปเจดีย์ เรียกว่า สลุปรูปพองน้ำ เหมือนสลุปสาญจีในประเทศอินเดียที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสร้างขึ้นโดยศิลปะในยุคนั้นเรียกว่า ศิลปะทวารวดีนับจากนั้นเป็นต้นมา อารยธรรมแห่งพระพุทธศาสนาก็เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย แนวคิดและวิถีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาสังคม และวัฒนธรรมไทย มีความเกี่ยวข้องกับผู้คนทุกชนชั้น นับตั้งแต่สถาบันพระมหากษัตริย์จนถึงชาวบ้านทั่วไป พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ปรัชญา การดำรงอยู่ในวิถีชีวิต และการสร้างสรรค์ในเชิงศิลปวัฒนธรรม จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา และกระบวนการจัดการที่สอดคล้องกับบริบท และวัฒนธรรมทางสังคม ในขณะที่สถานที่สำคัญหรือวัดในทางพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในสาขาต่าง ๆ ทั้งในด้านโบราณคดี จาริตประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ฯลฯ ซึ่งนับว่ามีคุณค่า และยังมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการเชื่อมโยงเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของผู้คนในสังคม

ในขณะที่อินเดียพระพุทธศาสนารุ่งเรืองอยู่ราว 1 พันกว่าปี ก็เริ่มเสื่อมลงด้วยการทำลายล้างจากกองทัพเตอร์กมุสลิมที่เข้ามารุกรานอินเดีย ทำให้พระพุทธศาสนาในภายหลังได้สูญสลายจากประเทศอินเดียไปเกือบสิ้น จนเมื่อปี พ.ศ. 2500 ตรงกับ พ.ศ. 2499 ของไทย ในอินเดียรวมทั้งเมียนมาร์ และศรีลังกา เป็นปี 2500 ซึ่งนับพุทธศักราชเร็วกว่าไทย 1 ปี ได้มีชาวยุโรปประมาณ 5 แสนกว่าคน ได้ประกาศตนหันมานับถือพระพุทธศาสนา ด้วยการนำของ ดร.อัมเบดการ์ (Dr.Babasaheb Bhimrao Ramji Ambedkar) จึงได้มีชาวพุทธเกิดขึ้นในประเทศอินเดียอีกครั้ง เรียกว่า กลุ่มชาวพุทธใหม่ (New Buddhist) มากที่สุดในเมืองนาคปูร์ (บ้างก็เรียกนาคะปุระ - Nagpur เมืองหลวงของรัฐมหาราษฏระ - Maharashtra) ตอนกลางของประเทศอินเดีย หลังจากนั้นก็ได้มีชาวอินเดียนับถือพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ได้ประกาศตนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาอยู่หลายเมือง เช่น เมือง นาคปูร์ เมืองคยา และเมืองเดลี เป็นต้น และเขาได้รับฉายาว่าเป็นบิดาแห่งรัฐธรรมนูญแห่งประเทศอินเดีย

อินเดียมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการเฉลิมฉลองเทศกาลต่าง ๆ มากมาย แต่มีวันหยุดราชการ (national holidays) 3 วัน คือ วันสาธารณรัฐ (Republic Day) วันเอกราช (Independence Day) และ คานธีจยันตี (Gandhi Jayanti) 2 ตุลาคม โดยแต่ละรัฐจะมีเทศกาลท้องถิ่นที่แตกต่างกันตามศาสนา และภาษาหลักของรัฐนั้นๆ เทศกาลของฮินดูเป็นที่นิยมสูง เช่น มกรสังกรานตี โปนคัล(Pongal) มหาดีวาราทรี โอนาม(Onam) ชันมาชตมี(Janmashtami) สรัสวตีบูชา ที่ปวลี คณศจตุรถี เทศกาลของเชน เช่น มหาวิระชนมะกัลยานกะ (Mahavir Janma Kalyanak) และ ปรัยุษัน (Paryushan) เทศกาลพุทธ เช่น อามเพททชยันตี พุทธชยันตี วันธรรมจักรปราวตาน (Dhammachakra Pravartan Day) และ โลซาร์ (Losar) เทศกาลของซิกข์ เช่น คຼຣຸນຳນັກຢັນຕີ ແລະ ວິສາຂີ ທີ່ເຫດກຸລມຸສລິມ ເຊັ່ນ ອີດີລຟີດຣີຢີ, ອີດຸລອູຊາ, ເມາລີດ (Mawlid), ມຸຮຸຣຸມ ເຫດກຸລໂຊໂຣອັສຕູຣ໌ປາຣ໌ຊີ ເຊັ່ນ ໂນວຣູຊ (Nowruz) ເຫດກຸລຄຣິດ ເຊັ່ນ ຄຣິດສ໌ມສກຟ ກັບ ປັສກາ

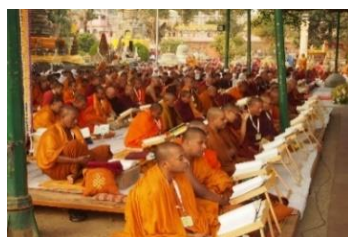
อินเดียมีพื้นที่ 3.29 ล้านตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับ 7 ของโลก มีประชากร 1,353 ล้านคน มากเป็นอันดับ 2 ของโลก มีความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม มีภาษาหลักใช้พูด 16 ภาษา เช่น

ภาษาฮินดี ภาษาอังกฤษ ภาษาเบงกอล ฯลฯ และมีภาษาถิ่นมากกว่า 100 ภาษา โดยฮินดีถือว่าเป็นภาษาประจำชาติ เพราะคนอินเดียกว่าร้อยละ 30 ใช้ภาษานี้ ตารางการแสดงให้เห็นความแตกต่างและหลากหลายในการนับถือศาสนาของประเทศไทยกับประเทศอินเดีย

ศาสนา	ประเทศไทย ประชากร 68 ล้านคน	ประเทศอินเดีย ประชากร 1,235 ล้านคน
พุทธ	94.6 %	0.7 %
ฮินดู	0.1 %	79.8 %
อิสลาม	7.0 %	14.2 %
คริสต์	1.1 %	2.3 %
ซิกข์	-	1.7 %
เชน	-	0.4 %
อื่นๆ	0.1 %	0.9 %

ปัจจุบันองค์กรพุทธศาสนาในประเทศอินเดียและนานาชาติรวมตัวกันทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่เนือง ๆ เช่น จัดงานสวดสาธยายพระไตรปิฎก ในสถานที่ที่พระพุทธรูปเจ้าที่รัฐ พุทธศาสนารัฐพิหาร ประเทศอินเดียโดยมีชาวพุทธจาก ไทย จีน ทิเบต ไต้หวัน ศรีลังกา พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินโดนีเซีย โดยผู้ศรัทธาจากทั่วโลกเข้าร่วมงานอย่างมากมาย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนานาชาติ โดยมีการเชิญบุคคลสำคัญในสาขาต่าง ๆ ของอินเดียมาร่วมงาน และมีการขยายกิจกรรมการเรียนรู้ออกไปในมิติต่าง ๆ จนเกิดความร่วมมือในระดับนานาชาติ เช่น การจัดงานวิสาขบูชาโลก การเฉลิมฉลองพุทธชยันตี การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ และการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าและการท่องเที่ยว เป็นต้น

ภาพที่ 1.1 ภาพบรรยากาศในงานสวดสาธยายพระไตรปิฎก สถานที่ตรัสรู้ พุทธคยา ประเทศอินเดีย

สอดคล้องกับ อมรา พงศาพิชญ์ ได้กล่าวถึงบริบทของวัฒนธรรมไทย และอินเดียไว้ว่า “วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาชาติให้มั่นคง เพราะมีความเชื่อมโยงวิถีชีวิตความเชื่อ แนวคิดของคน ครอบครัว ชุมชน และชาติเข้าด้วยกัน การไหลเวียนเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เป็นการเคลื่อนตัวของกระแสโลกาภิวัตน์ โดยอินเดียถือเป็นดินแดนเก่าแก่ และเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญของโลก เป็นต้นตอของวัฒนธรรมตะวันออก เป็นแหล่งศาสนาของโลก เป็นแหล่งกำเนิดวรรณคดีที่สำคัญ อารยธรรมเหล่านี้มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อดินแดนใกล้เคียงเป็นอย่างยิ่ง โดยอารยธรรมแถบลุ่มน้ำสินธุ และในสมัยต้นพุทธกาล การประกาศพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าและศาสนาเชนของพระมหาวีระ ทำให้เกิดมีการปฏิรูปทางสังคมตามหลักธรรมคำสอนของทั้งสองศาสนาขึ้นซึ่งภาพลักษณ์ความเป็นไทย ได้แก่ เป็นคนเอื้ออารมีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และอำนาจเหนือธรรมชาติ รักความสนุกสนานภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตนโดยให้ความสำคัญกับอาชีพรับราชการให้ความสำคัญกับชื่อ ยึดถือในเรื่องความกตัญญู และจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งจากความร่วมมือทางพระพุทธศาสนาของอินเดีย และนานาชาติดังกล่าว ได้นำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาของไทย และอินเดีย รวมทั้งนานาชาติ โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในมิติต่างๆ เช่น การอุปสมบทหมู่นานาชาติ การสาธยายพระไตรปิฎก การศึกษาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม การศึกษาศาสนา เปรียบเทียบ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สาธารณสุข การจัดการสิ่งแวดล้อม และความร่วมมือในด้านอื่นๆ โดยมีภาครัฐ คณะสงฆ์ และองค์กรเอกชนได้ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของไทยและอินเดียโดยการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของไทยและอินเดียจึงเป็นเสมือนการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม และการเคารพในสิทธิมนุษยชนของกัน และกัน ซึ่งมีกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของไทยและอินเดีย เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจทางวัฒนธรรมการพัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมการส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาสังคม การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การส่งเสริมการท่องเที่ยว การคมนาคม และการค้าขาย ตลอดจนแนวทางการพัฒนาองค์กรทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความรู้ในหลาย ๆ มิติ ที่มีความเกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในการพัฒนาองค์กรทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการวิเคราะห์ การดำเนินงานขององค์กรทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและรูปแบบองค์กรพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่ยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย” ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย 3) เพื่อเสนอรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อมโยงความรู้ บุคลากร และกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาของไทยและอินเดีย จึงใช้วิธีการศึกษาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary study) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิด หลักการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาของไทยและอินเดีย ดังนี้

1.1) ศึกษาแนวคิด หลักการ ประเภท รูปแบบ และกระบวนการของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาของไทยและอินเดีย

1.2) ศึกษาแนวคิด หลักพุทธธรรม การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และกระบวนการที่กล่าวถึงการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาของไทยและอินเดีย ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.3) นำข้อมูลแนวคิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาของไทยและอินเดียทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสารในการสร้างชุดความรู้ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติการในพื้นที่เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาของไทยและอินเดีย

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เพื่อการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

2.1) การสัมภาษณ์ตัวแทนผู้บริหารขององค์กรพระพุทธศาสนาของไทยและอินเดียที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

2.2) การลงพื้นที่ที่ศึกษาร่วมทำกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ขององค์กร พระพุทธศาสนาของไทยและอินเดียในมิติต่าง ๆ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทาง พระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ส่งเสริมการเรียนรู้ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม การแลกเปลี่ยนความรู้ และความร่วมมือในด้านอื่น ๆ โดยมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น

- การอุปสมบทหมู่ของชาวพุทธไทย-อินเดีย
- การทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
- กิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม
- การเดินธรรมยาตรา
- กิจกรรมสาธยายพระไตรปิฎก เป็นต้น

3) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ร่วมกับองค์กรพระพุทธศาสนาของไทยและอินเดีย และพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-อินเดีย

4) ยกร่างรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ซึ่งการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีการ ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้ โดยการ เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ได้เรียนรู้ความเป็นมาขององค์กรทาง พระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย เพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีองค์การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กร ทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในมิติพระพุทธศาสนาการท่องเที่ยว การ พัฒนาสังคม และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ประกอบด้วย

1.1) องค์กรพระธรรมทูตไทย-อินเดีย ที่วัดไทยพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ ประเทศอินเดีย เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย มีบทบาทส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กร 6 ด้าน ด้าน การปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านงานเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้าน การสาธารณสงเคราะห์

1.2) มหาโพธิสมาคม Mahabodhi Society เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2434 เป็นสังคมพุทธใน เอเชียใต้ปัจจุบันตั้งอยู่ในกัลกัตตาประเทศอินเดีย มีสำนักงานอยู่ที่วัดไทยพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ ต้นศรีมหาโพธิ แม่น้ำคงคา

1.3) สมาคมชาวพุทธแห่งอินเดีย भारतीय बौद्ध महासभा Youth Buddhist Society of India เกิดขึ้น พ.ศ. 2498 ที่เมืองมุมไบรัฐมหาราษฏระประเทศอินเดีย ให้ความเสมอภาค ภารดรภาพ และยกย่องความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

1.4) องค์กร Ambedkarite Buddhist Organizations of India เกิดขึ้นปี 1986 ทำงาน ร่วมกับชาวบ้านในอินเดียส่งเสริมพระพุทธศาสนา สิ่งแวดล้อมการศึกษาและสันติภาพเยาวชน และองค์กร วัด

ไทยสารนาถ สถานที่ปฐมเทศนา ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ สถานที่ปรินิพพานที่เมืองกุสินารา Bharatiya Bauddha Mahasabha (Buddhist Society) เป็นต้น

สรุปได้ว่า ทั้งองค์กรในอินเดีย และองค์กรของไทย ล้วนมีบทบาทที่ขับเคลื่อนพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคมไปพร้อม ๆ กันอันจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ซึ่งกันและกันซึ่งองค์กรทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ ย่อมมีบทบาทสำคัญ รวมทั้งมีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง กล่าวคือ “พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อศรัทธาแห่งศักยภาพในการพัฒนาตนเองผ่านการเรียนรู้ของศาสนิกชนนั้น ถือเป็นจุดแข็งที่ช่วยพัฒนาให้มนุษย์ที่เข้าใจและนำหลักการศึกษาหรือการเรียนรู้นั้นมาใช้เพราะจะสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้พ้นฝ่าวิกฤตทั้งในเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมไปได้ ผ่านการสร้างการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานสามระดับได้แก่ การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในระดับบุคคล ระดับองค์กร และสังคม สอดคล้องกัน ชลวิทย์ เจริญจิตต์ได้สรุปว่า การจะให้องค์กรทางพระพุทธศาสนายังมีความสำคัญและปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้ ควรเป็นไปตามแนวคิดของ Bauumann ที่เสนอว่า “ช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาได้เข้าสู่ยุคของพระพุทธศาสนาสากล มุ่งเน้นการปฏิบัติที่เป็นฆราวาส และเน้นการมีส่วนร่วมมากขึ้น การให้ความสำคัญของบทบาทสตรี นำหลักประชาธิปไตยและหลักความเสมอภาคมาปรับให้มีความเชื่อมโยงกับหลักจิตวิทยาตะวันตก มีการสร้างแนวความคิดของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม และมีการสลัวัฒนธรรม ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งแยกนิกายของชาวพุทธทั่วโลก”

2. การพัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย
เป็นการพัฒนากิจกรรมนำสู่การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย และนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่สำคัญ 5 กิจกรรมซึ่งประกอบด้วย

2.1) การอุปสมบทหมู่ของชาวพุทธไทย-อินเดีย

การอุปสมบทหมู่ของชาวพุทธไทย-อินเดีย เมื่อบวชแล้วก็จะนำพระนวก หรือพระใหม่ ออกจากโรงไปในสังฆนิยสถานต่าง ๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาเรียนรู้ธรรมของพระพุทธเจ้าในสังฆนิยสถานนั้น ๆ โดยมีพระธรรมทูตเป็นพระธรรมวิทยากรนำบรรยายธรรมตลอดเส้นทาง และมีพระพี่เลี้ยงคอยติดตามดูแลเรื่องพระวินัยตั้งแต่ต้นจนจบโครงการฯ ตลอดกาลบวช มีกิจวัตร สวดมนต์ ทำวัตรเช้าเย็น บิณฑบาตโปรดหมู่บ้านใกล้ ๆ วัดที่คณะพระนวกเดินทางไปพัก มีสวดพระธรรมจักรกับปัดนสูตรทุกวัน สวดบทนมัสการสังฆนิยสถาน ทำกิจวัตรตามพระธรรมวินัยในช่วงเวลาที่กำหนดไว้จนครบแล้วจึงลาสิกขาหรือสึกที่วัดไทยในอินเดีย

การบรรพชาอุปสมบทเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ด้วยจริยวัตรหรือเรียนรู้นิสัยใหม่ ๆ เพื่อสร้างเสริมคุณของธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้บวช ด้วยกระบวนการทางพุทธศาสนาพร้อมการเดินทางตามเส้นทางที่พระบรมศาสดา ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนาและปรินิพพาน จนเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์มากมายทำให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา จากที่มีศรัทธาน้อยก็ให้มีศรัทธามากยิ่งขึ้น และถือได้ว่าเป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เมื่อลาสิกขาหรือสึกแล้ว ผู้บวชจะมีศีลธรรมและจริยธรรมติดตัวกลับมาใช้กับชีวิตประจำวัน มีความเกรงกลัวต่อบาปมากขึ้น มีความเมตตากรุณาแก่บุคคลอื่นมากขึ้น เมตตา

ต่อสรรพสัตว์มากขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนามนุษย์คือตนเอง แต่ผลที่ได้รับนอกจากตนเองได้รับแล้วยังส่งผลไปถึงครอบครัว สังคม และประเทศชาติอีกด้วย

2.2) การทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

การทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ผลลัพธ์ที่ได้จากการทัศนศึกษานี้จะเป็นความรู้และประสบการณ์ที่มีค่าอย่างยิ่งของผู้เดินทางโดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนได้เห็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของศาสนาพุทธอันจะสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในพุทธประวัติ ศิลปะวัฒนธรรมโบราณของอินเดีย ได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง

2.3) กิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม

กิจกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ผลลัพธ์ที่ได้จะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ของประเทศต่าง ๆ ที่นับถือพุทธศาสนาจากผู้ร่วมกิจกรรมที่มาจากทั่วโลก โดยได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากรัฐบาลอินเดีย

2.4) การเดินธรรมยาตรา

การเดินธรรมยาตรา เป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ผลลัพธ์ที่ได้จะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การพัฒนามนุษย์และสังคม ตลอดจนการพัฒนาสาธารณูปโภคในด้านต่าง ๆ ในประเทศอินเดียตามเส้นทางการเดินธรรมยาตรา อันเป็นการเรียนรู้โดยตรงผ่านประสบการณ์การเดินทางซึ่งมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งกับผู้ร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่จะมาเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ทั้งนี้การจัดพระธรรมยาตรา คือการเติบโตของศรัทธาที่มาจากความมุ่งมั่น ชันติ ความอดทน ที่คณะมีศรัทธาต่อพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ใช้ระบบมีปัญหาที่แก้ไข เพราะคิดเสมอว่าสิ่งที่ได้มาทำแบบนี้คือการไม่มีปัญหา

2.5) กิจกรรมสาธยายพระไตรปิฎก ร่วมงานสวดสาธยายพระไตรปิฎก ณ ประเทศอินเดีย

งานสาธยายพระไตรปิฎกเป็นหนึ่งในกิจกรรมสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ประเทศต่างๆ ที่นับถือพุทธศาสนาให้ความสำคัญโดยเฉพาะในแผ่นดินพุทธภูมิโดยสังเกตจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมนี้มีเป็นจำนวนมากทั้งภิกษุ สามเณร นักบวช อุบาสก อุบาสิกา และผู้สนใจทั่วไป อีกทั้งมีระยะเวลาจัดกิจกรรม 7 - 10 วัน ทำให้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมองค์การทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดียใช้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนามนุษย์ พัฒนาสังคม พัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนาเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

3. รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย

จากผลการศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย เป็นรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางศาสนา เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามวัฒนธรรม มีวิธีการ

ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา มีสถานที่ปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยนำมาสรุปเป็น “รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย” ประกอบด้วย

3.1) องค์กรพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย องค์กรพระธรรมทูตไทย-เนปาล, มหาโพธิสมาคม, องค์กรพุทธสมาคมแห่งอินเดีย, องค์กร Ambedkarite Buddhist Organizations of India, และ วัดไทยสารนาถ วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ สถานที่ปรินิพพานที่เมืองกุสินารา Bharatiya Bauddha Mahasabha (Buddhist Society) เป็นต้น

3.2) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีโครงการ แผนงาน ขั้นตอน เป้าหมาย กิจกรรม การเรียนรู้ ฯลฯ

3.3) วิธีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม 5 กิจกรรม ได้แก่ (1) การอุปสมบทหมู่ของชาวพุทธไทย - อินเดีย (2) การทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในไทย-อินเดีย (3) กิจกรรมการเดินธรรมยาตรา (4) กิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม และ (5) กิจกรรมความร่วมมือของไทย-อินเดีย

3.4) วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (1) ได้เรียนรู้คุณค่าวัฒนธรรมความดีงาม อันจะก่อให้เกิดความงอกงามที่เป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น ตั้งแต่ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ (2) ได้กัลยาณมิตร ให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อนและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี รู้จักเลือกบุคคลเสวนา หรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญา มีความสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินชีวิตไปด้วยดี และไม่ชักชวนกันไปในทางที่ผิด (3) มีศีลธรรม ละเว้นจากความชั่ว และปฏิบัติเพื่อสังคมให้เกิดความดีงามของหมู่คณะ มุ่งเน้นการประพฤติสิ่งดีงามตามหลักเวชสารัชชกรณธรรม คือ ธรรมที่เป็นเหตุให้กล่าวหาญ 5 ได้แก่ การมีศรัทธาเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ การมีศีลมีความประพฤติดีงาม การได้สดับหรือศึกษามาก การเพียรทำจริง การมีปัญญารู้รอบและรู้ชัดเจนในสิ่งที่ควรรู้

4. รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ประกอบด้วย

1) องค์กรหรือหน่วยงานทางพระพุทธศาสนา 2) วิธีการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 3) กระบวนการ/โครงการ/กิจกรรมเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนา 4) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 5) ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา มีรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 2 รูปแบบ ดังนี้

4.1) รูปแบบการเรียนรู้แบบ 3E-model ประกอบด้วย (2) E1-Education คือ การเรียนรู้ด้วยการให้การศึกษา (2) E2-Engineering คือ การเรียนรู้ด้วยวิธีการ การสร้างสรรค์และประดิษฐ์นวัตกรรม (3) E3-Enforcement คือ การเรียนรู้ด้วยการบังคับใช้กฎระเบียบ ทั้ง 3E อาศัยหลักการและวิธีการของการพัฒนาองค์กรในชุมชนที่เน้นเป้าหมายของการจัดการ การอนุรักษ์ การแลกเปลี่ยนเพื่อให้ผู้คนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ได้พัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง พึ่งตนเองได้ คิดหาหนทางแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขกับการเรียนรู้วัฒนธรรมนั้น ๆ

4.2) รูปแบบ การเรียนรู้ด้วยการทำกิจกรรม 7 กิจกรรม ประกอบด้วย (1) การศึกษาวิจัยหรือการสร้างองค์ความรู้ (Resource Research) ด้วยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างนักวิชาการไทย

และนักวิชาการจากอินเดีย (2) การประเมินคุณค่าและศักยภาพของวัฒนธรรมและทรัพยากรทางโบราณคดี (Resource Assessment and Evaluation) จะช่วยให้สามารถทราบข้อมูลรวบรวมของวัฒนธรรมและทรัพยากรทางโบราณคดีนั้นๆ ว่ามีคุณค่าเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อชุมชน (3) การสงวนและการอนุรักษ์ (Preservation) คือ การคงไว้ซึ่งสภาพทางกายภาพและคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมและโบราณคดี (4) การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม (Resource Based Community Business) (5) การเผยแพร่องค์ความรู้ Knowledge dissemination เป็นการเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์ให้แก่คนอื่น ถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้และให้การศึกษา (6) การบังคับใช้กฎหมาย ข้อปฏิบัติ (Enforcement) ซึ่งจะเป็นข้อตกลงของประเทศ และองค์กรทางพระพุทธศาสนา และเป็นคุณค่าทั้งสองประเทศและต่อทรัพยากรวัฒนธรรม (7) การฟื้นฟู ผลิตซ้ำ และการสร้างใหม่ (resource rehabilitation/ revitalization) เป็นการสร้างคุณค่า และกำหนดบทบาทและหน้าที่ใหม่ให้กับองค์กรทางพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ผู้วิจัยได้นำมาสรุปอภิปรายผล ดังนี้

1. อภิปรายผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย

ตามที่ได้เรียนรู้ความเป็นมาขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีองค์การการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในมิติพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยว การพัฒนาสังคม และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย ประกอบด้วย 1) องค์กรพระธรรมทูตไทย-เนปาล ที่วัดไทยลุมพินี สถานที่ประสูติ และสวนลุมพินี ประเทศเนปาล เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย โดยเน้นบทบาท 6 ด้าน ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านงานเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ 2) มหาโพธิสมาคม Mahabodhi Society 3) สมาคมชาวพุทธแห่งอินเดีย 4) องค์กร Ambedkarite Buddhist Organizations of India องค์กรทางพระพุทธศาสนาดังกล่าว มีบทบาทสำคัญ คือ “ให้ความสำคัญต่อศรัทธาแห่งศักยภาพในการพัฒนาตนเองผ่านการเรียนรู้ร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา” ถือเป็นจุดแข็งที่ช่วยพัฒนาให้มนุษย์ที่เข้าใจและนำหลักการการเรียนรู้ จะสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้พ้นฝ่าวิกฤตทั้งในเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผ่านการสร้างการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานสามระดับได้แก่ การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในระดับบุคคล ระดับองค์กร และสังคม” สอดคล้องกับ ชลวิทย์ เจียรจิตต์ ได้สรุปว่า การจะให้องค์กรทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญและปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้นั้น ควรเป็นไปตามแนวคิดของ Bauumann ที่เสนอว่า “ช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาได้เข้าสู่ยุคของพระพุทธศาสนาสากล มุ่งเน้น การปฏิบัติที่เป็นฆราวาสและเน้นการมีส่วนร่วมมากขึ้น การให้ความสำคัญของบทบาทสตรี นำหลักประชาธิปไตยและหลักความเสมอภาคมาปรับให้มีความเชื่อมโยงกับหลักจิตวิทยาตะวันตก มีการสร้างแนวความคิดของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม และมีการสลับวัฒนธรรม ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันไม่แบ่งแยกนิกายของชาวพุทธทั่วโลก” สอดคล้องกับ ทับทิม เป็นมล และคณะ ได้สรุปว่า การจัดการ

ความรู้ทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ของมิติทางวัฒนธรรมกับชุมชนในหลายๆ ด้าน เช่นการท่องเที่ยว วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเราทั้งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ และนามธรรม ไม่สามารถจับต้องได้เกิดจากการสร้างของมนุษย์ในแต่ละกลุ่มชนจึงมีความสัมพันธ์กับชุมชนการท่องเที่ยว 2 มิติ คือ (1) มิติวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีมูลค่าในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (2) มิติวัฒนธรรมเป็นตัวแทนภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันตามปัจจัยพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อลักษณะการดำรงชีวิต และก่อเกิดวัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละชุมชน มีการรักษา และการสืบทอด เพื่อให้คงอยู่จากรุ่นสู่รุ่น เพื่อแสดงออกถึงความเจริญงอกงามทางสังคมของกลุ่มชนนั้น ๆ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ฌอนมพร เลาหจรัสแสง ได้สรุปการพัฒนาการเรียนรู้ไว้ว่า 1) การพัฒนาความรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ (Autonomous Learning) 2) การพัฒนาทักษะด้านการคิด (Thinking Skills) การคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) 3) การพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Collaborators) คือ การที่ผู้เรียนมีความสามารถในการประสานงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ 4) การพัฒนาทักษะในการสืบเสาะค้นหา (Enquirers) 5) การพัฒนาความกระตือรือร้น (Active Learners) 6) การพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (ICT Skills) 7) การพัฒนาทักษะในด้านการใช้ภาษาสากล (Second Language Skills) มีการเตรียมพร้อมผู้เรียนในด้านภาษาอังกฤษ 8) การเสริมสร้างความสนใจในวัฒนธรรม (Engaged with Cultures) และความตระหนักถึงความเป็นไปในโลก (World Awareness) สามารถเปิดรับวัฒนธรรมและความเป็นไปในทางที่ดีของโลกภายนอกได้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้ศึกษา “การวิจัยข้ามวัฒนธรรม: ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์” พบว่า การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เป็นการจัดการศึกษาแลกเปลี่ยนร่วมกันที่เนื่องด้วยการเรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตที่เนื่องด้วยวัฒนธรรม โดยมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งการวิจัย และการสร้างเครือข่าย รวมทั้งการจัดกิจกรรมในหลาย ๆ มิติ เช่น มิติศาสนา มิติการท่องเที่ยว มิติการพัฒนาประเทศ และการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสองภูมิภาคที่ได้มาร่วมกิจกรรมร่วมกันที่เห็นได้ชัด คือ ด้านการศึกษา การท่องเที่ยว เป็นการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ท้องถิ่น

2. อภิปรายผลการพัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย จากการศึกษาพบการเรียนรู้วัฒนธรรมด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาเป็นการพัฒนากิจกรรมนำสู่การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย และนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่สำคัญ 5 กิจกรรม ได้แก่ (1) การอุปสมบทหมู่ของชาวพุทธไทย -อินเดีย (2) การทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในไทย-อินเดีย (3) กิจกรรมการเดินธรรมยาตรา (4) กิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม และ (5) กิจกรรมความร่วมมือของไทย-อินเดีย โดย (ป.อ. ปยุตฺโต), ได้กล่าวถึงการพัฒนาไว้ว่าความเจริญของเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีข้อมูลและการสื่อสาร ถูกใช้ในการนำมากล่อมมนุษย์ให้เกิดความลุ่มหลง จนขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือพัฒนาตัวมนุษย์เอง ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนองโทสะทำลายความเกลียดชังมี

การแย่งชิงสิ่งบริโภคนั้นเกิดความโลภภายในจิตใจ ความโลภและความโกรธของมนุษย์ ก่อให้เกิดอันตราย รุนแรง และกว้างไกล เพราะ ปัจจัยในจิตใจมนุษย์ เรียกว่า ทิฐิ หรือความเห็น ความเชื่อ ลัทธินิยม และแม้ ศาสนาหรืออุดมการณ์ หรือค่านิยมในสังคม หากทิฐิเป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นฐานหมั่นคุณธรรมตรงข้ามกับโลภะ และโทสะที่มีกำลังมากขึ้นแล้ว ความโลภและความโกรธเกิดได้น้อย ความเห็นผิดสำคัญที่ครอบงำอารยธรรม ของมนุษย์สมัยปัจจุบัน มี 3 ประการ คือ 1) การมองตัวมนุษย์เอง ต่างจากธรรมชาติมีฐานะเป็นเจ้าของผู้ ครอบครองพิชิตธรรมชาติ 2) การมองเพื่อนมนุษย์ ไม่เป็นเพื่อนมนุษย์ไม่มองคนในความเป็นภาวะร่วมกัน 3) การ มองความสุข เกิดจากการมีวัตถุบำรุงบำเรอตนให้เต็มที่ ในข้อที่ 1 เป็นทิฐิต่อธรรมชาติ ส่วนในข้อที่ 2 เป็น การมองมนุษย์ด้วยกัน และข้อที่ 3 เป็นการมองจุดหมายของชีวิตของตัวเอง ซึ่งเป็นระบบการพัฒนาที่ ยั่งยืน สอดคล้องกับ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืนการพัฒนายั่งยืนจะ เกิดขึ้น เมื่อระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ดำเนินไปด้วยดีโดยที่ทุกส่วนเป็นปัจจัยส่ง ผลในทางเกื้อกูล แก่กันทำให้ดำรงอยู่ด้วยดีด้วยกัน เกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานที่พระพุทธศาสนาใช้วัดการพัฒนา คือการไม่ เบียดเบียนทั้งตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น คนที่มีการพัฒนาไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ระบบทั้งหมดที่ พัฒนาถูกต้องทาง ก็ไม่ก่อความเบียดเบียน เกณฑ์มาตรฐานนี้มีใช้เป็นเพียงเครื่องวัดความถูกต้องชอบธรรมเท่านั้น แต่เป็นเครื่องวัดความสามารถด้วย พระพุทธศาสนาก็มองว่ากิเลสเป็นธรรมชาติของมนุษย์ แต่เป็นธรรมชาติที่ แก้ไขได้เพราะธรรมชาติของคนเป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้แก้ไขปรับปรุงได้เมื่อพัฒนาคนขึ้นไป ก็เปลี่ยนจาก กิเลสไปเป็นคุณธรรมและปัญญาได้สอดคล้องกับ ธนภณ สมหวัง วิเคราะห์ว่า พุทธศาสนากับการพัฒนาตาม หลักไทยแลนด์ 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายของรัฐบาล ที่จะขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่เป้าหมาย “มั่นคง มั่ง คั่ง ยั่งยืน” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายที่จะเปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม จะประสบความสำเร็จแต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาศังคมไทย คือ การพัฒนาคนให้มีศักยภาพ ในแง่มุม ของพระพุทธศาสนาในฐานะสถาบันหลักหนึ่งในสังคมไทย ที่ได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมไทย ก็ จะพบว่า ในอดีตพระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จในการสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับสังคมไทย จนคนไทยมี ลักษณะนิสัยที่เด่นชัด คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบสนุกและชอบทำบุญ ซึ่งนับเป็นหนึ่งในของวัฒนธรรมไทย ที่สามารถบูรณาการความสุขกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในเรื่องบุญเข้าด้วยกัน ดังปรากฏในประเพณีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบวชนาคน งานแต่งงาน งานวันสงกรานต์ เป็นต้นสอดคล้องกับ ทินวัฒน์ สุขสง ศึกษาเรื่อง “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก” สรุปผลการศึกษาได้ว่า แนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกที่เหมาะสมมี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การวิธีการเผยแผ่ที่สอดคล้องกับ ชาวตะวันตกคือการเปิดโอกาสให้มีการสอบถามและแลกเปลี่ยนประเด็นในข้อสงสัยในหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้เข้ามาศึกษาได้รับข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน ผู้เผยแผ่จึงควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจใน หลักคำสอนและหลักการปฏิบัติอย่างถ่องแท้และมีทักษะจากการฝึกฝนตนอย่างเคร่งครัดในธรรมวินัย 2) เนื้อหา ของหลักธรรมควรเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อม ผู้เผยแผ่จะต้องใช้การอุปมาอุปมัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ใช้หลักการทดลองพิสูจน์ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ แต่ส่วนที่มีความแตกต่างจากการศึกษา ครั้งนี้คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศตะวันตกจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้หลักความเชื่อพิธีกรรมให้นั้น การฝึกปฏิบัติที่เชื่อมโยงกันไ้ระหว่างนามธรรมและรูปธรรมอย่างบรรลุเป้าหมาย

3. อภิปรายผลรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนา

ไทย-อินเดีย จากการศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย พบว่า การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย มีองค์ประกอบด้วย คือ 1) องค์กรหรือหน่วยงานทางพระพุทธศาสนา 2) วิธีการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 3) กระบวนการ/โครงการ/กิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนา 4) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และ 5) ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 3 รูปแบบ ดังนี้

3.1) รูปแบบการเรียนรู้แบบ 3E-model ประกอบด้วย (1) E1-Education คือ การเรียนรู้ด้วยการให้การศึกษา (2) E2-Engineering คือ การเรียนรู้ด้วยวิธีการ การสร้างสรรค์และประดิษฐ์นวัตกรรม (3) E3-Enforcement คือ การเรียนรู้ด้วยการบังคับใช้กฎระเบียบ ทั้ง 3E อาศัยหลักการและวิธีการของการพัฒนาองค์กรในชุมชนที่เน้นเป้าหมายของการจัดการ การอนุรักษ์ การแลกเปลี่ยนเพื่อให้ผู้คนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ได้พัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง พึ่งตนเองได้ คิดหาหนทางแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง อย่างมีความสุขกับการเรียนรู้วัฒนธรรมนั้นๆ สอดคล้องกับ เตือนเพ็ญพร ชัยภักดี ได้กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21 มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) เตรียมบริบทตามความจริง 2) ตั้งเป้าหมาย (Set Goal) 3) วางแผนและดำเนินการ และ 4) การติดตามประเมินผลงาน สอดคล้อง เพชรา บุคสีหา ได้วิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, ว่า ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าด้วยตนเอง โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมให้นักเรียน โดยการส่งเสริมความเข้าใจ ในเนื้อหา วิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ดังนี้ 1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาและการสื่อสาร 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี โดยอาศัยความรู้หลายด้านเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยี และ 3) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพในการดำรงชีวิต และทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จนักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิต

3.2) รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการทำกิจกรรม 7 กิจกรรม ประกอบด้วย (1) การศึกษาวิจัย หรือการสร้างองค์ความรู้ (Resource Research) ด้วยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างนักวิชาการไทยและนักวิชาการจากอินเดีย (2) การประเมินคุณค่าและศักยภาพของวัฒนธรรมและทรัพยากรทางโบราณคดี (Resource Assessment and Evaluation) (3) การสงวนและการอนุรักษ์ (Preservation) คือ การคงไว้ซึ่งคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมและโบราณคดี (4) การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม (Resource Based Community Business) (5) การเผยแพร่องค์ความรู้ Knowledge dissemination เป็นการเผยแพร่ความรู้ ประสพการณ์ให้แก่คนอื่น ถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษา (6) การบังคับใช้กฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ (Enforcement) (7) การฟื้นฟู ผลิตซ้ำ และการสร้างใหม่ (resource rehabilitation / revitalization) เป็นการสร้างคุณค่าและกำหนดบทบาทและหน้าที่ใหม่ให้กับองค์กรทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่าองค์กรทางพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญรวมทั้งมีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง และ “พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อศรัทธาแห่ง ศักยภาพในการพัฒนาตนเองผ่านการเรียนรู้ของศาสนิกนั้น ถือเป็นจุดแข็งที่ช่วยพัฒนาให้มนุษย์ที่เข้าใจ และนำหลักการศึกษา

หรือการเรียนรู้จะสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้ฝ่าวิกฤตทั้งเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผ่านการสร้างการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน สามารถได้แก่ การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในระดับบุคคล ระดับองค์กร และสังคม

3.3) รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมแบบโยนิโสมนสิการ คือ เป็นการเรียนรู้จากภายในสู่ภายนอก โดยเริ่มจากการทำใจโดยแยบคาย การคิดพิจารณาอย่างละเอียด ถี่ถ้วนและลึกซึ้ง หรือการคิดที่ถูกวิธี มีระเบียบ มีเหตุผล และสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม มี 10 วิธีคือ 1.วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ คิดแบบมีเหตุผล 2. วิธีคิดแบบแยกแยะ ตามสภาพความเป็นจริง 3. วิธีแบบสามัญลักษณะ คือ คิดแบบไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) คือคิดแบบรู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิต 4. วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือ วิธีคิดแบบแก้ปัญหา ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค สามารถใช้เป็นหลักยึดในการพิจารณาถึงความเป็นจริง 5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คิดตามหลักการและความมุ่งหมาย รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักบุคคล รู้จักชุมชน 6. วิธีคิดแบบเห็นคุณค่า – โทษและทางออก ในเชิงคุณค่าของสิ่งนั้นๆ 7. คิดแบบคุณค่าแท้- คุณค่าเทียม รู้จักแยกแยะสิ่งดีชั่วได้อย่างมีเหตุผล 8. วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม คิดแบบรวมชุดความดีในการบำเพ็ญความดี ซึ่งจะต้องกระทำให้ถึงที่สุด 9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน คือ คิดอยู่ในปัจจุบัน แนวนี้ต้องมีวิปัสสนากรรมฐานเป็นเครื่องมือ และ 10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท (แบบจำแนก) คิดแบบรอบด้าน แยกแยะมองสิ่งต่าง ๆ ในหลาย ๆ มุมอย่างละเอียดรอบคอบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. พื้นฟูศิลปวัฒนธรรมตามหลักวิชาการเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย
2. สร้างองค์ความรู้ให้กับเยาวชนและคนในชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย
3. สร้างความตระหนักว่าศิลปวัฒนธรรมเป็นแหล่งร่วมของทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์และมีส่วนในการรับผิดชอบในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทยโดยเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐหรือนโยบายภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องรัฐกับการส่งเสริมการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-อินเดีย หรือประเทศอื่น ๆ
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาไทย-ในประเทศอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- การเรียนรู้ของมนุษย์ฯ, ออนไลน์, แหล่งที่มา, www.https://th.wikipedia.org/wiki/ สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2563.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. องค์การทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุคปฏิรูป. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปีที่ 19. ฉบับเดือนมกราคม-ธันวาคม 2559.
- เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี, การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้ เชิงผลผลิตภาพ สำหรับนักเรียนในโรงเรียนเรียนรวม จังหวัดชัยภูมิ, Vol.20 Special Issue (September-October) 2018-JHSSRRU, หน้า 193.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557.
- ทินวัฒน์ สุขสง, “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), บทคัดย่อ.
- ทับทิม เป้นมล และคณะ. การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. ปีที่ 2 ฉบับที่ 3: กันยายน-ธันวาคม 2561.
- ธนภณ สมหวัง, พุทธศาสนากับการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0, บทความพิเศษ (16 พฤษภาคม 2560), (ออนไลน์), แหล่งที่มา, <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/116169>, (25 กันยายน 2563).
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, การวิจัยข้ามวัฒนธรรม ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์, (กรุงเทพมหานคร: การประชุมวิชาการวัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 3 สิงหาคม 2560 ณ โรงแรมดิเอ็มเมอริทัล กรุงเทพมหานคร).
- อภิรักษ์ กาญจนคงคา, (ออนไลน์), แหล่งที่มา, <http://huexonline.com/knowledge/15/38/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2563).
- อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทย แนวมานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 58-60.

รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ*
A BUDDHIST INTEGRATED TREATMENT MODEL
FOR CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE PATIENTS

ประภาพร นิกรเพสย์

Prapaporn Nikornpest

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: inburi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อนำเสนอผลการทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ โดยมีวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่ได้จากการสุ่ม จำนวน 50 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน กลุ่มทดลองได้รับการดูแลตามรูปแบบเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งเพิ่มจากการรักษาตามปกติด้วยการสวดมนต์และทำสมาธิแบบอานาปานสติ วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 25 นาที ติดต่อกัน 4 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมได้รับการรักษาตามปกติ ตัวแปรตาม คือ ระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสมรรถภาพร่างกายของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่เพิ่มขึ้น ประเมินผลการทดลองด้วยการวัดสมรรถภาพทางกาย และวัดคุณภาพชีวิต จำนวน 2 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง และเมื่อสิ้นสุดการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ใช้สถิติพรรณนาแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยค่า T-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบันนั้น ใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การรักษาแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ 1) การรักษาที่ไม่ใช้ยา และ 2) การรักษาด้วยยา มีการประเมินสมรรถภาพทางกาย และวัดคุณภาพชีวิต
2. การดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีแนวคิดว่ารักษาผู้ป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ แบ่งโรคเป็น 2 ชนิด คือ โรคทางกาย และโรคทางใจ วิธีการรักษาโรคทางกาย ได้แก่ 1) การรักษาโรคด้วยสมุนไพร 2) การรักษาโรคด้วยเทคนิค 3) การรักษาโรคด้วยการเจริญพระพุทธมนต์ และ 4) การรักษาโรคด้วย

* Received June 12, 2023; Revised July 5, 2023; Accepted August 18, 2023

การบำเพ็ญเพียรทางจิต การรักษามุ่งเน้นรักษาโรคทางใจ ประกอบด้วย การสวดมนต์เพื่อรักษาโรค และการปฏิบัติสมาธิแบบอานาปานสติ

คำสำคัญ: รูปแบบ; ผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง; พุทธบูรณาการ

ABSTRACT

In this research, three objectives were purposely made: 1) to study the care of patients who had undergone the chronic obstructive pulmonary disease according to the modern medicine, 2) to study the care of patients in accordance with the Buddhist guidelines, and 3) to propose the Buddhist integrated experimental results of the treatment model for patients who had undergone the chronic obstructive pulmonary disease. This research employed the quasi-experimental research methodology. The target population are patients who had undergone the chronic obstructive pulmonary disease (COPD) in Inburi hospital Sing Buri province. Fifty people were selected through sampling where twenty-five people were divided into two groups: experimental and controlling groups and twenty-five numbers join each group. On the one hand, the experimental group was inspected through the Buddhist integrated methods, Manta chanting and practicing mindfulness on breathing one time in a day and each time took twenty-five minutes for four weeks continuously in addition to regular treatment, on the other hand, the regular treatment was prescribed to the controlling group. Here the dependent variables are pointed to the good quality of life and the physical health improvement of patients who had undergone the chronic obstructive pulmonary disease whereby the physical fitness gained from such experimentation was evaluated including two times of measurement of the quality of life, before and after experimentation. After that the data was analyzed by the Statistical Package for Social Science Research (SPSS). Descriptive statistics were used to show general data of the sample group. The Standard Deviation of the scores of averages gained from the experimental and controlling groups was also analyzed by T-test.

The results showed that:

1. When it comes to the treatment of patients who had undergone the chronic obstructive pulmonary disease according to the modern medicine, it utilizes the holistic ideas of patient caring which cover the bodily mental, social and environmental aspects where two parts of care are given: 1) non-drug treatment, and 2) drug therapy whereby the physical performance and measurement of the quality of life are carefully evaluated.

2. In the treatment of patients according to Buddhist guidelines, it showed that the concept of treatment is given to both physical and mental illnesses where two types of diseases, physical and mental illnesses are indicated. Then the methods for the physical treatment are of the following ways: 1) herbal treatments, 2) techniques of healing, 3) chanting of the Buddha's Manta, and 4) the curing of diseases is done through the mental development; this technique consists of Manta chanting for curing the diseases and practicing mindfulness on breathing.

Keywords; Model; COPD patients; Integrated Buddhism

บทนำ

โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (Chronic Obstructive Pulmonary Disease: COPD) เป็นโรคระบบทางเดินหายใจที่เป็นปัญหาสำคัญในระบบสุขภาพของทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย และมีแนวโน้มพบผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้นโดยองค์การอนามัยโลกคาดการณ์ไว้ก่อนว่าในปี พ.ศ.2563 โรคปอดอุดกั้นเรื้อรังจะเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับที่ 3 ของโลกซึ่งได้กล่าวไว้ใน Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (GOLD) Update สำหรับประเทศไทยพบว่าโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังมีอุบัติการณ์การเกิดโรคสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับที่ 5 จาก 10 อันดับของสาเหตุการเสียชีวิตด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ ในระดับโรงพยาบาลข้อมูลรายงานสถิติงานบริการผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี พ.ศ. 2561

พบว่าโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังมีอัตราการกลับมาโรงพยาบาลซ้ำ (Re-admitted) ใน 28 วันเพิ่มสูงขึ้นโดยในปี พ.ศ. 2561 เพิ่ม 0.2 %, ปี พ.ศ. 2562 เพิ่ม 0.4 % อัตราป่วยเข้าห้องฉุกเฉิน ด้วยอาการกำเริบ (exacerbation) สูงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้น 11.5 % และมีอัตราการเสียชีวิตในโรงพยาบาลอยู่ในอันดับที่ 5 เช่นเดียวกับสถิติการตายของประเทศไทย

โรคปอดอุดกั้นเรื้อรังจะมีการอุดกั้นของทางเดินหายใจมีการเปลี่ยนแปลงทำให้หลอดลมตีบแคบและเนื้อปอดขาดความสามารถในการแลกเปลี่ยนก๊าซออกซิเจน โดยโรคจะค่อยเป็นค่อยไปซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ทำให้การทำหน้าที่ของระบบทางเดินหายใจไม่มีประสิทธิภาพจึงส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ครอบครัว สังคม และเศรษฐกิจ ผู้ป่วยจะทุกข์ทรมานกับอาการอ่อนเพลีย อาการเหนื่อยหอบที่คุกคาม ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ลดลงหากการดำเนินของโรครุนแรงขึ้นจะส่งผลให้การแลกเปลี่ยนก๊าซขาดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจนทำให้ต้องเข้ารับการรักษาด้วยอาการหายใจลำบากรุนแรงและสูญเสียค่าใช้จ่ายสูงซึ่งเป้าหมายในการดูแลรักษา คือ การลดอาการเหนื่อยหอบ ชะลอการดำเนินของโรค เพิ่มคุณภาพชีวิต และลดอัตราการเสียชีวิต การวิจัยด้านต้นทุนการรักษาโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังของวัชรพร รถทองและคณะ พบว่าต้นทุนทางตรงทั้งหมดของการรักษาผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (Chronic Obstructive Pulmonary Disease: COPD) ในระยะเวลา 1 ปี ใน พ.ศ. 2558 รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,003 ล้านบาท

บาท ต้นทุนการเข้ารับบริการที่ห้องฉุกเฉินเท่ากับ 34 ล้านบาท โดยต้นทุนการเข้ารับบริการแบบผู้ป่วยในเท่ากับ 88 ล้านบาท ในระยะเวลาอีก 5 ปีข้างหน้าคาดว่าจะมีจำนวนผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเป็นจำนวน 217,583 ราย จากปัจจุบัน 115,082 ราย ภาระงบประมาณทั้งหมดจะเพิ่มขึ้นเป็น 1,832 ล้านบาท ในการดูแลรักษาผู้ป่วยสหสาขาวิชาชีพจึงต้องลดการกำเริบของโรคด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังนั้นอาการสามารถรุนแรงได้ขึ้นเรื่อย ๆ จากระดับ 1 ถึงระดับ 4 ทำให้ผู้ป่วยมีอาการเหนื่อยหอบจนบางครั้งมีอาการกำเริบ (Exacerbation) รุนแรงมากจนรบกวนกิจวัตรประจำวันไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ มีการเคลื่อนไหวได้ในขอบเขตที่จำกัด การตีบแคบของหลอดลมทำให้ต้องออกแรงในการหายใจเพิ่มมากขึ้น อ่อนเพลียต้องเผชิญกับภาวะคุกคามของโรค มีการศึกษาเชิงประจักษ์ของ จเร บุญเรือง และคณะ พบว่าการสร้างแนวทางปฏิบัติในการลดการกำเริบฉับพลันรุนแรงในผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ทำได้โดยป้องกันภาวะปอดอักเสบติดเชื้อ คัดกรองภาวะซึมเศร้า ฟันฟูสมรรถภาพปอด และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตซึ่งสอดคล้องกับศึกษาในต่างประเทศ ฟาสซิคาส พองเกอร์ วี. และคณะ ที่ให้ข้อเสนอแนะการรักษาที่ซับซ้อนของโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังไม่ควรเน้นที่การปรับปรุงการทำงานของปอดและป้องกันการกำเริบเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงการรักษาโรคร่วม ส่งเสริมการออกกำลังกาย และสนับสนุนให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้น

การดูแลรักษาผู้ป่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น อัมพรพรรณ ธีรานูตร ได้เรียบเรียงไว้ว่าการรักษาโรคตามแบบแผนของแพทย์แผนปัจจุบันเพียงอย่างเดียวไม่สามารถรักษาโรคบางอย่างให้หายขาดได้โดยผลการรักษาไม่เป็นที่น่าพอใจโดยวิธีการทางศาสนาหรือปรัชญาจึงเป็นทางเลือกที่นำมาใช้ร่วมกับการรักษาด้วยเหตุที่ร่างกายและจิตใจของคนมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกเวลาที่ใจมีความเครียด ความโกรธหรืออารมณ์ในทางลบก็จะมีผลต่อร่างกายจิตใจจึงมีอิทธิพลมากต่อการเกิดโรคทางกาย และการศึกษาวิจัยทางการแพทย์หลายแห่งแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าอารมณ์มีผลต่อการเกิดโรคและอัตราการตายไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม โดยการดูแลการเจ็บป่วยโดยเฉพาะด้านจิตใจอีกด้านหนึ่งที่พบมากคือทางพระพุทธศาสนาซึ่งพุทธวิธีการบำบัดโรคที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้น มีทั้งการบำบัดโรคทางกายและโรคทางใจ สำหรับพุทธวิธีบำบัดโรคทางใจที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาใช้ในการบำบัดโรคให้กับหมู่สงฆ์และคฤหัสถ์ในสมัยนั้นคือ “ธรรมโอสถ” การแสดงธรรมสามารถใช้บำบัดโรคได้ พระไตรปิฎกได้กล่าวไว้ เช่น ครั้งหนึ่งพระมหากัสสปะเถระอาพาธพระพุทธองค์ทรงเสด็จมาเยี่ยม ทรงแสดงธรรมโพชฌงค์ 7 ประการ พอทรงแสดงจบลงท่านพระมหากัสสปะก็หายจากอาพาธนั้นและเมื่อครั้งพระพุทธองค์ทรงอาพาธ ทรงโปรดให้พระมหาจุณฑะแสดงโพชฌงค์ 7 ประการเมื่อแสดงจบลงทรงสรรเสริญโพชฌงค์ 7 ก็ทรงหายจากอาการประชวรธรรมโอสถหรือการแสดงธรรมต่อมามีพัฒนาการเป็นพิธีกรรมคือ การสวดมนต์ โดยอาศัยภาษาและการเปล่งเสียงเกิดเป็นคลื่นพลังงาน การสวดมนต์เป็นวิธีการปฏิบัติแบบหนึ่งในการนำไปสู่กระบวนการของสมาธิบำบัด และการสวดมนต์ที่ใช้ในด้านสุขภาพการรักษาโรคเรียกว่าสวด “มนต์บำบัด” เป็นการเยียวยาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ จึงมีคุณค่าควรที่จะส่งเสริมให้มีการปฏิบัติเป็นประจำ กลไกการบำบัดเริ่มต้นเมื่อหูของเราได้ยินเสียงบทสวดจะส่งสัญญาณต่อไปยังศูนย์การได้ยินที่อยู่บริเวณสมองกลีบขมับก่อนส่งไปบริเวณก้านสมองซึ่งเมื่อได้รับคลื่นเสียงซ้ำ ๆ สม่าเสมอ จะหลั่งสารสื่อประสาทที่มีประโยชน์อีกมาก เช่น เพิ่มการหลั่งสาร ซีโรโทนิน (Serotonin) ที่มีฤทธิ์คล้ายยานอนหลับ ช่วยการเรียนรู้ ลดความเครียด ลดอาการซึมเศร้า เป็นสารตั้งต้นในการสังเคราะห์สารสื่อประสาทอื่น เช่น เมลาโท

นิน (Melatonin) ซึ่งเปรียบคล้ายกับยาอายุวัฒนะ เพราะช่วยยืดอายุการทำงานของเซลล์ประสาท เซลล์ร่างกาย ให้ชีวิตยืนยาวขึ้น มีการศึกษาเรื่องการสัมผัสเทือนที่เป็นคลื่นเสียงในการบำบัดรักษาโรคเช่น ริชาร์ด เกอร์เบอร์ กล่าวในหนังสือเรื่อง Vibration Medicine ถึงพลังสัมผัสเทือนที่มนุษย์ได้จากการสวดมนต์ว่าเป็น ยารักษาโรคได้ เมื่อใดที่โรคก่อผลเสียต่อร่างกายในส่วนใดๆ หากได้รับพลังสัมผัสเทือนจากการสวดมนต์จะ เยียวยาต่ออวัยวะนั้นๆ ให้ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับการศึกษาของไทย เบญญาภา กุลศิริไชย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การลดภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยสภักย์พิบัติด้วยการรับบทสวดโพชฌังคปริตรเข้าจิตได้สำนึก” โดยใช้บทสวดโพชฌังคปริตร ที่เป็นบทสวดมนต์เพื่อให้คนป่วยหายจากโรคทางกายและใจได้ด้วยวิธีทำให้เกิดกระบวนการซับลิมีนอล แมสเสจ (Subliminal Messages) ที่เป็นการส่งข้อมูลต่างๆ เข้าจิตได้สำนึกโดยที่จิตไม่สามารถต้านทานได้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้ป่วยที่มีอาการซึมเศร้า วิดกกังวล หากได้ฟังบทสวดโพชฌังคปริตรเป็นประจำจะทำให้ สุขภาวะทางจิตผ่อนคลาย เป็นมิตร ร่าเริง มีจิตใจเข้มแข็ง มีสมาธิเพิ่มขึ้น

นอกเหนือจากการสวดมนต์ปัจจุบันได้มีการใช้การฝึกสมาธิมาช่วยสร้างความผ่อนคลายรักษาโรค เครียดอย่างได้ผล รูปแบบที่ฝึกสมาธิที่นิยมกันได้แก่ การทำสมาธิแบบ Transcendental Meditation (TM) การทำสมาธิแบบเซน การทำสมาธิแบบทิเบต และการทำสมาธิแบบพุทธศาสนาเถรวาทที่เรียกว่า การปฏิบัติธรรม การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ชี้ให้เห็นถึงผลดีของการฝึกสมาธิต่อการ รักษาโรคทางกายอย่างชัดเจนจนทำให้การใช้การฝึกสมาธิรักษาโรคเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมากขึ้น ดังเช่น การศึกษาการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายด้วยธรรมปฏิบัติของ จุฑามาศ วารีแสงทิพย์ พบว่าการทำสมาธิส่งผลให้ภาวะความซึมเศร้าของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายลดลง และคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายเพิ่มขึ้น และในกลุ่มที่สวดมนต์ร่วมกับการทำสมาธิพบว่าอัตราการหายใจลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ราชา อมรนาถ และคณะ ได้ทำการศึกษาผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังพบว่า การทำสมาธิช่วยลดความวิตกกังวลและภาวะซึมเศร้า ช่วยเพิ่มความคิดในเชิงบวกและสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นอยู่ที่ดี ทำให้การตอบสนองการรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพดีขึ้น ช่วยลดความถี่ในการกำเริบ (Exacerbation) ของโรคและเพิ่มคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย (Physical Quality of Life Index) และการวิจัยเปรียบเทียบผลของสมาธิและการสร้างแรงจูงใจในการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังของ โรแบร์โต ดี. บี. เบนโซ (Roberto P. Benzo) พบว่าทั้งการฝึกสมาธิ และการสร้างแรงจูงใจ (Motivational Interviewing) สามารถส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วยและมีแนวโน้มที่จะปลุกฝังไปในวิถีชีวิตได้อย่างเต็มใจ จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดในการรักษาผู้ป่วยเชิงพุทธบูรณาการซึ่งประกอบด้วยการสวดมนต์ และการปฏิบัติอานาปานสติร่วมกับการรักษาตามแบบแผนปัจจุบัน การศึกษานี้เลือกใช้บทสวดในพระพุทธานุสสาวาทที่พุทธศาสนิกชนนิยมสวดกันทั่วไปเป็นกิจวัตรหรือเป็นพุทธานุสสาวาทในพิธีต่างๆ ที่จะช่วยให้เกิดสมาธิ ความนิ่ง สงบ และบทสวด โอสธปริตร (สักกัตวา) ซึ่งเป็นบทสวดที่มีอานิสงส์ด้านสุขภาพการรักษาโรค แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดทำการศึกษาค้นคว้า เป็นบทที่ผู้ป่วยสามารถสวดตามเสียงบันทึก หรืออ่านคู่มือบทสวดมนต์สำหรับผู้ป่วยได้ต่อด้วยการปฏิบัติอานาปานสติ เพื่อประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ป้องกันความรุนแรง และการกำเริบของโรค และเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย โดยเลือกศึกษาผู้ป่วยในคลินิกโรคปอด

อุดกันเรื้อรัง โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นทางเลือกส่งเสริมให้ผู้ป่วยสามารถดูแลจัดการการเจ็บป่วยของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อนำเสนอผลการทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ

ระเบียบวิธีวิจัย

กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ที่คลินิกโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD Clinic) โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 250 ราย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่มีความรุนแรงระดับ 3 ในคลินิกโรคปอด โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี อายุ 35-60 ปี จำนวน 50 ราย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มที่มีขนาดเท่ากัน ได้แก่กลุ่มทดลอง 25 ราย และกลุ่มควบคุม 25 ราย

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มตัวอย่าง) โดยวิธีการคำนวณ Power Analysis เพื่อลดการคลาดเคลื่อนในการทดสอบสมมติฐานชนิด Type I และ Type II error ได้กำหนดค่าอำนาจในการทดสอบ (Power of Test) เท่ากับ .90 และขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 1.0 ซึ่งขนาดอิทธิพล 1.0 ($\geq .80$) เป็นค่าที่มีผลระดับมากกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเปิดตาราง Statistical Power Table ของ Cohen ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 22 รายต่อกลุ่ม ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มละ 25 ราย เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างเกณฑ์การคัดเลือกเข้ากลุ่ม ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้า โดยกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีอายุใกล้เคียงกัน ระดับความรุนแรงของโรคอยู่ในระดับ 2-3 ไม่มีโรคประจำตัวอื่นร่วม เกณฑ์ในการคัดออกจากการเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria) จากการวิจัยครั้งนี้กำหนดการคัดกลุ่มตัวอย่างออก คือในระหว่างการวิจัยกลุ่มตัวอย่างมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นจนส่งผลให้ต้องนอนในโรงพยาบาลนานกว่า 1 สัปดาห์โดยไม่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมตามกำหนดได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้พบว่าไม่มีการสูญเสียกลุ่มตัวอย่างจึงเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบ กลุ่มละ 25 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงปริมาณ หาผลของการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ IBM SPSS

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

M แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

SD แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

n แทน กลุ่มตัวอย่าง

t แทน ค่าสถิติการแจกแจง t

P-value แทน ค่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (*)

แปลผลการวัดสมรรถภาพร่างกาย การเดิน 6 นาที (6 Minute Walk) และคุณภาพชีวิต

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประวัติการสูบบุหรี่ การใช้ยา นำเสนอในรูปแบบตารางแสดงค่าความถี่ และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสมรรถภาพทางกาย ประเมินจากการเดินบนพื้นราบอย่างเต็มที่ในเวลา 6 นาที (6MWT) และค่าคุณภาพชีวิต สถิติอนุมานที่ใช้ ได้แก่ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean: M) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) การวิเคราะห์โดยใช้ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อน และหลังการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ” นี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด และวิธีการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาแนวคิด และวิธีการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนา 3) เพื่อนำเสนอผลการทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือในผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่รับการรักษาที่คลินิกโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังในแผนกผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 50 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน กลุ่มทดลองได้รับการดูแลตามรูปแบบเชิงพุทธบูรณาการเพิ่มจากการรักษาตามปกติด้วยการสวดมนต์ และทำสมาธิแบบอานาปานสติ วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 25 นาที ติดต่อกัน 4 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมได้รับการรักษาตามปกติตัวแปรตาม คือ ระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสมรรถภาพร่างกายของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่เพิ่มขึ้น ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ ด้วยการวัดคุณภาพชีวิตโดยใช้แบบสอบถามคุณภาพชีวิต และวัดสมรรถภาพทางกายโดยการทดสอบการเดิน 6 นาที (6MWT) จำนวน 2 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง และเมื่อสิ้นสุดการทดลองได้ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยค่า T-test

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า

1. การดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบันนั้น ใช้แนวคิดการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การรักษาแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ 1. การรักษาที่ไม่ใช้ยา โดย การบริหารการหายใจ (Breathing Exercise) เป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพปอด เคาะปอดระบายเสมหะ เพื่อให้ทางเดินหายใจโล่งทำให้สามารถแลกเปลี่ยนออกซิเจนได้ดีขึ้นร่วมกับการดูแลสุขภาพพื้นฐาน

ทั่วไป และแนะนำให้ผู้ป่วยหยุดสูบบุหรี่ 2. การรักษาด้วยยา (Drug) โดยใช้ยาพ่นเป็นหลัก ประกอบด้วยยาพ่นเพื่อควบคุมอาการ และยาพ่นเพื่อบรรเทาอาการเหนื่อยหอบโดยมีการประเมินสมรรถภาพทางกาย และวัดคุณภาพชีวิต

2. การดูแลผู้ป่วยตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในสมัยพุทธกาลมีแนวคิดรักษาผู้ป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ โดยแบ่งโรคเป็น 2 ชนิด คือ 1. โรคทางกาย และ 2. โรคทางใจ วิธีการรักษาโรคทางกาย ได้แก่ 1. การรักษาโรคด้วยสมุนไพร 2. การรักษาโรคด้วยเทคนิค 3. การรักษาโรคด้วยการเจริญพระพุทธมนต์ และ 4. การรักษาโรคด้วยการบำเพ็ญเพียรทางจิตด้วยเหตุที่บุคคลทั้งหลายนั้นมีโรคภัยเบียดเบียนเกือบตลอดเวลา คือ โรคทางใจ การรักษาโรคจึงมุ่งเน้นรักษาโรคทางใจ วิธีการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสวดมนต์ รำลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย สวดพระปริตรเพื่อรักษาโรค (Chanting) และการปฏิบัติสมาธิแบบอานาปานสติ (Ānāpānasati Meditation) ซึ่งการปฏิบัติอานาปานสติเป็นวิธีที่รักษาโรคได้ทั้งโรคทางกาย และโรคทางใจ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการภายหลังจากการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P=.001^*$ ($P<0.05$) มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวม คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และด้านจิตใจ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P=.000^*$ ($P<0.05$) เมื่อเปรียบเทียบภายในกลุ่มเดียวกันโดยกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพทางกาย และคุณภาพชีวิตโดยรวมก่อน และหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มทดลองมีสมรรถภาพทางกาย และคุณภาพชีวิตโดยรวม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P=.000^*$ ($P<0.05$)

สรุป การทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ ด้วยการสวดมนต์ และการทำอานาปานสติวันละ 25 นาที ติดต่อกัน 4 สัปดาห์ เสริมจากการรักษาตามปกติ มีหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปได้ว่ามีผลดีต่อคุณภาพชีวิต และสมรรถภาพทางกายของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเมื่อเริ่มการทดลองมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 50 คน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ (กลุ่มทดลอง) 25 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรูปแบบการดูแลตามแบบแผนปกติ (กลุ่มควบคุม) 25 คน ตลอดการทดลองไม่มีกลุ่มตัวอย่างออกจากการทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ร้อยละ 96 และร้อยละ 92 ตามลำดับ) และส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 56–65 ปี (กลุ่มทดลองร้อยละ 76 และกลุ่มควบคุมร้อยละ 72 ตามลำดับ) คล้ายคลึงกับการศึกษาของ สลิลทิพย์ กมลศิริ และคณะ ซึ่งพบว่าเพศชายมีอัตราการป่วยด้วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังมากกว่าเพศหญิงและสอดคล้องกับสถิติผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังของประเทศไทยที่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเป็นผู้สูงอายุซึ่งในด้านอายุการศึกษาของ เมี จินะโกฏี และ การ์นต์ พงษ์พานิช กล่าวไว้ว่าเมื่ออายุมากขึ้นพบการเสื่อมสภาพของเส้นใยอีลาสติก (Elastic Fiber) บริเวณท่อนลมส่วนปลายและถุงลม โดยเฉพาะบริเวณท่อนลมนั้นเป็นเหตุให้โครงสร้างดังกล่าวถูกยืดให้โป่งขยาย และสูญเสียความสามารถในการหดกลับ

(Elastic Recoil) กระบอบต่อความแข็งแรงของกล้ามเนื้อหายใจ ทำให้ปริมาตรปอดลดลง เกิดการคั่งค้างของเสมหะซึ่งแสดงให้เห็นว่าอายุยิ่งมากขึ้นยิ่งมีอุบัติการณ์ของโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังมากขึ้น

องค์ความรู้วิจัย

1. ผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังนั้นเป็นผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบ ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ ในด้านการดูแลผู้ป่วย พยาบาลและผู้ดูแลผู้ป่วยต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตอยู่ได้ด้วยการมีคุณภาพชีวิตที่ดี คือการดูแลแบบองค์รวม (Holistic Care) คือการดูแลผู้ป่วยให้ครบทุกด้านของความเป็นมนุษย์ ไม่แยกส่วนพิจารณาเฉพาะโรคที่เป็นหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย แต่พิจารณาจากความสัมพันธ์ของทั้ง 4 ด้านให้มีภาวะสมดุล คงไว้ซึ่งความมีสุขภาวะที่ดี ในแต่ละด้าน

โดยผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง เมื่อได้รับการส่งเสริมด้านจิตใจที่เหมาะสม คือ การสวดมนต์ และ อานาปานสติ จะทำให้ผลลัพธ์ของการดูแลรักษาดีขึ้นโดยรวม เช่น ดังคำกล่าวของ พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ที่กล่าวว่า “สวดมนต์เป็นยาทา วิปัสสนาเป็นยากิน”

สรุปประโยชน์ของการสวดมนต์

1. เพื่อเป็นการสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย บทสวดที่ใช้ในการวิจัย มีคำกล่าวระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย
2. เพื่อเป็นการแผ่เมตตา ส่งมอบพลังคลื่นเสียง ให้แก่ มนุษย์ทั้งหลาย ทำให้จิตใจสงบสุข
3. เพื่อเป็นการฝึกสมาธิ การทำสมาธินั้นมีหลายรูปแบบ หลายวิธี การสวดมนต์ก็เป็นการทำสมาธิอีกวิธีหนึ่ง ที่จะทำให้เกิดความสงบได้ เพราะขณะที่สวดนั้น ผู้สวดต้องมีความตั้งใจแน่วแน่ มีสติดี สามารถน้อมนึบทสวดที่จดจำไว้ จิตในขณะนั้นย่อมรวมตัว ดับความฟุ้งซ่านลง เกิดเป็นสมาธิได้
4. ช่วยรักษาโรคโดยเฉพาะโรคทางใจ

สรุปประโยชน์ของอานาปานสติ

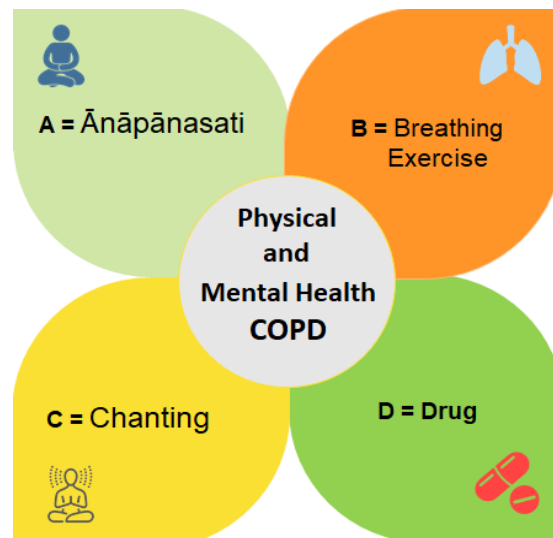
อานาปานสติ นั่งดูลมหายใจ เป็นวิธีการจดจ่ออยู่กับลมหายใจและทำให้จิตใจสงบซึ่งเป็น อานิสส ดังนี้

1. ได้รับความสุขอันประณีตจากการที่ร่างกายสงบ และผ่อนคลาย เป็นคนที่มีความสุขมาก และมีความสุขง่าย เพราะไม่ต้องอาศัยวัตถุภายนอก
2. ทำให้เป็นคนมีประสาทสัมผัสละเอียดอ่อน จิตใจไม่หยาบกระด้าง สามารถรับรู้และทำงานที่ละเอียดลึกซึ้งได้
3. ทำให้มีสุขภาพจิตดี ไม่เครียด ไม่เบื่อหน่าย ไม่ท้อแท้ ไม่เศร้าโศก
4. ทำให้สุขภาพกายดีขึ้น ปัญหาจากระบบประสาทลดน้อยลง
5. ทำให้รู้จักตัวเองและสามารถควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ดี มีจิตใจที่เยือกเย็นมั่นคง
6. ทำให้เข้าใจกฎธรรมชาติ รู้เท่าทันความจริงของสิ่งทั้งปวง

2. รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ

จากข้อค้นพบในงานวิจัย สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า "รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ" (Care Model for Chronic Obstructive Pulmonary Disease Patients by Buddhist Integration) คือ รูปแบบ ABCD (ABCD Model)

ABCD Model

รูปแบบ ABCD Model เป็นรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการดูแลทั้งร่างกายและจิตใจ ความหมายของรูปแบบ คือ

A = Ānāpānasati Meditation หมายถึง การทำสมาธิแบบง่าย โดยกำหนดรู้ลมหายใจเข้าออก วันละ 20 นาที

B = Breathing หมายถึง การรักษาตามแผนปัจจุบันด้านกายภาพ ที่ช่วยให้ทางเดินหายใจผู้ป่วยโล่ง ช่วยระบายเสมหะ วิธีการคือการปรับท่า การเคาะปอด การสั่นปอด การฝึกกายบริหาร และฝึกการไอที่มีประสิทธิภาพ

C = Chanting หมายถึง การสวดมนต์ วันละ 5 นาที เป็นบทสวดมนต์ประจำตามแบบแผนนิยมของพระพุทธศาสนา บทสวดมนต์ที่มีอานิสงค์ช่วยบรรเทาการเจ็บป่วย และบทแผ่เมตตา ประกอบด้วย บทสัการะพระรัตนตรัย บทกราบพระรัตนตรัย บทนมัสการพระพุทธเจ้า บทไตรสรณคมน์ บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย บทโอสถปริตร (สัการักตวา) และสวดบทแผ่เมตตาให้ตนเอง บทแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ หลังทำอานาปานสติ

D = Drug หมายถึง การรักษาตามแผนปัจจุบันด้านการให้ยา ประกอบด้วยยากิน ยาพ่น และยาอื่น ๆ ที่แพทย์สั่ง รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ ABCD (ABCD Model) เป็นผลการทดลองจากการวิจัยนี้ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอแนะนำเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับผู้ป่วย

และทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อประเมินผลในระยะยาว เพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืนเหมาะสมที่จะประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. จัดประชุมภายในหน่วยงานถึงวิธีใช้การสวดมนต์และการเจริญอานาปานสติให้บุคลากรมีการปฏิบัติทุกเช้าก่อนปฏิบัติงาน
2. จัดประชุมภายในโรงพยาบาลถึงการใช้การสวดมนต์และการเจริญอานาปานสติให้บุคลากรทั้งหมดได้ฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบการดูแลผู้ป่วยเชิงพุทธบูรณาการโรคหัวใจขาดเลือด
2. ศึกษารูปแบบการดูแลผู้ป่วยเชิงพุทธบูรณาการโรคเบาหวาน
3. ศึกษารูปแบบการดูแลผู้ป่วยเชิงพุทธบูรณาการผู้ป่วยภาวะซึมเศร้า

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานสารสนเทศทางการแพทย์ โรงพยาบาลอินทร์บุรี, “รายงานสถิติผู้ป่วยโรงพยาบาลอินทร์บุรี พ.ศ. 2561”, (สิงห์บุรี: โรงพยาบาลอินทร์บุรี, 2561). (อัครสำเนา).
- จุฑามาศ วาริแสงทิพย์, “การฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายด้วยธรรมะปฏิบัติ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552).
- จเร บุญเรือง และคณะ, “ปัจจัยทำนายการกำเริบฉับพลันรุนแรงในผู้ป่วยปอดอุดกั้นเรื้อรัง”, **วารสารพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก**, ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 111-128.
- เบญญาภา กุลศิริไชย, “การลดภาวะซึมเศร้าในผู้ประสบภัยพิบัติด้วยการรับบทสวดโพชฌังคปริตรเข้าจิตได้สำนึก”, **วารสารบัณฑิตปริทรรศน์**, ปีที่ 9 ฉบับ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2556): 138-149.
- เมธี จินะโกฏิ และ การ์รันต์ พงษ์พานิช, “การเปลี่ยนแปลงของระบบหายใจในผู้สูงอายุและการจัดการทางกายภาพบำบัดทรวงอก”, **วารสารแพทย์ทหารบก**, ปีที่ 71 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2561): 279-283.
- แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ, **พุทธธรรมบำบัด**, (กรุงเทพมหานคร: บจก. สุขุมวิทมีเดียมาเก็ตติ้ง, 1551), หน้า 9.

วัชรพร รถทองและคณะ, “ต้นทุนการเจ็บป่วยด้วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง”, วารสารเภสัชศาสตร์อีสาน, ปีที่ 11 (มีนาคม 2558): 151-158.

วัชรรา บุญสวัสดิ์, **แนวทางการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง**, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548), หน้า 12.

สลิลทิพย์ กมลศิริ และคณะ, “ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา”, **วารสาร มจร. วิชาการ**, ปีที่ 22 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 27-42.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, **สถิติโรคกรมการแพทย์: รายงานสถิติโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง 2563**, (นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข, 2564), หน้า 19-20.

Richard Gerber, **Vibrational Medicine: The # 1 Handbook of Subtle-Energy Therapies**, (Rochester: Bear Company, 1998), p. 96.

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์*

THE ADMINISTRATIVE COMPETENCY DEVELOPMENT FOR SANGHA

ADMINISTRATORS OF PHETCHABUN PROVINCE

พระมหาอนุชา โสทธิวิชัย (พงษ์สวัสดิ์)

Phramaha Anucha Sotthivijayo (Phongsawat)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Arts (Social Development) Mahachulalongkornrajavidyalaya university

Email: narongchailopburi@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการกับการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจที่มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสังฆาธิการ 262 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิจัยคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. พระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 3.89$) ด้านการประสานงาน ($\bar{X} = 3.85$) ด้านการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.72$) และด้านทักษะ ($\bar{X} = 3.71$) ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 4.05$) ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{X} = 4.03$) ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = 4.01$) ด้านการเผยแผ่ ($\bar{X} = 4.01$) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.95$) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.81$) ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน

* Received April 10, 2023; Revised April 20, 2023; Accepted April 30, 2023

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.695^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ พบดังนี้ ด้านการปกครอง เจ้าคณะผู้ปกครองควรมีการจัดโครงการเพื่อพัฒนาทักษะด้านการบริหารงานปกครองให้แก่พระสังฆาธิการ ด้านศาสนศึกษา พระสังฆาธิการควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม ด้านศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการระดมทุน จัดหาทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้การจัดการสอนของพระสอนศีลธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรวางแผนนโยบายในการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม และปฏิบัติตามนโยบายที่ร่วมกันร่าง ด้านการสาธารณูปการ ควรมีความรู้ด้านสาธารณูปการ โดยผ่านกระบวนการศึกษาตามหลักสูตรต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการควรมีส่วนร่วมในการวางแผนในการสงเคราะห์ประชาชนให้ตรงตามความต้องการและความเดือดร้อนของประชาชน ตลอดจนประสานงานกับภาคเครือข่ายต่าง ๆ ในการสงเคราะห์ประชาชน

คำสำคัญ: การพัฒนา; สมรรถนะการบริหารงาน; พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the administrative competence of the Phetchabun Sangha, 2) to study the relationship between the Sangha's administrative competence and the administration of the Sangha of Phetchabun Province, and 3) to propose Guidelines for the development of administrative competency of the Patriarch of Phetchabun Province This research used mixed research method the quantitative research. by using a survey research method with questionnaires as a tool to collect data. From 262 monks, data were analyzed by computer program for social science research. The descriptive statistics were percentage, mean, standard deviation. and inferential statistics Analysis of Pearson's Product Moment Correlation Coefficient and quality research By conducting in-depth interviews with 12 key informants/person using a structured interview form. and using descriptive content analysis techniques

The results of the research found that

1. Patriarch of Phetchabun Province The overall management performance was at a high level ($\bar{X} = 3.79$) When classified by aspects, the averages were arranged in descending order as follows: Knowledge ($\bar{X} = 3.89$) Coordination ($\bar{X} = 3.85$) Administration work ($\bar{X} = 3.72$) and skills ($\bar{X} = 3.71$) respectively, which were at a high level in all aspects. and the Patriarch of Phetchabun Province The overall administrative competence of the Sangha was at a high level ($\bar{X} = 3.98$). When classified by aspect, the averages were sorted from least to greatest as follows: Administration ($\bar{X} = 4.05$) Public Utilities ($\bar{X} = 4.03$) Religious Education ($\bar{X} = 4.01$), propagation ($\bar{X} = 4.01$) public welfare ($\bar{X} = 3.95$) and education ($\bar{X} = 3.81$) respectively, which are at a high level in all aspects.

2. The results of the correlation coefficient analysis between the administrative competency of Phetchabun Provincial Patriarchs and Phetchabun Provincial Sangha's administrative competence revealed that the Correlation Coefficient of the Administration Competency of Phetchabun Provincial Patriarchs and the performance of the administration of the Sangha in Phetchabun Province. moderately positive ($r = 0.695^{**}$) with statistical significance at 0.01 level.

3. The guidelines for the development of administrative competence of the Patriarch of Phetchabun Province were found as follows. Parents should have a project to develop administrative skills for the monks. Religious Studies The Sangha should support and promote the study of the Scriptures. welfare education should have fundraising Provide scholarships for students, provide educational materials to promote effective teaching management of the moral teachings. on the propagation of Buddhism Should draft a policy for the practice of propagating Buddhism in a concrete way and abide by the jointly drafted policies public utilities Should have knowledge of public utilities through the educational process according to the various courses of the Sangha in the field of public welfare The bishop should be involved in planning to help the people to meet the needs and sufferings of the people. as well as coordinating with various network sectors in helping people.

Keywords; Development; Management Performance; Monk

บทนำ

ปัจจุบันการบริหารงานคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบการบริหารที่ดีนั้น พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบ และวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ คือด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ต่าง ๆ ตลอดจนการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ

วัดเป็นศาสนสถาน ที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิต และฆราวาสที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม เป็นสถานศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการเผยแผ่ศาสนธรรมของชาวพุทธ วัดจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามที่จะก่อให้เกิดความสะอาดความสว่าง ความสงบ และความร่มเย็นให้กับสิ่งมีชีวิต และชุมชน วัดกับสังคมจึงมีความผูกพัน และสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นยาวนานจนเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธที่ต่างก็ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน และกันตลอดมา วัดจึงเป็นที่พึ่งทางใจของคนไทยเป็นศูนย์กลางชุมชนคนไทย ตลอดทั้งวัดยังเป็นแหล่งวิทยาการ และศูนย์กลางการพัฒนาทั้งปวง พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางความคิด และทางจิตใจของสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย

แต่ในสภาพสังคมปัจจุบัน ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม หรือกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และประการสำคัญคือการที่ประเทศไทยได้พัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมนั้น ทำให้สังคมชนบทของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบพึ่งพาตนเอง เป็นสังคมบริโภคนิยม ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม และจริยธรรมแก่ผู้คนในชุมชน ทำให้ผู้คนชุมชนเริ่มห่างจากวัดมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา การทำให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนเช่นเดิมนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่วัดแต่ละแห่งจะต้องช่วยกันพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะด้านกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชนนั้น ๆ พระสังฆาธิการซึ่งถือว่าเป็นผู้นำที่มีบทบาทมากในอดีต หรือแม้กระทั่งในปัจจุบัน ในด้านการเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ จึงต้องรับภาระด้านนี้ร่วมกับผู้นำชุมชน

สำหรับเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำคนอื่นได้นั้น จะต้องสร้าง และพัฒนาภาวะหรือคุณสมบัติของความเป็นผู้นำของตน ให้เหมาะสมกับความเป็นผู้นำเสียก่อน จึงจะเป็นผู้นำคนอื่นได้ ผู้นำที่ยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีบารมี มีบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำนั้นมีคุณธรรม และจริยธรรมประจำใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้หลักหรือแนวทางในการพัฒนาทั้งวัด และในชุมชนสามารถเข้าถึงจิตใจผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นภาวะของความเป็นผู้นำ คือเป็นศิลปะหรือความสามารถของบุคคลคนหนึ่ง ที่จะใช้จุดใจหรือใช้เป็นแนวทางในการแสดงออกถึงความมีบารมี หรือมีอำนาจเหนือบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็น

ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันกับตน ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการดำเนินการนั้นจะเป็นไปในทางที่ดีหรือชั่วก็ได้

พระสงฆ์จึงต้องเป็นผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาวัดหรือเป็นผู้นำชุมชน ในการพัฒนาชุมชน โดยใช้หลักการจัดกิจกรรมทางศาสนา เป็นเครื่องดึงดูดคนเข้าวัด และใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องขัดเกลา พัฒนาระดับจิตใจของเด็ก เยาวชน และประชาชนรอบวัดให้มีภาวะจิตใจที่แผ่ด้วยคุณธรรมที่สูงขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีทางด้านการพัฒนาบุคลากรให้แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

เมื่อประมาณ 5 - 6 ปีที่ผ่านมา ทั้งองค์กร และบุคลากรของพระพุทธศาสนา เป็นที่จับตาของสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยพระภิกษุสามเณร ซึ่งได้รับการยกย่องนับถือจากสังคมว่า เป็น “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” บางรูปประพฤติไม่เหมาะสม ไม่เป็นบ่อเกิดแห่งศรัทธา และเป็นประเด็นในสังคมอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นเหตุให้คนบางกลุ่มได้พยายามชี้นำสังคมให้มองภาพพระสงฆ์ไปในทางลบ โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นความจริงบ้าง เป็นความเท็จบ้าง มองด้วยความบริสุทธิ์ใจบ้าง มองด้วยใจที่ประกอบด้วยอคติบ้าง ซึ่งต้องมีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคมจึงได้มีการประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ตามภารกิจงานคณะสงฆ์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว มีมติอนุมัติเห็นชอบให้ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ที่เสนอ จึงทำให้ประเทศไทยมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น มีทั้งแผนระยะสั้น 5 ปี (พ.ศ.2560 - 2564) และแผนระยะยาว 20 ปี โดยวิสัยทัศน์ของแผนยุทธศาสตร์นี้ คือ พุทธศาสน์มั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน

แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ถือเป็นมิติใหม่ของวงการพระพุทธศาสนา และถือเป็นโอกาสที่ดีที่องค์กรพระพุทธศาสนา จะมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังที่ พระวิสุทธิวงศาจารย์ กล่าวว่า การปรับตัวหรือปฏิรูปกิจการต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา เพื่อลดจุดอ่อน และเสริมจุดแข็ง ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สังคมได้มองเห็นผลงานและคุณค่าของพระสงฆ์ และพระพุทธศาสนาได้มากขึ้น อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงของพระพุทธศาสนาสอดคล้องกับ พระราชวรมุนี (พล อาภากร) ที่กล่าวว่า คณะสงฆ์ต้องปรับตัว โดยใส่ใจและทบทวนกิจการงานหรือกลไกที่มีอยู่ แล้วปรับให้เป็นระบบ มีการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management : KM) จัดฐานข้อมูล (Database) กิจการงานคณะสงฆ์ทั้งหมด เพื่อเป็นฐานในการพัฒนา รู้อดีต รู้ปัจจุบัน รู้อนาคต รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ละเอียดทุกคามอันจะพึงมี เมื่อมีเหตุอันไม่พึงประสงค์เกิดกับพระพุทธศาสนาที่สามารถหาทางรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบัน มีแนวโน้มพระสงฆ์ และสามเณรอันเป็นศาสนบุคคล ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง และไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน จึงสื่อสารกับประชาชนไม่ได้ และเป็นผู้นำวิญญานไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนเป็นเพียงพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยการที่มีพระสงฆ์เข้าใจพุทธธรรมได้ลึกซึ้งเข้าใจชีวิตและสังคมในปัจจุบัน และมีความสามารถในการสื่อสารมีความสำคัญต่อประเทศไทย และต่อโลกมาก สมควรที่รัฐบาลและทางคณะสงฆ์จะให้ความสนใจต่อเรื่องนี้ให้มาก และพระสงฆ์ควรเรียนรู้ใน 3 เรื่องหลัก คือ

- 1) เรียนรู้พุทธธรรม ให้ลึกซึ้งทั้งทางปริยัติ และปฏิบัติ
- 2) เรียนรู้สังคมปัจจุบันให้รู้เท่าทันสังคมปัจจุบันเพื่อ

ประโยชน์ในการสอน 3) เรียนรู้การติดต่อสื่อสารให้เป็นที่สนใจของผู้คน ให้จับใจคน ให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือที่เรียกว่าอนุศาสนูปการหรือนั่นเอง ในข้อนี้รวมทั้งการใช้เครื่องติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย ด้วยเหตุนี้ ในแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จึงมีการกำหนดกลยุทธ์ “การเพิ่มสมรรถนะของ ศาสนบุคคล เช่น พระสังฆาธิการ พระอุปัชฌาย์ พระจริยานิเทศก์ พระวินยาธิการ ตลอดจน ไวยาวัจกร”

ขึ้นเพื่อให้ศาสนบุคคลมีความรู้ ความสามารถหรือทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถดำรงตนในฐานต้นแบบที่ดีทางสังคม และสามารถบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์ต่าง ๆ มาขับเคลื่อนพลังทางสังคม เพื่อสร้างสรรค์สังคมแห่งการตื่นรู้อันจะก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนและสังคม

พระสงฆ์เป็นศาสนบุคคล อยู่ในฐานะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณในชุมชน มีบทบาทในการเสริมสร้างจริยธรรมและการพัฒนาสังคม จึงเป็นเสมือนรากแก้วของชุมชน ประชาชนให้ความศรัทธาต่อพระสงฆ์เป็นพื้นฐานสำคัญ แต่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ประเพณี ค่านิยม และรูปแบบการดำเนินชีวิต ได้ถูกเปลี่ยนแปลงและท้าทาย ด้วยอำนาจของเทคโนโลยีและค่านิยมในระดับสากล ซึ่งมีผลทั้งทางบวกและทางลบต่อองค์กรพระพุทธศาสนาซึ่ง พระมหาสุทิตย์ อาภากรและคณะ กล่าวว่า องค์ความรู้และกระบวนการทำงานในมิติทางพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้และการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม จำเป็นต้องอาศัยความรู้และศาสตร์ต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์นั้น ๆ และสร้างกระบวนการใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่สังคม ในขณะที่เดียวกันพระสงฆ์ก็ต้องปรับแนวคิดและบทบาทการทำงานของตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมด้วยการบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่และปรับกระบวนการทำงาน ดังนั้น สมรรถนะการปฏิบัติงานของพระสงฆ์จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะสมรรถนะการปฏิบัติงาน คือ คุณลักษณะของบุคคล ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น ค่านิยม จริยธรรม บุคลิกภาพ คุณลักษณะทางกายภาพ และอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จมีผลงานได้ตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดหรือสูงกว่า นั่นคือ หากพระสงฆ์ได้รับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานให้เพิ่มสูงขึ้น จะทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของประชาชนได้อย่างสัมฤทธิ์ผลในระดับสูง

การบริหารงานคณะสงฆ์นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบการบริหารจัดการดีพระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีการมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีมาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การปกครองสงฆ์ จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรมการวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการแต่งตั้ง

ถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามข้อวัตรปฏิบัติของพระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์

การปกครองสงฆ์ จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรมการวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่าง ๆ ตลอดถึงการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามข้อวัตรปฏิบัติของพระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน เป็นที่เลื่อมใสเคารพศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ ในปัจจุบันมีจำนวนมาก และเนื่องจากผู้วิจัยมีหน้าที่ในการทำงานร่วมกับพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีข้อค้นพบจากการสังเกตพบว่า พระสังฆาธิการบางส่วนยังขาดทักษะในการประสานงาน และการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร ในบางครั้งก็มีปัญหาในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ทักษะหรือความสามารถดังกล่าวก็คือ สมรรถนะในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ โดยสมรรถนะการปฏิบัติงานที่มีความบกพร่องดังกล่าว มีผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ เช่น มีการดำเนินงานล่าช้า การสื่อสารผิดพลาดคลาดเคลื่อน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการกับการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดเพชรบูรณ์” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยมีโครงสร้างการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน ได้แก่ 1. พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะผู้ปกครอง 2. เลขาธิการเจ้าคณะผู้ปกครอง 3. ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะผู้ปกครอง 10 รูป

1. พระศรีพัชรโรดม	เจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์
2. พระสุธีชีราภรณ์	รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์
3. พระครูสันติพัชรสาร	เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบูรณ์
4. พระครูถาวรพัชรโสภณ	เจ้าคณะอำเภอศรีเทพ
5. พระภวนามังคลาจารย์	รองเจ้าคณะอำเภอศรีเทพ
6. พระมหาวรชิต อธิตชโย	รองเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบูรณ์
7. พระครูสีลพัชรโรภาส	เจ้าคณะตำบลโคกสะอาด
8. พระครูปลัดวินัยวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดพ่อขุนผาเมือง
9. พระครูปริยัติพัชรกิจ	เจ้าอาวาสวัดศรีฐานปิยาราม

กลุ่มที่ 2 เลขาธิการเจ้าคณะผู้ปกครอง จำนวน 2 รูป

1. พระมหานันต์ จิตตสวโร	เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์
2. พระมหาภาณุพงษ์ ญาณวิชิโย	เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบูรณ์

กลุ่มที่ 3 ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 ท่าน

1. นายวิโรจน์ ไผ่ย้อย	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-end Questionnaire) แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-end Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์จำนวน 3 ตอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดเพชรบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำเสนอพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะผู้ปกครองจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อนำมาวัดสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 12 รูป/คน

2. ทำการนัดหมายวันเพื่อสัมภาษณ์
3. ทำการสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี จำนวน 92 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.1 มีพรรษาระหว่าง 11 - 15 พรรษา จำนวน 76 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.0 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 114 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.5 มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน 232 รูป คิดเป็นร้อยละ 88.5 มีวุฒิการศึกษาประโยค 1 - 2 และประธาน 3 มีจำนวน 106 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.5 มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 6 - 10 ปี จำนวน 104 รูป คิดเป็นร้อยละ 39.7

2. ระดับสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านการบริหารงาน 4) ด้านการประสานงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

2.1. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานด้านความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.49)

2.2. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานด้านทักษะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.53)

2.3. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานด้านการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.57)

2.4. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานด้านการประสานงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.49)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับสมรรถนะสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่

5) ด้านการสาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์ด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.56$)

2. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์ด้านศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.80$)

3. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.71$)

4. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.58$)

5. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.52$)

6. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, $SD = 0.51$)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.695^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่า

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการปกครอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.543^{**}$)

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านศาสนศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.753^{**}$)

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.619^{**}$)

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการเผยแผ่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.664^{**}$)

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ **ด้านการสาธารณูปการ** มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($r = 0.479^{**}$)

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($r = 0.437^{**}$)

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ **ด้านความรู้** กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($r = 0.422^{**}$)

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ **ด้านทักษะ** กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.636^{**}$)

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ **ด้านการบริหารงาน** กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.608^{**}$)

สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ **ด้านการประสานงาน** กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.629^{**}$)

4. สรุปผลแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์

ด้านการปกครอง เจ้าคณะผู้ปกครองควรมีการจัดโครงการเพื่อพัฒนาทักษะด้านการบริหารงานปกครองให้แก่พระสังฆาธิการ เพื่อนำเอาทักษะที่ได้จากการฝึกอบรม การเข้าศึกษาในระดับหรือหลักสูตรต่าง ๆ มาสู่การลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ ตลอดจนมีอธยาศัยไมตรีที่ดี สามารถเข้ากับชุมชนและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ได้มีปฏิสัมพันธ์ มีการร่วมมือ มีช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างวัดและชุมชนเพื่อนำไปสู่การปกครองอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ด้านศาสนศึกษา พระสังฆาธิการควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมสร้างโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนให้ได้มีการศึกษาส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการทำงานด้านการศาสนศึกษาใช้ปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนิกชน ในการที่จะช่วยกันทำงานด้านการศาสนศึกษา เช่น การระดมทุนการศึกษาร่วมมือกันในการถวายความอุปถัมภ์ช่วยเหลือการศาสนศึกษาเพื่อที่จะสามารถเผยแผ่พระธรรมคำสอนไปสู่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการควรมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี และมีจิตวิทยาในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนอย่างเหมาะสม ควรมีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการได้เข้าไปเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้น ควรมีการระดมทุน จัดหาทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนธรรมศึกษา จัดหาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้การจัดการสอนของพระ

สอนศีลธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสานการจัดหาทุนการศึกษาให้นักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการมีสมรรถนะทางด้านนี้เป็นทุนสำคัญในการทำงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรจัดประชุมร่วมกันวางแผนงาน ร่างนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมในระยะสั้น และปฏิบัติตามนโยบายที่ร่วมกันร่างตามแผนงานที่กำหนด มีระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ในการเผยแผ่พระศาสนา

ด้านการสาธารณูปการ พบว่า พระสังฆาธิการมีความรู้ด้านการสาธารณูปการโดยผ่านกระบวนการศึกษาตามหลักสูตรต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ และสามารถนำความรู้มาใช้ในการดำเนินงานพระศาสนาภายในวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจของชุมชน ควรส่งเสริมความรู้ในด้านการวางแผนพัฒนาระบบสาธารณูปการภายในวัด การกำหนดแผนพัฒนาในการบริหารจัดการพัฒนาวัด การบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ โบราณสถาน และโบราณวัตถุภายในวัด

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า พระสังฆาธิการควรมีส่วนรวมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยธรรมชาติ มีการมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัยและผู้เจ็บป่วยภายในชุมชนควรมีการวางแผนในการสงเคราะห์ประชาชนให้ตรงตามความต้องการและความเดือดร้อนของประชาชน ตลอดจนประสานงานกับภาคเครือข่ายต่าง ๆ ในการสงเคราะห์ประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยสมรรถนะการบริหารงานของสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านความรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านทักษะ ที่ด้านความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเพราะ การที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการได้นั้นต้องมีความรู้สมกับตำแหน่งโดยจะต้องเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) ซึ่งเป็นหลักสูตรเสริมองค์ความรู้ในการปกครองหรือการบริหารจัดการให้แก่พระสังฆาธิการ พร้อมทั้งต้องจบการศึกษาทางธรรมอย่างน้อยระดับนักธรรมชั้นตรี จึงทำให้พระสังฆาธิการมีระดับสมรรถนะการบริหารงานด้านความรู้ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แต่มีสิ่งที่ควรพิจารณาคือ ด้านทักษะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดแสดงว่าพระสังฆาธิการยังต้องการพัฒนาทักษะที่จำเป็นทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การวางแผนและการทำงานอย่างเป็นระบบ ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเฉพาะหน้าและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งในและนอกองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาไมตรี อาสภโย (นนท์ศิริ) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดอุทัยธานี” พบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดอุทัยธานีอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พระมหานครินทร์ อนาลโย (สุรราช) และคณะ

ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสรณะของสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์” พบว่า คุณลักษณะสรณะของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย การจัดระเบียบแนวปฏิบัติการอยู่ร่วมกัน การส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาภายในวัดและนอกวัด ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนและประชาชนทั่วไป จัดบริการทางวิชาการด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ชุมชนมีการสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยต่าง ๆ การสงเคราะห์ทุนการสร้างโรงพยาบาล ตึกสงฆ์อาพาธ การสงเคราะห์ที่พักอาศัยผู้ได้รับความเดือดร้อน และการบริการแก่ประชาชนทั่วไป

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสรณะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์กับสรณะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างสรณะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์กับสรณะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าสรณะการบริหารงานของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมกับการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง นั่นคือ ถ้าพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์มีสรณะการบริหารงานเพิ่มขึ้น จะทำให้สรณะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ควรมีการพัฒนาสรณะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านการบริหารงาน และด้านการประสานงานให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเกียรติพงษ์ อภิสิทฺโธ ได้วิจัยเรื่อง “สรณะการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า สรณะการบริหารงาน โดยภาพรวม กับการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก

3. แนวทางการพัฒนาสรณะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์

จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาสรณะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ด้านการปกครอง เจ้าคณะผู้ปกครองควรมีการจัดโครงการเพื่อพัฒนาทักษะด้านการบริหารงานปกครองให้แก่พระสังฆาธิการ ด้านศาสนศึกษา พระสังฆาธิการควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม ด้านศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการระดมทุน จัดหาทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้การจัดการสอนของพระสอนศีลธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรร่างนโยบายในการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม และปฏิบัติตามนโยบายที่ร่วมกันร่าง ด้านการสาธารณูปการ ควรมีความรู้งานด้านการสาธารณูปการ โดยผ่านกระบวนการศึกษาตามหลักสูตรต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการควรมีส่วนรวมในการวางแผนในการสงเคราะห์ประชาชนให้ตรงตามความต้องการและความเดือดร้อนของประชาชน ตลอดจนประสานงานกับภาคเครือข่ายต่าง ๆ ในการสงเคราะห์ประชาชน ทั้งนี้เป็นเพราะ ด้านการปกครอง พระสังฆาธิการ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการปกครองค่อนข้างน้อย จึงต้องเพิ่มทักษะเกี่ยวกับการบริหารงานปกครอง เช่น การจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ทักษะการสื่อสารเพื่อครองใจคน การบูรณาการหลักธรรมเพื่อการปกครอง เป็นต้น ด้านศาสนศึกษา พระสงฆ์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาทางโลกมากเกินไป จนละเลยที่จะศึกษาด้านพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี จึงควรส่งเสริมและสนับสนุน ให้พระภิกษุสามเณรในปกครองได้หันมาสนใจ

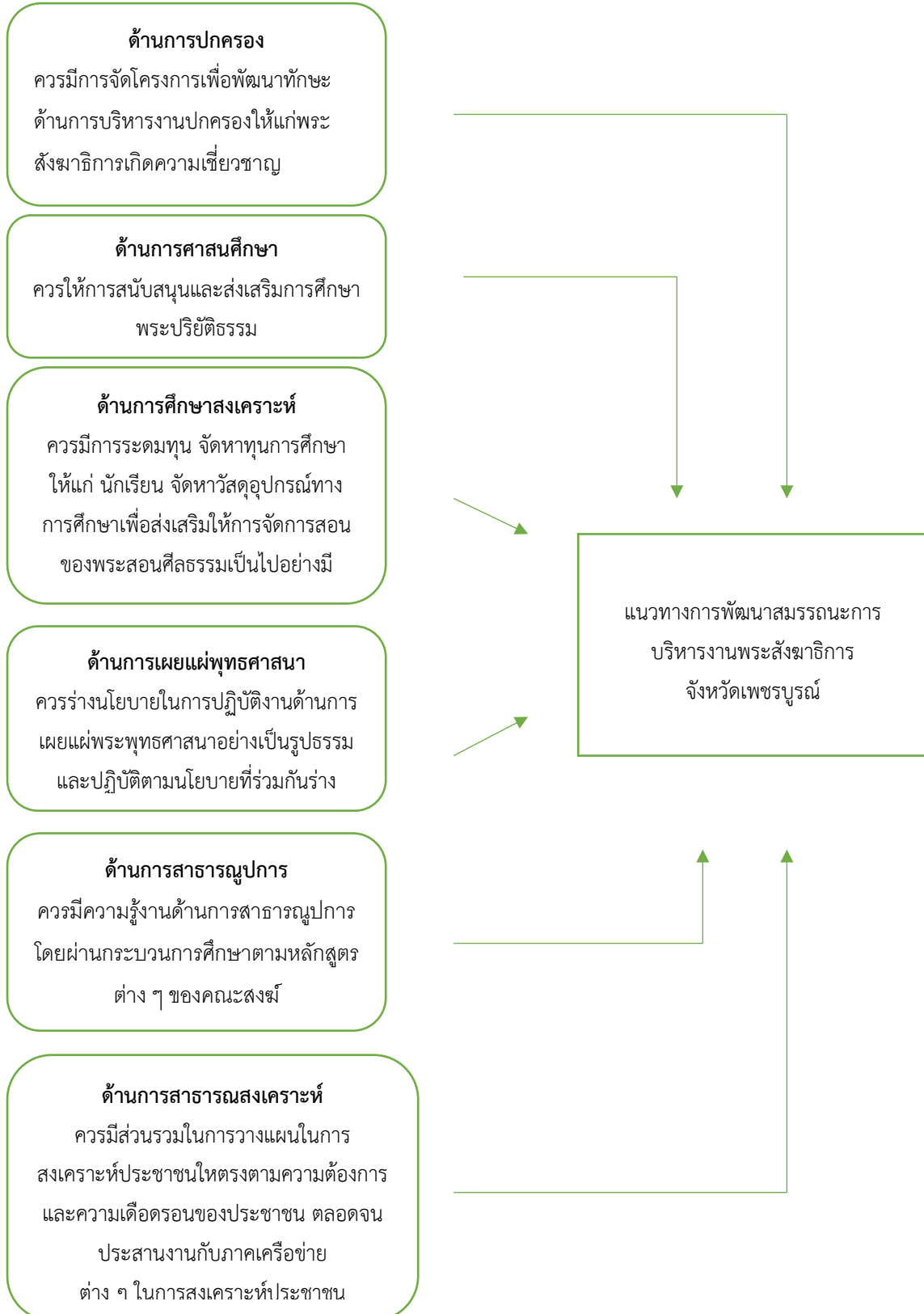

ศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลักให้มากขึ้น รวมถึงการทักษะในการถ่ายทอดให้ประชาชนได้เข้าใจ และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เนื่องจากเป็นภารกิจของคณะสงฆ์ที่ควรต้องสงเคราะห์ การศึกษาของพระภิกษุ สามเณร รวมถึงเยาวชนที่มีความขาดแคลน เพื่อสร้างอนาคตของประเทศชาติให้มีความรู้ ความสามารถพร้อมแก่การประกอบอาชีพและสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่ผ่านมาการเผยแผ่ของคณะสงฆ์เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีความเป็นเอกภาพ ขาดมาตรฐาน และตัวชี้วัดที่บ่ง บอกถึงคุณภาพ จึงควรมีการร่างนโยบายด้านการเผยแผ่ให้ชัดเจน และเป็นรูปธรรมพร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพ ด้านสาธารณูปการ ที่ผ่านมา การบูรณปฏิสังขรณ์ หรือการก่อสร้างศาสนสถาน เป็นไปอย่างไม่มีแบบแผน ไม่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ทำให้การก่อสร้างไม่มี มาตรฐาน อาจเป็นเพราะขาดความรู้เกี่ยวกับงานสาธารณูปการ จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ด้านนี้ ด้านสาธารณะ สงเคราะห์ เนื่องจากการสงเคราะห์ประชาชนเป็นภารกิจของคณะสงฆ์รวมถึงเป็นนโยบายของสมเด็จพระสังฆราช โดยต้องสงเคราะห์ให้ตรงตามความต้องการหรือความเดือดร้อนของประชาชน เพื่อจะได้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิโรจน์อินทคุณ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลัก พุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี” พบว่า สมรรถนะของเจ้าอาวาส คือ มีความสามารถในการ จัดระบบความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ภายในวัด สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและ ธรรมศึกษา เผยแผ่เชิงรุก จัดตั้งกองทุน มอบทุนการศึกษา จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอน จัดตั้งกองทุนสังฆประชา นุเคราะห์ กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ และจัดตั้งกองทุนกองทุนบุญสุภาวะ องค์ประกอบของสมรรถนะเจ้าอาวาส ประกอบด้วย 1. มุ่งผลสัมฤทธิ์เจ้าอาวาส 2. บริการที่ดี ใส่ใจในการให้ความสะดวก 3. ศึกษาหาความรู้เพื่อให้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ 4. ทำงานเป็นทีม 5. ยึดมั่นในความชอบธรรม และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้า อาวาสใช้วิธีอบรมสัมมนาสร้างระบบและหลักเกณฑ์ ด้านการบริการที่ดี พัฒนาโดยการจัดประชุมสัมมนาเพื่อให้ สามารถให้การสงเคราะห์แก่พุทธศาสนิกชนอย่างเหมาะสม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ นำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ได้ มากขึ้น สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจใน การทำงาน พัฒนาโดยส่งเสริมให้เจ้าอาวาสตระหนัก และปฏิบัติตามนโยบายของคณะสงฆ์ เพื่อเป็นการเสริมสร้าง และพัฒนาเจ้าอาวาสให้มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน

องค์ความรู้วิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบูรณ์” สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านการปกครอง เจ้าคณะผู้ปกครองควรมีการจัดโครงการเพื่อพัฒนาทักษะให้แก่พระสังฆาธิการ เพื่อนำเอาทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมการเข้าศึกษาในระดับหรือหลักสูตรต่าง ๆ มาสู่การลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการบริหารงานปกครอง

ด้านศาสนศึกษา พระสังฆาธิการควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม สร้างโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนให้ได้มีการศึกษา ส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการทำงานด้านการศาสนศึกษา ใช้ปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนิกชน ในการที่จะช่วยกันทำงานด้านการศาสนศึกษา เช่น การระดมทุนการศึกษา ร่วมมือกันในการถวายความอุปถัมภ์ช่วยเหลือการศาสนศึกษาเพื่อที่จะสามารถเผยแผ่พระธรรมคำสอนไปสู่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการควรการระดมทุน จัดหาทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนธรรมศึกษา จัดหาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้การจัดการสอนของพระสอนศีลธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสานการจัดหาทุนการศึกษาให้แก่นักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการมีสมรรถนะทางด้านนี้เป็นทุนสำคัญในการทำงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมในระยะสั้นและระยะยาว มีระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการเผยแผ่พระศาสนา

ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการมีความรู้ด้านการสาธารณูปการ ควรส่งเสริมความรู้ในด้านการวางแผนพัฒนาระบบสาธารณูปการภายในวัด การกำหนดแผนพัฒนาในการบริหารจัดการพัฒนาวัด การบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ โบราณสถาน และโบราณวัตถุภายในวัด

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการควรมีส่วนรวมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการเพื่อสาธารณะประโยชน์ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยธรรมชาติ และผู้เจ็บป่วยภายในชุมชน ควรมีการวางแผนในการสงเคราะห์ประชาชนให้ตรงตามความต้องการ และความเดือดร้อนของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. **สมรรถนะด้านการปกครอง** เจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ ควรจัดสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กรคณะสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อพัฒนาสมรรถนะพระสังฆาธิการ เช่น ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การวางแผนและทำงานอย่างเป็นระบบ การสร้างและดูแลรักษาทีมงานและการบูรณาการหลักธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

2. **สมรรถนะด้านการศาสนศึกษา** เจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ ควรจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลีของพระสังฆาธิการ ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรทั่วไปให้มีความรู้อย่างแตกฉาน ควรเอาใจใส่เป็นเชิงนโยบาย โดยการสร้างแรงจูงใจในการเรียนบาลี เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีสามารถอบรมสั่งสอนประชาชนทั่วไปได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการสนับสนุนการศึกษา

3. **สมรรถนะด้านการศึกษาสงเคราะห์** เจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้แก่การสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการบรรพชาสามเณร การมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ยากจน ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา นอกจากนี้ควรมีการระดมความคิดในเบื้องต้น ในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคจุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัด แล้วนำมารวมความคิดเป็นระดับภาคเพื่อที่จะมุ่งเป็นนโยบายในอนาคตต่อไป

4. **สมรรถนะด้านการเผยแผ่** องค์การปกครองคณะสงฆ์ ควรมีแผนระยะสั้นและแผนระยะยาวในการฝึกอบรมพระสังฆาธิการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ด้วยการจัดให้มีการรับฟังนโยบายหลักการเผยแผ่และฝึกพูด เทศน์ บรรยายและผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดอื่นเพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความสอดคล้องกันในระดับของการบริหารจัดการในจังหวัด และในภาพรวมระดับประเทศ
2. ควรทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะพระสังฆาธิการทุกระดับ
3. ควรทำการศึกษาคุณลักษณะของพระสังฆาธิการในศตวรรษ ที่ 21

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา), 2542.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการปี 2538**, (กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2538), หน้า 156.

กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2540), หน้า 11.

พระธรรมญาณมุนี, (ทองย้อย กิตติทินโน), **วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**, (เอกสารการบรรยาย), หน้า 40.

พระเทพเวที, (ประยุทธ์ ปยุตโต), **อุดมธรรมนำจิตสำนึกของสังคมไทย**, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร, 2535), หน้า 17.

- พระราชวรมนู (พล อาภากร), (17 กันยายน 2560), “การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (2)”, โพสต์ทูเดย์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/dhamma/515253> [20 กรกฎาคม 2562]
- พระมหาวิศิต ธีรวิโส ประดิษฐ์ ชื่นบาน และพิพัฒน์ วิถี, “การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์”, วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 4(1) 172.
- พระราชวรเมธี, ดร.และคณะ, แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 “การนํานโยบายสู่การปฏิบัติ”, หน้า 24.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ, “การเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558), หน้า 2-3.
- พระมหาไมตรี อาสภโย (นนท์ศิริ), “การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดอุทัยธานี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564)
- พระมหานครินทร์ อนุโลโย (สุรราช) และคณะ, “ศึกษาสภาพสมรรถนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 17”, วารสารบรรพตการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 1(1) หน้า 1-8.
- พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก (ฉัตรอิม), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุตจังหวัดนครศรีธรรมราช”, วารสารปัญญา, 26(2) หน้า 13 – 85.
- พระมหาวิศิต ธีรวิโส และคณะ, “การพัฒนาสมรรถนะของสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์”, วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, ปีที่ 4(1) หน้า 169 – 180.
- พระครูวิโรจน์อินทคุณ และคณะ, “การพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(3) หน้า 244 – 258.
- วีระยุทธ ยะสาย และคณะ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 5(2) : หน้า 67.

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีในจังหวัดปทุมธานี*

GUIDELINES FOR ENHANCING AND DEVELOPING POTENTIAL OF WOMEN IN PATHUMTHANI PROVINCE

พัชชา เจิงกลิ่นจันทร์, ปิ่นหทัย หนูนวล, กาญจนา รอดแก้ว และ มาดี ลิมสกุล

Patcha Jeungklinchan, Pinhathai Nunuan, Kanchana Roadkaew and Madee Limsakul

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Social Administration, Thammasat University

Email: patcha26@tu.ac.th, zenpin@hotmail.com, Rkanchana1@gmail.com

and iamwhanka@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหา ความต้องการ และบทบาทของสตรีในจังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีในจังหวัดปทุมธานี 3) เพื่อการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีในจังหวัดปทุมธานี โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มสตรีในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบปัญหาและความต้องการของกลุ่มสตรีทั้ง 4 กลุ่ม คือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้า และผลิตภัณฑ์ ประชาสัมพันธ์สินค้า และเพิ่มมูลค่าสินค้า จึงส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมเทคนิคและทักษะที่แต่ละกลุ่มต้องการ การศึกษาดูงาน การสำรวจตลาด การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และพัฒนาการประชาสัมพันธ์ งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล กลุ่ม และนโยบาย ประกอบด้วย การส่งเสริมศักยภาพสตรี การสร้างการมีส่วนร่วมของสตรีหลายช่วงวัย การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายสตรี และการส่งเสริมบทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นที่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการของสตรี

คำสำคัญ: ส่งเสริมพัฒนาสตรี; ศักยภาพสตรี; กลุ่มสตรี

ABSTRACT

The purposes of this study are 1) to study the problems, needs and roles of women in Pathum Thani province. 2) to promote and develop the potential of women in Pathum Thani province. 3) to develop guidelines on promotion and develop the potential of women in Pathum Thani province, using action research. The target groups are women groups in Pathum Thani province. The study found that most problems that occurred in the 4 women

* Received April 11, 2023; Revised August 22, 2023; Accepted August 23, 2023

groups within a community engaging in agricultural product processing aforementioned are quality and standard of goods and products. There is a need for product improvement, product promotion and adding value to the products, promote and develop the potential in all 4 locations through workshops. This would enhance the technical skills of each group. There is also a need for field studies, market surveys, packaging design and public relations development. This study presents the suggestions in three levels; individual, group and policy which consists of empowering women, building the participation of women across generations, supporting the development of women's networks, and promoting the women's role in the community, including the development of flexible short courses related the needs of women.

Keywords; Promotion and Development of women; Potential of Women; Women group

บทนำ

ในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และข้อจำกัดหลายประการ อันเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชน โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติชี้ให้เห็นว่า ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงอย่างเฉียบพลันจากสถานการณ์ดังกล่าวมีประมาณ 9.88 ล้านคน เป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบและแรงงานที่ได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน และกลุ่มผู้มีรายได้น้อย แต่มาตรการช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐรองรับแรงงานนอกระบบเพียง 3 ล้านคนเท่านั้น นั้นหมายความว่า แรงงานนอกระบบอีกจำนวนไม่น้อยเข้าไม่ถึงการเยียวยาจากภาครัฐ และหนึ่งในนั้น คือ แรงงานนอกระบบที่เป็นผู้หญิง ซึ่งอาจทำงานรับจ้างหรืองานบริการที่ได้รายได้เป็นรายวัน รวมถึงผู้หญิงที่เป็นกลุ่มเกษตรกรรายย่อย โดยข้อมูลจากสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย ชี้ให้เห็นว่า 60% ของการจ้างงานของผู้หญิงนั้นอยู่นอกระบบเศรษฐกิจ โดยมีข้อจำกัดในการคุ้มครองจากการเลิกจ้างและการคุ้มครองทางสังคม อีกทั้งช่องว่างรายได้ระหว่างเพศชายและหญิงนั้น อยู่ที่ 16% ทำให้ผู้หญิงเสี่ยงต่อภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงจึงเป็นปัญหาระดับชาติที่หลายฝ่ายต้องร่วมมือกันในการแก้ไข โดยประเทศไทยได้รับเอาแนวทางจากสหประชาชาติซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ภายในระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2558 - 2573) ซึ่งประกอบด้วย 17 เป้าหมาย และหนึ่งในนั้น คือ การบรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและให้อำนาจของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน (Achieve gender equality and empower all women and girls) รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาสตรีไปสู่ลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งคุณลักษณะส่วนตัว ชีวิต ครอบครัว การมีส่วนร่วมในสังคม การขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 – 2564 ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1. ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเท่าเทียมกัน

ระหว่างหญิงชาย 2. เสริมพลัง เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ 3. พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาสตรีที่มีประสิทธิภาพและเสมอภาค 4. กำหนดมาตรการเฝ้าระวังจัดปัจจัยเสี่ยงต่อการพัฒนาสตรีที่มีประสิทธิผลและเสมอภาค และ 5. สร้างความเข้มแข็งของกลไกและกระบวนการพัฒนาสตรี

นอกจากนี้ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีที่มีความพยายามในการพึ่งตนเอง ยังเป็นหนึ่งในบทบาทของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในการสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพสตรี เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ระบุถึงบริการวิชาการแก่สังคม โครงการวิจัยนี้จึงเกิดขึ้นโดยคณาจารย์ ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับกลุ่มสตรีในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ด้วยการสนับสนุนจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ซึ่งพื้นที่จังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยนักเหมาะที่จะสานภารกิจของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในฐานะสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทในการบริการวิชาการสู่การพัฒนาสังคม โดยใช้กระบวนการเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับกลุ่มสตรี และมีการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม มีการวิเคราะห์ปัญหาและความแตกต่างของกลุ่มสตรีในบริบทที่แตกต่างกันก่อนจึงเข้าสู่กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรี ทำให้ตลอดกระบวนการวิจัย กลุ่มสตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม ออกแบบ และดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีจึงนำไปสู่การผลักดันกลุ่มสตรี เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง ทั้งยังสามารถนำแนวทางการพัฒนาศักยภาพไปต่อยอดในชุมชนอื่นๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ และบทบาทของสตรีในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีในจังหวัดปทุมธานี

นิยามศัพท์

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรี หมายถึง ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการร่วมกับกลุ่มสตรีในจังหวัดปทุมธานี เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มสตรีสามารถค้นพบปัญหา ความต้องการของสมาชิกกลุ่มสามารถร่วมให้ข้อเสนอ ออกแบบแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การรับรู้ เข้าใจศักยภาพความสามารถของสมาชิกในกลุ่มที่ตัวเองเป็นสมาชิก

การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ หมายถึง ปฏิบัติการร่วมกับสมาชิกกลุ่มสตรี 4 กลุ่ม ในจังหวัดปทุมธานี ด้วยขั้นตอนการดำเนินการประกอบด้วย การศึกษาปัญหา ความต้องการและบทบาทสตรีในพื้นที่ การเข้าร่วมปฏิบัติการกับสมาชิกตามข้อเสนอในโครงการของแต่ละชุมชน และการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีในจังหวัดปทุมธานีโดยการถอดบทเรียนร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม

กลุ่มสตรี หมายถึง กลุ่มที่มีการปฏิบัติงานในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยปฏิบัติการแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรี จังหวัดปทุมธานี มีการรวมตัวของสมาชิกในชุมชน อาจเป็นผู้หญิง หรือผู้ชายในฐานะสมาชิก แต่มีเป้าหมายหลักคือ ผู้หญิงในการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมที่มีเป้าหมายการทำงานและมีกิจกรรมร่วมกับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1. กลุ่มสตรีบ้านคลองบางโพธิ์ แปรรูปผลผลิต ตำบลคูขาง อำเภอลาดหลุมแก้ว 2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต หมู 8 ตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง 3. กลุ่มแปรรูปผักตบชวาคันธีพาร์ค 15 ตำบลบางเตย อำเภอสามโคก และ 4. กลุ่มแม่บ้านแสงตะวัน ผ้าใยกล้วยบัวหลวง ตำบลกระแซง อำเภอสามโคก

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาสตรี

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศรี พ.ศ. 2560 – 2564

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศรี พ.ศ. 2560 – 2564 โดยมีวิสัยทัศน์การพัฒนาศรี คือ “สร้างสังคมเสมอภาค ปราศจากการเลือกปฏิบัติ สตรีมีคุณภาพชีวิตที่ดี มั่นคงปลอดภัย ร่วมสร้างชาติ นำสมัย” ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมพลัง เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาศรีที่มีประสิทธิภาพและเสมอภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 4 กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง ขจัดปัจจัยเสี่ยงต่อการพัฒนาศรีที่มีประสิทธิผลและเสมอภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างความเข้มแข็งของกลไกและกระบวนการพัฒนาศรี

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา

องค์การสหประชาชาติมีแนวคิดในการดึงผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือเรียกว่า “ผู้หญิงกับการพัฒนา” โดยกระบวนการและบทบาทในการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการพัฒนา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยเริ่มจากการตระหนักถึงปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งอาจทำในระดับบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน ก็ได้

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ เพื่อให้โครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ นั้นเป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้หญิงเห็นปัญหาและรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของโครงการที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาาร่วมกัน

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ซึ่งนอกจากผู้หญิงที่ประสบปัญหาดังกล่าวจะเป็นผู้ดำเนินการโครงการแล้ว การแสวงหาทรัพยากร และดึงการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้องจะทำให้การดำเนินการโครงการประสบความสำเร็จมากขึ้นด้วย

4. การรับแผนของโครงการ เป็นการรับโครงการที่ถูกส่งต่อมา ทั้งนี้เนื่องจากหลายโครงการส่งผลต่อบุคคล กลุ่ม ชุมชน และสังคม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องรับแผนของโครงการนั้นมาดำเนินการต่อ

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินและสรุปโครงการ เป็นการสรุปโครงการร่วมกัน และนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาโครงการต่อไป

จากแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาสตรี คณะผู้วิจัยนำมาเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินการโครงการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการกำหนดกระบวนการและบทบาทในการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการพัฒนาถูกนำมาปรับในกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ

สำหรับโครงการวิจัยนี้ ใช้การเสริมพลังอำนาจทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชน โดยการเสริมพลังในแต่ละระดับ คณะผู้วิจัยนำหลักการสำคัญมาใช้ ดังนี้

การเสริมพลังระดับบุคคล เป็นการเสริมพลังให้บุคคลมีความมั่นใจในตนเอง และพัฒนาความรู้ทักษะที่เกี่ยวกับสภาวะจิตใจและสังคม โดยใช้วิธีการในการเสริมพลังระดับบุคคล โดยการเสริมทักษะด้านการสื่อสาร และทักษะสัมพันธ์ทางสังคม การเสริมสร้างความมั่นใจให้กับบุคคล การต่อรองเรื่องราวการการพิทักษ์สิทธิ การสร้างจิตสำนึก การสร้างเครือข่าย และการเสริมพลังอำนาจร่วมกัน

ส่วนการเสริมพลังอำนาจระดับกลุ่ม ทำให้บุคคลเกิดพลังอำนาจในการเปลี่ยนแปลงตนเองผ่านการทำงานแบบกลุ่ม โดยเริ่มจากการใช้แนวคิดจิตสำนึกให้บุคคลตระหนักถึงปัญหาร่วมกันของกลุ่มนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนากลุ่มร่วมกัน โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งกลุ่ม
2. การสร้างสัมพันธภาพให้เกิดการสนับสนุนกันของกลุ่มสมาชิก
3. การกำหนดข้อตกลงเกี่ยวกับกลุ่ม
4. การเตรียมการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดประเด็นในกลุ่ม
5. การวางแผนการดำเนินการกลุ่ม
6. การสนทนาเพื่อตั้งคำถามและทบทวนตนเอง
7. การดำเนินการตามข้อตกลง
8. การทบทวนการดำเนินการกลุ่มร่วมกัน
9. การประเมินปัญหาหรือสถานการณ์ใหม่
10. การวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ใหม่ร่วมกัน
11. การตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงานต่อ

การเสริมพลังระดับชุมชน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถทำไปพร้อมกับการเสริมพลังบุคคลและกลุ่ม โดยการเสริมพลังอำนาจระดับชุมชน มีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาชุมชนด้วยตนเอง เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการของชุมชนนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาและแก้ปัญหาในชุมชนร่วมกัน
2. การร่วมแรงร่วมใจสร้างทีม เพื่อให้สมาชิกตระหนักถึงการรับผิดชอบต่อชุมชน และรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน
3. การสร้างชุมชนให้เกิดพลัง ผ่านทุนชุมชน ความร่วมมือกันในชุมชน เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งในการจัดการปัญหา

แนวคิดการเสริมพลังอำนาจจึงก่อให้เกิดการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มสตรี และนำไปสู่การวางแผนพัฒนาสตรีให้สอดคล้องกับความต้องการในระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชน และเป็นการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีต่อไป

เครื่องมือและวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) มีกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มสตรีบ้านคลองบางโพธิ์ แปรรูปผลผลิต ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว 2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต หมู่ 8 ตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง 3. กลุ่มแปรรูปผักตบชวาคันทรี่พาร์ค 15 ตำบลบางเตย อำเภอสามโคก และ 4. กลุ่มแม่บ้านแสงตะวัน ผ้าใยกล้วยบัวหลวง ตำบลกระแซง อำเภอสามโคก

การดำเนินการแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลาต่อเนื่องกัน รวมทั้งสิ้น 9 เดือน โดยแต่ละช่วงเวลามีขั้นตอนของการปฏิบัติการดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาปัญหา ความต้องการและบทบาทสตรีในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ทั้ง 4 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน รวม 60 คน โดยมีเป้าหมายเพื่อการดำเนินการกิจกรรมศึกษาปัญหา ความต้องการ และบทบาทสตรี และวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) จำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 2 ครั้ง รวม 8 ครั้ง

ขั้นที่ 2 การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพร่วมกับกลุ่มสตรีทั้ง 4 กลุ่ม โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับกลุ่มสตรี 4 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน รวม 80 คน มีเป้าหมายเพื่อดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ โดยจัดเวทีให้สมาชิกกลุ่มได้ร่วมออกแบบการดำเนินการ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของกลุ่ม กำหนดช่วงเวลา บทบาท และประสานงานกับทรัพยากรทั้งภายในและนอกชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพตามที่แต่ละกลุ่มต้องการ เมื่อดำเนินการแล้วจะมีการสรุปผลการดำเนินการทั้ง 4 กลุ่ม และรวบรวมผลการดำเนินการเขียนบทสรุปการศึกษา

ขั้นที่ 3 การพัฒนาแนวทาง ส่งเสริมศักยภาพสตรีทั้ง 4 กลุ่ม โดยการถอดบทเรียนและรับฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจากผลการศึกษา 4 พื้นที่ 4 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน รวม 60 คน

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษา คณะผู้วิจัยจะนำเสนอกลุ่มสตรี ทั้ง 4 กลุ่มในฐานะกลุ่มสตรีผู้ร่วมปฏิบัติการ โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

กลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 1: กลุ่มแปรรูปผลผลิต ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

ชุมชนบ้านคลองบางโพธิ์ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และมีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม โดยกลุ่มสตรีบ้านคลองบางโพธิ์เป็นกลุ่มที่มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ทำจากปลา โดยเฉพาะน้ำพริก ปลาเสียบ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากการรวมตัวกันของกลุ่มสตรีประมาณ 20 คน ที่ประสบปัญหาปลาที่มีจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาปลาล้นตลาด และปลาไม่ได้ขนาดจึงนำปลามาแปรรูป เพื่อจำหน่ายเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่ม โดยช่วงแรกมีการรวมกลุ่มและรวมหุ้นคนละ 100 บาท เพื่อนำมาเป็นต้นทุน ต่อมาได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพราะต้องการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีความหลากหลาย

การศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 1

การศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มสตรีบ้านคลองบางโพธิ์มี ปัญหาในการดำเนินการกลุ่ม ดังนี้

1. ปัญหาด้านการผลิตและเงินทุน เนื่องจากศักยภาพในการผลิตของกลุ่มมีจำกัด อีกทั้งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน จึงมีความต้องการด้านเทคโนโลยีช่วยในการผลิต เช่น เครื่องบด ปลาป่น เครื่องปั่นพริกแกง รวมทั้งมีข้อจำกัดด้านเงินทุน เนื่องจากต้นทุนในการดำเนินการกลุ่มมาจากการรวมทุนของสมาชิกคนละ 100 บาท ทางกลุ่มจึงมีความต้องการด้านเงินทุน เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตให้ดียิ่งขึ้น
2. ด้านศักยภาพสตรี เพื่อการพัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์ กลุ่มมีข้อจำกัดอันเนื่องมาจากสมาชิกขาดทักษะการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และขาดทักษะการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ ทางกลุ่มจึงต้องการพัฒนาทักษะให้กับสมาชิกในด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความมั่นใจในการนำเสนอสินค้า และต้องการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้าทางช่องทางออนไลน์
3. ด้านมาตรฐานสินค้า เนื่องจากกลุ่มยังไม่ได้ขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น มาตรฐานอาหารและยา และมาตรฐานอาหารฮาลาล ทางกลุ่มจึงต้องการขอรับรองมาตรฐานสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจในสินค้า ซึ่งอาจส่งผลต่อยอดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มขึ้นด้วย
4. ด้านเครือข่าย ทางกลุ่มยังขาดการรวมตัวกับเครือข่าย จึงมีความต้องการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และการร่วมมือกันพัฒนาผลิตภัณฑ์และจำหน่ายสินค้า

การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 1

สำหรับกลุ่มสตรีบ้านคลองบางโพธิ์ การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรี ถูกแบ่งเป็น 2 ด้านหลักๆ คือ ด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนางาน ซึ่งมีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ด้านการพัฒนาตนเอง เป็นการดำเนินการที่มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีในระดับบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และเรียนรู้การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์

การเรียนรู้การจัดทำเพจเฟซบุ๊ก โดยคณะผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรมาสอนวิธีการทำเพจเฟซบุ๊กให้น่าสนใจ เพื่อเป็นหนึ่งในช่องทางประชาสัมพันธ์ และจำหน่ายสินค้า โดยสมาชิกกลุ่มได้ฝึกทำเพจเฟซบุ๊ก การตอบกลับข้อความ การถ่ายภาพ ตกแต่งภาพ และการจัดทำรูปภาพให้น่าสนใจ

การพัฒนาความรู้และทักษะผู้ประกอบการออนไลน์ โดยมีวิทยากรมาสอนและฝึกทักษะการสื่อสาร การนำเสนอสินค้า การจำหน่ายสินค้าออนไลน์ การไลฟ์ โดยมีกรณีศึกษาการไลฟ์จำหน่ายสินค้าในหลายรูปแบบมานำเสนอ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเลือกรูปแบบที่เป็นตัวเอง และเหมาะสมกับกลุ่มของตนเองมากที่สุด

ด้านการพัฒนางาน เป็นการแก้ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ของกลุ่ม ซึ่งมีข้อจำกัดเนื่องจากไม่มีวิธีการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย จึงมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดทำคลิปวิดีโอ เพื่อเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ 2 คลิป โดยการจัดทำคลิปมาจากความต้องการของกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มเป็นผู้ให้ข้อมูลว่าต้องการให้คลิปออกมาในลักษณะใด ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าน้ำพริกปลาเสียบ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นสิ่งที่ทางกลุ่มต้องการนำเสนอ โดยเฉพาะกรรมวิธีการผลิตที่มีความพิถีพิถันและมีหลายขั้นตอน ซึ่งทุกขั้นตอนสมาชิกกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการทั้งสิ้น

คลิปที่ 1 เป็นคลิป การนำเสนอวิธีการทำน้ำพริกปลาเสียบ มีความยาว 4 นาที โดยบอกเล่าเรื่องราวการเตรียมวัตถุดิบ วิธีการทำ ขั้นตอนการทำ เทคนิคการทำ และวิธีการปรุงรส

คลิปที่ 2 เป็นคลิปแนะนำกลุ่มสตรี คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม มีความยาว 6 นาที เพื่อบอกถึงความเป็นมาของกลุ่ม วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งกลุ่ม วิธีการทำงานของกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มต้องการนำเสนอ และช่องทางการจำหน่ายสินค้า

2. การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์กลุ่ม สำหรับนำไปติดตั้งประชาสัมพันธ์ ณ จุดจำหน่ายสินค้า หรือนำไปมาใช้เป็นพื้นหลังในการไลฟ์จำหน่ายสินค้า โดยจัดทำป้ายและโปสเตอร์นำเสนอกลุ่ม และผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีหลายขนาดเพื่อให้กลุ่มสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม

การสรุปบทเรียนกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 1

ด้านการพัฒนาศักยภาพ: การพูดคุยกันของสมาชิกในกลุ่มนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการร่วมกัน จนไปถึงการวางแผนการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มสตรีบ้านคลองบางโพธิ์ยังสะท้อนให้เห็นว่าการรวมกลุ่มอาชีพนำไปสู่การสร้างรายได้ได้จริง และที่สำคัญการรวมกลุ่มสตรีนำไปสู่การส่งเสริมทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกัน และการสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกกลุ่ม ที่สำคัญการรวมกลุ่มสตรีนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ของผู้หญิงในชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดความมั่นใจ ซึ่งเมื่อสมาชิกกลุ่มมีความมั่นใจแล้วยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาตามมา ทั้งทางด้านของการประชาสัมพันธ์ การจำหน่ายสินค้า ทำให้คนรู้จักกลุ่ม รู้จักผลิตภัณฑ์ และรู้จักชุมชนมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะทางการพัฒนา

1. ด้านการพัฒนาคนเพื่อการพัฒนางาน ควรมีการส่งเสริมพัฒนาตนเองของกลุ่มสตรี ทั้งด้านความรู้ ทักษะทางสังคม ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการพัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อส่งเสริมศักยภาพสตรี และทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้น

2. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาเครือข่าย ควรมีการส่งเสริมสตรีให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมทางศาสนา ประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และควรมีการส่งเสริมการรวมตัวของเครือข่ายสตรี เครือข่ายชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนทรัพยากร รวมทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนร่วมกัน

กลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 2: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต หมู 8 ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ชุมชนคลอง 6 ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และประมง ทำให้เกิดการพัฒนากลุ่มอาชีพจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่จะนำไปสู่การสร้างคุณค่าและรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยกลุ่มปลาแดดเดียวคลอง 6 เกิดขึ้นในปี 2554 ซึ่งในขณะนั้นตำบลคลอง 6 ประสบปัญหาอุทกภัย ทำให้ผู้นำกลุ่มในปัจจุบันต้องออกจากการทำงานโรงงานและนำเงินจากการออกจากงาน จำนวน 250,000 บาท มาเช่าที่เลี้ยงปลา แต่ประสบปัญหาน้ำเปรี้ยวทำให้ปลาตายตั้งแต่ยังไม่โตเต็มที่จึงนำปลาที่ตายใหม่ ๆ มาแปรรูปเป็นปลาเค็มแดดเดียว หลังจากนั้นจึงได้รวมกลุ่มสตรีประมาณ 15 คน ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ทำจากปลา และในปี พ.ศ. 2558 ได้จดทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอคลองหลวงเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต หมู 8 ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยทำปลาเค็มแดดเดียวเป็นหลัก

การศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 2

การศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต หมู 8 ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่ากลุ่มมีปัญหาและความต้องการดังต่อไปนี้

1. ด้านการขยายตลาด และการประชาสัมพันธ์ กลุ่มมีศักยภาพสามารถผลิตสินค้า เพราะมีวัตถุดิบเพียงพอ และปลาเค็มแดดเดียวสามารถซื้แบบสุญญากาศเก็บไว้ได้นาน แต่ตลาดที่จำหน่ายมีจำกัด ทางกลุ่มจึงมีความต้องการที่จะขยายตลาด ซึ่งการขยายตลาดจำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้บริโภครู้จักผลิตภัณฑ์ของเรามากขึ้น แต่ที่ผ่านมาการใช้การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก และการประชาสัมพันธ์ผ่าน Facebook ชื่อหน้อยปลาแดดเดียว แต่ไม่ค่อยมีการเคลื่อนไหวนัก เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี อีกทั้งโลโก้ที่ทางกลุ่มใช้ยังไม่โดดเด่น และไม่มีป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อให้รู้ที่มาของผลิตภัณฑ์ กลุ่มจึงต้องการทำสื่อที่สามารถเสนอผ่านช่องทางออนไลน์ได้ และทำป้ายประชาสัมพันธ์ โดยใช้โลโก้ที่จดจำได้ง่าย และชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ด้านการบรรจุภัณฑ์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากปลา เช่น ข้าวปลาแกะ ข้าวเหนียวปลาทอด ทางกลุ่มยังใช้กล่องหรือถุงพลาสติก ทางกลุ่มจึงต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัยตามความต้องการของคนรุ่นใหม่ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยเปลี่ยนมาใช้วัสดุจากธรรมชาติที่หาได้จากในชุมชนมากขึ้น

การดำเนินการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพสตรีกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 2

การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรี ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตคลอง 6 เริ่มต้นจากการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ ในการพัฒนางานของตนเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนาด้านการตลาด มีการสำรวจตลาด 2 แห่ง ได้แก่ 1. ตลาดนัดโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ และ 2. ตลาดนัดอินเตอร์โซน แต่มีข้อจำกัดเรื่องของค่าเช่าพื้นที่ ซึ่งราคาค่อนข้างสูง ทางกลุ่มและคณะผู้วิจัยจึงขยายตลาดโดยการเสนอผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาให้บุคคลากรในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ชิม และลองสั่งอาหารไปรับประทาน และรับทำข้าวกล่องราคาก่อนละ 50 บาท จำหน่ายเมื่อทางมหาวิทยาลัยมีงาน ซึ่งภายในกล่องเป็นอาหารแปรรูปจากปลาและปลาเค็มแดดเดียวคลอง 6 แบบพร้อมรับประทาน โดยสมาชิกจะนำสินค้าไปส่งให้ที่มหาวิทยาลัยในวันและเวลาดังกล่าว

2. การพัฒนาด้านประชาสัมพันธ์ โดยการทำป้ายประชาสัมพันธ์ ตามที่สมาชิกกลุ่มได้เสนอรูปแบบป้ายที่ต้องการ คือ ต้องการตัวอักษรที่ชัดเจน มีข้อความที่สื่อถึงกลุ่ม สมาชิกเลือกใช้คำว่า “ปลาแดดเดียวคลอง 6” พร้อมข้อความที่สื่อถึงผลิตภัณฑ์นั้นคือ “ของดีอำเภอกลองหลวง สด ใหม่ ไร้สารเจือปน” รวมทั้งการทำโลโก้สินค้า โดยให้สมาชิกกลุ่มออกแบบร่วมกัน 2 แบบ และทำเป็นตัวอย่างโลโก้ให้สมาชิกกลุ่มเลือก ซึ่งโลโก้ที่กลุ่มเลือก คือ แบบที่ 2 เนื่องจากง่าย สื่อถึงกลุ่ม และขนาดกะทัดรัด หลังจากนั้น ทางคณะผู้วิจัยได้จัดทำป้ายขนาดต่าง ๆ และโลโก้เพื่อแปะบนสินค้าให้กลุ่มใช้ในการประชาสัมพันธ์

3. การพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์ คณะผู้วิจัยได้ทำคลิปวิดีโอแนะนำการบรรจุภัณฑ์ด้วยใบตอง ซึ่งสามารถหาได้ในชุมชน และภาชนะที่ทำจากกระดาษที่ย่อยสลายได้ จำนวน 1 คลิป เพื่อให้กลุ่มนำไปปรับใช้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และมีเลือกบรรจุภัณฑ์ร่วมกัน โดยคณะผู้วิจัยได้นำเสนอวัสดุที่ทำจากกระดาษ ๆ ซึ่งมีราคาที่ต่างกันออกไป เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้เลือกวัสดุในการบรรจุภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

การสรุปบทเรียนกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 2

ด้านการพัฒนาศักยภาพ: การสนทนากลุ่มย่อยทำให้สมาชิกเห็นถึงศักยภาพของกลุ่ม ปัญหาและความต้องการ และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม ส่วนการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพทำให้สมาชิกกลุ่มได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ ทำให้สมาชิกมีความเชื่อมั่น เห็นศักยภาพของตนเอง และมีความเป็นผู้นำสามารถสื่อสารต่อสังคมเกี่ยวกับกลุ่มและชุมชนของตนเองได้ นอกจากนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากชุมชน โดยใช้วัตถุดิบจากชุมชนและคนในชุมชนเป็นผู้ผลิตจะทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก และนำไปสู่การยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอาชีพ และรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

1. ด้านการพัฒนาคนเพื่อการพัฒนางาน ควรมีการส่งเสริมสตรีให้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี หรือการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ในเบื้องต้น เพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนางานจากสมาชิกหลายช่วงวัย ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มร่วมกันระหว่างกลุ่มสตรีวัยกลางคน วัยรุ่น วัยเด็ก และวัยสูงอายุ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

3. ด้านการพัฒนาเครือข่าย ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายกลุ่มสตรีที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาในจังหวัดปทุมธานีซึ่งมีหลายกลุ่ม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน และต่อยอดไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอนาคต

กลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 3 : กลุ่มแปรรูปผักตบชวาคันทรี่พาร์ค15 ตำบลบางเตย อำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานี

หมู่บ้านคันทรี่พาร์คมีลักษณะเป็นชุมชนหมู่บ้านจัดสรร มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประชุมสำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน บริเวณหลังหมู่บ้านมีลักษณะเป็นคูคลอง โดยภายในคูคลองมีผักตบชวาเป็นจำนวนมาก ภาคท้องถิ่นโดยมีเทศบาลเป็นองค์กรในการนำร่องโครงการเรื่องการแปรรูปผักตบชวา โดยกลุ่มแปรรูปผักตบชวาเริ่มมีการก่อตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยมีการจัดหาทุนผ่านการระดมทุนจากสมาชิกและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และนำเงินส่วนที่ได้ทั้งหมดมาเป็นกองกลางเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์สำหรับการผลิตและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากองค์กรทั้งภายในและนอกชุมชน เช่น ผู้ใหญ่ของหมู่บ้าน เทศบาล กศน. ในพื้นที่ในการสนับสนุนการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้ และจากมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ในการเข้ามาอบรมส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการทำการตลาดออนไลน์

การศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มร่วมปฏิบัติการครั้งที่ 3

จากการศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มแปรรูปผักตบชวาคันทรี่พาร์ค 15 ตำบลบางเตย อำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานี พบว่ากลุ่มมีปัญหาและความต้องการดังต่อไปนี้

1. ด้านมาตรฐานสินค้าและกำลังการผลิต เนื่องจากการผลิตสินค้าเป็นการผลิตโดยใช้ฝีมือทักษะและประสบการณ์ของสมาชิก ซึ่งสมาชิกแต่ละคนที่มีไม่เท่ากันส่งผลให้ผลผลิตที่ออกมาจำหน่ายจึงไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งจำนวนคนผลิต และระยะเวลาของการผลิตที่มีจำกัดเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีงานประจำจึงส่งผลให้ความสามารถในการผลิตสินค้าลดลง ไม่สามารถผลิตสินค้าได้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด

2. ด้านการจำหน่ายสินค้า และการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เนื่องจากมีตลาดสำหรับการจำหน่ายที่จำกัด และมาตรฐานของสินค้าที่ยังไม่เป็นไปในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน รวมทั้งรูปแบบของผลิตภัณฑ์ยังไม่ทันสมัย และแบรนด์ของสินค้ายังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก กลุ่มจึงมีความต้องการศึกษา ดูงาน เพื่อนำความรู้มาพัฒนาต่อยอดสินค้าของกลุ่ม ตั้งแต่กระบวนการออกแบบ จนกระทั่งการสร้างผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้ชื่อแบรนด์ว่า “นานาผักตบ” มาจากชื่อของประธานกลุ่ม ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการรวมกลุ่มสมาชิกและขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม

3. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม โดยเฉพาะด้านการบริการการเงิน เช่น การจัดการกลุ่มทุนซื้อปัจจัยการผลิตให้มีความเพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม และสามารถนำไปใช้เพื่อการสร้างหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นต้น

การดำเนินการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพสตรีกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 3

การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรี ในกลุ่มแปรรูปผักตบชวาคันทรี่พาร์ค 15 ตำบลบางเตย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เริ่มต้นจากการดำเนินการ ปฏิบัติการ และผลลัพธ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการดำเนินการ มีการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อร่วมเสนอปัญหาและความต้องการในการพัฒนา กลุ่ม ความต้องการ แนวทางการส่งเสริมพัฒนาสนับสนุนศักยภาพของกลุ่มตามปัญหาความต้องการ และศักยภาพที่ร่วมกันค้นเจอ

2. ด้านการปฏิบัติการ โดยมีการจัดการศึกษาดูงาน ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผักตบ ประชุมกลุ่มย่อยกับวิทยากรนอกชุมชน มีการนัดหมายเวลาเพื่อเรียนรู้โดยใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ และอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

3. ด้านผลลัพธ์ กลุ่มมีการตัดสินใจร่วมกันในการเลือกเรียนการออกแบบผลิตภัณฑ์และการทำไวน์มัลเบอร์รี่ในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม และมีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำไวน์ และตกแต่งผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการผลิต

การสรุปบทเรียนกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 3

ด้านการพัฒนาศักยภาพ: การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเกิดการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ในกลุ่ม ชุมชน ให้สามารถสร้างมูลค่าของสินค้า และมีการพัฒนาแบรนด์ที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่ม รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดการปรับใช้ผลิตภัณฑ์ในและนอกชุมชนเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกและผู้สนใจ และส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการกลุ่มทั้งในมิติด้านการบริหารเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และการวางตลาดสินค้า

ข้อเสนอแนะทางการพัฒนา

1. ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ควรมีการส่งเสริมด้านการศึกษาดูงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสถานที่ที่มีความเหมาะสม

2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับกลุ่มสตรี ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีการออกแบบหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับได้ตามความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของสมาชิกทั้งในเรื่องของเวลา สถานที่ และเนื้อหา

3. ด้านการพัฒนาเครือข่าย ควรมีเครือข่ายในการทำงาน เพื่อแลกเปลี่ยนรู้จากทั้งภายในชุมชนใกล้เคียงและสถาบันทางสังคม

กลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 4 กลุ่มแม่บ้านแสงตะวัน ตำบลกระแซง อำเภอสามโคก จังหวัด

ปทุมธานี

กลุ่มแม่บ้านแสงตะวัน ตั้งอยู่ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี บริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ส่งผลให้พื้นที่มีลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร โดยในปี พ.ศ.2548 มีการจัดตั้งกลุ่ม “แม่บ้านแสงตะวัน” ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป และในปี พ.ศ.2559 กลุ่มแม่บ้านแสงตะวันได้เข้าร่วมโครงการในพระราชดำริ เรื่องข้าว และจัดทำโครงการฟางข้าวในแผ่นดินพ้อมาทำเป็นกระดาดและแปรรูปผลิตภัณฑ์ภายใต้ความร่วมมือจากสถาบันราชมงคลอุปการะในการทำงานชุมชนด้วยการนำความรู้สู่ชุมชน และในปี พ.ศ.2561 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีได้นำความรู้จากโครงการพัฒนาเส้นใยกล้วยเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายและสิ่งทอ มาถ่ายทอดและต่อยอดสู่ชุมชน ด้วยการอบรมให้กลุ่มอาชีพ จำนวน 4 หลักสูตร จนได้รับการคัดเลือกเป็นผ้าประจำจังหวัดปทุมธานี และได้รับการตั้งชื่อว่า “ผ้าบัวหลวง” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดปทุมธานี และนำมาซึ่งความภาคภูมิใจแก่สมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน

การศึกษาปัญหาและความต้องการกลุ่มร่วมปฏิบัติการครั้งที่ 4

1. ด้านการสื่อสารเรื่องราวของกลุ่มแม่บ้านแสงตะวันในการสร้างคุณค่าที่เพิ่มมูลค่าให้กับผ้าใยกล้วยบัวหลวง กลุ่มมีศักยภาพในการผลิต และการสร้างคุณค่าของผ้าแต่มีปัญหาด้านการสื่อสารเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวที่เห็นชีวิต และการสะท้อนเรื่องราวของการผลิตตั้งแต่จุดเริ่มต้น
2. ด้านการขยายตลาด โดยการเปิดพื้นที่ในการขายผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น ไม่จำกัดรูปแบบการผลิตเป็นเสื้อผ้า หรือของฝาก แต่ผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยให้ลูกค้าสามารถเลือกออกแบบเอง สั่งตัดเย็บเป็นสินค้าที่ต้องการได้
3. ด้านการผลิตสื่อเพื่อสื่อสารเรื่องราวความเป็นมาของผ้าใยกล้วยบัวหลวง และความสามารถที่หลากหลายของชุมชนทั้งวัตถุดิบ และความสามารถในการผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อจากลูกค้าทั่วไปและลูกค้าที่เป็นนักออกแบบผ้าและผลิตภัณฑ์

การดำเนินการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพสตรีกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 4

การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรี ในกลุ่มแม่บ้านแสงตะวันเริ่มต้นจากการศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่ม และดำเนินการผลิตสื่อเล่าเรื่องความเป็นมาเพื่อเราเรื่องความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สื่อเรื่องสั้น ซึ่งมีความยาวประมาณ 5-10 นาทีในการเล่าเรื่องราวให้กับคนในสังคมได้รับรู้คุณค่าของผ้าใยกล้วย อันเป็นการขยายตลาดทางอ้อม ให้กับลูกค้ากลุ่มอื่นในสังคม โดยมีการดำเนินเรื่องผ่านประธานกลุ่มแม่บ้านแสงตะวัน “พีเก้” คุณบุญญา บัวหลวง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมทั้งหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา มีการดำเนินเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งกลุ่มแม่บ้านแสงตะวัน ใน พ.ศ.2548 การเข้าร่วมโครงการในพระราชดำริ อนุรักษ์พันธุกรรมพืช เรื่องข้าว ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ปี พ.ศ.2559 จนกระทั่งกลุ่มได้มีการเริ่มทอผ้าเพื่อผลิตขึ้นเอง ในปี พ.ศ.2561

2. สื่อที่ผลิตเป็นกระดาดสำหรับแขวนสินค้า โดยการผลิตกระดาดจากใยกล้วยขนาดเล็กที่บรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าใยกล้วยบัวหลวง เรื่องย่อของกลุ่มแม่บ้านแสงตะวันในการทำผ้าใยกล้วยบัวหลวงเหมือนหนังสือ เพื่อสร้างทั้งคุณค่าและมูลค่าให้แก่สินค้าในเวลาเดียวกัน

การสรุปบทเรียนกลุ่มร่วมปฏิบัติการที่ 4

ด้านการพัฒนาศักยภาพ: ด้านการพัฒนาศักยภาพสตรีของกลุ่มแม่บ้านแสงตะวันเกิดขึ้นจากองค์ประกอบหลายส่วนไม่ว่าจะเป็น องค์ประกอบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ทรัพยากรพื้นฐานของชุมชน โดยใช้ “ใยกล้วย” เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ในการตอบโจทย์การพัฒนาทรัพยากรชุมชน การลดปริมาณขยะเพื่อส่งเสริมสิ่งแวดล้อมชุมชน และสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ชุมชน รวมทั้งองค์ประกอบของการทำงานร่วมกับเครือข่ายทั้งภายในและนอกพื้นที่ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา โดยมีการวัดผลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหลายปี จนกลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกมีโอกาสได้รับการอบรมอย่างครบวงจร และองค์ประกอบของความเข้มแข็งของผู้นำ ที่มีศักยภาพ มีความสามารถในการประสานงานกับเครือข่าย และการระดมทรัพยากรที่สำคัญสู่ชุมชน นอกจากนี้กลุ่มแม่บ้านแสงตะวันยังพัฒนาตนเองบนพื้นฐานความสุขผ่านการร่วมแรงร่วมใจสร้างคุณค่าให้แก่สมาชิกกลุ่มในการทำงานตั้งแต่ต้นทางยังปลายทางการผลิต จึงสามารถสร้างคุณค่าบนมูลค่าของสินค้าควบคู่กับความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชนและสมาชิกได้

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

1. ด้านการพัฒนาคน และการพัฒนางาน ควรมีการส่งเสริมให้สตรีมีองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ ร่วมกับความรู้ทางการตลาด หรือมีการจัดหาพื้นที่สำหรับจัดจำหน่ายสินค้า เพื่อเพิ่มความมั่นคงในมิติด้านอาชีพและรายได้ให้แก่สตรีในระยะยาว รวมทั้งส่งเสริมให้เยาวชนสตรีในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มมากขึ้น เพื่อสานต่องานของชุมชนและสร้างความมั่นคงทางด้านอาชีพให้แก่เยาวชนสตรีในรุ่นต่อไป

2) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ลักษณะที่แตกต่างหลากหลาย มีความทันสมัย และสามารถนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มสตรีผ่านระบบออนไลน์เพื่อขยายฐานข้อมูล และส่งเสริมการขาย หรือการทำให้สินค้ามีส่วนสำคัญในการสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และเป็นจุดขายให้แก่สินค้า

อภิปรายผลการศึกษา

บทบาทสตรีและการเสริมพลังอำนาจ

จากข้อมูลที่ได้จาก 4 กลุ่มร่วมปฏิบัติสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงในชุมชนหารายได้จากทรัพยากรที่มีในชุมชนเป็นหลัก การรวมกลุ่มสตรีมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างคุณค่าให้กับตนเอง กลุ่ม และชุมชน และทั้ง 4 กลุ่มปฏิบัติการ มีสมาชิกที่มีศักยภาพในการจัดหาวัตถุดิบในชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถจำหน่ายและสร้างรายได้ให้กับตนเองและกลุ่มได้ สอดคล้องกับงานของ ชีรนาถ กาญจนอักษร ที่อธิบายว่า ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญตลอดกระบวนการผลิต เริ่มจากผลิต

กำลังคน การหาปัจจัย การจำหน่ายสินค้า ซึ่งเป็นการปรับตัวของผู้หญิงที่นำไปสู่การสร้างรายได้ให้ตนเองและสามารถดูแลครอบครัวได้

บทบาทของสมาชิกในกลุ่มสตรีจึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงมีศักยภาพมากกว่าการเป็นผู้ดูแลที่ต้องอยู่บ้านเพื่อดูแลลูกและสามีเท่านั้น แต่ผู้หญิงสามารถเป็นผู้หารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัวเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่น ๆ แต่การที่ผู้หญิงต้องทำงานบ้านและต้องเป็นผู้ดูแลนั้นเป็นเพราะความคาดหวังของสังคม โดย วรวิทย์ เจริญเลิศ อธิบายว่า ความคาดหวังของสังคมต่อบทบาทการเป็นมารดาของผู้หญิงทำให้ผู้หญิงหลายคนต้องเลือกที่จะเลี้ยงดูบุตรเป็นหลัก ส่วนการทำงานหารายได้เป็นบทบาทรอง และต้องยอมรับว่าหากเลือกบทบาทใดเป็นบทบาทหลักแล้ว อีกบทบาทหนึ่งอาจพร่องไป เห็นได้จาก สมาชิกหลายคนเลือกช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม นอกเหนือจากช่วงเวลาทำภารกิจครอบครัว ทำให้ช่วงเวลาในการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานถูกเลื่อนออกไป สอดคล้องกับงานของเมทีนิ พงษ์เวช ที่อธิบาย ว่าสตรีมีบทบาทหลัก คือ การเป็นผู้ดูแลในฐานะมารดา และภรรยาแม้จะทำงานหารายได้ได้ แต่สังคมยังคาดหวังให้ทำหน้าที่มารดา และภรรยาเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มสตรีของกลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 ทำให้เห็นว่าการทำบทบาทหลักในการดูแลครอบครัว และบทบาทรองในการทำงานนอกบ้านเป็นสองบทบาทที่ผู้หญิงสามารถทำไปพร้อม ๆ กันได้ และบทบาทในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ไม่ได้ตอบสนองความต้องการของผู้หญิงในด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าที่ผู้หญิงสามารถตัดสินใจทำบทบาทอื่น ๆ ตามที่ตนต้องการได้ โดย จารุวรรณ จินตามงคล อธิบายว่ากระบวนการพัฒนาและความสามารถในการดำเนินชีวิตที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองคือการเสริมพลังอำนาจ กิจกรรมในกลุ่มจึงสะท้อนอำนาจในตัวผู้หญิงที่ส่งผลต่อกลุ่มและชุมชนทำให้ทั้ง 3 ส่วนพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานของบริตติง ที่อธิบายว่าการเสริมพลังอำนาจเป็นกระบวนการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ด้วยการเพิ่มศักยภาพให้บุคคลเกิดความมั่นใจและกล้าตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง

การพัฒนาศักยภาพสตรี การพัฒนางาน และการพัฒนาเครือข่าย

จากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาศักยภาพสตรีจำเป็นต้องพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม และชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานของสนธยา พลศรี ที่ระบุว่า การพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนควรมีการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนากลุ่ม และการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม เช่นเดียวกับแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของซิมเมอร์แมน ที่กล่าวถึงการเสริมพลังอำนาจว่าเป็นกระบวนการทั้งในระดับบุคคล องค์กร และชุมชน ที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ คือ การที่บุคคลมีความรู้สึกรับพลังอำนาจ มองเห็นศักยภาพของตนเอง มีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม ทั้งยังสามารถแสวงหาทรัพยากรพัฒนาเครือข่ายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในทำกิจกรรมร่วมกันได้อีกด้วย

เพราะฉะนั้น นอกจากผลลัพธ์ของกลุ่มสตรีที่เป็นรูปธรรม เช่น คุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม ตลาดใหม่ที่คั่นเจอ การพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ที่บอกเล่าเรื่องราวของกลุ่ม อีก 1 ผลลัพธ์อีกที่กลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 ได้รับคือ การมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เห็นได้จาก สมาชิก

เครือข่ายทั้งเก่า และใหม่ต่างเข้ามามีส่วนสนับสนุน ส่งเสริมการทำงานของกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและเครือข่ายไปพร้อมๆ กันโดยเริ่มจากการมองเห็นปัญหาร่วมกัน ร่วมกันคิด และวิเคราะห์ก่อนจะออกแบบการดำเนินการร่วมกัน นั่นคือผลลัพธ์ที่นับได้ว่าประสบผลในการดำเนินการ

สรุป

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงที่เชื่อมโยงกับปัญหาและความต้องการของพวกเขา การพัฒนาศักยภาพของตนเอง กลุ่ม และชุมชน มีขึ้นเพื่อให้ผู้หญิงมีอิสระในการใช้ชีวิต สามารถเลือกทำบทบาทที่ตนเองต้องการได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งทำให้พวกเขารู้สึกมีพลังอำนาจ โดยผู้หญิงไม่จำเป็นต้องพัฒนาบทบาทการเป็นผู้ดูแลในครอบครัวเท่านั้น แต่สามารถพัฒนาตนเองเพื่อทำบทบาทด้านอื่นๆ เช่น การเป็นผู้หารายได้สนับสนุนครอบครัว การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีในครั้งนี้ จึงเริ่มจากการให้สมาชิกกลุ่มเห็นศักยภาพของตนเอง และสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของตนเองได้ การพัฒนาศักยภาพสตรีจึงเป็นการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี การสร้างความมั่นใจ การพัฒนาระดับกลุ่มโดยการส่งเสริมองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้กับสมาชิก ทั้งทักษะการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การจำหน่ายสินค้า รวมไปถึงการพัฒนาระดับนโยบายจากผลการศึกษาทำให้เห็นว่าหลักสูตรสำหรับพัฒนาศักยภาพผู้หญิงอาจต้องออกแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบททางสังคม รวมทั้งปัญหาและความต้องการของผู้หญิงอย่างแท้จริง จึงอาจเป็นการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้หญิงสามารถเข้าร่วมได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในระดับบุคคล

1. ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อให้มีความมั่นใจในตนเอง และพัฒนาศักยภาพสมาชิกตามความสนใจและความถนัด เพื่อให้เกิดความชำนาญสามารถนำมาพัฒนาตนเอง และพัฒนางานได้จริง

2. ควรมีการพัฒนาศักยภาพสตรีในหลายช่วงวัย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสามารถสานต่องานของกลุ่มและชุมชนให้กับเด็กและเยาวชนในรุ่นต่อไปได้

ข้อเสนอแนะในระดับกลุ่ม

1. กลุ่มสตรีควรมีการประชุมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินกลุ่มร่วมกัน และควรสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกในหลายระดับ ทั้งในระดับกลุ่ม ชุมชน และการมีส่วนร่วมกับองค์กรภายนอก

2. กลุ่มสตรีควรนำบทเรียนรู้ในการทำงานร่วมกับสถาบันทางสังคมหรือองค์กรต่างๆ มาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชนที่สนใจ

3. กลุ่มสตรีควรใช้วัสดุ อุปกรณ์ในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มบนฐานชุมชน เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และเพิ่มคุณค่าให้กับชุมชน

4. กลุ่มสตรีควรมีการประสาน ติดต่อเพื่อค้นหาแหล่งทรัพยากรที่เป็นหน่วยงาน องค์กรทั้ง ภาครัฐ เอกชนมาร่วมเป็นหุ้นส่วนการทำงาน

ข้อเสนอในระดับนโยบาย

1. การพัฒนาสตรีด้านอาชีพ ควรเพิ่มความรู้เรื่องการตลาด หรือควรวาดตลาดสำหรับการจัด จำหน่ายสินค้า เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ให้กับสตรีในระยะยาว
2. การพัฒนาสตรีด้านเทคโนโลยี ควรมีการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี หรือการ ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ในเบื้องต้น รวมทั้งการนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่ม สตรีหรือสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้ อย่างต่อเนื่อง
3. การส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายสตรี ควรส่งเสริมการรวมตัวเป็นเครือข่าย ทั้งเครือข่าย สตรี การเครือข่ายสตรีหลายช่วงวัย เครือข่ายชุมชน เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ร่วมกันจากรุ่นสู่รุ่น จากเครือข่ายสู่เครือข่าย และการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใน ชุมชน
4. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมองค์ความรู้และทักษะให้กับกลุ่มสตรี ควรเป็นหลักสูตร ระยะสั้น ด้วยวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบหลักสูตรให้ยืดหยุ่นปรับตามความต้องการและศักยภาพของ การเรียนรู้ของสมาชิก เพื่อให้กลุ่มสตรีสามารถเข้าร่วมได้จริง

บรรณานุกรม

- กิตติวิภา สุวรรณรัตน์. (2545). การสร้างพลังอำนาจในตนเองของสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุวรรณ จินตามงคล. (2541). ผลการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อความสามารถในการเผชิญ ปัญหาของผู้ป่วยจิตเวช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธีรนาถ กาญจนอักษร. (2542). หญิงชายกับการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2559). เพศและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นาตาแฮก.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (ธันวาคม 2563). การประเมินความเสียหายผลกระทบและการปรับตัวของชุมชน ท้องถิ่นต่อภาวะโรคระบาด COVID-19 [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://www.kpi.ac.th/uploads/pdf/7IX8AQpyC1B7wJlwgxNBQpYWzORibPrFAbyR0Ixn.pdf>

เมทินี พงษ์เวช. (2541). ผู้หญิงบนเส้นทางแห่งอำนาจและการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย
บทบาทหญิงชายและการพัฒนา.

- วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2543). เศรษฐกิจไทยในระบบเศรษฐกิจโลกในพลวัตไทย: มุมมองจากเศรษฐศาสตร์การเมือง. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สนธยา พลศรี. (2556). การพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมาคมเครือข่ายโอบอลคอมแพ็คแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). ความเสี่ยงของผู้หญิงที่พบเห็นได้ทั่วโลกขณะเกิดวิกฤติโควิด-19 [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://globalcompact-th.com/highlights/detail/57#>
- อมรา พงศาพิชญ์. (2548). เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Breeding. R.R. (2008). Empowerment as a function of contextual self-understanding. *Rehabilitation Counseling Bulletin*. 51:96-106.
- Zimmerman, M.A. (2000). Empowerment theory; Psychological, Organizational, and Community levels of analysis. In J. Rappaport & E. Seidman (Eds.), *Handbook of Community Psychology* (pp.46-63). Kluwer Academic Publishers. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-4193-6_2

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า

ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING CONSUMERS' PURCHASING

DECISION VIA SHOPEE APPLICATION IN BANGKOK

ณัชชา วงศ์นากลาง และ สโรชนี ศิริวัฒนา

Natcha Vongnaklang and Srochinee Siri wattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: natcha.mmilk@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันความก้าวหน้าของโลกดิจิทัลเป็นจุดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าโดยผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์โดยเฉพาะปัจจุบันที่ทั่วโลกประสบปัญหาของโรคระบาด COVID-19 ทั้งนี้ธุรกิจการซื้อขายสินค้าผ่านออนไลน์เป็นการเพิ่มโอกาสในการขายสินค้าและสามารถสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจทั้งระบบได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (2) ศึกษาระดับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เคยซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ที่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน และได้รับแบบสอบถามคืนที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100.00 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที ค่าทดสอบเอฟ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยแสดงว่า (1) ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก (2) ผู้บริโภคเห็นว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และ (3) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

* Received June 30, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 29, 2023

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด; การตัดสินใจซื้อสินค้า; แอปพลิเคชัน Shopee

ABSTRACT

Nowadays, the advancement of communication technology is a changing point in consumer behavior through online networks, especially now that the world is facing the problem of the COVID-19 epidemic. It can significantly generate income and stimulate the entire economy. The objectives of this research were (1) to study the importance of marketing mix factors, (2) to study the level of the purchase decision-making process through the Shopee application, and (3) the relationship between marketing mix factors and buying decision process through Shopee application of consumers in Bangkok.

The researcher used a questionnaire as a tool to collect data from 400 people who had bought products through the Shopee application who lived in Bangkok, and received a questionnaire that was accurate and complete. Accounting for 100.00 percent. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test, F-test and Pearson's correlation coefficient.

The research results show that (1) consumers pay attention to marketing mix factors that affect the purchase decision process through the Shopee application as a whole, at a high level, (2) Consumers see that the overall purchase decision-making process through the Shopee application is very important, and (3) marketing mix factors were related to the purchase decision process of consumers in Bangkok through the Shopee application.

Keywords; Marketing Mix; Purchasing Decision; Shopee Application

บทนำ

ปัจจุบันความก้าวหน้าของโลกดิจิทัลเป็นจุดเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่กำเนิดของอินเทอร์เน็ตและการเกิดขึ้นของเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจต้องมีการปรับตัว ทำให้เกิดการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรองรับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้กลายมาเป็นสื่อกลางสำคัญในการให้ข้อมูลการตลาดที่สำคัญ เช่น ข้อมูลพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ยังมีความสำคัญต่อผู้บริโภค เช่น สามารถใช้ข้อมูลสินค้าและรีวิวสินค้าเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความสะดวกสบายในการซื้อสินค้า และเป็นการสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าเป้าหมายได้ เป็นต้น โดยจุดเด่นของสังคมออนไลน์คือ การสนทนาโต้ตอบเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้อย่างรวดเร็วจึงเปรียบเสมือนเป็นช่องทางให้กลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องประเภทเดียวกันพบกันและมีการส่งต่อข้อมูลผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ทำให้เข้าถึงและใกล้ชิดกับกลุ่มลูกค้าที่เป็นคน

ทั่วไปได้โดยง่าย จากการใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงโลกออนไลน์ที่ให้ความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลหรือการทำธุรกรรมต่าง ๆ เป็นต้น โดยผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตอย่างไม่จำกัดเวลาและสถานที่ กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ระบบการติดต่อสื่อสารและการดำเนินธุรกิจแตกต่างไปจากเดิม ขณะเดียวกันราคาของเทคโนโลยีติดต่อสื่อสารมีราคาถูกลง ผู้ประกอบการต่างพัฒนาซอฟต์แวร์ภายในให้มีประสิทธิภาพ ง่ายต่อการใช้งาน ผู้บริโภคจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของสินค้าและบริการ การเข้ามามีบทบาทของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย (Social Media) ภายใต้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ทำให้การติดต่อสื่อสารและการค้าผ่านช่องทางออนไลน์ได้รับความนิยมและเติบโตอย่างมาก

Shopee เป็นแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซที่ให้บริการซื้อ-ขายสินค้าออนไลน์เป็น Marketplace อย่างเต็มรูปแบบ โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้บริโภค การเติบโตของ Shopee แบบก้าวกระโดดและจะเติบโตมากขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่อาจหยุดยั้งได้นั้น ปัจจัยที่ทำให้ Shopee เติบโตและเป็นที่ยอมรับได้อย่างรวดเร็ว ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก คือ ความสำเร็จในรูปแบบ Mobile Commerce ซึ่งผู้บริโภคเริ่มจากออฟไลน์เข้าสู่สมาร์ทโฟน และปัจจุบันผู้บริโภคมีสมาร์ทโฟนเป็นของตัวเอง ทำให้เกิดการซื้อขายผ่านสมาร์ทโฟนค่อนข้างมาก และความสำเร็จของ Social Commerce ทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าผ่านออนไลน์มากขึ้น อีกทั้งสามารถโอนเงินผ่าน Mobile Banking ได้อีกด้วย ซึ่ง Shopee มีทุกฟีเจอร์บนแพลตฟอร์มเดียวเพื่อสร้างความสะดวกแก่ผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จากการแข่งขันทางการตลาดที่สูงขึ้นทำให้ผู้ประกอบการต้องมีการวางแผนการตลาดอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้มีความพึงพอใจสูงสุด และตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ จึงทำให้ต้องปรับปรุงส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาดมีความสำคัญต่อตลาดออนไลน์ในเรื่องการกระจายการรับรู้ของผลิตภัณฑ์และบริการได้อย่างรวดเร็ว ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ด้านการให้บริการส่วนบุคคล รวมไปถึงด้านกระบวนการให้บริการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการวิเคราะห์สินค้า และบริการให้ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคกำหนดราคาได้ตรงตามตลาดเป้าหมาย มีแหล่งซื้อที่จัดหาสินค้าได้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค มีการจัดกิจกรรมเพื่อมอบรางวัลหรือส่วนลดพิเศษในเทศกาลต่าง ๆ ให้แก่ผู้บริโภค สร้างความน่าเชื่อถือและมั่นใจในความปลอดภัยของข้อมูลส่วนตัวบนโลกออนไลน์ รวมทั้งมีกระบวนการให้บริการที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปใช้ปรับปรุง และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดออนไลน์เพื่อตอบสนองต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภค และนำผลที่ได้มาใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องแก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความความคิดเห็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด
2. เพื่อศึกษาระดับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคใน

กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ที่เคยซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ที่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร แนนอน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของคอกแรนได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน และเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย

ตัวแปรการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ

2. ตัวแปรตาม คือ กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นลักษณะปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นลักษณะปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้ผ่านการตรวจสอบโดยการนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม นิยามศัพท์เฉพาะ และจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการหาคุณภาพ พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ตามเกณฑ์ที่กล่าว สุวิมล ติรภานันท์ ว่าข้อคำถามควรมีค่า IOC เข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า

0.5 ควรปรับปรุง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Try Out) จำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค โดยผลการวิเคราะห์ได้ค่าเชื่อมั่นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเท่ากับ 0.843 และค่าเชื่อมั่นของกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าเท่ากับ 0.871 ซึ่งถือว่ามีความสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Jacobs ซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.1 หาค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) ของข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์

1.2 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามโดยแทนความหมายของคะแนนเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และระดับการปฏิบัติการของกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ .80-.99 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันสูงมาก

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ .60-.79 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันสูง

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ .40-.59 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันปานกลาง

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ .20-.39 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันต่ำ

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ .01-.19 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเท่ากับ .00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.508) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee อยู่ในระดับมากที่สุด 7 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.597) (2) ด้านราคา ($\bar{x} = 3.97$, SD = 0.641) (3) ด้านช่องทางการ

จัดจำหน่าย ($\bar{x} = 3.88$, $SD = 0.626$) (4) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{x} = 3.85$, $SD = 0.653$) (5) ด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{x} = 3.80$, $SD = 0.626$) (6) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ($\bar{x} = 3.80$, $SD = 0.630$) และ (7) ด้านบุคลากร ($\bar{x} = 3.80$, $SD = 0.680$) ตามลำดับ ดังแสดงใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ	ลำดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.01	0.597	มาก	1
2. ด้านราคา	3.97	0.641	มาก	2
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.88	0.626	มาก	3
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.85	0.653	มาก	4
5. ด้านบุคลากร	3.80	0.680	มาก	7
6. ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	3.80	0.630	มาก	6
7. ด้านกระบวนการให้บริการ	3.80	0.626	มาก	5
ภาพรวม	3.87	0.508	มาก	

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคเห็นว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$, $SD = 0.569$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริโภคเห็นว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ (1) การตัดสินใจซื้อ ($\bar{x} = 3.88$, $SD = 0.751$) (2) พฤติกรรมหลังการซื้อ ($\bar{x} = 3.87$, $SD = 0.747$) (3) การแสวงหาข้อมูล ($\bar{x} = 3.81$, $SD = 0.686$) (4) การประเมินทางเลือก ($\bar{x} = 3.80$, $SD = 0.668$) และ (5) การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ($\bar{x} = 3.79$, $SD = 0.679$) ตามลำดับ ดังแสดงใน ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

กระบวนการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
1. การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ	3.79	0.679	มาก	5
2. การแสวงหาข้อมูล	3.81	0.686	มาก	3
3. การประเมินทางเลือก	3.80	0.668	มาก	4

4. การตัดสินใจซื้อ	3.88	0.751	มาก	1
5. พฤติกรรมหลังการซื้อ	3.87	0.747	มาก	2
รวม	3.83	0.569	มาก	

3. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ในการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏผลดังนี้

3.1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .727, .703, .574, .541, .541, และ .571 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลางถึงระดับสูง กล่าวคือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อได้มากขึ้นในระดับปานกลางถึงระดับสูง

3.2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .522, .518, .374, .418, .439 และ .370 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำถึงระดับปานกลาง กล่าวคือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อได้มากขึ้นในระดับต่ำถึงระดับปานกลาง

3.3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านราคา มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .594, .575, .480, .426, .451 และ .464 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์

3.7 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .596, .572, .490, .427, .401 และ .499 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อได้มากขึ้นในระดับปานกลาง

3.8 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .607, .632, .467, .454, .394 และ .482 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำถึงระดับสูง กล่าวคือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อได้มากขึ้นในระดับต่ำถึงระดับสูง

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

(n = 400)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า					
	การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ	การแสวงหาข้อมูล	การประเมินทางเลือก	การตัดสินใจซื้อ	พฤติกรรมหลังการซื้อ	โดยภาพรวม
1. ด้านผลิตภัณฑ์						
Pearson Correlation	.518**	.374**	.418**	.439**	.370**	.522**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000
2. ด้านราคา						
Pearson Correlation	.575**	.480**	.426**	.451**	.464**	.594**

Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย						
Pearson Correlation	.577**	.472**	.419**	.473**	.470**	.596**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด						
Pearson Correlation	.500**	.460**	.463**	.422**	.441**	.567**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000
5. ด้านบุคลากร						
Pearson Correlation	.552**	.457**	.412**	.448**	.456**	.576**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000
6. ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ						
Pearson Correlation	.572**	.490**	.427**	.401**	.499**	.596**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000
7. ด้านกระบวนการให้บริการ						
Pearson Correlation	.632**	.467**	.454**	.394**	.482**	.607**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาด	กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า					
	การตระหนัก ถึงปัญหาหรือ ความต้องการ	การแสวงหา ข้อมูล	การประเมิน ทางเลือก	การตัดสินใจ ซื้อ	พฤติกรรมหลัง การซื้อ	โดยภาพรวม
โดยภาพรวม						
Pearson Correlation	.703**	.574**	.541**	.542**	.571**	.727**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถขยายความและอภิปรายให้เห็นความสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน

Shopee อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านผลิตภัณฑ์ (2) ด้านราคา (3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (5) ด้านกระบวนการให้บริการ (6) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และ (7) ด้านบุคลากร ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจาก การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องได้ปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตของคนเป็นอย่างมาก ทำให้ธุรกิจหลายภาคส่วนต้องปรับบทบาทในการนำเสนอสินค้าผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีเชิงรุกมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่มีอุปกรณ์การสื่อสารที่เข้าถึงข้อมูลในอินเทอร์เน็ตได้สะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ทำให้พฤติกรรมการซื้อขายสินค้าไม่ถูกจำกัดเฉพาะช่องทางการจำหน่ายที่ต้องเห็น หรือจับต้องได้อีกต่อไป จึงมีรูปแบบการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต หรือช่องทางออนไลน์มากมายสำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาศัยรูปแบบการให้บริการแพลตฟอร์มที่รวบรวมร้านค้าจำนวนมากที่ต้องการขายสินค้าบนช่องทางออนไลน์จัดอยู่ในช่องทางเดียวกัน และยังเป็นตัวกลางที่จะทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในการทำธุรกรรม การซื้อขายมากยิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler ที่กล่าวว่า แนวคิดของส่วนประสมทางการตลาด (7P's) เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการวางแผนเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าเป้าหมาย สอดคล้องกับการตลาดสมัยใหม่ที่มีการค้าขายและธุรกิจ การให้บริการ เช่นเดียวกับแนวคิดของ ดอนัลด์ ไรท์ ที่ได้กล่าวว่า ส่วนประสมการตลาด หมายถึง องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานด้านการตลาดและเป็นปัจจัยที่บริษัทสามารถควบคุมได้ และบริษัท จะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พิบูล ทีปะปาล กล่าวถึงส่วนประสมทางการตลาดว่าเป็นแนวคิดในการบริหารการตลาดเพื่อสร้างความพอใจให้กับลูกค้า โดยนักการตลาดจะใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับตลาดเป้าหมายที่ได้คัดเลือกไว้

ผู้บริโภคเห็นว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวมนั้นมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การตัดสินใจเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอในการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วไป อาจกล่าวได้ว่าการตัดสินใจเป็นกระบวนการของการหาทางเลือกที่พอจะเป็นไปได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ อีกทั้งเป็นเทคนิควิธีที่ลดทางเลือกลงมาให้เหลือเพียงทางเลือกเดียว ซึ่งจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจ คือ การพิจารณาถึงปัญหาอย่างละเอียดเพื่อค้นหาทางเลือกที่ใช้แก้ไขปัญหาในแต่ละทางเลือก ซึ่งแต่ละทางเลือกมีความเหมาะสมแตกต่างกันออกไปตามปัญหาการประเมินทางเลือกจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะทำให้รู้ว่าทางเลือกใดเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหา

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉัตรชัย หอมเพชร ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชลลดา จำเริญ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาพฤติกรรม การซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee

ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งกระทบเชิงบวกต่อระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปฯ Shopee ของผู้บริโภคมี 3 ปัจจัย คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการยอมรับเทคโนโลยี เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ รติรัตน์ เครืออำมัย ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการรักษาข้อมูลความเป็นส่วนตัว และด้านการให้บริการส่วนบุคคลส่งผลกับการตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เรวดี ฉลาดเจน ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มเจนเอเรชั่น Y ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ด้านสินค้า ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มเจนเอเรชั่น Y อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ต่างกับผลงานวิจัยของ พุทธิพงศ์ เอี่ยมสะอาด ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบและการสื่อสารการตลาดของเว็บไซต์ Shopee ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบเว็บไซต์ 7C มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าบนเว็บไซต์ Shopee ของผู้บริโภค ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างองค์ประกอบเว็บไซต์ 7C ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าบนเว็บไซต์ Shopee ของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. Shopee ควรพัฒนาระบบคลังสินค้าให้มีความสะดวกในการตรวจเช็คสต็อกคงเหลือได้โดยผ่านระบบออนไลน์
2. Shopee ควรมีการจัดหาสินค้าในประเภทเดียวกันให้มีความหลากหลายทางด้านราคา
3. Shopee ควรพัฒนาโปรแกรมให้ง่ายต่อการใช้งาน ไม่ซับซ้อน รวดเร็ว และปลอดภัย
4. Shopee ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายร่วมกันในแต่ละช่วงเวลาที่สำคัญต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
5. Shopee ควรมีการอบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการใช้งานแอปพลิเคชัน
6. Shopee ควรมีการพัฒนารูปแบบของขั้นตอนการสั่งซื้อให้สามารถตรวจสอบและติดตามระบบการขนส่งสินค้าแบบ Real Time

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้การวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ
2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร และพื้นที่อื่น ๆ
3. ควรวิจัยให้กว้างมากยิ่งขึ้นทั้งผู้บริโภคชาวไทยและชาวต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตติมา จารุวรรณ และอรกัญญา โฆษิตานนท์. (2557). พฤติกรรมและปัจจัยสำคัญจากการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคจากการสื่อสารการตลาดในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ฉัตรชัย หอมเพชร. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (แขนงวิชาการตลาด สาขาวิชาวิทยาการจัดการ), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชลลดา จำเริญ. (2563). ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ), คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. นนทบุรี: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ดลนัสม์ โพธิ์ฉาย. (2562). ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้พรีเมียม กรณีศึกษาผู้บริโภคในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2538). องค์การ ทฤษฎี และการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร: แมเนจเม้น เซ็นเตอร์.
- นันทพร พงษ์พรรณนากุล. (2557). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเบเกอรี่ผ่านร้านค้าออนไลน์. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิบูล ทีปะपाल. (2545). หลักการตลาด: ยุคใหม่ ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.
- พุทธิพงศ์ เอี่ยมสอาด. (2561). องค์ประกอบและการสื่อสารการตลาดของเว็บไซต์ Shopee ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- รติรัตน์ เครืออำไย. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตอำเภอ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (แขนงวิชาการตลาด สาขาวิชาวิทยาการจัดการ), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เรวดี ฉลาดเจน. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มเจนเอเรชั่น Y. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา.
- วิลาส ฉ่ำเลิศวัฒน์. (2554). I Marketing 10.0. กรุงเทพฯ: โปรวิชั่น.
- สุวิมล ตีรภานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Balakrishnan, B.K., Dahnil, M.I., & Wong, J.Y. (2014). The impact of social media marketing medium toward purchase Intention and brand loyalty among generation Y. Social and Behavioral Sciences, 148: 177-185.
- Barnard, C. (1968). The Function of the Executive. Cambridge, Mass : Harvard University Press.
- Cochran, W.G. (1977). Sampling Techniques (3rd ed.). New York: Wiley.
- Datareportal. (2023, 15 February). Digital 2022 Thailand. <https://www.datareportal.com/reports/digital-2022-thailand>
- Cronbach, L.J. (1990). Essentials of psychological testing (5th Ed.). New York: Harper Collins.
- Fraenkel, R.J. & Wallen, E.N. (2006). How to design and evaluate research in education (6th Ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Jacobs, L.C. (1991). Test Reliability. IU Blomington Evaluation Services and Testing (Best). Blomington: Indiana University.
- Kotler, P., & Dupree, J. (1997). Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation,

การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

THE PROMOTION OF 21ST CENTURY LEARNING ENVIRONMENT FOR UNDERGRADUATE
STUDENTS, FACULTY OF EDUCATION, MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA
UNIVERSITY

สมฤทัย บุญคำมูล, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ สุรัชชัย แก้วคุณ

Somruethai Bunkhummul, Niwes Wongsuwan and Surachai Kaewkoon

หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

the Requiements for the Degree of Master of Education Teaching Social Studies

Email: miwrt37@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2. เพื่อศึกษาปัจจัยการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นิสิตปริญญาตรี ชั้นปี 1 ถึงปี 4 คณะครุศาสตร์ จำนวน 152 รูป/คน โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้ค่าที (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปและเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.28$) และเมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ($\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.32$) รองลงมาคือด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.36$) และด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.31$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างครูกับนิสิต ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.35$)

* Received August 3, 2023; Revised August 15, 2023; Accepted August 29, 2023

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี สถานภาพ อายุ ระดับชั้นที่ศึกษา และสาขาวิชา มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน โดยภาพรวม พบว่า แนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีเพศต่างกัน มีสถานภาพ อายุ ระดับชั้นที่ศึกษา และสาขาวิชาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การส่งเสริมบรรยากาศ; การเรียนรู้; ศตวรรษที่ 21; นิสิตปริญญาตรี

ABSTRACT

The study consisted of the following objectives: 1. to investigate the guidelines for promoting a 21st-century learning environment; and 2. to explore factors promoting a 21st-century learning environment. A group sample for the study included first to fourth-year undergraduate students in the Faculty of Education, for a total of 152 persons. The tool was a questionnaire with a checklist and a 5-point Likert scale. The statistics used to analyze the collected data were frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, One-Way ANOVA, and least significant difference (LSD).

From the study, the findings revealed that the promotion of a 21st-century learning environment for undergraduate students, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University is overall at a high level ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.28$). When each aspect is examined, the aspect with the highest level of mean of learning in the 21st century ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.36$), followed by the learning environment ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.31$), respectively. The aspect with the lowest level of mean is the promotion of learning between teachers and students ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.35$).

The opinions toward the promotion of 21st-century learning environments differed when the research hypothesis was tested with respondents from different statuses, ages, educational levels, and majors. When investigating the guidelines for promoting a 21st-century learning environment with respondents of different statuses, ages, educational levels, and majors, their opinions toward promoting a 21st-century learning environment are not different; hence, the null hypothesis is rejected.

Keywords; Environment; learning; The promotion of 21st century; undergraduate students

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีต ผู้คนมีการเคลื่อนย้ายจากทั่วทุกมุมโลกอย่างรวดเร็ว สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่างๆ มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคมและชุมชน มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในวงการการศึกษาเป็นอย่างมาก มีทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอนใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทฤษฎีที่ได้รับความนิยมและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก คือ ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ทำให้มุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม การสอนที่เน้นให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยอาศัยความสามารถและจิตวิทยาการสอนส่วนตัว มาเป็นการให้ครูนำความรู้ทางด้านจิตวิทยาของการเรียนรู้มาใช้ในการจัดเตรียมการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติและกระทำด้วยตนเอง

ครูสังคมศึกษาต้องเข้าใจภาวะเศรษฐกิจและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นอย่างดี เพื่อนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาให้ไปในทิศทางเดียวกัน สรุปว่า การพัฒนาเศรษฐกิจไทยในช่วง 5 ทศวรรษที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจโครงสร้างการผลิตเปลี่ยนผ่านจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น มีศักยภาพที่จะพัฒนาเพื่อสร้างฐานการผลิตสำหรับขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่ประเทศที่มีรายได้สูงในอนาคต

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดบททั่วไปความมุ่งหมายและหลักการมาตรา 6 เรื่อง การจัดการศึกษา "ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข" ซึ่งหมวด 1 มาตราที่ 22 มีสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตราที่ 24 (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและ (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง”

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีนโยบายและแนวทางในเรื่องการจัดการเรียนรู้ โดยได้ให้ความสำคัญกับความสามารถด้านการคิด และการแก้ปัญหาโดยได้กำหนดไว้ในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อ

แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ ประการที่สอง ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการคิดเป็นระบบ ประการที่สาม ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ประการที่สี่ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง ประการที่ห้า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเอง

การจัดการเรียนในศตวรรษที่ 21 แผน 3R และ 8C เน้นบรรยากาศเรื่อง การศึกษาเพราะในปัจจุบันการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องมีการเตรียมความพร้อม มีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือโค้ช ซึ่งครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนโดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเรียนรู้ไปตลอดชีวิตคือ 3R 8C ซึ่งทักษะนี้จะนำไปสู่ความพร้อมที่จะออกไปเผชิญโลกภายนอก และการปรับเปลี่ยนของสังคม ผู้คนรุ่นใหม่จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงนี้ ดังนั้นการจะพัฒนาประเทศชาติให้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบันสมาชิกในสังคมจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างและใช้ความรู้เพื่อไปสู่การสร้างผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาทางการศึกษาของประเทศไทยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปการศึกษา นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 เป็นต้นมา ในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา การพัฒนาครูที่เน้นให้ครูนำแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้จากกระบวนการดังกล่าวไปปฏิบัติจริง ซึ่งกลไกสำคัญที่บ่งบอกถึงความพร้อมขององค์กรในการดำเนินงานทางวิชาชีพ คือ บุคลากร วัฒนธรรมองค์กรและที่สำคัญที่สุดคือ องค์กรความรู้ ซึ่งในแต่ละองค์กรก็จะมี ความแตกต่างกันไป สภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น รวมเรียกว่าบรรยากาศองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อการรับรู้ และการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กร การที่บุคคลได้ปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่ดีก็จะทำให้ผลของงานออกมาดี ส่งผลดีต่อการบรรลุซึ่งเป้าหมายสูงสุดขององค์กร ดังนั้นการศึกษาถึงบรรยากาศองค์กรกับการเรียนรู้จึงมีความสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้จากผลการศึกษาในงานวิจัยที่พบว่านอกจากองค์ความรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้แล้วการร่วมมือร่วมใจ และเห็นความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของคนในองค์กรตลอดจนบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนายังเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยเช่นกันเพราะบรรยากาศที่ดีจะช่วยส่งผลต่อการมีทัศนคติที่ดีและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรและมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน พบว่า การดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยมีปัญหาที่สำคัญ 4 ปัญหาใหญ่ ๆ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด เพศ วัตถุนิยม และอินเทอร์เน็ต ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดความสับสน คับข้องใจ และวิตกกังวล อีกทั้งยังพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการสอนทักษะชีวิตคือ รูปแบบการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้และเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะชีวิตได้

และจากการสำรวจจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4 ของโรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัย พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนลดลง โดยเฉพาะในช่วง 2 – 3 ปี (2555-2558) ที่ผ่านมา ซึ่งคาดว่าจะมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ สะท้อนให้เห็นถึงที่มาของปัญหา คือ การบริหารจัดการศึกษา หรือการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่สามารถดึงดูดใจให้นักเรียนศึกษาต่อในโรงเรียนเดิมได้ อีกสาเหตุหนึ่ง คือ ความพึงพอใจและความสุขในการเรียนรู้ซึ่งความสุขของผู้เรียนจะสามารถเกิดขึ้นได้หรือปรากฏออกมาได้นั้นการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระในตำรา หนังสือเรียน ซึ่งตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้เรียนมากที่สุด คือ ลักษณะของครูผู้สอน รองลงมา คือลักษณะของผู้เรียน และผู้สอนควรมีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา รวมถึงทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรมด้วย

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีเป้าหมายชัดเจนในการบริหาร การจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมการบริการวิชาการแก่สังคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีทักษะสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยยึดหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนนำและให้นิสิตมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถแก้ปัญหา มีศรัทธา อุทิศตนต่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวมรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งการวิจัยซึ่งเป็นกระบวนการหาความรู้และความจริงด้วยวิธีใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นการพัฒนา และเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นการพัฒนาการเรียนของนิสิตนักศึกษาให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีภาระหน้าที่ทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้วแต่จะมีปัญหาในส่วนของ การเข้าเรียนหรือประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ความแตกต่างทางอายุ ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา ความแตกต่างทางสมณศักดิ์ ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่แตกต่างกัน บางรูปมีบทบาทหน้าที่เป็นเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระลูกวัดซึ่งมีบทบาทหน้าที่น้อยกว่า สมณศักดิ์เหล่านี้ย่อมสร้างข้อจำกัดในการมาเรียนที่ต่อเนื่องและแตกต่างกัน เช่น การขาดปัจจัยสนับสนุนในการมาเรียน ไม่มีเวลามาเรียน เนื่องจากภารกิจทางศาสนา ทำให้ไม่สามารถมาเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ การเดินทางไปมาระหว่างวัดกับสถาบันการศึกษาก็เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่ง โดยธรรมชาติแล้วผู้เรียนจะใช้สมองมุ่งไปยังการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นความต้องการมากกว่าการเรียนรู้จากการรอกการสอนที่จัดวางไว้ตามความประสงค์ของผู้สอนโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศการเรียนรู้และความต้องการของผู้เรียนซึ่งอาจทำให้การเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จได้

จากความสำคัญของบรรยากาศการเรียนรู้และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญาตรี คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการเรียนการสอนในวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยตลอดถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถนำไปวางแผนพัฒนาสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาด้านเนื้อหาเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบทสภาพแวดล้อม ความหมาย ความสำคัญ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ รายงานการวิจัย ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

- 1.1 ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 1.2 ทำการศึกษากการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 1.3 ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนา และการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 1.4 ศึกษาวิเคราะห์การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 1.5 สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อทำการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิดการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี โดยมีองค์ประกอบ เทคนิคแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และแนวคิดเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

- 2.1 ทำการศึกษาและคัดเลือกนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2.3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบ เทคนิค แนวคิดเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนรู้ สู่แนวทางและการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2.4 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากภาคสนามจากการแจกแบบสอบถาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ
- 2.5 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

3. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 ที่เรียนในคณะครุศาสตร์ 6 สาขาวิชา คือ สังคมศึกษา การสอนภาษาไทย การสอนภาษาอังกฤษ การสอนพระพุทธศาสนา จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยใช้สูตรการคำนวณหาจำนวนประชากร และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และวิธีการสุ่มอย่างง่าย มีผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งสิ้นจำนวน 152 คน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับแนวการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 152 รูป/คน โดยนิสิตผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อแนวการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างอาจารย์กับนิสิต ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ผลการศึกษานำสู่การอภิปรายผล ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แสดงให้เห็นว่า แนวทางการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางในการพัฒนาทักษะอยู่ในระดับดี ซึ่งทำให้เห็นว่ นิสิตได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นไปด้วยดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างอาจารย์กับนิสิต ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างอาจารย์กับนิสิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.35$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นด้วยมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีการร่วมกับผู้เรียนกำหนดสภาพปัญหาความต้องการจากสถานการณ์ในชีวิตจริงมาบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ **ดราวารรณ รองเมือง** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบรรยากาศการเรียนรู้ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ผลการศึกษพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้บรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวม ($M = 3.90$, $SD = 0.39$) คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวม ($M = 4.00$, $SD = 0.48$) และคะแนนเฉลี่ยทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล โดยรวม ($M = 3.98$, $SD = 0.40$) อยู่ในระดับมาก 2) การรับรู้บรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r(196) = .593$, $p < .001$) และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r(196) = .661$, $p < .05$) ผู้สอนควรมีการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลที่

มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา รวมถึงทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรมในนักศึกษาพยาบาล

2. ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.36$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นด้วยมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทุกครั้งเมื่อได้รับมอบหมายงาน และมีการระลึกเสมอว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต้องเกิดขึ้นได้จริง เห็นผลจริง และเป็นประโยชน์ต่องานที่ทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชานา อับดุลเลาะ ได้ศึกษาค้นคว้าและกล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกได้เป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน คือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางกายภาพและจิตวิทยา กล่าวคือ สภาพแวดล้อมด้านกายภาพทั้งภายนอกห้องเรียนและในห้องเรียน ควรจัดให้เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ส่วนด้านจิตวิทยานั้นควรสร้างสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีให้มีความรู้สึกที่ดีให้กับผู้เรียนจะได้มีแรงบันดาลใจและมีความรู้สึกที่ดีจะนำไปสู่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ให้ความหมาย สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ว่าหมายถึงสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมทั้งที่อยู่ตามธรรมชาติและถูกสร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็นสถานที่อาคารสิ่งที่อยู่รอบตัวเราตลอดจนบรรยากาศการเรียนรู้ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์มีอิทธิพลต่อผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

3. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.34$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นด้วยมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีความรู้ และมีความเข้าใจต่อบรรยากาศการเรียนรู้อย่างเข้าใจ และมีการกำหนดทิศทางจุดหมายการทำงานอย่างตักเตือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ อุปถัมภ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียนของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพของกลุ่มโรงเรียนนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวเขาและผู้อพยพโรงเรียนแต่ละแห่งมีการกระจายตัวอยู่ห่างกันประมาณ 2-3 กิโลเมตร 2. สภาพของโรงเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา มีห้องเรียนอาคารไม้ อาคารคอนกรีต สภาพห้องเรียน อุปกรณ์บางส่วนชำรุดและไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1. โรงเรียนที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ในการจัดตกแต่งอย่างสวยงาม น่าสนใจ สะอาด ยืดหยุ่น สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ต้องวางเป็นระเบียบ ครูใช้เวลากับนักเรียนและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและความเป็นระเบียบนักเรียนมีความรักและภาคภูมิใจมีวินัยในตนเองปฏิบัติกิจกรรมด้วยความมั่นใจและทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะได้ 2. ห้องเรียนที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่น้อย มีการจัดแต่งห้องเรียนไม่มาก นักเรียนนั่งอย่างอิสระรูปแบบการจัดที่นั่งเป็นแบบถาวรไม่มีความเป็นระเบียบของการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์และครูไม่ได้ให้ความสำคัญของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาดของห้องเรียนมากนัก นักเรียนยังต้องอาศัยคำสั่งในการปฏิบัติจากครูทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง 3. การจัดบรรยากาศในห้องเรียน จำแนกได้เป็น 3 แบบตามลักษณะปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียน 1. บรรยากาศแบบเป็นกันเองครูจะเป็นกันเองกับนักเรียนมากมี

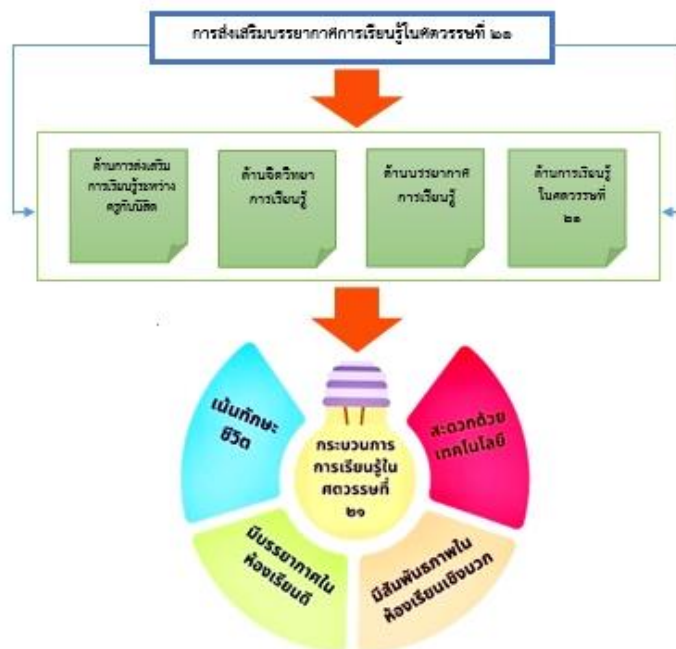
วางแผนการทำงานล่วงหน้าให้เวลาเต็มที่ สนับสนุน ส่งเสริมเป็นรายบุคคล นักเรียนมีความใกล้ชิดครู มีความเชื่อมั่นและวินัยในตนเองมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันในการทำงาน 2. ไม่ต้องการจะปล่อยครูไม่ได้ให้เป็นกันเองจะใช้วิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นหลักในการทำงาน มีเวลาให้นักเรียนน้อยไม่ค่อยกระตุ้น การแสดงออก ทำให้นักเรียนขาดความมั่นใจในการทำงาน 3. บรรยากาศแบบควบคุม ครูควบคุมพฤติกรรมนักเรียนด้วยอำนาจอย่างเข้มงวดมีเวลาให้นักเรียนน้อย นักเรียนไม่เต็มใจในการปฏิบัติตามคำสั่ง ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ภายในชั้นเรียนมีการแบ่งกลุ่มระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียน

4. ด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.32$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นด้วยมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีการเรียนรู้เทคนิคและเทคโนโลยีใหม่ พร้อมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิณี ต้นบุญเจริญ และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างบรรยากาศการจัดการในชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นที่ครูให้ความเอื้ออาทรต่อนักเรียนที่นักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันที่มีระเบียบมีความสะอาดเหล่านี้เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการทำให้นักเรียนมีความสุขที่ได้มาโรงเรียนและในการเรียนร่วมกับเพื่อนๆถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างความรู้สึกลนี้ให้เกิดขึ้นต่อนักเรียนได้ก็นับว่าครูได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญาร่างกายอารมณ์และสังคมโดยแท้จริง

องค์ความรู้วิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปลองค์ความรู้ที่ได้ Mind Mapping ดังนี้

นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้องค์ความรู้ SOMRUETHAI MODEL สามารถอธิบายได้ ดังนี้

การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างครูกับนิสิต คือ อาจารย์มีการกระตุ้นการเรียนรู้โดยการออกแบบการเรียนรู้ให้นิสิตเรียนสนุก กระตุ้นให้นิสิตมีนิสัยรักการเรียนรู้ พร้อมเน้นกระบวนการการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายยืดหยุ่นเหมาะสมกับนิสิต ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ คือ อาจารย์ส่งเสริมจิตวิทยาการเรียนรู้ในห้องเรียนกับนิสิตได้อย่างเหมาะสม จัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน และมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับนิสิตได้อย่างเหมาะสม ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียน มีสัมพันธภาพที่ดีให้กับนิสิต เอื้ออำนวยและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน และด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมเพื่อเกื้อหนุนให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายมีการเสริมสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงมีพัฒนาการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง เน้นทักษะชีวิต มีบรรยากาศในห้องเรียนดีมีสัมพันธภาพในห้องเรียนเชิงบวก และมีความสะดวกด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างครูกับนิสิต คือ อาจารย์มีการกระตุ้นการเรียนรู้โดยการออกแบบการเรียนรู้ให้นิสิตเรียนสนุก กระตุ้นให้นิสิตมีนิสัยรักการเรียนรู้ พร้อมเน้นกระบวนการการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายยืดหยุ่นเหมาะสมกับนิสิต ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ คือ อาจารย์ส่งเสริมจิตวิทยาการเรียนรู้ในห้องเรียนกับนิสิตได้อย่างเหมาะสม จัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน และมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับนิสิตได้อย่างเหมาะสม ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียน มีสัมพันธภาพที่ดีให้กับนิสิต เอื้ออำนวยและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน และด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมเพื่อเกื้อหนุนให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายมีการเสริมสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงมีพัฒนาการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับนิสิตในคณะอื่น ๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการทำวิจัย เรื่อง การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยวิธีวิจัย เชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลวิเคราะห์ที่แตกต่างออกไป
2. ควรศึกษาการทำวิจัย เรื่อง การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทุกคณะ เพื่อศึกษาผลวิเคราะห์ที่แตกต่างออกไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ดาราวรรณ รองเมือง. (2562). บรรยากาศการเรียนรู้ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. (จันทบุรี: วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า).
- ดาราวรรณ รองเมือง. (2562). บรรยากาศการเรียนรู้ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. จันทบุรี: สำนักพิมพ์วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า.

- ธานินทร์ ณะอม. (2558). ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [http://www.singburi.go.th/etc_files/แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ 12 .pdf](http://www.singburi.go.th/etc_files/แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ_12.pdf). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ก.ย. 2558
- นางสาวชลธิชา จิรภัคพงศ์. (2552). “ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.
- นายบุญฤทธิ์ บุญมา และผศ.ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล. (2559). แนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานสำหรับนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นายบุญฤทธิ์ บุญมา และผศ.ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล. (2565). “แนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานสำหรับนักเรียน”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/83963> สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มี.ค. 2565
- นายพนมนคร มีราคา. (2560). ครูต้องมีลักษณะอย่างไร... ในศตวรรษที่ 21. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2560): 27.
- ปทุมมาศ ว่องอรุณชัย. (2561). “มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ”. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของความสำเร็จในการเรียนการสอน : ศึกษากรณี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นวบ.จังหวัดจันทบุรี. ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2561) : 1632.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. ผศ.ดร.. (2546). ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.trueplookpanya.com/education/content/66054/-teaartedu-teaart-teaarttea-> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มี.ค. 2546
- อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์และ ชัยอนันต์ มั่นคง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วิชานา อับดุลเลาะ และคณะ. (2562). “มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม 2562).

พัฒนาการและการบริหารงานของผู้นำองค์กร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ในสังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ (พ.ศ.2535-2546)*

DEVELOPMENT AND THE ADMINISTRATION OF CORPORATE LEADERS FACULTY OF
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES IN NAKHON SAWAN
RAJABHAT INSTITUTE (A.D.1992-2003)

สาวิตรี สอาดเทียน

Sawitree Sa-sdthian

สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Department of Sociology Faculty of Humanities and Social Sciences

Nakhon Sawan Rajabhat University

Email: Sawitree.sa@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องพัฒนาการและการบริหารงานของผู้นำองค์กรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ พ.ศ.2435-2546 และศึกษาการบริหารงานของผู้นำองค์กรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ พ.ศ. 2435-2546 เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต การเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการศึกษาธิการ กรมการฝึกหัดครู ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาของพระราชทานนามแทน “วิทยาลัยครู” ว่า “สถาบันราชภัฏ” เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 สถาบันราชภัฏสามารถเปิดสอนสูงกว่าระดับปริญญาตรีและจัดสรรงบประมาณรายได้ทรัพย์สินของสถาบันได้ค่อนข้างดีมาก มีฐานะเป็นนิติบุคคล เปิดหลักสูตรใหม่ที่ทันสมัยตรงความต้องการท้องถิ่น สำหรับเยาวชน สำหรับผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนตลอดจนการพัฒนากิจการรณนักรศึกษา โดยมีผู้นำองค์กรบริหารงานคณะอย่างต่อเนื่อง 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์สุทธิ (พ.ศ. 2535 - 2538) เป็นคณบดีคนที่ 6 อาจารย์สมศักดิ์ ขวัญเมือง (พ.ศ. 2539 - 2541) เป็นคณบดีคนที่ 7 และผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสรี ชาติเลา (พ.ศ. 2542 - 2546) เป็นคณบดีคนที่ 8 ตามลำดับ ซึ่งการบริหารงานองค์กรเชิงรุกของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนงานโครงการอย่างมีประสิทธิภาพความก้าวหน้าทั้งด้านงานวิชาการ งานบริหาร งานกิจการนักรศึกษา สอดคล้องกับปรัชญา

* Received August 20, 2023; Revised August 22, 2023; Accepted August 29, 2023

วิสัยทัศน์ พันธกิจของมหาวิทยาลัย มุ่งส่งเสริมให้การศึกษาเป็นเครื่องมือผลิตบัณฑิตถึงความพร้อมทั้งสติปัญญา ความรู้ และจริยธรรม คุณธรรม สามารถสร้างองค์ความรู้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทั้งระดับสากล และท้องถิ่นด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคตได้

คำสำคัญ: พัฒนาการ; การบริหารงาน; ผู้นำองค์กร

ABSTRACTS

Qualitative research with the purpose of 1.study development of faculty human sciences and social sciences Nakhon Sawan Rajabhat Institute (1892-2003) and 2.study the administration of corporate leaders, Faculty of faculty human sciences and social sciences Nakhon Sawan Rajabhat Institute (1892-2003) the study was a qualitative research. A sample was selected from specific groups. The Data collecting as interview, focus group, observation. The data was analyzed using by content analysis from story of the community.

The research found that his Majesty King Bhumibol Adulyadej signed the "College teachers" that Nakhon Sawan Rajabhat Institute on the 14 February 1892. Nakhon Sawan Rajabhat Institute can teach Postgraduate and administration budgeting income Property of institutions have much more agile. As a legal entity. Open a new curriculum for youth and local executives as well as the development activities of student. The leaders 3 people are Assistant Professor. Dr. Phaisan Sansonwisut (1992-1995) is the 6th dean. The professor's Somsak Khunmuang (1996-1998) is the 7th dean. And Assistant Professor Saree Sarao (1999-2003) is the 6th dean respectively. Enterprise Management proactive leadership changes for local development with a vision and a roadmap for efficient project progress both technical management Student Affairs consistent with the philosophy. The University's vision, mission and aims of education to produce graduates ready to all ethical, moral, intellectual knowledge and software can generate knowledge and technological applications, both local and international levels, with the research process for local development. Efficient and sustainable. Can be adapted to correspond to the changing world in the future.

Keywords; Development; The administration of corporate; leaders

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการและกรมการฝึกหัดครู จึงได้กราบบังคมทูลพระกรุณาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานชื่อว่า “สถาบันราชภัฏ” เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 คำว่า ราชภัฏ แปลว่า ข้าราชการ “สถาบันราชภัฏ” มีลักษณะเป็นสถาบันราชภัฏเปิดสอนได้สูงกว่าระดับปริญญาตรี การจัดสรรงบประมาณรายได้ และทรัพย์สินของสถาบันมีความคล่องตัวมากขึ้น และให้สถาบันราชภัฏมีฐานะ เป็นนิติบุคคล วันที่ 25 มกราคม 2538 วิทยาลัยครู 36 แห่ง กลายเป็นสถาบันราชภัฏ 36 แห่ง ต่อมาในวันที่ 6 มีนาคม 2538 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชลัญจกรประจำพระองค์ให้เป็นตาม สัญลักษณ์ประจำสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏและสถาบันราชภัฏโดยเฉพาะ

ในช่วงนี้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ยังมีบทบาทมากขึ้น เพราะคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดหลักสูตรใหม่ที่ทันสมัยและตรงความต้องการของคนในท้องถิ่น สำหรับเยาวชน หลักสูตรสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนากิจกรรมนักศึกษาที่สนองความต้องการ ของสังคมท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อการ พัฒนาท้องถิ่น โดยมีผู้อำนวยการบริหารงานคณะอย่างต่อเนื่อง โดยการเปลี่ยนผ่านของคณบดี 3 ท่าน กล่าวคือ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิสุทธิ์ ท่านอาจารย์สมศักดิ์ ขวัญเมือง และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสรี ชาเหล่า ตามลำดับ

ทิศทางการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนงาน โครงการเพื่อการพัฒนาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีคุณภาพ เกิดผลงานเชิงประจักษ์ในระดับ องค์กร ทั้งภายในและหน่วยงานภายนอกสถาบัน มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง มุ่งมั่นให้การศึกษาเพื่อผลิต บัณฑิตถึงความพร้อมทั้งสติปัญญา ความรู้ และจริยธรรม คุณธรรม มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถสร้างองค์ความรู้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทั้งระดับสากล และท้องถิ่นด้วย กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงโลกในอนาคตได้

จากข้างต้นมา พัฒนาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในช่วงสถาบันราชภัฏเป็น องค์กรที่ทำงานเชิงรุกเพื่อพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบริหารของผู้อำนวยการ ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้อำนวยการทำให้ องค์กรมีความก้าวหน้าทั้งด้านงานวิชาการ งานบริหาร งานกิจการนักศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญ ของ การศึกษาพัฒนาการ และการบริหารงานของผู้อำนวยการเพื่อให้สะท้อนความสามารถของผู้บริหารจึง เห็นสมควรที่จะมีการรวบรวม และวิเคราะห์พัฒนาการและการบริหารงานของผู้นำของคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ในช่วงสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อเป็นองค์ความรู้และสามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันและนำไปสู่ความยั่งยืนของขีดความสามารถของผู้อำนวยการได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ความวิจัย

1. ศึกษาพัฒนาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ใน พ.ศ.2535-2546
2. ศึกษาการบริหารงานของผู้อำนวยการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ พ.ศ.2535-2546

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาของโครงการวิจัย

1. ศึกษาพัฒนาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ได้แก่ พัฒนาการความเป็นคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 - 2546 โดยพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงมีการเปลี่ยนแปลงเชิงแนวคิด ปรัชญา โครงสร้าง บทบาทหน้าที่อย่างไร
2. ศึกษาการบริหารงานของผู้อำนวยการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ได้แก่ ประวัติผู้อำนวยการ หลักการบริหารงานองค์กรของผู้อำนวยการ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) จากเอกสารทั่วไป เอกสารสำคัญ บันทึกหลักฐานต่างๆ จากหลายแหล่งจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานประจำปี เอกสารกษิณาลัย นโยบาย และแผนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นต้น โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ คณบดี ผู้บริหาร คณาจารย์อาวุโสของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในช่วงสังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

3. ศึกษาการบริหารงานของผู้อำนวยการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในสังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ได้แก่ การบริหารงานบุคคล การบริหารวิชาการ การบริหารกิจการนักศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) จากเอกสารทั่วไป เอกสารสำคัญ บันทึกหลักฐานต่างๆ จากหลายแหล่งจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานประจำปี นโยบายและแผนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นต้น โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ คณบดีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในช่วงสังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาพัฒนาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ พ.ศ.2535 - 2546 เมื่อกว่า 46 ปีที่ผ่านมาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้กระจายไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เพราะความต้องการกำลังคนระดับสูงของประเทศที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการตอบสนองนโยบายของรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ต่อไป (ประกาศ

ทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2539) จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับโอกาสจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่มีโรงเรียนฝึกหัดครูมูลกสิกรรม (พ.ศ. 2465) และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูนครสวรรค์ (พ.ศ. 2498) และยกฐานะเป็นวิทยากร (พ.ศ. 2511) ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันราชภัฏ (พ.ศ. 2536)

สถาบันราชภัฏเป็นผู้นำที่ยกระดับการศึกษาของท้องถิ่นให้โอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ท้องถิ่น และเป็นผู้นำที่จะพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างกว้างขวาง ดังปรากฏในพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏว่า “สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัยให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู” มีเป้าหมายของสถาบัน คือ มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีทั้งความรู้ และจริยธรรม คุณธรรม มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถสร้างองค์ความรู้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทั้งระดับสากลและท้องถิ่นด้วยกระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และทรัพยากรให้คุณค่าเพิ่ม อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต และพันธกิจของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ คือ ด้านการให้การศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครูประจำการ

เนื่องจากพันธกิจของวิทยาลัยครูมีมากขึ้นไม่เพียงแต่ผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูเท่านั้น ยังมีการผลิตบัณฑิตสายวิชาชีพอื่น ๆ อีกหลายสาขา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ขอพระราชทานนามใหม่แก่วิทยาลัยครูทั่วประเทศทั้ง 36 แห่ง เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจที่มีอยู่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานนามว่า “สถาบันราชภัฏ” เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 ทำให้สถาบันราชภัฏมีโครงสร้างเปลี่ยนแปลงจากเดิม สามารถเปิดสอนได้ในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรีทุกสาขาวิชา ชื่อส่วนราชการตำแหน่งทางการบริหารอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไป เช่น คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เปลี่ยนเป็น “คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” หัวหน้าคณะวิชา เปลี่ยนเป็น “คณบดี” เป็นต้น

ก้าวแรกของการเติบโตของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในสังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นหน่วยงานหนึ่งของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2535 โดยมีวัตถุประสงค์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อผลิตบัณฑิตของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันจะต้องสนองความต้องการของสังคมท้องถิ่นสามารถรับใช้ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ผลิตบัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขาศิลปศาสตร์ และเพื่อบริการสอนนักศึกษาสาขาอื่น ๆ โดยมีพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านส่งเสริมครูและวิทยฐานะครู ด้านการบริหาร และด้านการปรับปรุงถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี

ในช่วงแรกของการเป็นคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ คณะของเรามีลักษณะทางกายภาพ ประกอบด้วย อาคาร 2 มีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีต 3 ชั้น ชั้นล่างเป็น

ที่ตั้งสำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีห้องปฏิบัติการภาษาไทย มีห้องน้ำชาอยู่ทางปีกขวา และห้องน้ำหญิงอยู่ทางปีกซ้าย และห้องพักอาจารย์ ห้องนาฏศิลป์ ชั้น 2 มีห้องภาควิชาภูมิศาสตร์ ห้องภาควิชาสังคมศาสตร์ และห้องประชุมใหญ่ชั้น 3 มีห้องปฏิบัติการของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รวมมีห้องเรียนทั้งหมด 14 ห้องเรียน ในปี พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2536 มีการปรับปรุงอาคาร 2 มุมขวาชั้น 2 เป็นห้องประชุมแบบสโบลบ (เหมือนห้องดูภาพยนตร์) ชื่อว่า ห้องเทียนทอง และสาขาวิชานาฏศิลป์ก็ย้ายเข้ามาอยู่หลังจากห้องประชุมสร้างเสร็จ เพื่อให้มาอยู่ติดเดียวกัน และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ถือว่ามีห้องประชุมเป็นคณะแรกของสถาบัน และคณะอื่น ๆ ดำเนินการจัดทำห้องประชุมตามมาเช่นกัน รวมถึงอาคาร 3 เป็นอาคารคอนกรีต 4 ชั้น ชั้นล่างเป็นห้องของสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ ห้องปฏิบัติทางภาษา ห้องปฏิบัติการแผนกถ่ายรูป ห้องปฏิบัติการวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา ทางปีกซ้ายเป็นห้องน้ำหญิง และทางปีกขวาเป็นห้องน้ำชาย ส่วนชั้นที่ 2 มีห้องปฏิบัติการวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา และชั้นปีที่ 3-4 เป็นห้องเรียน

รวมถึงอาคารอื่น ๆ ที่แยกออกมาเป็นเอกเทศ ได้แก่ อาคารปรัชญา เป็นอาคาร 3 ชั้น ห้องเรียน 5 ห้อง ห้องพักอาจารย์ และห้องภาควิชาปรัชญาและศาสนา มีห้องอาบน้ำอยู่ภายในตัวตึก ทั้งนี้เพราะเคยเป็นหอพักนักศึกษาในช่วงวิทยาลัยครู ซึ่งปัจจุบันอยู่ติดอยู่หน้าโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ต่อมาเป็นอาคารดนตรี คืออาคาร 2 ชั้น มีห้องภาควิชาดนตรี ห้องดนตรีไทย ห้องดนตรีสากล และห้องเรียน 3 ห้องเรียน ต่อด้วยอาคารศิลปะ เป็นห้องนิทรรศการ 2 ห้อง ห้องเรียนจิตรกรรม 1 ห้อง ห้องปฏิบัติงาน 2 ห้อง ซึ่งปัจจุบันอาคารนี้ไม่มีอาคารแล้ว เพราะมีการปรับปรุงบริเวณนั้นเป็นสวนสาธารณะหน้าอาคาร 14 และห้องนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นห้องเรียนพร้อมห้องปฏิบัติการของนักศึกษาต้องไปใช้ห้องเพื่องฟ้าของคณะวิทยาการ อาคาร 1 ในปัจจุบันแทน นอกจากนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยังมีลานกิจกรรมที่อยู่หลังอาคาร 2 และหน้าอาคาร 3 ในยุคนั้น “ลานสาวกอด” เพราะเป็นสถานที่ที่นักเรียนไปกอดด้วยต้นไม้ใหญ่ ทำให้นักศึกษาใช้เป็นสถานที่พักกลางวัน และยามว่างในพบปะพูดคุยกัน ตลอดจนเป็นสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ต่อมาคณบดีรองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์ ได้เปลี่ยนชื่อลานสาวกอดเป็น “ลานธรรม” เพื่อทำกิจกรรมนักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นต้นมา และสระน้ำของมหาวิทยาลัยอยู่ตรงอาคาร 10 ในปัจจุบันนั้นเป็นสถานที่ตกปลา เป็นสถานที่จัดกิจกรรมลอยกระทงของนักศึกษาและคณาจารย์ของสถาบัน

2. ผลการศึกษาของศึกษการบริหารงานของผู้บังคับการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ พ.ศ.2535-2546 อธิบายได้ดังนี้

ผู้บริหารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในช่วงสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ อยู่ภายใต้การบริหารงานของคณบดี 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์ (พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2538) ซึ่งมีจุดเด่นเรื่องการพัฒนา นักศึกษากับการพัฒนาองค์กรอาจารย์สมศักดิ์ ขวัญเมือง (พ.ศ. 2539 – พ.ศ. 2541) จุดเด่นการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานใช้การกระจายอำนาจและเป็นอิสระการทำงานในองค์กร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสรี ชาติ (พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2546) ซึ่งมีจุดเด่นด้านการบริการวิชาการ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อการพัฒนาทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับกลางของ

สถาบัน ซึ่งมองเห็นความเป็นไปและความสุขทุกข์ภายในคณะ มีหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการ มีความเป็นนักวิชาการ และมีคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งพยายามบริหารงานทุกภารกิจให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นการทำงานบริหารที่เน้นกระบวนการมากกว่าผลงาน โดยมีทีมทำงานประกอบด้วยรองคณบดีฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา รองฝ่ายวางแผนและพัฒนา และรองฝ่ายกิจการพิเศษ เพื่อร่วมกันก่อเกิดการพัฒนาและความก้าวหน้าขององค์กร ด้านการบริหารงบประมาณ โดยการกำหนดนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์และงบประมาณ จากสาขาวิชา เสนอผ่านมาที่คณะกรรมการบริหารคณะ และคณะจัดทำแผนพัฒนานักศึกษา ด้านการพัฒนาวิชาการ ด้านการบริหารเสนอต่อสำนักงานพัฒนาและแผนของสถาบันต่อไป

การบริหารงานและบุคคลของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเลือกคนที่เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของอาจารย์ภายในคณะ ซึ่งผู้บริหารมีหลักการบริหารงานด้วยใจ เพราะการทำงานของผู้บริหารไม่มีค่าตอบแทน ออมสินจ้างมาล่อใจ เข้ามาอาสาพัฒนาองค์กร มีการส่งมอบงาน มอบหมายงานบริหาร งานวิชาการ งานกิจการนักศึกษา การทำงานใช้หลักความสมัครสมานกลมเกลียวทำงานด้วยใจ การทำงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมประชุม ร่วมทำจริง ๆ เช่น งานรับพระราชทานปริญญาบัตร เมื่อก่อนเคยรับที่สวนอัมพร อาจารย์ทุกคนร่วมมือร่วมใจกันมาก ตั้งกรรมการฝึกซ้อม สถาบันเคยติดอันดับ 6 ของสถาบันราชภัฏทั้งหมด 36 แห่งทั่วประเทศ เพราะทุกคนช่วยกัน นอกจากนี้ งานสถาปนาสถาบัน งานไหว้ครู หรืองานพิธีต่าง ๆ คณะของเราสามารถทำได้ดีและโดดเด่น นอกจากนี้คณะยังมีการจัดสวัสดิการให้กับบุคลากรภายในคณะ เช่น การจัดกองทุนสวัสดิการเพื่อเป็นเงินฝากของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยทุกคนจะออมเงินเพื่อเป็นกองทุนกั้มดอกเบี้ยยต่ำภายในคณะ แต่ตอนหลังก็ยกเลิกไป

การพัฒนาทางวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้วยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้พัฒนาให้มีความพร้อมในการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ โดยเปิดหลักสูตรใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่น และตรงกลุ่มเป้าหมาย จึงมีการเปิดรับนักศึกษาของภาคปกติ ของโครงการการศึกษาสำหรับเยาวชน (กศ.ยช.) เป็นโครงการที่ให้โอกาสทางการศึกษาของเยาวชนแต่มีเวลาเรียนภาคพลบค่ำ (Twilight) และภาคการศึกษาเพื่อการพัฒนาบุคลากรประจำการ (กศ.บป.) ซึ่งเปิดโอกาสทางการศึกษาสำหรับบุคลากรที่จะพัฒนาตนเองในสายวิชาการ และเปิดสอนนักศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญา หลังอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี (ระดับบัณฑิต) เพื่อการพัฒนาการศึกษาให้มีความทันสมัย

ในช่วงแรกของการเป็นคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในสังกัดสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ นั้นการเปิดสอนภาคปกติเปิดสอนสายวิชาการศึกษา (ซึ่งหลายสาขามีความต่อเนื่องมาจากวิทยาครูและบางสาขาก็เกิดขึ้นใหม่ในช่วงที่เปลี่ยนแปลงสถาบันราชภัฏ) โดยแบ่งออกเป็น 2 สาย ได้แก่ สายวิชาการศึกษา เช่น โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย นาฏศิลป์ ดนตรีศึกษา และพุทธศาสนา และสายวิชาศิลปศาสตร์ เช่น โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน ภาษาอังกฤษ และวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เกิดภายใต้ความสนใจของเยาวชนในยุคนั้นเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ภาค กศ.ยช. และสุดท้ายภาค กศ.บป. เปิด

สอนสายศิลปศาสตร์ ได้แก่ จัดการศึกษาโปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน โปรแกรมภาษาอังกฤษธุรกิจ โปรแกรมวิชาธุรกิจการท่องเที่ยว และโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เป็นต้น

ต่อมาปี พ.ศ. 2542 สถาบันราชภัฏมอมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 47 กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ดังนั้น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้ดำเนินงานและการจัดการ ทรัพยากรในคณะ เช่น โปรแกรมการศึกษา (หลักสูตร) คุณภาพนักศึกษาและบัณฑิต พัฒนาคณาจารย์ ประจำการ รวมถึงระบบการเงิน และอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกรอบ ๆ คณะเพื่อส่งเสริม คุณภาพการศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยการเปิดศูนย์ให้การศึกษา 2 จังหวัด ได้แก่ ศูนย์ให้การศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ศูนย์ให้การศึกษาจังหวัดชัยนาท เปิดสอนระดับอนุปริญญาและระดับปริญญาตรี เริ่มจัดการศึกษาตามรายวิชา เช่น การจัดการวิชาพื้นฐานบังคับ วิชาพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็น กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มการสื่อสาร กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ และกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ เป็นต้น ส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนจัดทำเอกสารประกอบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังมีการ จัดทำวารสารวิชาการระดับคณะเพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ในคณะ และที่สำคัญขณะนั้นได้ จัดทำหลักสูตรใหม่ระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาภาษาต่างประเทศ (ญี่ปุ่น) มีการส่งเสริม การด้านวิจัย ด้วยการทำวิจัยพื้นฐานข้อมูลต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแก้ไข ปัญหาท้องถิ่น และร่วมกับองค์กรอื่นในการพัฒนาวิจัย ตลอดจนพัฒนานักวิจัยหน้าใหม่กับคณาจารย์เพื่อเป็น การพัฒนาคณาจารย์ให้มีความพร้อมด้านงานวิจัย

ด้านการพัฒนาบริการชุมชนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ทำหน้าที่บริการวิชาการ ด้วยเป็นแหล่งบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น โดยสอดคล้องกับความต้องการ ของท้องถิ่น เช่น การอบรมการพัฒนาสินค้า OTOP ของจังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น ส่งเสริมการศึกษาชุมชน ท้องถิ่น ในการบูรณาการกับรายวิชาการที่เหมาะสม เช่น วิชาการชุมชนศึกษา เป็นต้น พัฒนาไกล และ สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการให้บริการให้มีความพร้อม และมีศักยภาพในการตอบสนองความต้องการ ท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมให้รูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพทรัพยากร มนุษย์ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดระบบและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้ความร่วมมือสนับสนุน การจัดระบบและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และจัดตั้งสำนักงานข้อมูลท้องถิ่นศึกษาเพื่อบริการ ประชาชน เป็นต้นจะเห็นได้ว่าคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีบทบาทด้านนี้มากพอสมควร ซึ่งสอดคล้อง กับวิสัยทัศน์ขององค์กรระดับสถาบันและองค์กรระดับคณะ ในขณะนั้นทำให้สังคมภายในรู้จักและเข้าใจ บทบาทของสถาบันราชภัฏมากขึ้น

ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้วยการจัดทำศูนย์บริการทางวัฒนธรรม เพื่อบริการประชาชนในท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของมรดกของสังคมท้องถิ่น จัดกิจกรรมส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะที่เป็น

เอกลักษณ์ของชาติ และระดับชาติ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการผลิตสื่อสารสนเทศ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม และเผยแพร่ นอกจากนี้การพัฒนาและนำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น และทั่วไป

ด้านการพัฒนานักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทำหน้าที่การพัฒนานักศึกษา ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถทักษะ และเจตคติในการพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่พร้อม มีภาวะความเป็นผู้นำสามารถทำงานรับใช้สังคมได้ ซึ่งเป็นการพัฒนานักศึกษาผ่านกิจกรรม นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเอง เช่น กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมกีฬาทั้งภายในและภายนอกสถาบัน กิจกรรมจิตอาสาเพื่อการพัฒนาตน และพัฒนาสังคม และกิจกรรมส่งเสริมความสามารถ และทักษะวิชาชีพ เช่น กิจกรรมการแสดงลิเก กิจกรรมวงดนตรีลูกทุ่งของนักศึกษา ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแนวทางการพัฒนานักศึกษาผ่านกฎระเบียบ เช่น การกำหนดชุดนักศึกษา ชุดพิธี คือ ผู้ชายสวมใส่แขนยาวผูกเน็คไทสวมกางเกงสีน้ำเงินหรือสีดำเท่านั้น และผู้หญิงมีหูกระต่าย กระโปรงสีดำหรือสีกรมท่าเท่านั้น ชุดสูท นักศึกษาต้องแต่งกายถูกระเบียบ และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบโดยมีรองคณบดีกิจการนักศึกษาเป็นผู้ดูแล เป็นต้น

การเดินทางของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในช่วงสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ที่ผ่านมาเติบโตมาพร้อมกับความคาดหวังของสังคม เพราะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จึงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน และภายนอกองค์กร ทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานเพื่อความต่อเนื่องของการพัฒนาองค์กร งานวิชาการ ด้วยการพัฒนา สร้างหลักสูตร และรูปแบบการจัดการศึกษาใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นด้วยกายขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับทุกคน ตลอดจนงานวิจัยเพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า รวบรวม จัดระบบฐานข้อมูลท้องถิ่นเป็นการบริการและงานวิชาการของสังคมและงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นการอนุรักษ์และเชิดชูองค์ความรู้ที่เป็นระบบคุณค่าของสังคมไปพร้อมกันทุกด้าน ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ และการยอมรับจากสังคมต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

คณบดีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ มีพฤติกรรมด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ในการพัฒนาองค์กรคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยอุดมการณ์ แรงจูงใจ กระตุ้นทางปัญญาเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ผู้สนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากร ดังนั้น คณบดีเป็นผู้บริหารระดับกลางของสถาบันอุดมศึกษาที่จะต้องมองเห็นความเป็นไป และความสุขความทุกข์ภายในคณะได้ ดีกว่าบุคคลอื่นในแวดวงวิชาการ สอดคล้องกับ ศักดิ์ไทย สุรกิจบรรพ ซึ่งคณบดีจะต้องมีคุณสมบัติเป็นนักบริหาร วิชาการ มีความเป็นนักวิชาการ และมีคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำที่มีความพยายามที่จะบริหารงานในคณะให้เกิดประสิทธิผลการทำงานสูงสุดตามภารกิจให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งในช่วงสถาบันราชภัฏผู้นำได้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของผู้นำคณะวิชาต่อการพัฒนาองค์กร และรับผิดชอบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพประกอบกับคณบดีมีภาวะความเป็นผู้นำที่เอื้อต่อประสิทธิผลการบริหารงานของคณะ

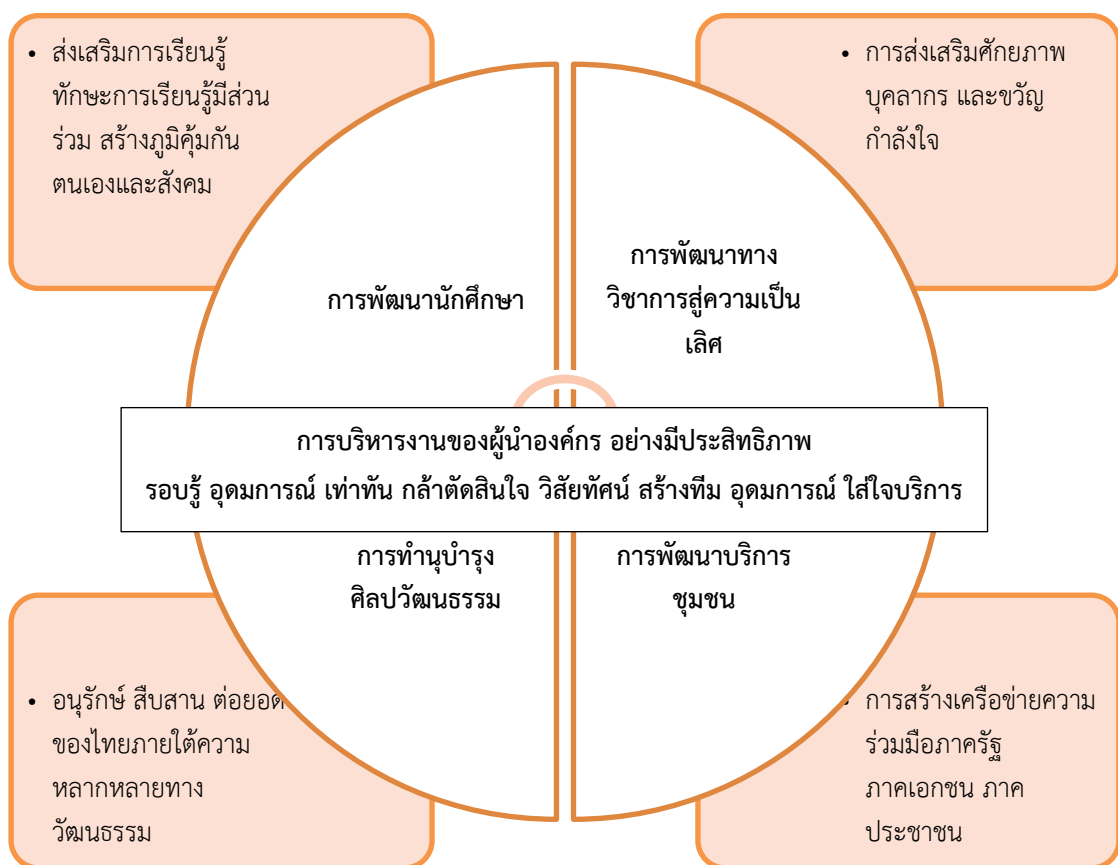
ซึ่งคนบัตินิยมมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีคุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนของคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ เป็นบุคคลที่สร้างแรงเสริมทางอ้อมในการบริหารจัดการคณะ สอดคล้องกับ นิตย์ สัมมาพันธ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) หมายถึง ผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลจำนวนมากลงมือทำมากกว่าเดิมจนได้ระดับขั้นสู่เพดานการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นโดยการสร้างความพึงพอใจผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้เป็นไปตามที่คาดหวัง ยกย่องชมเชยผู้ร่วมงานที่มีความทุ่มเทในการปฏิบัติงานในปฏิบัติงานดีเด่นหรือประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานให้รางวัลแก่ผู้ร่วมงาน การมอบหมายภารกิจที่เพิ่มมากขึ้นแก่ผู้ร่วมงานเพื่อให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งการทำงาน การให้รางวัลแก่ผู้ร่วมงานเพื่อตอบแทนความพยายามในการปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จ และให้ความชัดแก่ผู้ร่วมงานว่าพวกเขาจะได้รับสิ่งใดเป็นการตอบแทนเป้าหมายในการปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ สอดคล้องกับ Bass and Avolio องค์ประกอบสำคัญของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้มีอิทธิพลต่อบุคลากร เช่น การให้รางวัลตามสถานการณ์ เพื่อตอบแทนความพยายามในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ การให้การยกย่องสรรเสริญให้ชื่อเสียงเกียรติยศ ให้การยอมรับจากสาธารณชนหรือบุคคลอื่น ให้การสนับสนุนความพยายาม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องให้การจูงใจโดยให้แรงเสริมทางบวกเพื่อให้เกิดความรู้ว่าตนเองมีสมรรถภาพ และความสามารถในการทำงานที่มีคุณค่า และมีจุดมุ่งหมาย รวมทั้งยังสามารถที่จะควบคุมตนเองได้ นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบการบริหารงานแบบวางเฉยเชิงรุกหรือผู้ภาวะผู้นำแบบมีข้อยกเว้นโดยตรง คือ การเป็นผู้นำที่มีการสอดส่องดูแลการบริหารจัดการป้องกันความผิดพลาดหรือล้มเหลวเข้าทำนองที่ว่า “กันไว้ดีกว่าแก้” ดังนั้นการบริหารแบบวางเฉยเชิงรุกจึงต้องแสวงหาข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้นำทราบว่าการขอของผู้ตามคืออะไร เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการให้ตรงตามความปรารถนาซึ่งเป็นการบริหารจัดการเพื่อสร้างแรงจูงใจ

นอกจากนี้คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ มีปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ สมยศ นาวิการ เพื่อสร้างความเสนาหา เพื่อเป็นการสร้างบารมีโดยผู้นำได้ปลูกฝังความภาคภูมิใจ ความสามัคคีภายในองค์กร มีการกระตุ้นการใช้ปัญญาหรือกระตุ้นความคิดเห็น เพื่อให้ได้มุมมองให้ซึ่งได้จากประชุมหรือการสนทนากันเพื่อขอความคิดเห็น การมุ่งสร้างความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล หรือคำนึงถึงความเป็นปัจเจกของบุคคล เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความศรัทธา และความเคารพจากผู้ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพขององค์กร สอดคล้อง วาสนา วงษ์สิงห์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำพยายามเปลี่ยนแปลงผู้ตามให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความไว้วางใจ เกิดความจงรักภักดีและเชื่อถือในตัวผู้นำเกิดความคล้อยตาม พยายามแก้ปัญหาในการปฏิบัติ เกิดความมั่นใจในตนเอง มีความรับผิดชอบ และยอมอุทิศตนเพื่อองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้นำการเปลี่ยนผู้นำที่ดีจึงต้องมีความสามารถในการจูงใจคนให้ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจจึงจะทำให้ผู้คนรู้สึกอยากจะทำตามไปทุกหนทุกแห่งขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมลูกน้องให้ได้แสดงออกถึงความรู้สึกความสามารถให้มีโอกาสพัฒนาตนให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ต้องสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานที่อบอุ่น ซึ่งจะส่งผลให้ลูกน้องเกิดความรักความผูกพันต่อองค์กร และสอดคล้องกับ สนุก สิงห์มาตร และคณะ ได้อธิบายคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การในศตวรรษที่ 21 ที่ดีผู้นำต้องมีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งองค์ความรู้

ศิลปะ ทักษะ และวิชาคนที่ตนเองต้องบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำต้องมีอุดมการณ์ผสมผสานกับความเชื่อ เจตคติ และความคิดหลักอย่างมีทิศทางของความคิดของบุคคล เพื่อให้การทำงานของทุกคนในองค์กรมีอุดมการณ์การดำเนินงานเดียวกัน การรู้เท่าทันสภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสถานการณ์ ทันท่วงทีโลก ทันท่วงทีสถานการณ์ปัจจุบัน และฝึกฝนตนเองให้เทคโนโลยี และนำมาสู่การบริหารองค์กร กล้าตัดสินใจนำองค์กรให้สำเร็จต้องคิดที่เร็วบนหลักความแม่นยำ มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ มองการณ์ไกลบนฐานความคิดที่นอกกรอบบนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีเทคนิค และวิธีการที่ทันสมัย การสร้างทีมงาน สร้างเครือข่ายที่เป็นปัจจัยผลักดันให้การบริหารสำเร็จลุล่วงได้อย่างรวดเร็ว เพราะทีมงานถือเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพปัจจุบัน และใส่ใจให้บริการผู้นำต้องทำองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีชีวิตทุกคนร่วมด้วยช่วยกันทำงานอย่างเป็นมิตร มีคุณธรรม มีจิตใจงดงาม เอื้อเฟื้อ ประสานงานส่งเสริมองค์กรอย่างมีความสุขขององค์กรโดยผู้บริหารต้องมีการตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอนเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่เมื่อเกิดปัญหาเพื่อให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้น การบริหารองค์กรของผู้นำต้องมีภาวะผู้นำที่มีความรู้พร้อมกับมีทีมงานทีมเครือข่าย การทำงานด้วยส่วนร่วมถือเป็นบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรนั้นมีประสิทธิภาพสู่ความสำเร็จ

องค์ความรู้วิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานองค์กรของแต่ละช่วงสมัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตั้งแต่สมัยวิทยากรุณครสวรรค์ สมัยสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2. ศึกษาแนวทางให้บริการวิชาการต่อสังคมตามปรัชญาและพันธกิจของมหาวิทยาลัย
3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในยุคปัจจุบัน
4. ศึกษาความคาดหวังของผู้ประกอบการต่อบัณฑิตของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่ภาวการณ์มีงานทำ

บรรณานุกรม

- นิธย์ สัมมาพันธ์. (2546). **ภาวะผู้นำ: พลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ**, บริษัทอินโนกราฟฟิกส์จำกัด, กรุงเทพมหานคร.
- แพรภัทร ยอดแก้ว. (2559). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง**. แหล่งที่มา www.gotoknow.org/posts/236686 สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2566
- วาสนา วงษ์สิงห์. (2555). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง**. แหล่งที่มา www.gotoknow.org/posts/384595 สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2566
- ศักดิ์ไทย สุรกิจพรว. (2545). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สุวีระยาสาส์น.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจพรว. (2548). การวิเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารการศึกษา. สกลนคร : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สถาบันราชภัฏนครสวรรค์. (2543). **รายงานประจำปี ปีการศึกษา 2543**. สำนักวางแผนและพัฒนา.
- สนุก สิงห์มาตร พิกุล มีมานะ และดุขวิวัฒน์ แก้วอินทร์. (2560). **คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรในศตวรรษที่ 21**. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2560. 487-793. แหล่งที่มา <https://gs.rmu.ac.th/grc2017/fullpaper/file/PS-O-01.pdf> สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2566
- สมยศ นาวิการ. (2543). **การบริหารและพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร.
- สุริย์รักษ์ อุดมเศรษฐ์. (2552). **ภาวะผู้นำของคณบดีที่ส่งผลการบริหารจัดการที่ของคณะวิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- เสวก ใจสะอาด. (2540). **ราชภัฏ. วารสารดงแม่นางเมือง ฉบับที่ 1 มกราคม-พฤษภาคม ปี พ.ศ.2540**.
- Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1990). **Transformational leadership development**. California: Consulting Psychologist.

กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*

FACTORS AFFECTING CONSUMERS' PURCHASING DECISION

VIA SHOPEE APPLICATION IN BANGKOK

ณัชชา วงศ์นากลาง และ สโรชนี ศิริวัฒนา

Natcha Vongnaklang and Srochinee Siri wattana

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: natcha.mmilk@gmail.com and Srochinee.si@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee และ 2) เปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เคยซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ที่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที และค่าทดสอบเอฟ ผลการวิจัยแสดงว่า 1) ผู้บริโภคเห็นว่าการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และ 2) ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: กระบวนการตัดสินใจ; การประเมินทางเลือก; แอปพลิเคชัน Shopee; การแสวงหาข้อมูล

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to study the level of the purchase decision-making process through the Shopee application, and (2) to compare the purchase decision-making process through the Shopee application. The researcher used a questionnaire as a tool to collect data from 400 people who had bought products through the Shopee application who lived in Bangkok. The statistics used in the research were

* Received August 20, 2023; Revised August 22, 2023; Accepted August 29, 2023

frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The research results show that (1) Consumers see that the overall purchase decision-making process through the Shopee application is very important, and (2) Consumers in Bangkok of different ages There were different purchase decision-making processes through the Shopee application at the statistical significance level of .05, while gender, education level, occupation and average monthly income were not different.

Keywords; Decision Making Process; Evaluation; Shopee Application; Information Search

บทนำ

Shopee เป็นแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ มีสำนักงานใหญ่ในประเทศสิงคโปร์ บริหารงานภายใต้บริษัท Sea Group หรือ Garena ได้มีการก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2009 โดย Forrest Li โดยได้เปิดตัวในปี ค.ศ. 2015 Shopee ประเทศสิงคโปร์เปิดเป็นที่แรก และขยายไปยังประเทศมาเลเซีย ไทย ไต้หวัน อินโดนีเซีย เวียดนาม และฟิลิปปินส์ เป็นตลาดซื้อขายแบบออนไลน์ที่มุ่งเน้นการใช้งานผ่านโทรศัพท์มือถือทำให้เกิดเป็น Marketplace แบบเต็มรูปแบบ โดยผู้ซื้อและผู้ขายสามารถเลือกซื้อเลือกขายได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งยังมีการสนับสนุนด้านโลจิสติกส์ และระบบการชำระเงิน ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการซื้อขายออนไลน์ได้ง่ายปลอดภัยทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย หลังจากนั้น Shopee เปิดตัวเว็บไซต์เพื่อแข่งขันในตลาดอีคอมเมิร์ซอื่นๆ ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วในภูมิภาค เช่น Lazada, Tokopedia และ AliExpress โดย Shopee ได้สร้างความแตกต่างจากที่อื่นด้วยการมี “Shopee Guarantee” ซึ่งเป็นระบบการรับประกันชำระเงินกับผู้ขายจนกว่าผู้ซื้อจะได้รับสินค้าและมีการยืนยันว่าสินค้าที่ได้รับถูกต้องตามรายการที่สั่งซื้อเพื่อเป็นการรับประกันความปลอดภัยในการซื้อสินค้าผ่าน Shopee โดยรูปแบบของธุรกิจ Shopee เป็นรูปแบบระหว่างตลาดของผู้บริโภคกับผู้บริโภค C2C เป็นหลัก และมีการเพิ่มช่องทางการระหว่างธุรกิจกับธุรกิจ B2B ในรูปแบบผสมผสานกับ (Hybrid Model) เมื่อเทียบกับคู่แข่ง Shopee ไม่เรียกเก็บค่าคอมมิชชั่นและค่าธรรมเนียมกับผู้ขาย ซึ่งถือว่าเป็นข้อได้เปรียบกับผู้ที่มาลงขายสินค้ากับ Shopee นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็น Asset Light Marketplace โดยที่ Shopee ไม่มีระบบคลังสินค้า หรือการเก็บสต็อกสินค้าไว้เพื่อรอการขาย และยังเป็นพันธมิตรกับผู้ให้บริการจัดส่งสินค้ามากกว่า 70 แห่ง เพื่อสนับสนุนด้านโลจิสติกส์แก่ผู้ใช้บริการในส่วนประเทศไทย ได้ร่วมมือกับบริษัทขนส่งชั้นนำภายในประเทศ ได้แก่ ไปรษณีย์ไทย Kerry Express และ DHL Express ในการรับและจัดส่งสินค้า ด้านส่วนแบ่งทางการตลาดในปี พ.ศ. 2564 Shopee มียอดดาวน์โหลดใน App Store เป็นอันดับหนึ่งของแอปพลิเคชันที่สามารถดาวน์โหลดได้ฟรีใน IOS มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้งานมากกว่า 180 ล้านรายการจากผู้ประกอบการมากกว่า 4 ล้านคน ซึ่งมีมูลค่าการขายสินค้ารวม (GMV) ประมาณ 1.6 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 206 จากปี พ.ศ. 2563

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าในปัจจุบันมีผู้บริโภคที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และระดับของรายได้ ของผู้บริโภคที่

ซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายออนไลน์ และจากจำนวนผู้ซื้อต้องการซื้อสินค้า รวมถึงร้านค้าที่จำหน่ายผ่านเครือข่ายออนไลน์ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง Shopee ประสบความสำเร็จและมียอดผู้บริโภคเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการที่ต้องการประกอบธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในการวางแผนการตลาดให้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ที่เคยซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ที่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ที่เคยซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ที่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของคอกเรน โดยยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 5% มีระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และสัดส่วนของประชากรที่สนใจเท่ากับ 0.5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384.16 คน เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเพื่อความแม่นยำในการวิเคราะห์สมมติฐาน ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญหรือตามความสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และสามารถตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม ผู้ศึกษาจะถามและคัดกรองแต่ผู้ที่เคยซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee เท่านั้น

ตัวแปรการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
2. ตัวแปรตาม คือ กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม แบ่งลักษณะข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นลักษณะปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้ผ่านการตรวจสอบโดยการนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม นิยามศัพท์เฉพาะ และจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการหาคุณภาพ พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ตามเกณฑ์ที่กล่าว สุวิมล ติรภานันท์ ว่าข้อคำถามควรมีค่า IOC เข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.5 ควรปรับปรุง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Try Out) จำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ผลการวิเคราะห์ได้ค่าเชื่อมั่นของกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าเท่ากับ 0.871 ซึ่งถือว่ามีความสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.1 หาค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) ของข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์

1.2 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามโดยแทนความหมายของคะแนนเฉลี่ยระดับการปฏิบัติการของกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

2.1 ค่า t-test (Independent t-test) ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่มีระดับนัยสำคัญ .05 สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นในขั้นแรกจะทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ Levene's test ซึ่งหากผลการทดสอบพบว่า ค่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances Assumed แต่หากผลการทดสอบพบว่าความแปรปรวนของตัว

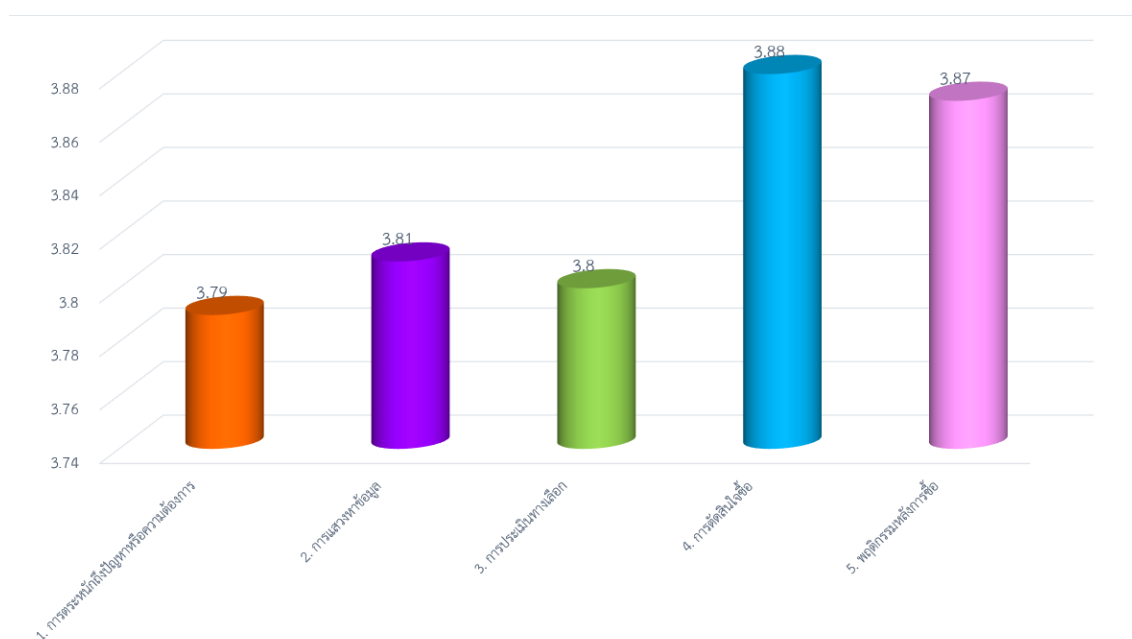
แปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่าน้อยกว่า 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances not Assumed

2.2 ใช้สถิติวิเคราะห์ F-test (Independent sample F-test) แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA (One-way Analysis of Variance) หรือ Brown Forsyth ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม และถ้าผลการทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้วต้องทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไป เพื่อดูว่ามีคู่ใดที่แตกต่างกันโดยใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference (LSD) หรือ Dennett's T3

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 20-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000-30,000 บาท

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคเห็นว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.569) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริโภคเห็นว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ (1) การตัดสินใจซื้อ ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.751) (2) พฤติกรรมหลังการซื้อ ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.747) (3) การแสวงหาข้อมูล ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.686) (4) การประเมินทางเลือก ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.668) และ (5) การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ ($\bar{x} = 3.79$, S.D. = 0.679) ตามลำดับ ดังแสดงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

3. ผลการเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ ปรากฏผลดังนี้

3.1 ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีเพศต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีอายุต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม และด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการแตกต่างกันส่วนด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อไม่แตกต่างกัน

3.3 ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3.4 ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีอาชีพต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3.5 ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์

กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee แตกต่างกัน		เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ	F/t	.403	3.316*	.810	.177	1.689
	Sig.	.687	.014	.445	.950	.152
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
การแสวงหาข้อมูล	F/t	-.073	2.401	.862	.386	1.495
	Sig.	.942	.056	.423	.818	.204
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
การประเมินทางเลือก	F/t	-.972	1.916	.294	.421	1.580
	Sig.	.331	.115	.746	.793	.179
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
การตัดสินใจซื้อ	F/t	-1.052	1.559	.350	.623	.979
	Sig.	.293	.185	.705	.647	.420
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง

พฤติกรรมหลังการซื้อ	F/t	-.396	2.235	1.171	.094	1.356
	Sig.	.692	.070	.311	.984	.249
ผลการทดสอบ		ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
โดยภาพรวม	F/t	-.470	2.975*	.492	.133	1.594
	Sig.	.639	.024	.612	.970	.176
ผลการทดสอบ		ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถขยายความและอภิปรายให้เห็นความสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

1. ผู้บริโภคเห็นว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ การตัดสินใจ ยังเป็นการเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้จากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ เป็นกระบวนการในการหาโอกาส และหาทางเลือกที่พอเป็นไปได้จากทางเลือกที่มี ถือเป็นการชี้ขาดทางเลือกที่มีอยู่มากกว่าหนึ่งทาง และยังเป็นการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกทั้งหมดที่มีอยู่ หรือหมายถึง กระบวนการที่ใช้การวิเคราะห์ และการนิยามสถานการณ์ของปัญหาเพื่อใช้ในการกำหนดทางเลือก ซึ่งจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจ คือ การพิจารณาถึงปัญหาอย่างละเอียดเพื่อค้นทางเลือกที่ใช้แก้ไข ปัญหาในแต่ละทางเลือก ซึ่งแต่ละทางเลือกมีความเหมาะสมแตกต่างกันออกไปตามปัญหา การประเมินทางเลือกจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะทำให้รู้ว่าทางเลือกใดเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหา

2. ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉัตรชัย หอมเพชร ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รติรัตน์ เครืออำมย์ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตอำเภอ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า เพศ เมื่อเปรียบเทียบกับตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ

3. ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีอายุต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชลลดา จำเริญ ศึกษาเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า อายุที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ที่แตกต่างกัน ต่างกับผลงานวิจัยของ ฉัตรชัย หอมเพชร ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัย

พบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ไม่แตกต่างกัน และต่างกับผลงานวิจัยของ รติรัตน์ เครืออำมัย ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตอำเภอ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า อายุ เมื่อเปรียบเทียบกับตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ

4. ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันที่อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รติรัตน์ เครืออำมัย ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตอำเภอ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ แต่ต่างกับผลงานวิจัยของ พุทธิพงศ์ เอี่ยมสอาด ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบและการสื่อสารการตลาดของเว็บไซต์ Shopee ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าบนเว็บไซต์ Shopee แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และต่างกับผลงานวิจัยของ ฉัตรชัย หอมเพชร ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีอาชีพต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันที่อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่างกับผลงานวิจัยของ ฉัตรชัย หอมเพชร ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และต่างกับผลงานวิจัยของ ชลลดา จำเริญ ศึกษาเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า อาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ที่แตกต่างกัน

6. ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในภาพรวม ไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉัตรชัย หอมเพชร ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ไม่แตกต่างกัน แต่ต่างกับผลงานวิจัยของ ชลลดา จำเริญ ศึกษาเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า รายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ที่แตกต่างกัน และต่างกับผลงานวิจัยของ รติรัตน์ เครืออำมัย ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่

ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เมื่อเปรียบเทียบกับผลการตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. Shopee ควรปรับตัว สร้างความแตกต่างให้กับแพลตฟอร์มของตนเองเพื่อดึงดูดผู้บริโภคให้มาใช้แพลตฟอร์มของตน เช่น การสร้างความเชื่อมั่นในการใช้งานให้แก่ผู้บริโภคด้วยการเพิ่มการคัดกรองสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการสินค้า เป็นต้น
2. ผู้บริโภคควรมีการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ราคา เปรียบเทียบจากหลายๆ แพลตฟอร์ม ก่อนการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการเพื่อให้ได้ราคาต่ำสุดและคุ้มค่าที่สุด รวมถึงควรพิจารณาถึงระยะเวลาการส่งสินค้าของแพลตฟอร์มอื่นๆ ด้วย และก่อนการตัดสินใจซื้อควรดูการรีวิวสินค้าจากร้านค้าต่างๆ และผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าไปแล้วว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตนเอง
3. จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้บริโภคเป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 20-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000-30,000 บาท ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากกว่าผู้บริโภคกลุ่มอื่น ดังนั้นผู้ประกอบการอาจพิจารณากลุ่มผู้บริโภครายดังกล่าวเป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภคในกลุ่มดังกล่าวต่อไปเพื่อจะได้จัดสรรทรัพยากรในการประกอบการได้อย่างเหมาะสมและมีผลตอบแทนเติบโตเพิ่มขึ้น เช่น สินค้ากลุ่มสตรี ในลักษณะของสินค้าสุขภาพ ความงาม แพชั่น อาหารสุขภาพ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลให้ละเอียดมากขึ้น ไม่เพียงแต่ศึกษาเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ หรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เท่านั้น ควรศึกษาถึงข้อมูลการศึกษา สถานภาพการสมรส ศาสนา พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ ทั้งนี้ อาจจำแนกกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่ม GenX GenY หรือ GenZ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับกลุ่มธุรกิจหรือผู้ประกอบการในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา รวมถึงกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดต่อไป
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร กับแอปพลิเคชันอื่น ๆ เช่น LAZADA, AMAZON เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษารายละเอียดของกลุ่มประชากรที่ไม่เคยใช้บริการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์รายบุคคลหรือแบบกลุ่มเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจออนไลน์

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). หลักสถิติ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย หอมเพชร. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (แขนงวิชาการตลาด สาขาวิชาวิทยาการจัดการ), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชลลดา จำเริญ. (2563). ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ), คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2538). องค์การ ทฤษฎี และการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร: แมเนจเม้น เซ็นเตอร์.
- บุญทวารณ วังวอน. (2551). มนุษยสัมพันธ์ในองค์การ. ลำปาง: คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- พุทธิพงศ์ เอี่ยมสอาด. (2561). องค์ประกอบและการสื่อสารการตลาดของเว็บไซต์ Shopee ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- รติรัตน์ เครืออำมย์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอะไหล่แอร์บ้านของช่างแอร์ผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตอำเภอ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (แขนงวิชาการตลาด สาขาวิชาวิทยาการจัดการ), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิจิตร ตันทสุทธิ์, วันชัย ธิจิรวิช, และศิริจันทร์ ทองประเสริฐ. (2550). ส่วนประสมทางการตลาด. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.ru.ac.th>
- สุวิมล ติรภานันท์. (2550). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cochran, W.G. (1977). Sampling Techniques (3rd ed.). New York: Wiley.
- Cronbach, L.J. (1990). Essentials of psychological testing (5th Ed.). New York: Harper Collins.
- Fraenkel, R.J. & Wallen, E.N. (2006). How to design and evaluate research in education (6th Ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Jacobs, L.C. (1991). Test Reliability. IU Blomington Evaluation Services and Testing (Best). Blomington: Indiana University.

Kriddikorn Padermkurkulpong. (2563). 3 กลยุทธ์การเติบโตของ Shopee ที่ทำให้แซง Lazada ขึ้นเป็นเบอร์หนึ่งแพลตฟอร์มช้อปปิ้งออนไลน์ในอาเซียน. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2565, จาก <http://workpointtoday.com/shopee-growth-strategies-over-lazada/>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง*

FACTORS INFLUENCING TRAVEL DECISION IN THE PROVINCE OF RAYONG'S KHAO LAEM YA-MU KO SAMET NATIONAL PARK

ทิพย์รุ่ง เพิ่มพูนศรีศิลป์ และ สโรชนี ศิริวัฒนา

Tiprung Permpunsrisin and Srochinee Siri wattana

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Email: Srochinee.si@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อการพักผ่อน การหาความรู้ การทำธุรกิจ เป็นการเดินทางเป็นการชั่วคราว อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เป็นอุทยานแห่งชาติประเภทชายฝั่งผสมหมู่เกาะในทะเล ซึ่งปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการและอำนวยความสะดวก การให้บริการไม่มีความเป็นกันเอง การจัดลานกางเต็นท์ยังไม่เป็นระบบ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยบุคคล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที และค่าทดสอบเอฟ

ผลการวิจัยแสดงว่า 1) นักท่องเที่ยวเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าส่งผลต่อการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย ด้านสถานที่ท่องเที่ยว และด้านการคมนาคม ตามลำดับ ส่วนด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง และ 2) นักท่องเที่ยวที่มีเพศอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแตกต่างกัน ส่วนสถานภาพสมรสรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และที่อยู่อาศัย ไม่แตกต่างกัน

* Received June 30, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 29, 2023

คำสำคัญ: การตัดสินใจท่องเที่ยว; อุทยานแห่งชาติ; เขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด

ABSTRACT

Tourism is travel for relaxation, knowledge acquisition, business, and temporary travel. A coastal national park with inland islands is called Khao Laem Ya-Mu Ko Samet National Park in the province of Rayong. The management is unwelcoming, there is not enough staff to provide services and conveniences, and the tent area is not organized in a systematic way, all of which have an impact on tourism to the national park. The objectives of this study are to: 1) examine the variables that influence travelers' choices to visit Rayong Province's Khao Laem Ya-Mu Ko Samet National Park, and 2) contrast viewpoints on the elements that influence the choice to visit Khao Laem Ya National Park. - Koh Samet, Rayong Province ranked according to specific criteria

A questionnaire was employed by the researcher to gather information from 400 Thai tourists who visited the Khao Laem Ya-Mu Ko Samet National Park in the province of Rayong. The research employed frequency, percentage, mean, and deviation statistics. The T-test value, standard deviation, and F-test value.

The research results showed that 1) Tourists perceived factors influencing their decision to visit Khao Laem Ya-Mu Ko Samet National Park Rayong Province as a whole as being at a high level. When considering each aspect, it was discovered that it affected decision making at a high level in 4 aspects, namely the goals of tourism, safety, tourist attractions, and transportation, respectively. for gathering data from many sources It has a moderate impact on the decision to travel, and 2) travelers of different sexes, ages, educational backgrounds, and jobs have differing views on the variables that influence this choice. However, there were no differences in thoughts regarding marital status, average monthly income, or place of residence.

Keywords; Travel Decisions; National Park; Khao Laem Ya-Mu Ko Samet

บทนำ

การท่องเที่ยวจัดเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในประเทศไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผสมผสานอยู่ในวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์และความเจริญของประเทศ สิ่งเหล่านั้น

นับเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจนเกิดความประทับใจ ในขณะเดียวกันการเจริญเติบโต และการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยปราศจากการวางแผนการควบคุม และการจัดการที่ดี รวมทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสถานที่ท่องเที่ยวทั้งด้านเชิง บวกและเชิงลบมากบ้างน้อยบ้าง ไม่ว่าจะเป็นสภาวะแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่มีการวางแผนและการจัดการที่ดีโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรับรองของพื้นที่ ก่อให้เกิดการ พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงแนวคิดที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการที่จะพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศกับความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการใช้งานในอนาคต และมุ่งเน้น ความสำคัญ การควบคุมคุณภาพของสถานที่ท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว การเอาใจใส่ดูแลจำนวนนักท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว รวมทั้งดูแลคุณภาพของการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ก็จะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดไปสู่ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาดเป็นการท่องเที่ยวชนิดที่เก่าแก่และเป็นการท่องเที่ยวที่ ใหญ่และได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะมีบรรยากาศผ่อนคลายและมีอากาศอบอุ่น มีความสวยงามและมี กิจกรรมหลากหลายทำให้จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาดได้รับความนิยมตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับรายงานของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก ระบุว่า การท่องเที่ยวทางทะเล ของประเทศไทยได้รับรางวัลชายหาดที่ดีที่สุดในโลกของเอเชียในปี พ.ศ. 2558 จาก World Travel Awards

จังหวัดระยอง เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอุทยานแห่งชาติและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางนิเวศที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ตั้งอยู่บนพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย จังหวัดระยองมีพื้นที่ใหญ่เป็น อันดับที่ 45 ของจังหวัดทั้งหมดในประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 3,552 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจาก กรุงเทพมหานคร 179 กิโลเมตร มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 100 กิโลเมตร โดยแบ่งการปกครองเป็น 6 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองระยอง อำเภอแกลง อำเภอบ้านค่าย อำเภอบ้านฉาง อำเภอ ปลวกแดง อำเภอวังจันทร์ กิ่งอำเภอเขาชะเมา และกิ่งอำเภอนิคม ทั้งนี้อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า- หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เป็นอุทยานแห่งชาติประเภทชายฝั่งผสมหมู่เกาะในทะเล ได้รับการประกาศเป็น อุทยานแห่งชาติวันที่ 1 ตุลาคม 2524 มีเนื้อที่ประมาณ 131 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นน้ำประมาณ 123 ตาราง กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยในท้องที่อำเภอแกลง และอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ครอบคลุมพื้นที่บนฝั่งและในท้องทะเล ตลอดจนเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะเสม็ด เกาะจันทร์ เกาะทะลุ เกาะกูด เกาะมะขาม และเกาะปลายดิน เขาแหลมหญ้าและชายทะเลด้านทิศตะวันตกของเขาลแหลมหญ้า สถานที่ที่เด่น ที่สุดเป็นที่รู้จักกันดี คือ เกาะเสม็ดหรือเกาะแก้วพิสดาร ในวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี ความงดงามตาม ธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติแห่งนี้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศว่ามีทิวทัศน์ สวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อน

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติประสบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการมาท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะทางเจ้าหน้าที่ทางอุทยานแห่งชาติที่ให้บริการและอำนวยความสะดวก ซึ่งนักท่องเที่ยว ได้รับการอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และการให้บริการไม่มีความเป็นกันเอง ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิด ความไม่พอใจและไม่มีความประทับใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวลดน้อยลง จึงได้รับการ

ปรับปรุง และพัฒนา ขณะเดียวกันยังมีปัญหาเกี่ยวกับระบบการจัดลานทางเดินที่ให้นักท่องเที่ยวซึ่งควรได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นเช่นกัน จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการบริหาร จัดการ กำหนดกลยุทธ์ เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว และกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว เพื่อให้เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยองครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง จำนวน 400 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยการคำนวณใช้สูตรของ ยามาเน่ นั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental random sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (nonprobability sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการโดยไม่มีหลักเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างจะเป็นใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ ในที่นี้หมายถึงนักท่องเที่ยว

ตัวแปรการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และที่อยู่อาศัย
2. ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม ด้านความปลอดภัย และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม แบ่งลักษณะข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ด้านสถานที่

ท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม ด้านความปลอดภัย และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นลักษณะปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้ผ่านการตรวจสอบโดยการนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม นิยามศัพท์เฉพาะ และจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถาม เท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการหาคุณภาพ พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ตามเกณฑ์ที่กล่าว สุวิมล ติรภานันท์ ว่าข้อคำถามควรมีค่า IOC เข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.5 ควรปรับปรุง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Try Out) จำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ผลการวิเคราะห์ได้ค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.812 ซึ่งถือว่ามีความสามารถนำไปใช้ได้ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ ซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.1 หาค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) ของปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

1.2 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามโดยแทนความหมายของคะแนนเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

2.1 ค่า t-test (Independent t-test) ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่มีระดับนัยสำคัญ .05 สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นในขั้นแรกจะทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ Levene's test ซึ่งหากผลการทดสอบพบว่า ค่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances Assumed แต่หากผลการทดสอบพบว่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่าน้อยกว่า 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances not Assumed

2.2 ใช้สถิติวิเคราะห์ F-test (Independent sample F-test) แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA (One-way Analysis of Variance) หรือ Brown Forsyth ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม และถ้าผลการทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไป เพื่อดูว่ามีคู่ใดที่แตกต่างกันโดยใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference (LSD) หรือ Dennett's T3

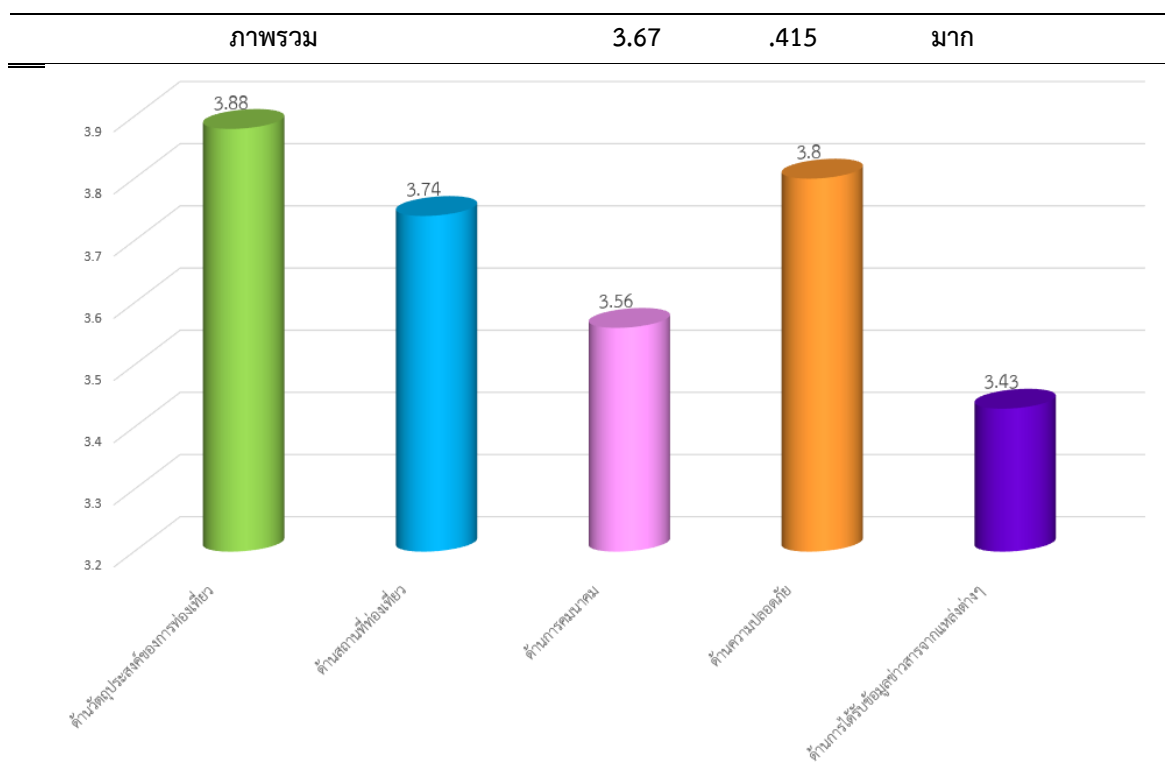
สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = .415) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ดังนี้ ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = .484) ด้านความปลอดภัย ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = .568) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = .447) และด้านการคมนาคม ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = .613) ตามลำดับ

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ($\bar{x} = 3.43$, S.D. = .619) ดังแสดงในตารางที่ 1 และภาพที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว	3.88	.484	มาก	1
ด้านสถานที่ท่องเที่ยว	3.74	.447	มาก	3
ด้านการคมนาคม	3.56	.613	มาก	4
ด้านความปลอดภัย	3.80	.568	มาก	2
ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ	3.43	.619	ปานกลาง	5

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลม
หญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ปรากฏผลดังนี้ **ดังแสดงในตารางที่ 1**

2.1 นักท่องเที่ยว ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวมและด้านสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกัน ส่วนด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม ด้านความปลอดภัย และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.2 นักท่องเที่ยว ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวม และรายด้านได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป ส่วนด้านสถานที่ท่องเที่ยวและด้านความปลอดภัย ไม่แตกต่างกัน

2.3 นักท่องเที่ยว ที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านสถานที่ท่องเที่ยว และด้านความปลอดภัยแตกต่างกัน ส่วนโดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.4 นักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ด้านสถานที่ท่องเที่ยว และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ แตกต่างกัน ส่วนด้านการคมนาคม และด้านความปลอดภัย ไม่แตกต่างกัน

2.5 นักท่องเที่ยว ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว แตกต่างกัน ส่วนโดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม ด้านความปลอดภัย และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.6 นักท่องเที่ยว ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว และด้านการคมนาคม แตกต่างกัน ส่วนด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.7 นักท่องเที่ยว ที่มีที่อยู่อาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านสถานที่ท่องเที่ยว แตกต่างกัน ส่วนโดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม ด้านความปลอดภัย และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ		เพศ	อายุ	สถานภาพสมรส	ระดับการศึกษา	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	อาชีพ	ที่อยู่อาศัย
ด้าน	F/t	-.757	2.638*	1.854	4.488*	2.545*	2.743*	1.041
วัตถุประสงค์	Sig.	.450	.034	158	.012	.039	.028	.398
ของการ	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
ท่องเที่ยว								
ด้านสถานที่	F/t	-4.091*	1.105	3.108*	3.191*	.428	1.683	2.294*
ท่องเที่ยว	Sig.	.000	.354	.046	.042	.788	.153	.034
	ผลการทดสอบ	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง
ด้านการ	F/t	-1.129	2.911*	.216	2.309	1.209	3.878*	1.443
คมนาคม	Sig.	.260	.021	.806	.101	.306	.004	.197
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
ด้านความ	F/t	-1.515	1.374	3.663*	1.263	.810	2.114	1.453
ปลอดภัย	Sig.	.131	.242	.027	.284	.519	.078	.193
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง

ด้านการได้รับ	F/t	-1.161	3.098*	.017	3.118*	.196	1.685	1.123
ข้อมูลข่าวสาร	Sig.	.247	.016	.983	.045	.940	.153	.348
จากแหล่ง	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
ต่างๆ								
โดยภาพรวม	F/t	-2.423*	3.104*	1.264	4.041*	.654	3.175*	1.587
	Sig.	.016	.016	.284	.018	.624	.014	.149
	ผลการทดสอบ	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถขยายความและอภิปรายให้เห็นความสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ได้ดังนี้

1. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ต่างกับผลงานวิจัยของ สุชาดา นิมหิรัญวงศ์ วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศ ในระดับปานกลาง

2. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชีระวิทย์ พรายแย้ม วิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ในการมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ สภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม ความเป็นมิตรของผู้คน วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่น โบราณสถาน และสถานที่ประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ และอากาศที่ปราศจากมลพิษ

3. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ ที่กล่าวว่า การคมนาคม ความปลอดภัย และสถานที่พักผ่อนนั้น เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ณ แหล่งท่องเที่ยว การที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องประกอบด้วย เส้นทางเดินทาง ยานพาหนะ การควบคุมการเดินทาง และยานพาหนะในการเข้าออก ระยะเวลา ความถี่ในการให้บริการ อัตราและค่าบริการเก็บค่าผ่านทาง มีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน มีสถานที่พักผ่อนเพียงพอกับความต้องการของผู้ที่มาท่องเที่ยว ซึ่งถ้ามีสิ่งอำนวยความสะดวกได้ครบถ้วน ย่อมสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้

4. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านการคมนาคม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ ที่กล่าวว่า การคมนาคม ความปลอดภัย และสถานที่พักผ่อนนั้น เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ณ แหล่งท่องเที่ยว การที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องประกอบด้วย

เส้นทางการเดินทาง ยานพาหนะ การควบคุมการเดินทาง และยานพาหนะในการเข้าออก ระยะเวลา ความถี่ในการให้บริการ อัตราและค่าบริการเก็บค่าผ่านทาง มีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน มีสถานที่พักผ่อนเพียงพอกับความต้องการของผู้ที่มาท่องเที่ยว ซึ่งถ้ามีสิ่งอำนวยความสะดวกได้ครบถ้วน ย่อมสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้

5. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ กองวิชาการและแผนการ กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่กล่าวไว้ว่า ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือ บริการ ซึ่งลูกค้าจะเลือกซื้อเมื่อเกิดความพึงพอใจ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบริการ คือ ความปลอดภัย (Security) ในการตัดสินใจเลือกจุดหมายการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน เป็นประการสำคัญ มาตรการรักษาความปลอดภัย จึงต้องมีประสิทธิภาพและทั่วถึงแหล่งท่องเที่ยว

6. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ ราณี อิลิชัยกุล ได้กล่าวถึงการจัดการบริการท่องเที่ยว ต้องมีการกำหนดประเภทและมาตรฐานของบริการที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และควรตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทุกประเภท และทุกระดับ บริการด้านต่าง ๆ เช่น บริการข้อมูลข่าวสาร คือ การบริการให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวซึ่งแหล่งท่องเที่ยวควรมีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ แผนที่ เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับบริการที่มีในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งทำหน้าที่ประสานงานให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสารว่าในการทำให้นักท่องเที่ยวสนใจ และรับรู้ จำเป็นต้องมีสื่อติดต่อระหว่างผู้ผลิต และลูกค้าตลาดเป้าหมาย เพื่อแจ้งข่าวสารหรือจูงใจให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรกำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้ตรงตามหลักเกณฑ์ของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวแปลกใหม่ ทำลายความสามารถในการเดินทางสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มช่วงอายุน้อย ๆ

2. ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่เป็นเพศชาย และจูงใจให้นักท่องเที่ยวเพศชายให้มีการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การส่งเสริมให้เพศชายมาท่องเที่ยวมากขึ้นอาจจะต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมกลางแจ้ง

3. รัฐบาลควรมีการประสานงานและความร่วมมือกับภาคเอกชน เช่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวภายในประเทศ หรือบริษัททัวร์ โรงแรม ผู้ประกอบการขนส่ง รถโดยสารประจำทาง รถไฟ เครื่องบิน จัดรายการพิเศษโดยมีราคาค่าบริการที่สมเหตุสมผล อันเป็นเหตุจูงใจในมาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

4. ควรจัดระบบการจราจรให้มีความคล่องตัวในการแก้ปัญหาการติดโดยเฉพาะช่วงวันหยุด เนื่องจากจำนวนรถของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นจำนวนมาก ควรจัดสถานที่จอดรถให้พอเพียงรองรับนักท่องเที่ยว ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

5. ควรจัดบุคลากรที่มีหน้าที่ให้ข้อมูล แนะนำเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ให้กับผู้มาใช้บริการ ควรจัดทำป้ายบอกเส้นทางภายในอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดระยอง เพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปวางแผนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดระยองต่อไป

2. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ในด้านที่เกี่ยวกับความพึงพอใจและความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานวิทยาศาสตร์แห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดระยอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งกว่าการวิจัยเชิงปริมาณที่ถูกจำกัดด้วยคำถามตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อจะได้ทราบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวมีความประทับใจในประเด็นอื่น ๆ

บรรณานุกรม

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). การวิเคราะห์เชิงปริมาณ. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

จังหวัดระยอง. (2565). ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดระยอง. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://jigsawinnovation.com/project/rayongweb/department/detail/33>

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2544). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธีระวิทย์ พรายแย้ม. (2545). การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างประเทศในการมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ราณี อิศัยกุล. (2545). เอกสารการสอนวิชากลยุทธ์การตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุชาติ นิมหิรัญวงษ์. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวิมล ตีรภานนท์. (2550). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อิทธิรัตน์ จันทรแสงทอง. (2548). ปัจจัยกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย: กรณีศึกษา เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. ปรินูญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Hirotsune, K. (2011). Tourism, Sustainable Tourism and Ecotourism in Developing Countries. Graduate School of International Development, Nagoya University, Paper for ANDA International Conference in Nagoya, 5 - 7 March 2011. Retrieved November 7, 2018, from https://www2.gsid.nagoya-u.ac.jp/blog/anda/files/2011/08/4-kimura_hirotsunee38080.pdf.
- Jacobs, L.C. (1991). Test Reliability. UI Bloomington Evaluation Services and Testing (Best). Indiana University: Blomington.
- Rangpan, V. (2020). Guideline for Sustainable Eco-System Development in the Manao Bay and Thanyong Mountain National Park Narathiwat Province southern Thailand. Thailand: Bangkok.
- Yamane, T. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง*

FACTORS AFFECTING POTENTIAL INCREASE OF ECOTOURISM:

CASE STUDY OF KOH SAMED, RAYONG PROVINCE

ทิพย์รุ่ง เพิ่มพูนศรีศิลป์ และ สโรชนี ศรีวัฒนา

Tiprungs Permpunsrisin and Srochinee Siri Wattana

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Email: Srochinee.si@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ไม่เพียงแต่อาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการจัดบริการที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และการคมนาคมที่สะดวก การบริหารจัดการที่ดีเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวทำให้ประชาชนและผู้ประกอบการบนเกาะเสม็ดมีรายได้เพิ่มขึ้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะเสม็ด และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะเสม็ด จำแนกตามปัจจัยบุคคล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด จำนวน 353 คน และได้รับแบบสอบถามคืนที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งสิ้น 353 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที และค่าทดสอบเอฟ

ผลการวิจัยแสดงว่า 1) นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะเสม็ด ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านที่พัก และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการคมนาคม อยู่ในระดับมาก และ 2) นักท่องเที่ยว ที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะเสม็ด แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านเพศ และด้านอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ; เกาะเสม็ด; ระยอง

* Received June 30, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 29, 2023

ABSTRACT

Ecotourism on Koh Samed in Rayong Province relies not only on the abundance of natural resources in the area but also the accommodation services, facilities, activities, tourist attraction, and convenient transportation. These factors are incentives for tourists to visit the island, thus increasing income of the people and entrepreneurs on Koh Samed.

The objectives of this research were to: 1) examine the factors affecting the increase of ecotourism potential on Koh Samed, and 2) compare opinions about factors affecting the increase of ecotourism potential on Koh Samed classified by personal factors. Questionnaires were used to collect data from 353 Thai and foreign tourists visiting Koh Samed and received all of them back as accurate and complete, representing 100 percent response rate. The statistics used in this research were frequency, means, standard deviation, t-test and F-test.

The results showed that: 1) the opinions of Thai and foreign tourists about factors affecting the increase of ecotourism potential on Koh Samed were moderate in both overall level and each aspect, i.e., activities, tourist attraction, accommodation services and facilities and high in transportation aspect, and 2) Thai and foreign tourists of different age, marital status, education level and monthly income indicated different opinions about the factors affecting the increase of ecotourism potential on Koh Samed but no difference for respondents with different gender and career.

Keywords; Ecotourism; Koh Samed; Rayong

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีการเจริญเติบโต ขยายตัวอย่างรวดเร็วไปทั่วทุกทวีป โดยมีระบบการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น การบริการข้อมูลข่าวสาร การบริการคมนาคมขนส่ง การบริการอำนวยความสะดวกผ่านเข้า-ออกระหว่างประเทศ การบริการบริษัทนำเที่ยว การบริการมัคคุเทศก์ การบริการสถานที่พักแรม การบริการภัตตาคารร้านอาหาร การบริการสินค้าของที่ระลึก การบริการบันเทิง และระบบให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยเข้ามาทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวตามที่พึงประสงค์ ผลของการที่ใช้บริการอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งการไปสัมผัสแหล่งท่องเที่ยว จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถบอกได้ว่าได้รับความประทับใจและพึงพอใจมากน้อยเพียงใด

การท่องเที่ยวจัดเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในประเทศไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และทรัพยากรการ

ท่องเที่ยวที่เป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผสมผสานอยู่ในวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์และความเจริญของประเทศ สิ่งเหล่านั้นนับเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและเกิดความประทับใจ ขณะเดียวกันการเจริญเติบโตและการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยปราศจากการวางแผนการควบคุมและการจัดการที่ดี รวมทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสถานที่ท่องเที่ยวทั้งด้านเชิงบวกและเชิงลบมากบ้างน้อยบ้าง ไม่ว่าจะเป็นสภาวะแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีการวางแผนและการจัดการที่ดีโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรับรองของพื้นที่ ก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงแนวคิดที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกับความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการใช้งานในอนาคต และมุ่งเน้นความสำคัญการควบคุมคุณภาพของสถานที่ท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว การเอาใจใส่ดูแลจำนวนนักท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว รวมทั้งดูแลคุณภาพของการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ก็จะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาดเป็นการท่องเที่ยวชนิดที่เก่าแก่และเป็นการท่องเที่ยวที่ใหญ่และได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะมีบรรยากาศผ่อนคลายและมีอากาศอบอุ่น มีความสวยงามและมีกิจกรรมหลากหลายทำให้จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาดได้รับความนิยมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับรายงานของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก ระบุว่า การท่องเที่ยวทางทะเลของประเทศไทยได้รับรางวัลชายหาดที่ดีที่สุดในโลกของเอเชียในปี พ.ศ. 2558 จาก World Travel Awards

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการนำแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาผนวกกับแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปใกล้ชิดชื่นชมและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ธรรมชาติ โดยเน้นคุณค่าของธรรมชาติและระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลจัดการภายใต้ระเบียบปฏิบัติหรือกติกาของชุมชนและกฎหมายของรัฐร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างงานและเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนช่วยส่งเสริมและช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้คนที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต้องการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดขนาดเล็กที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักของประเทศ มีสภาพเศรษฐกิจที่ดี มีรายได้ต่อหัวประชากรสูง และยังเป็นเมืองท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญมีชายฝั่งทะเลยาว 100 กิโลเมตร มีชายหาดยาวสวยเลียบขนานไปกับอ่าวไทยและเกาะสวยงามระดับโลก ดังเช่น เกาะเสม็ด เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะแก่การพักผ่อน ธรรมชาติที่งดงามของเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยว

ทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ต่างหลั่งไหลเข้ามาสัมผัส ชื่นชมธรรมชาติ หาดทรายขาว น้ำทะเลสวยใส แหล่งปะการังที่สมบูรณ์ ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม หากขาดความสะดวกในการเข้าถึง หรือเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยวไม่ปลอดภัย ก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้าไปท่องเที่ยว เนื่องจากศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ๆ ให้มีความสำคัญ และมีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว

จากบริบทดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักศึกษาศาสาวิชาการบริหารการพัฒนานั้นมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยมีเป้าหมายที่ต้องการที่จะดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนในรุ่นปัจจุบันเท่านั้น และต้องให้มีการร่วมมือกันทุกระดับ ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และระดับท้องถิ่น ในการวางแผนการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ชุมชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนอย่างเป็นธรรมด้วย และการท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม และตระหนักในคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น และเป็นแนวทางที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตต่อไปได้ในอนาคตของอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยบุคคลของนักท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวนทั้งหมด 3,000 ราย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน 353 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยการคำนวณใช้สูตรของ ยามาเน่ ได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการโดยไม่มีหลักเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างจะเป็นใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ ในที่นี้หมายถึงนักท่องเที่ยว

ตัวแปรการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

2. ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีสึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านที่พัก และด้านกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม แบ่งลักษณะข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีสึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านที่พัก และด้านกิจกรรม ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นลักษณะปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้ผ่านการตรวจสอบโดยการนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม นิยามศัพท์เฉพาะ และจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถาม เท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการหาคุณภาพ พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ตามเกณฑ์ที่กล่าว สุวิมล ติรภานันท์ ว่าข้อคำถามควรมีค่า IOC เข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.5 ควรปรับปรุง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Try Out) จำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค โดยผลการวิเคราะห์ได้ค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.926 ซึ่งถือว่ามีความสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.1 หาค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) ของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.2 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามโดยแทนความหมายของคะแนนเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีสึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

2.1 ค่า t-test (Independent t-test) ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่มีระดับนัยสำคัญ .05 สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นในขั้นแรกจะทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ Levene's test ซึ่งหากผลการทดสอบพบว่า ค่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances Assumed แต่หากผลการทดสอบพบว่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่าน้อยกว่า 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances not Assumed (กัลยา วาชัย บัญชา, 2545, หน้า 135)

2.2 ใช้สถิติวิเคราะห์ F-test (Independent sample F-test) แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA (One-way Analysis of Variance) หรือ Brown Forsyth ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม และถ้าผลการทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไป เพื่อดูว่ามีคู่ใดที่แตกต่างกันโดยใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference (LSD) หรือ Dennett's T3

สรุปผลการวิจัย

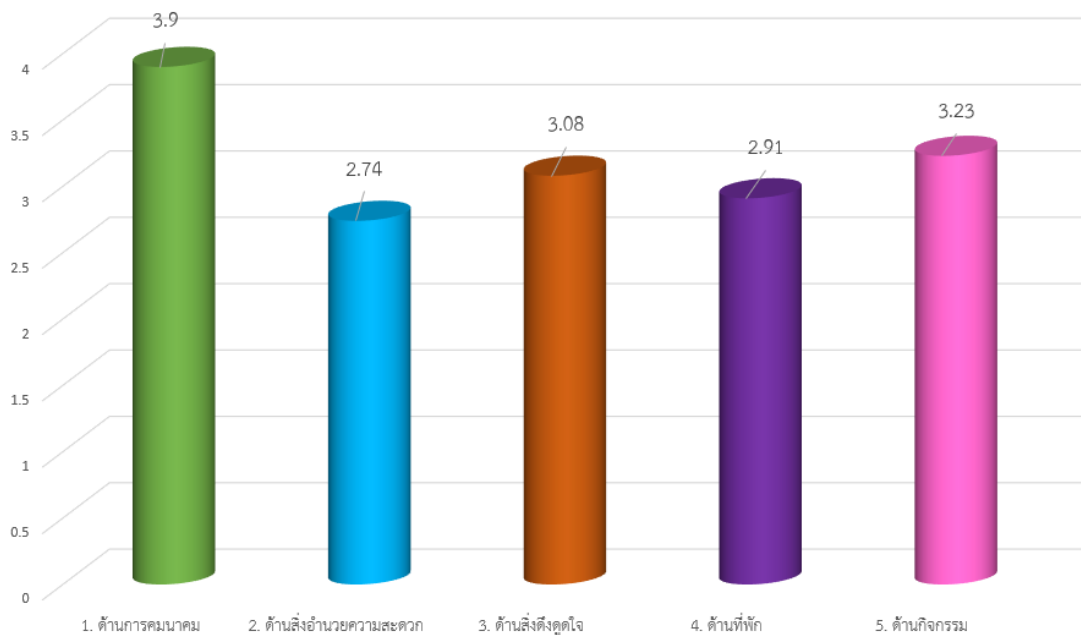
1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ในภาพรวม แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.13$, S.D. = .646) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ดังนี้ ด้านการคมนาคม ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 1.028) ตามลำดับ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง อยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านกิจกรรม ($\bar{x} = 3.23$, S.D. = .860) (2) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{x} = 3.08$, S.D. = .702) (3) ด้านที่พัก ($\bar{x} = 2.91$, S.D. = 0.688) และ (4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 2.74$, S.D. = 0.612) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1 และภาพที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านการคมนาคม	3.90	1.028	มาก	1
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	2.74	.612	ปานกลาง	5
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	3.08	.702	ปานกลาง	3

4. ด้านที่พัก	2.91	.688	ปานกลาง	4
5. ด้านกิจกรรม	3.23	.860	ปานกลาง	2
ภาพรวม	3.13	.646	ปานกลาง	

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:
กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ปรากฏผลดังนี้

2.1 นักท่องเที่ยว ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 นักท่องเที่ยว ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวม และรายด้านได้แก่ ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรม แตกต่างกัน ส่วนด้านสิ่งดึงดูดใจ และด้านที่พัก ไม่แตกต่างกัน

2.3 นักท่องเที่ยว ที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวม และรายด้านได้แก่ ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมแตกต่างกัน ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ได้ต่างกัน

2.4 นักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมแตกต่างกัน ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่แตกต่างกัน

2.5 นักท่องเที่ยว ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านการคมนาคม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก แตกต่างกัน ส่วนโดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านที่พัก และด้านกิจกรรม ไม่แตกต่างกัน

2.6 นักท่องเที่ยว ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสิ่งดึงดูดใจ และด้านกิจกรรม แตกต่างกัน ส่วนด้านที่พัก ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		เพศ	อายุ	สถานภาพสมรส	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้ต่อเดือน
ด้านการคมนาคม	F/t	-.657	14.657*	3.955*	4.634*	4.354*	1.925
	Sig.	.512	.000	.000	.010	.005	.106
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	F/t	-.503	8.058*	.850	1.515	9.507*	3.947*
	Sig.	.615	.000	.396	.221	.000	.004
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง
ด้านสิ่งดึงดูดใจ	F/t	-1.662	1.824	2.882*	4.754*	1.963	7.868*
	Sig.	.097	.127	.004	.009*	.128	.000
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง
ด้านที่พัก	F/t	-1.762	1.396	2.127*	8.210*	1.194	7.296*
	Sig.	.079	.240	.034	.001	.319	.000
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง
ด้านกิจกรรม	F/t	-1.499	2.841*	3.055*	4.189*	1.240	6.510*
	Sig.	.135	.026	.002	.016	.303	.000
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง
โดยภาพรวม	F/t	-1.426	2.655*	3.106*	10.361*	1.998	7.132*
	Sig.	.155	.035	.002	.000	.114	.000
	ผลการทดสอบ	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ดารารัตน์ ต่อศักดิ์ ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดชัยภูมิ มี 4 ด้าน คือ ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มความหลากหลายของกิจกรรม เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก และใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 40 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ มีการเข้าถึงที่สะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ พชยदनย์ ขวัญดี ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพปัจจุบันด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารจัดการ ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านการคมนาคม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เมธาวิบุหงาเรือง ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการมากที่สุด คือ ด้านการคมนาคม และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรเทพ ลักษณะวิมล ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการคมนาคม ได้แก่ การพัฒนาถนนทางเข้าที่ชำรุดและเพิ่มเลนรถจักรยานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สัญจรไปมา เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ พชยदनย์ ขวัญดี ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพปัจจุบันด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ด้านเส้นทางคมนาคม สามารถเข้าถึงได้หลายเส้นทางแต่ต้องเดินทางด้วยพาหนะส่วนตัวเนื่องจากยังไม่มีรถโดยสารประจำทาง

3. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พชยदनย์ ขวัญดี ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพปัจจุบันด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากแก่งกระจานมีพื้นที่มากที่สุด

ของจังหวัดเพชรบุรีทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานอาจจะยังไม่ครบครัน แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคสำหรับการท่องเที่ยว หรือการจัดกิจกรรมของชุมชน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรเทพ ลักษณะวิมล ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การสรรหาเจ้าหน้าที่เข้ามาอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

4. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านสิ่งดึงดูดใจ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรเทพ ลักษณะวิมล ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ ธรรมชาติและสัตว์ป่าหายากภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว แตต่างกับงานวิจัยของ เอกชล เวชปัญญา ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดอยผาหลวง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

5. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านที่พัก อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรเทพ ลักษณะวิมล ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านที่พัก ได้แก่ การจัดที่พัก ห้องประชุมและลานกางเต็นท์ได้เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวจำนวนมาก แตต่างกับงานวิจัยของ เอกชล เวชปัญญา ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดอยผาหลวง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นด้านที่พัก (Accommodation) นั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

6. นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ด้านกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรเทพ ลักษณะวิมล ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และมีการจัดขึ้นตลอดทุกปี และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนาพร ฉิมมิ ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มนักท่องเที่ยวยุโรป กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมและกระบวนการต้องมืออบรมให้ความรู้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลแสมสารเกี่ยวกับการทำประมงที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นวินดา บุรณะวังศิลา ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผจญภัยในภาคตะวันออกของประเทศไทยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ

ของนักท่องเที่ยวยุโรป ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวทางบกที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุด คือ การเดินป่า กิจกรรมทางน้ำหรือทางทะเล คือ การนั่งเรือ/แพชมภูมิทัศน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งปรับปรุงพัฒนาขยายทาง เพื่อความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและผู้ใช้นน
2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีการพัฒนาในด้านของความปลอดภัยในการท่องเที่ยวทั้งอุปกรณ์ และพนักงานในการรักษาความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้นอย่างเหมาะสม
3. เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวกันปลูกต้นไม้หรือช่วยกันพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ต่างๆ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่นและเงียบสงบให้เพิ่มมากขึ้น
4. ควรพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ป้ายประชาสัมพันธ์ ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ เพื่ออำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น
5. ควรพัฒนาระบบรักษาความสะอาด มีการจัดหรือเพิ่มจุดวางถังขยะให้มากขึ้น เพื่อรักษาความสะอาดของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
6. องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยในภูมิภาค ควรจัดฝึกอบรม เพิ่มพูนทักษะด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และคอยสนับสนุนให้คำแนะนำต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอย่างต่อเนื่อง
7. ควรบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นการระดมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการสร้างกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการรักษาเอกลักษณ์ของความเรียบง่าย สงบ ใกล้เคียงธรรมชาติ และการท่องเที่ยวทางน้ำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่เป็นข้อมูลที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการตลาดและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะเสม็ดต่อไปได้มากขึ้น
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในรูปแบบของการจัดกิจกรรมใหม่ ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น อาจจะใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). รายงานศึกษา
ขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด. สืบค้นเมื่อ 10
พฤศจิกายน 2565, จาก [https://secretary.mots.go.th/
ewtadmin/ewt/policy/download/article/article_20190625145933.pdf](https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/policy/download/article/article_20190625145933.pdf)
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2559-2568.
สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2565, จาก
<https://www.mots.go.th/download/article/article20171201174031.pdf>
- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2545). การวิเคราะห์เชิงปริมาณ. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- จังหวัดระยอง. (2565). ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดระยอง. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2565, จาก
<http://jigsawinnovation.com/project/rayongweb/department/detail/33>
- ดรรรัตน์ ต่อศักดิ์. (2564). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัด
ชัยภูมิ. การค้นคว้าด้วยตนเองศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและ
โรงแรม), มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ธนาพร ฉิมมิ. (2562). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มนักท่องเที่ยวยุโรป กรณีศึกษาแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
(สาขาวิชาการจัดการธุรกิจโลก), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นวินดา บุณยะวังศิลา. (2562). ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผจญภัยในภาคตะวันออกของประเทศ
ไทยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวยุโรป. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
(สาขาวิชาการจัดการธุรกิจโลก), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พชยदनย์ ขวัญดี. (2564). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัด
เพชรบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- มาตรฐานการท่องเที่ยวไทย. (2564). มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. สืบค้นเมื่อ 13
พฤศจิกายน 2565, จาก <http://tts.dot.go.th/knowledge/standard/59/detail>
- เมธาวี บุหงาเรือง. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม), สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวิมล ติรกานนท์. (2550). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ. (2564). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 40
กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาค
และเมืองมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการวางแผนผังเมืองและสภาพแวดล้อม), มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เอกชล เวชปัญญา. (2562). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดอยผาแดง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว), มหาวิทยาลัยพะเยา.

Cronbach, L.J. (1990). Essentials of psychological testing. New York: Harper Collins.

Fraenkel, J.R., & Wallen, N.E. (2006). How to Design and Evaluate Research in Education. Boston: McGraw Hill.

Hirotsune, K. (2011). Tourism, Sustainable Tourism and Ecotourism in Developing Countries. Graduate School of International Development, Nagoya University, Paper for ANDA International Conference in Nagoya, 5 - 7 March 2011. Retrieved November 7, 2018, from https://www2.gsid.nagoya-u.ac.jp/blog/anda/files/2011/08/4-kimura_hirotsunee38080.pdf.

Jacobs, L.C. (1991). Test Reliability. UI Bloomington Evaluation Services and Testing (Best). Indiana University: Blomington.

Rangpan, V. (2020). Guideline for Sustainable Eco-System Development in the Manao Bay and Thanyong Mountain National Park Narathiwat Province southern Thailand. Thailand: Bangkok.

Yamane, T. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

การบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน
ขององค์กรธุรกิจ*

THE BUDDHIST ECONOMICS ADMINISTRATION METHOD AFFECTING
SUSTAINABLE SUCCESS OF BUSINESS ORGANIZATIONS

ประภาวัลย์ เวลาดีวงษ์, สุธา สุวรรณภิรมย์ และ ชาญเดช เจริญวิริยะกุล

Prapawarn Waeladeevong, Suda Suwannapirom and Chandej Charoenwiryakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Email: s63584917010@ssru.ac.th, suda.su@ssru.ac.th and chandej.ch@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับของการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ และความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจ และ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ เป็นการวิจัยแบบผสม โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และเสริมด้วยงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ เจ้าของกิจการ ผู้บริหาร และพนักงานในองค์กรที่มีการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ จำนวน 210 ราย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 ราย ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ และความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ อยู่ในระดับมาก 2) ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขึ้นอยู่กับอิทธิบาท 4 และ สังคหวัตถุ 4 เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า ฉันทะ และวิมังสาในอิทธิบาท 4 กับ ทาน และปิยวาจา ในสังคหวัตถุ 4 มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ

คำสำคัญ: พุทธเศรษฐศาสตร์; การบริหารธุรกิจ; ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

* Received June 20, 2023; Revised July 10, 2023; Accepted April 29, 2023

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the levels of sustainable success of business organizations using Buddhist economics, and sustainable success of business organizations, 2) to study the influences of business administration using Buddhist economic principles on sustainable success of business organizations. This research employed a mixed research methodology combining quantitative and qualitative methods. In the quantitative research part, the research sample consisted of 210 samples from entrepreneurs, executives and employees in business organizations, and in-depth interviews were conducted with 20 key informants. semi-structured interviews were used as research tools, and analyzed by multiple regression analysis. The research results revealed that 1) sustainable success of business organizations using Buddhist economics, and sustainable success of business organizations were at a high level. 2) Sustainable success of business organizations depends on Iddhipada 4 and Sangkhavathu 4. When analyzing each aspect, it was found that Chantha and Vimangsa in Iddhipada 4 and Piyavaca in Sangahavathu 4 had an influence on the sustainable success of business organizations.

Keywords; Buddhist Economics; Business Administration; Sustainable Success

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันส่งผลให้ภาคธุรกิจต้องเร่งปรับตัวเพื่อการแข่งขัน โดยเฉพาะในปี 2563 ที่ผ่านมา การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ยิ่งส่งผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจและสังคมโลกให้ตกอยู่ในสภาวะหยุดชะงักนานหลายปี เมื่อภาวะการแพร่ระบาดเริ่มคลี่คลาย ประชาคมโลกก็ต้องเผชิญกับสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครน ที่ส่งผลให้เกิดวิกฤติราคาพลังงาน ต้นทุนการผลิตต่าง ๆ จึงถีบตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลกระทบดังกล่าวทวีความรุนแรงและกระจายตัวออกไปทุกภูมิภาคทั่วโลก ส่งผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และการปรับอัตราดอกเบี้ยเพื่อดึงดูดเงินเพื่อให้ลดลง อย่างไรก็ตามภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างมากกับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศยุโรป และประเทศจีน ที่เผชิญสภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่รุนแรงที่สุดในรอบหลายสิบปี ซ้ำร้ายมหาอำนาจชั่วคราวอย่างประเทศจีนยังได้รับผลกระทบจากปัญหาคืบคลานความร้อนเข้าโจมตีอีกระลอกหนึ่งด้วย

ประเทศไทยเองก็ได้รับผลกระทบจากสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันไม่น้อยกว่าประเทศอื่นๆ ทั่วโลก ดังจะเห็นได้จาก ประกาศการปรับลดอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจไทยโดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2565 ที่ผ่านมา ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็ยังได้รับผลกระทบจากคลื่นความร้อน ปัญหาฝนทิ้งช่วง และภัยแล้งอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมากมายทั่วโลกนั้น ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการดำเนินงานของธุรกิจน้อยใหญ่ทั่วโลกที่มุ่งเน้นแต่การหาผลประโยชน์ และสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเอง โดยไม่สนใจว่าจะเปื้อนเปื้อนสภาพแวดล้อมของโลก หรือส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนมากเพียงใด จนนำไปสู่คำถามที่ว่า แนวคิดการบริหารแบบตะวันตกที่เป็นแนวทางการบริหารธุรกิจกระแสหลักของโลกนั้นถูกต้องเหมาะสมจริงหรือไม่ นั่นทำให้เป็นจุดเริ่มต้นให้หลายธุรกิจ

เริ่มให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) ร่วมกับการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ

เมื่อกว่าทศวรรษที่ผ่านมา ได้ตั้งคำถามในทำนองเดียวกันว่า การบริหารธุรกิจแบบทุนนิยมนั้นยังขาดมิติด้านจริยธรรม ในการบริหารทรัพยากร จึงเสนอให้นำแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist Economics) มาใช้ประกอบแนวทางการบริหาร โดยมีการกล่าวถึง หลักของมรรค หนึ่งในอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติของชาวพุทธ องค์ประกอบหนึ่งของมรรค คือ สัมมาอาชีวะ ซึ่งแปลว่าการเลี้ยงชีพชอบ ต่อมาผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์กรที่ใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการ พบว่า มีหลักธรรมหลายประการที่ถูกนำมาปฏิบัติโดยผู้บริหารทั้งในและต่างประเทศ แต่จากการศึกษาพบว่า หลักธรรมที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพต่อความสำเร็จขององค์กร ได้แก่ สัมปยุตธรรม 7 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4

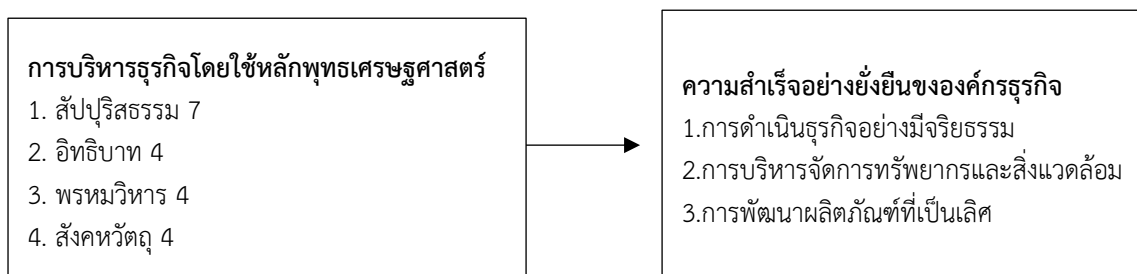
ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษา การบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนดำเนินการ และการบริหารจัดการองค์กร ให้เกิดความสุขตามวิถีพุทธ คือสุขทั้งตนเอง องค์กร และสังคม ลดการเบียดเบียนผู้อื่น และสามารถดำเนินธุรกิจท่ามกลางวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ภัยสงคราม และภัยพิบัติต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ และความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากสมมติฐานข้างต้น นำมาสู่กรอบแนวคิดการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมนำมาสู่สมมติฐานการวิจัยว่า ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ ขึ้นอยู่การบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย กับสัปปุริสธรรม 7 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และ สังคหัตถ์ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นแนวทางหลัก และเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเชิงปริมาณ ได้แก่ เจ้าของกิจการ ผู้บริหาร และพนักงานองค์กรที่มีการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์มาไม่น้อยกว่า 3 ปี และเจ้าของกิจการ หรือผู้บริหารองค์กรได้กล่าวให้สัมภาษณ์เชิงลึกในการศึกษาครั้งนี้ โดยจากข้อมูลขององค์กรธุรกิจที่มีการใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในการบริหาร พบว่า มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 820 ราย ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Tabachnick & Fidell ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 210 ราย

ขณะที่ประชากรการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้บริหารองค์กร พระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นไปตามการสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้จำนวนทั้งสิ้น 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบ Likert Scale โดยสอบถามเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย สัปปุริสธรรม 7 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และสังคหัตถ์ 4 และตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามการวิจัย ซึ่งเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยง (Reliability coefficient) ที่ยอมรับได้คือ 0.70 ขึ้นไป (Nunnally, 1978) ทั้งนี้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ มีค่าระหว่าง 0.732 – 0.944 และความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจมีค่า 0.943 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย การบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจภายใต้การบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อให้ครอบคลุม ตามวัตถุประสงค์ และความเหมาะสมของงานวิจัย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เพื่อพิสูจน์ข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้มาได้มีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ เพื่ออธิบายคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็น

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ และเพื่อเป็นการยืนยันรูปแบบการบริหารธุรกิจให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ตามที่ได้ศึกษาจากวิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์เชิงเอกสาร (Content Analysis) โดยการเก็บรวบรวมจำแนกข้อมูลแล้วทำการเปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Conclusion)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.8) กว่าครึ่งหนึ่งมีอายุ 51 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 56.7) ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 50.9) รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 41.0) และต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 8.1) ทั้งนี้ผู้ตอบสอบถามกว่าครึ่งหนึ่งมีตำแหน่งเป็นพนักงาน (ร้อยละ 50.5) รองลงมาคือ เจ้าของกิจการ (ร้อยละ 29.0) ผู้บริหารฝ่ายหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 12.9) และผู้บริหารระดับสูง (ร้อยละ 8.1) ตามลำดับ

2. ระดับการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ และความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ

การบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การบริหารธุรกิจโดยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์ เพื่อการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจอย่างยั่งยืน ตามหลักทางสายกลางคือไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม เน้นบริโภคพอประมาณ และบริหารจัดการคน ธรรมชาติ และสังคมให้สมดุล ประกอบด้วย สปัปฐิสธรรม 7 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และ สังคหวัตถุ 4 โดยมีรายละเอียดดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
สปัปฐิสธรรม 7	4.10	0.73	มาก
อิทธิบาท 4	4.30	0.75	มาก
พรหมวิหาร 4	4.14	0.94	มาก
สังคหวัตถุ 4	4.15	0.85	มาก
ภาพรวมการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์	4.17	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมหลักพุทธเศรษฐศาสตร์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยหลักธรรมอิทธิบาท 4 มีระดับความคิดเห็นสูงกว่าหลักธรรมอื่นตาม

($\bar{X}$ = 4.30) รองลงมาคือ หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ($\bar{X}$ = 4.17) หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ($\bar{X}$ = 4.14) และ หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X}$ = 4.10) ตามลำดับ

ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ

ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ หมายถึง ผลลัพธ์ของการดำเนินธุรกิจที่ได้มุ่งเน้นแต่ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ หากแต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้วยความมีจริยธรรม เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักได้แก่ การดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม การบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นเลิศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
การดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม	4.33	0.74	มาก
การบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	4.13	0.89	มาก
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นเลิศ	4.02	0.94	มาก
ภาพรวมความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์	4.16	0.79	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม มีระดับความคิดเห็นสูงกว่าด้านอื่น ($\bar{X}$ = 4.33) รองลงมาคือการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.13) และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นเลิศ ($\bar{X}$ = 4.02) ตามลำดับ

3. อิทธิพลของการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 (SAPPURI) อิทธิบาท 4 (ITTHIBAT) พรหมวิหาร 4 (PROMVI) และ สังคหวัตถุ 4 (SANGHA) มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ (SUCCESS) โดยสามารถกำหนดเป็นสมมติฐานได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขึ้นอยู่กับการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย สัปปุริสธรรม 7 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และ สังคหวัตถุ 4 สามารถเขียนในรูปแบบสมการได้ดังสมการที่ 1

$$\text{SUCCESS} = .42 + .15 \text{ SAPPURI} + .44 \text{ ITTHIBAT} + .08 \text{ PROMVI} + .22 \text{ SANGHA} \dots\dots (1)$$

(1.99) (1.66) (5.98) (0.96) (2.56)

$$R = .81; R_{sq} = .66; SEE = .47; F = 94.78; \text{Sig } F = .001$$

* ในวงเล็บคือค่า t

จากผลการวิเคราะห์สมการที่ 1 พบว่า ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขึ้นอยู่กับอิทธิบาท 4 และ สังคหวัตถุ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ไม่ขึ้นอยู่กับ สัมปยุตธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 แต่อย่างใด โดยหลักอิทธิบาท 4 และ สังคหวัตถุ 4 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ ได้ร้อยละ 66

ผู้วิจัยจึงได้นำ หลักธรรมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ อันประกอบด้วย หลักอิทธิบาท 4 และ สังคหวัตถุ 4 มาทำการทดสอบซ้ำด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ จำแนกเป็นรายองค์ประกอบของหลักธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.1

ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขึ้นอยู่กับฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สามารถเขียนในรูปแบบสมการได้ดังนี้

$$\text{SUCCESS} = .84 + .41 \text{ CHANTA} - .01 \text{ VIRIYA} + .12 \text{ CHITTA} + .25 \text{ VIMANSA} \dots (1.1)$$

(4.25) (8.63) -(0.16) (1.63) (5.13)

$$R = .81; R_{sq} = .65; SEE = .47; F = 92.21; \text{Sig } F = .001$$

* ในวงเล็บคือค่า t

ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.1 พบว่าความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขึ้นอยู่กับ ฉันทะ และวิมังสา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ไม่ขึ้นกับอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ และจิตตะ โดยหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ และวิมังสา สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ ได้ร้อยละ 65

ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.2

ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขึ้นอยู่กับทาน ปิยวาจา อตถจริยา และ สมานัตตตา สามารถเขียนในรูปแบบสมการได้ดังนี้

$$\text{SUCCESS} = 1.25 + .20 \text{ THAN} + .34 \text{ PHIYA} + .08 \text{ ATTHA} + .08 \text{ SAMAN} \dots (1.2)$$

(6.49) (3.30) (5.59) (1.39) (1.08)

$$R = .75; R_{sq} = .56; SEE = .53; F = 61.75; \text{Sig } F = .001$$

* ในวงเล็บคือค่า t

ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.2 พบว่า ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขึ้นอยู่กับทาน และปิยวาจา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ไม่ขึ้นกับ หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านอตถจริยา และ สมานัตตตา โดยหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน และปิยวาจา สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ ได้ร้อยละ 56

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมต่าง ๆ ในระดับมาก สอดคล้องกับข้อสังเกตที่ อนงค์ภัทร ทรัพย์กนกมาศ และคนอื่น ๆ ที่ศึกษารูปแบบการบริหารธุรกิจของห้างสรรพสินค้าตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และได้สกัดหลักธรรมในพุทธศาสนาที่ผู้บริหารกลุ่มตัวอย่างใช้เพื่อบริหารจัดการองค์กร ประกอบด้วย การใช้หลักสัมปยุตธรรม 7 อันเป็นหลักธรรมที่ทำให้ผู้บริหารรู้จักองค์กรของตน ลูกค้า รวมถึงบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตามแต่ละช่วงเวลา โดยไม่คาดหวังกำไรที่เกินกว่าโอกาส หรือทักษะของตนเองจะอำนวย ขณะที่ หลักสังคัตถุ 4 อันประกอบด้วย ทาน ปิยาจา อตถจริยา และสมานัตตา เป็นหลักที่ใช้เพื่อยึดโยงใจของผู้คนทั้งในและนอกองค์กรเข้าด้วยกัน โดยยึดถือความสามัคคีรักใคร่ และผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ สุดท้ายผู้บริหารขององค์กรยังใช้หลักอิทธิบาท 4 อันได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็นพื้นฐานในการครองงานให้บรรลุตามเป้าหมายประสงค์ขององค์กรที่ได้กำหนดไว้

ผลการศึกษาข้างต้น สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างต่างเห็นพ้องต้องกันถึงความสำคัญของหลักพุทธศาสนากับการบริหารจัดการองค์กร โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับหลักธรรมอิทธิบาท 4 มากกว่าหลักธรรมอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักอิทธิบาท 4 นั้นเป็นหลักคุณธรรมที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จที่ได้ตั้งไว้ จึงถือเป็นคุณธรรมที่กลุ่มตัวอย่างทั้งผู้บริหาร และพนักงานต่างยึดถือเพื่อให้องค์กรของตนมุ่งสู่ความสำเร็จที่ได้หวังไว้ ขณะที่คุณธรรมที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญลำดับรองลงมาคือ สังคหัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 โดยหลักสังคหัตถุ 4 นั้นเป็นธรรมที่ช่วยยึดโยงให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสามัคคีถือเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้ที่อยู่ในองค์กร เนื่องจาก การทำงานร่วมกันนั้นต้องอาศัยความสามัคคีเป็นพลังสำคัญ ขณะที่หลักพรหมวิหาร 4 นั้นเป็นหลักธรรมของผู้ประเสริฐในความหมายหนึ่ง คือ หลักธรรมของผู้นำที่มีไว้เพื่อครองใจและครองงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง สุดท้ายคือ หลักสัปปุริสธรรม 7 อันหมายถึง คุณธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย ความรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักพอประมาณ รู้จักโอกาส รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เป็นธรรมของคนดี ไปที่ไหนคนก็ต้อนรับ ใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

การยึดถือคุณธรรมเป็นที่ตั้งของกลุ่มตัวอย่างสะท้อนผ่านผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ ในด้านการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรมที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดรองลงมาคือ การบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และสุดท้ายคือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินความยั่งยืนขององค์การของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีจรรยาบรรณ มีการปฏิบัติตามมาตรฐานรวมถึงให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับนักวิชาการหลายท่านที่เสนอว่า การดำเนินธุรกิจนั้นต้องให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการมีมนุษยธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง โดยต้องสร้างความสมดุลระหว่าง 3P ได้แก่ กำไร (Profit) คนหรือสังคม (People) และโลกและสิ่งแวดล้อม (Planet) จึงจะทำให้ธุรกิจเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขึ้นอยู่กับหลักอิทธิบาท 4 และ สังคหัตถุ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่ขึ้นอยู่กับ สัปปุริสธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 แต่อย่างใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักอิทธิบาท 4 นั้นเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้บุคคลบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรนั้นคือ ฉันทะ และวิมังสา อันหมายถึง ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น และความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวไว้ว่า “...อันที่หนึ่งคือพนักงานต้องทำด้วยความพอใจที่อยากจะทำงานเองนั่นก็คือความมีฉันทะ เขาต้องพอใจที่อยากจะทำผลงานที่ดีไม่ใช่ถูกบังคับให้ทำให้เขามีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ มีวิริยะมีความอุตสาหะในการทำงาน มีความตั้งใจ แล้วก็มีสมาธิในงานที่ทำอันนี้เป็นหลักในการทำงานอยู่แล้ว ไม่ว่าจะทำงานอะไรก็ต้องเข้าใจงานนั้นให้ถ่องแท้ลึกซึ้ง ทำให้ถูกต้อง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก)

แม้ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านดังกล่าวจะยกตัวอย่างความสำคัญของหลักอิทธิบาท 4 ครบทั้ง 4 ประการ แต่หากสังเกตจะพบว่า หลักสำคัญคือ ความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี ในสิ่งที่ตนเองทำ และความเข้าใจในงานที่ทำว่า ผลลัพธ์ของงานควรเป็นเช่นไร “เป้าหมาย” ของสิ่งที่ทำคืออะไร ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกรายหนึ่ง

ได้เสนอว่า “หลักธรรมนี้ทำให้คุณประสบความสำเร็จ ฉันทะคือพอใจ เป้าหมายวัตถุประสงค์ที่คุณมี คุณพอใจไหม คำว่าพอใจไม่ใช่โลกใช้ไหม ถ้าตั้งอยู่ในความโลภ ตัณหา ความอยาก อึดอัดตัวตน คุณจะไม่มีคำว่าพอใจ ถ้าใช้หลักธรรมนี้จะรู้จักคำว่าพอ... วิมังสา ก็ไตร่ตรองให้ดี ขอแทรก 2 เรื่องคือ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน คนส่วนใหญ่จะมองประสิทธิผล คืองานเสร็จ แต่ไม่มองประสิทธิภาพ คำของผมคือ งานต้องเสร็จและสำเร็จด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องมองภาพให้ออกตั้งแต่วันแรกแล้วว่าสำเร็จคืออะไร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ข)

นอกจากหลักอิทธิบาท 4 แล้ว หลักธรรมอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจคือ หลักสังคหัตถ์ 4 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทาน และปิยวาจา ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “คนจะไม่รักกัน พอได้อะไรมาก็เสียสละแบ่งปันกัน ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก มันเป็นธรรมชาติเลย อยากได้ความรักต้องให้ก่อน อยากให้เขาเคารพต้องเคารพเขาก่อน นี่คือการให้ ...ให้แล้วก็ต้องพูดดีด้วยนะ ถ้าให้แล้วด่าเขา ไม่มีทางได้ความเคารพ ลูกน้องเราจะบอกว่าทำให้ทุกอย่างอะไรต่าง ๆ ภาษาเถื่อนเลยนะ ทวงบุญคุณ ว่าไปกระแทกเข้าไปทุกวัน บุญคุณที่เราเคยให้หายหมดเลย เกิดความเคียดแค้นชิงชัง ทำให้เขาเจ็บใจ ให้แล้วจึงต้องพูดเพราะ ๆ ด้วย บางคนไม่มีวัตถุประสงค์ของจะให้แต่ให้วาทะให้กำลังใจให้คำแนะนำก็เป็นปิยวาจา วาจาที่น่ารัก มันเป็นพื้นฐานหมดเลย ถึงบอกว่าเป็นการแสดงออก การให้เป็นการแสดงออกด้วยการกระทำด้วยปิยวาจาเป็นเรื่องของวงจรกรรม ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก....” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ค)

บทสนทนาข้างต้นสอดคล้องกับพื้นฐานของหลักสังคหัตถ์ 4 อันเป็นหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ถือเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการสงเคราะห์เป็นสำคัญ อาจกล่าวได้ว่า การเป็นผู้นำจำเป็นต้องมีความปรารถนาดี ทั้งกายกรรม และวจีกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้คำพูดที่ดีระหว่างการทำงานนั้นถือเป็นประเด็นสำคัญที่มักได้ยินบ่อยครั้งระหว่างการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายราย อย่างไรก็ตาม แม้หลักสัปปุริสธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 จะไม่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจแต่อย่างใด หากแต่เมื่อพิจารณาจะพบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 นั้นเป็นหลักของคนดี คนพร้อม จะไปอยู่ที่ใดก็ได้รับการต้อนรับ เพราะเป็นคนที่ดีว่าจะอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำจึงเป็นที่ต้องการขององค์กร ขณะที่หลักพรหมวิหาร 4 นั้นนับเป็นหลักธรรมของผู้ใหญ่ที่ต้องมีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนร่วมงาน พวกพ้องญาติสนิทมิตรสหาย เพื่อให้ดำรงชีวิตร่วมกันอย่างปกติสุข อาจกล่าวได้ว่า หลักธรรมทั้งสองนั้นเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ที่อยู่ร่วมกันทุกผู้ทุกนามพึงมีเป็นพื้นฐาน จึงทำให้หลักสัปปุริสธรรม 7 และหลักพรหมวิหาร 4 ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

1. การบริหารโดยใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ด้วยหลักอิทธิบาท 4 มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจมากที่สุด โดยเฉพาะ ฉันทะ และวิมังสา อันหมายถึง ความพอใจ และเข้าใจในเหตุและผลของสิ่งนั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารองค์กรจึงควรหมั่นปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคลากรในองค์กร รู้จักความพอดี คือรู้จักพอใจในสิ่งที่ตัวเองมี และภูมิใจในงานที่ตนเองทำ ขณะเดียวกัน ควรมีการทบทวนถึงผลลัพธ์ของการทำงาน ว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานที่ทำนั้นเป็นเช่นไร

2. นอกจากหลักอิทธิบาท 4 แล้ว ผลการวิเคราะห์ยังพบอีกว่า หลักสังคหัตถ์ 4 ได้แก่ ทาน และปิยวาจา มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างค่านิยมให้คนในองค์กรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบริจาคทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือผู้พิการ ผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ หรือทำบุญร่วมกันในวันสำคัญต่าง ๆ รวมถึง การสร้างค่านิยมให้

คนในองค์กรรู้จัก “เลือกใช้คำพูด” ในบริบทต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นศาสตร์และศิลป์ที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยผู้บริหารควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับบุคลากรในองค์กร และผลักดันให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรต่อไป

3. นอกจากผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญแล้ว แผนกทรัพยากรบุคคลก็มีส่วนสำคัญในการคัดสรรบุคลากร กำหนดระเบียบข้อบังคับ และผลักดันค่านิยม “พอดี พุดดี ทำดี ไตร่ตรองดี” ตามหลักฉันทะ ปิยวาจา ทาน และวิมังสา ดังที่ได้กล่าวข้างต้น

บรรณานุกรม

- มานะ นิมิตรวานิช. (2565). IMF ประเมินเศรษฐกิจโลกฟื้นช้าลงไปอีก จากสงครามรัสเซียและยูเครนที่สร้างความเสียหายรุนแรง. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2565, จาก https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_1801Macro_View_22_04_65_1.pdf.
- สุภางศ์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนงค์ภัทร์ ทรัพย์กนกมาศ และคณะ. (2562). รูปแบบการบริหารธุรกิจของห้างสรรพสินค้าตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(6), 3172-3187.
- Climate home news. (2023). China warns of more floods and heatwaves in 2023. Retrieved Mar 15, 2023, from <https://www.climatechangenews.com/2023/02/06/china-warns-of-more-floods-and-heatwaves-in-2023/>.
- Coxx, J. (2023). Fed raises rates a quarter point, expects ‘ongoing’ increases. Retrieved Mar 15, 2023, from <https://www.cnbc.com/2023/02/01/fed-rate-decision-february-2023-quarter-point-hike.html>.
- Lash, J., & Wellington, F. (2007). Competitive advantage on a warming planet. *Harvard Business Review*, (March), 94-102.
- Nunnally, J. C. (1978). An overview of psychological measurement. *Clinical diagnosis of mental disorders: A handbook*, New York. Springer.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5th ed.). New York: Allyn and Bacon.

การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา*

DEVELOPMENT OF PUBLIC-MINDED BEHAVIORS OF AGRICULTURAL
EXTENSIONISTS IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ชุติกัญจน์ ฉลาดสกุล

Chutikan Chalardsakul

คณะศิลปศาสตร์ สถาบันราชภัฏภาคย์

Faculty of Liberal Arts, Rajapark Institute

Email: Chutikan.nit@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ศึกษาความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ และศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการเก็บรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจำนวน 77 คน และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในเรื่องพฤติกรรมจิตสาธารณะ จำนวน 5 คน

ผลการศึกษาพบว่า

ความคิดเห็นด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะ การอ่านหนังสือที่มีในสำนักงานแล้วจะเก็บหนังสือเข้าที่เดิม มีค่าเฉลี่ยด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะมากที่สุด ($\bar{x}=4.844$) รองลงมา คือ เมื่อใช้โทรศัพท์สาธารณะหรือโทรศัพท์ของส่วนรวม จะวางโทรศัพท์ให้อยู่ในสภาพเดิม ($\bar{x}=4.831$) ระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยด้านความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะมากที่สุด คือ เสนอโครงการเพื่อของบประมาณในการทำกิจกรรมสำหรับพัฒนาเกษตรกร ($\bar{x}=4.455$) รองลงมา คือ ทราบระเบียบการใช้ทรัพย์สินของราชการ เช่น รถยนต์เครื่องใช้สำนักงาน ($\bar{x}=4.377$) ในขณะที่การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ พบว่า การใช้กระดาษทั้งสองหน้าและให้นาอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่สามารถใช้การได้มาซ่อมแซมดัดแปลงเพื่อใช้ประโยชน์ได้ต่อไป และการเสนอโครงการเพื่อของบประมาณในการทำกิจกรรมสำหรับพัฒนาเกษตรกร เป็นพฤติกรรมจิตสาธารณะที่ ไม่มีความสัมพันธ์และไม่สอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะคือ 1) ปลุกจิตสำนึกในการใช้สิ่งของส่วนรวมร่วมกันและพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรเพื่อให้ได้ใช้นานที่สุด 2) สร้างจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการแสดงออกอย่างเสียสละในสถานการณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อส่วนรวม และพัฒนาภาวะการเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหา 3) สร้างแนวคิดให้รู้จักแบ่งปัน และที่ตระหนักว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบริการที่เท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: การพัฒนาพฤติกรรม; จิตสาธารณะ; นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

* Received August 3, 2023; Revised August 15, 2023; Accepted August 29, 2023

ABSTRACT

Development of Public-Minded Behaviors of Agricultural Extensionists in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province has a purpose to study public-minded behavior, to study the needs for developing public-minded behavior, and to study ways to develop the public-minded behavior of agricultural extensionists in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. To collect data by interviewing 77 agricultural extensionists and 5 experts with knowledge, understanding, and experience in public behavior.

The study found that

Opinions on public behavior Reading books that are already in the office and then keeping the books in their original place. had the highest mean public mind behavior ($\bar{x}=4.844$), followed by when using public telephones. would leave the phone in its original condition ($\bar{x}=4.831$). The opinion level with the highest mean level of need for the development of public mind behavior was proposing a project to request budgets for activities for developing farmers ($\bar{x}=4.455$), followed by knowing the rules for using government property such as cars, equipment offices ($\bar{x}=4.377$), while the comparison study found that the use of both sides of paper and bringing equipment or tools that can be used to repair and modify can continue to take advantage, as can project proposals to ask for budgets for activities for developing farmers It is a public minded behavior that there was no statistically significant correlation or inconsistency. At the 95 percent confidence level, there is a need for development.

The guidelines for developing public mind behavior are: 1) instilling consciousness in using common things and developing consciousness in conservation and preservation of resources for maximum use; 2) cultivating consciousness of responsibility along with developing a selfless expression in various situations necessary for the public; and developing leadership in problem solving. 3) Create ideas to know how to share. and recognizing that everyone has the right to equal service.

Keywords; Behavior Development; Public Mind; Agricultural Extensionist

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตเพิ่มมากขึ้น ผู้คนก็ยึดติดวัตถุนิยมอย่างมากเสียจนบางครั้งเราลืมให้ความสำคัญในด้านจิตใจ ด้วยสาเหตุนี้เองจึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย ซึ่งเราก็ได้พบเห็นอยู่บ่อยครั้ง เช่น การทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง ปัญหาเรื่องยาเสพติดฯ ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดจิตสำนึกที่ดีทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ดังนั้น การปลูกฝังให้คนมีจิตสำนึกที่ดีจึงเป็นเรื่องที่สำคัญซึ่งการปลูกฝังจิตสำนึกในที่นี้ คือ การปลูกฝังจิตใจให้มีความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละทั้งต่อตนเองและส่วนรวม หรือเรียกอย่างง่ายว่าการสร้างจิตสาธารณะ

ความหมายของจิตสาธารณะนั้นได้มีหลายท่านให้ความหมายไว้มากมาย สรุปใจความสำคัญได้ว่า จิตสาธารณะ หมายถึง จิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ รับผิดชอบต่อประโยชน์ของส่วนรวม ยึดมั่นทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยไม่ขัดต่อกฎหมายลักษณะของผู้ที่มีจิตสาธารณะจะต้องเป็นผู้ที่ให้แก่และคอยช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทน ไม่เห็นแก่ตัว เข้าใจผู้อื่น ไม่เป็นคนใจแคบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แนวทางการสร้างจิตสาธารณะ เป็นการสร้างความรับผิดชอบในตัวเอง หากเราขาดหรือบกพร่องก็จะส่งผลกระทบเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมายซึ่งการสร้างจิตสาธารณะสามารถทำได้ง่าย ๆ โดยเริ่มจากตัวเราก่อน ดังนี้

สร้างวินัยในตัวเอง เราต้องรู้จักหน้าที่ รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในสังคมด้วยความเต็มใจ มองผู้อื่นในแง่ดี ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม เราต้องคิดเสมอว่าเรานั้นคือส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น ต้องรู้จักรักษาสีสิ่งแวดล้อมของเราให้ดีที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมทั้งในด้านที่ดี และไม่ดีให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจดำเนินชีวิตตามหลักธรรมะโดยทุกศาสนาต่างสอนให้เป็นคนดีถ้าหากถ้าเราสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนได้นอกจากตัวเราจะมีความสุขแล้วยังทำให้สังคมน่าอยู่ขึ้นอีกด้วย

นอกจากการสร้างจิตสาธารณะแล้วเรายังจำเป็นต้องมีการพัฒนาจิตสาธารณะด้วย ซึ่งต้องเริ่มต้นจากเด็กโดยเราควรปลูกฝังให้เขาได้มีความรู้ ความเข้าใจ และนึกถึงความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ คอยชี้แนะในสิ่งที่ถูกที่ควรนอกจากการปลูกฝังให้เด็กมีจิตสาธารณะแล้วควรปลูกฝังให้เด็กมีระเบียบวินัย นั้นมีความรับผิดชอบในหน้าที่ รู้จักการเสียสละ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ ครูหรือผู้ใหญ่ต้องเป็นอย่างที่ดีให้กับเด็กด้วยเพื่อให้เด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะการพัฒนาจิตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญทำให้คนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนยังทำให้บ้านเมืองนั้นมีความสะอาดปราศจากสิ่งสกปรกเพราะทุกคนมีความรับผิดชอบรู้ถึงหน้าที่ของตนเอง

ดังนั้น การทำความเข้าใจต่อแนวคิดและปัญหาของการพัฒนาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อความสะดวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและเตรียมพร้อมต่อการเผชิญกับความท้าทายของปัญหาในการพัฒนาส่งเสริมการเกษตรอีกรูปแบบใหม่ที่ประชาชนคนไทยมิได้เคยตระหนักถึงมาก่อนทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค นอกจากนั้นการทำความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาในการพัฒนาส่งเสริมการเกษตรกับประชาชนในประเทศมากยิ่งขึ้นจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามแผนนโยบายบูรณาการในการพัฒนาส่งเสริมการเกษตรของอาเซียน (AIFS) และแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาส่งเสริมการเกษตรของอาเซียน (SPA-FS) จึงนำไปสู่ในการพัฒนาส่งเสริมการเกษตรในภูมิภาคเพราะภูมิภาคอาเซียนส่วนใหญ่แล้วเป็นอยู่ชาวอุ้งน้ำของโลกก็ว่าได้แต่เราต้องกระหนกอยู่เสนอว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีโอกาสที่จะหมดไปจากโลกใบนี้ได้ถ้าพวกเราไม่รักษาไว้ให้เพื่ออนาคตเบื้องหน้า

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าในอดีตนั้นจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งอาหารตามธรรมชาติในการดำรงชีวิตของชาวชุมชน และนำทรัพยากรอาหาร

บางส่วนส่งขายให้กับตลาดทั้งในและนอกชุมชน แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากการทำการเกษตรกรรมและในปัจจุบันนี้หันไปทำโรงงานอุตสาหกรรมเป็นส่วนมาก งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาถึงสถานการณ์ในการพัฒนาส่งเสริมการเกษตรนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปัจจุบัน นำไปสู่ความตระหนักและการเสริมสร้างการพัฒนาจิตสาธารณะต่อไป และด้วยความสำคัญดังกล่าว เห็นควรศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะ และความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะที่สำคัญยิ่งในการพัฒนางานของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 3 เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาแนวทางพฤติกรรมจิตสาธารณะ และความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 96 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ได้สุ่มมาจากประชากรโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.5 คือ 77 ราย ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมจิตสาธารณะและความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะและความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) และในด้านความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เตรียมการสัมภาษณ์ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์ พร้อมกับเอกสารต่าง ๆ ศึกษาประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการสัมภาษณ์ สันทนาสร้างคัมเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ การอธิบายเหตุผลต่าง ๆ การขออนุญาตใช้เครื่องมือในการบันทึกข้อมูล เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมได้แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ วิเคราะห์ ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่และร้อยละ

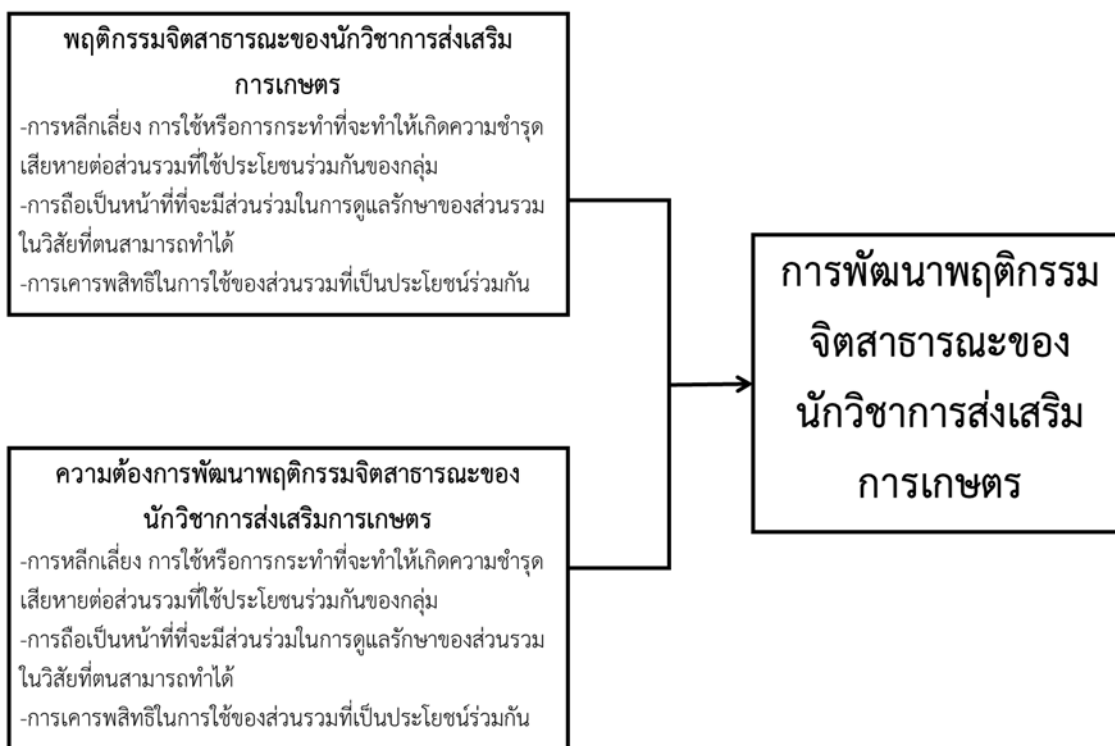
ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะและความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.)

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) และในการกำหนดแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น จะกำหนดจากความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ขึ้นไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง เรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะ และความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ตัวชี้วัดที่ 1 การไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง ($\bar{x}=4.732$) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 1 การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ตัวชี้วัดที่ 1 การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวม แล้วเก็บเข้าที่ ($\bar{x}=4.644$) โดยระดับความคิดเห็นเมื่อท่านอ่านหนังสือที่มีในสำนักงานแล้วจะเก็บหนังสือเข้าที่เดิมมีค่าเฉลี่ยด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะมากที่สุด ($\bar{x}=4.844$) รองลงมา คือ เมื่อใช้โทรศัพท์สาธารณะหรือโทรศัพท์ของส่วนรวม จะวางโทรศัพท์ให้อยู่ในสภาพเดิม ($\bar{x}=4.831$)

2. ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นด้านความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ตัวชี้วัด 2 การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวมนั้น ($\bar{x}=3.952$) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 2 การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ ตัวชี้วัดที่ 1 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม ($\bar{x}=3.747$) โดยระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยด้านความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะมากที่สุด คือ เสนอโครงการเพื่อของบประมาณในการทำกิจกรรมสำหรับพัฒนาเกษตรกร ($\bar{x}=4.455$) รองลงมา คือ ทราบระเบียบการใช้ทรัพย์สินของราชการ เช่น รถยนต์ เครื่องใช้สำนักงาน ($\bar{x}=4.377$)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะ และความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีพฤติกรรมจิตสาธารณะ และความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะที่ไม่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม คือ จะปิดน้ำ ปิดไฟในห้องน้ำสำนักงานเมื่อทำธุระเสร็จแล้ว (ร้อยละ 21.420) ใช้กระดาษทั้งสองหน้าและให้นำอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ ที่สามารถใช้การได้มาซ่อมแซมดัดแปลงเพื่อใช้ประโยชน์ได้ต่อไป (ร้อยละ 9.873) จะไม่นำสิ่งที่เป็นทรัพย์สินทางราชการไปขายเพื่อนำเงินมาใช้ส่วนตัว (ร้อยละ 12.825) ขับรถตามกฎหมายและสัญญาณไฟเพื่อความเป็นระเบียบในการใช้รถใช้ถนนรวมทั้งการปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด (ร้อยละ 3.887) เสนอโครงการเพื่อของบประมาณในการทำกิจกรรมสำหรับพัฒนาเกษตรกร (ร้อยละ 14.454) และหน่วยงานของท่านมีการให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การยืมอุปกรณ์ การถ่ายเอกสาร หรือการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต การใช้หอประชุม (ร้อยละ 8.361)

4. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ กับความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาการเปรียบเทียบ ที่ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ และไม่สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ จึงมีความจำเป็นต้องเกิดการพัฒนา เกี่ยวใช้กระดาษทั้งสองหน้าและให้นำอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ ที่สามารถใช้การได้มาซ่อมแซมดัดแปลงเพื่อใช้ประโยชน์ได้ต่อไป การบันทึกสมุดหมายเหตุประจำวันเพื่อเป็นข้อมูลตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน การอาสาเป็นตัวแทนของสำนักงานในงานสำคัญต่างๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา การอาสาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอดส่องดูแลและป้องกันการโจรกรรมทรัพย์สินของส่วนรวม การอาสาเป็นตัวแทน ของสำนักงานในการขอบริจาคสิ่งของในการจัดกิจกรรมของสำนักงาน การเป็นตัวแทนของสำนักงานในการขอรับบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้

ประสบการณ์เดือดร้อนจากเหตุต่าง ๆ การเป็นตัวแทนของสำนักงานเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูสภาพแวดล้อมกลับสู่ธรรมชาติกับชมรมอาสาพัฒนาหรือมูลนิธิเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การอาสาเป็นตัวแทนสำนักงานเข้าร่วมกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาหรือร่วมเป็นที่ปรึกษาโครงการที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ต้องทราบระเบียบการใช้ทรัพย์สินของราชการ เช่น รถยนต์ เครื่องใช้สำนักงาน และการเสนอโครงการเพื่อของบประมาณในการทำกิจกรรมสำหรับพัฒนาเกษตรกร

4.1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีแนวทางพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม คือ ปลุกจิตสำนึกในการใช้สิ่งของส่วนรวมร่วมกันใช้สิ่งของตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้ายและจัดเก็บให้เหมือนเดิม เรียนรู้วิธีการใช้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรเพื่อให้ได้ใช้ยาวนานที่สุด

องค์ประกอบที่ 2 การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ คือ สร้างจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม พัฒนาลักษณะการแสดงออกอย่างเสียสละในสถานการณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อส่วนรวม และพัฒนาภาวะการเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงความเดือดร้อนของส่วนรวม

องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม คือ สร้างแนวคิดให้รู้จักแบ่งปัน การเข้าคิวในการรับบริการ และสร้างแนวคิดที่ตระหนักว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบริการที่เท่าเทียมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย โดยประเด็นที่น่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายตามลำดับดังนี้

5.1 ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ตัวชี้วัดที่ 1 การไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตนเอง รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 1 การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ตัวชี้วัดที่ 1 การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวม แล้วเก็บเข้าที่ โดยระดับความคิดเห็นเมื่อท่านอ่านหนังสือที่มีในสำนักงานแล้วจะเก็บหนังสือเข้าที่เดิม มีค่าเฉลี่ยด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะมากที่สุด รองลงมา คือ เมื่อใช้โทรศัพท์สาธารณะหรือโทรศัพท์ของส่วนรวม จะวางโทรศัพท์ให้อยู่ในสภาพเดิม ไม่มีความสอดคล้องกับระดับความคิดเห็นด้านความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ตัวชี้วัด 2 การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรมนั้น รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 2 การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ ตัวชี้วัดที่ 1 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม โดยระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยด้านความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะมากที่สุด คือ เสนอโครงการเพื่อของบประมาณในการทำกิจกรรมสำหรับพัฒนาเกษตรกร รองลงมา คือ ทราบระเบียบการ

ใช้ทรัพยากรของราชการ เช่น รถยนต์ เครื่องใช้สำนักงาน แสดงให้ทราบว่า ระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะที่พึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอไม่จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนา

5.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะ และความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ไม่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันมีความสอดคล้องกับการเปรียบเทียบ มีพฤติกรรมจิตสาธารณะ และความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาการเปรียบเทียบ ไม่มีความสัมพันธ์ และไม่สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ที่ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนา คือ ใช้กระดาษทั้งสองหน้าและให้นำอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ ที่สามารถใช้การได้มาซ่อมแซมดัดแปลงเพื่อใช้ประโยชน์ได้ต่อไป และเสนอโครงการเพื่อของบประมาณในการทำกิจกรรมสำหรับพัฒนาเกษตรกร

5.3 แนวทางการพัฒนาพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ องค์ประกอบที่ 1 การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม คือ ปลุกจิตสำนึกในการใช้สิ่งของส่วนรวมร่วมกันใช้สิ่งของตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้ายและจัดเก็บให้เหมือนเดิม เรียนรู้วิธีการใช้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรเพื่อให้ได้ใช้นานที่สุด องค์ประกอบที่ 2 การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ คือ สร้างจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม พัฒนาลักษณะการแสดงออกอย่างเสียสละในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อส่วนรวม และพัฒนาภาวะการเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงความเดือดร้อนของส่วนรวม และองค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม คือ สร้างแนวคิดให้รู้จักแบ่งปัน การเข้าคิวในการรับบริการ และสร้างแนวคิดที่ตระหนักว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบริการที่เท่าเทียมกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ระดับที่ 1 จิตสำนึก (Conscious) คือ ส่วนที่เป็นความรู้สึกและการรู้ ตัวอยู่ตลอดเวลา เช่น ความคิด การรับรู้ และความรู้ สึก หรือกล่าวได้ว่าเป็นส่วนที่มนุษย์มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ในการแสดงพฤติกรรม ซึ่งอาจเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ แล้วเก็บลงสู่ส่วนที่เป็นจิตใต้สำนึกหรือจิตไร้สำนึก ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของบุคคลซึ่งเปลี่ยนไปตามสิ่งเร้า

องค์ความรู้วิจัย

การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 3 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม มีแนวทางการพัฒนา คือ

องค์ประกอบที่ 2 การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้

องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม
โดยยึดหลัก SARAP โดยมีรายละเอียดดังนี้

Self-discipline: การสร้างระเบียบวินัยในตัวเอง คือ พัฒนาภาวะการเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงความเดือดร้อนของส่วนรวม สร้างจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม

Awareness: ปลุกจิตสำนึกในตนเอง คือ พัฒนาลักษณะการแสดงออกอย่างเสียสละในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อส่วนรวม

Realize: ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ การปลุกจิตสำนึกในการใช้สิ่งของส่วนรวมร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้ายและจัดเก็บให้เหมือนเดิม ละเรียนรู้วิธีการใช้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

Attention: ให้ความสำคัญต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ พัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรเพื่อให้ได้ใช้นานที่สุด

Philosophize: ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต คือ สร้างแนวคิดให้รู้จักแบ่งปัน การเข้าคิวในการรับบริการ สร้างแนวคิดให้ตระหนักว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบริการที่เท่าเทียมกัน

ภาพที่ 1 การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรควรนำความรู้ความสามารถในการที่เป็นนักวิชาการส่งเสริมเกษตรเข้าไปให้ความรู้แก่เกษตรกรในทางปฏิบัติ
2. ควรมีการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะให้กับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรให้สูงขึ้น
3. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรควรส่งเสริมและให้ความรู้แก่เกษตรกรทางด้านจิตสาธารณะที่เป็นภาพรวมให้เกษตรกรได้รับรู้และได้เข้าใจในเรื่องพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เพิ่มเติมโดยใช้หลักพุทธธรรมอื่น ๆ มาใช้ในการควบคุมควบคุมกันไป
2. ควรมีการศึกษาและวิจัยในประเด็นกลยุทธ์การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
3. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและสังกัดอื่น ๆ เนื่องจากความแตกต่างของคุณลักษณะความรับผิดชอบด้านบริบท ของหน่วยงานต้นสังกัดแตกต่างกันไป
4. ควรศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรสังกัดอื่น โดยใช้วิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

บรรณานุกรม

- ยุทธนา อุทโธ, ปรีชา คัมภีรปกรณ, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์, วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตสาธารณะของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 38(2),
- หฤทัย อัจจุ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร. *จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ*.
- ฉัตรฤทัย อินทุโสภณ และพิพัฒน์ นนทนารณ. (2559). อิทธิพลของภาวะผู้นำการปฏิรูปและจิตสาธารณะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรใน รด.จิตอาสา. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(3),
- ไมตรี สารการ, เพลินพิศ ธรรมรัตน์, ธวัชชัย ไพไหล. (2557). การพัฒนาการมีจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านแพ่งวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 2(8),
- สันติพงศ์ ยมรัตน์. (2559). พัฒนารูปแบบการการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 5(1),
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. (2545). ผลการฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีจิตลักษณะและพฤติกรรมของครู. รายงานการวิจัยทุนสนับสนุนจากโครงการแม่บท. กรุงเทพฯ : การวิจัยและพัฒนาระบบ.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. กรุงเทพฯ : วิพรินทร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2548). ดำรงชั้นสูงเรื่องสติปัญญาและความสามารถทางการเรียนรู้การคิดเพื่อชีวิตที่ดีกว่า ทฤษฎีต้นไม้ม : การวิจัยและพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พริยา นิลมาตร. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ในศตวรรษที่ 21*

LEADERSHIP DEVELOPMENT IN SECURITY SERVICE BUSINESS MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY

ณัฐกร วัชรสินธุ์

Natagorn Watcharasin

คณะศิลปศาสตร์ สถาบันราชภัฏ

Faculty of Liberal Arts, Rajapark Institute

Email: pzpro@yahoo.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ และกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ในการเก็บรวมข้อมูลโดยการสอบถามและการสัมภาษณ์ ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการแผนก ผู้จัดการเขต และสายตรวจ ของบริษัท รักษาความปลอดภัย สิงโต พัฒนา จำกัด และบริษัท รักษาความปลอดภัย ทิสการ์ด อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด จำนวน 35 ราย

ผลการศึกษาพบว่า

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยในมุมมองของผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม ($\bar{X}=3.857$) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\bar{X}=3.807$) ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X}=3.757$) ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล ($\bar{X}=3.921$) ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}=4.014$) ด้านประชาธิปไตยในองค์กร ($\bar{X}=4.014$) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับงานส่วนตัว ($\bar{X}=3.807$) ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\bar{X}=3.792$)

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย คือ 1) ควบกรสร้างเงื่อนไขการอ้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) สร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน 3) สร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 4) ส่งเสริมความเข้มแข็งด้านสุขภาพจิตและสุขภาพกายสำหรับผู้ปฏิบัติงานในองค์กร 5) ส่งเสริมเพื่อการพัฒนาทักษะและความสามารถที่จะเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร 6) สร้างเงื่อนไขที่เหมาะสมกับตำแหน่งในองค์กรเพื่อการยอมรับในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร 7) การเสริมสร้างกิจกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กร 8) การเสริมสร้างแนวคิดด้านการคัดเลือกผู้มีความสามารถสู่การเลื่อนขั้นด้วยกระบวนการที่สามารถตรวจสอบได้จากความรู้ ความรู้ และความสามารถ 9) เสริมสร้างแนวทางการจัดสรรเวลาให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิต ครอบครัว และ 10) การทำงานการเสริมสร้างแนวคิดการพัฒนาอาชีพรักษาความปลอดภัยให้เป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้นโดย

*Received June 30, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted August 29, 2023

มุ่งเน้นที่กิจกรรมในชีวิตประจำวันของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับกิจกรรมของสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำ; การจัดการธุรกิจ; ธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย

ABSTRACT

Leadership development in security service business management in the 21st century have a purpose to study the conditions and problems of leadership in security service business management. Study leadership development approaches. and formulate leadership development strategies in managing the security service business to collect data by questionnaires and interviews. senior management Department managers, district managers and patrolmen of Singto Pattana Security Company Limited and Tisgard International Security Company Limited, 35 people.

The study found that

The results of opinion level analysis on the level of quality of work life of security personnel in the perspective of security service business management leaders There was a high level of opinions, namely, adequate and fair work compensation ($\bar{x}$ = 3.857), progress and job security ($\bar{x}$ = 3.807), working conditions that took into account safety and health promotion ($\bar{x}$ = 3.757), opportunities for personal development ($\bar{x}$ = 3.921), social integration or collaboration ($\bar{x}$ = 4.014), organizational democracy ($\bar{x}$ = 4.014) Work-life balance ($\bar{x}$ = 3.807) Characteristics of work that benefit society $\bar{x}$ = 3.792)

Strategies for leadership development in security service business management are:

1) should create conditions for savings to improve quality of life 2) inspire work motivation 3) create educational opportunities to improve quality of life 4) promote Strengthen mental and physical health for workers in the organization. 5) Promote the development of skills and abilities for the work of personnel in the organization. 6) Create conditions suitable for positions in the organization for acceptance of practice. 7) Enhancing activities to reduce disparities in personnel working in the organization 8) Enhancing the concept of talent selection for promotion through a process that can be verified by measurement knowledge and ability 9) Strengthen guidelines for allocation of time to create a balance between life, family and 10) work, promoting the concept of career development in security to be more accepted in society by focusing on the daily activities of security guards. Safety in line with social activities.

Keywords; Leadership Development; Business Management; Security service business

บทนำ

กิจการของผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทยในปัจจุบันนั้นเริ่มมีบทบาทและความสำคัญ ทั้งนี้เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่ทำให้มีอาชญากรรมที่มีลักษณะจำนวนมากและในแบบที่เปลี่ยนไปมาก จนทำให้มาตรการของภาครัฐหรือองค์กรภาครัฐที่นำมาใช้ในการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินต้องปรับตัวตามสถานการณ์และทำให้การพัฒนาธุรกิจด้านการรักษาความปลอดภัยให้ทันการเปลี่ยนแปลงกับสถานการณ์ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง และควรมีการทำให้วิชาชีพด้านรักษาความปลอดภัยให้มีลักษณะสำคัญ 3 ประการนี้ ได้แก่ 1. ได้รับความเชื่อถือจากประชาชน 2. มีความเป็นมืออาชีพ 3. ความเชื่อมโยงสามารถรวมเกื้อหนุนประโยชน์กับหน่วยงานรักษาความมั่นคงและรักษาความปลอดภัยของภาครัฐได้เป็นอย่างดี

การประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัยจึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานการกำกับดูแล และจัดระบบให้สามารถที่จะนำไปสู่ความสำคัญของทั้ง 3 ประการ ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องพัฒนาธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้มีการพัฒนาก้าวหน้าซึ่งเจ้าหน้าที่ที่รักษาความปลอดภัยคือส่วนหนึ่งที่จะมีหน้าที่ในการช่วยลดปัญหาที่เป็นกรณีเล็กน้อย หากได้พัฒนา และให้ความสำคัญกับพนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งมองว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมไม่ใช่แค่ตำรวจ อัยการ ศาล ทนายความ หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานยุติธรรมเท่านั้น แต่ข้อสำคัญคือการพัฒนาองค์กรที่สามารถปฏิบัติงานได้ดีมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และความจำเป็นเร่งด่วนคือ การช่วยกันพัฒนาพนักงานรักษาความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพและมีความสามารถในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จะทำให้สามารถส่งเสริมให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยและผู้ประกอบการธุรกิจนี้สามารถพัฒนาได้ดียิ่งขึ้นไป

เนื่องจากคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลไปปัจจุบันประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายที่จะมีผลต่อธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัยของภาคเอกชนแต่ไม่รวมถึงการรักษาความปลอดภัยโดยหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้สาระสำคัญของพระราชบัญญัติธุรกิจฉบับนี้ได้แก่ การประกอบธุรกิจผู้ประกอบการต้องเป็นบริษัทและได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย การกำหนดให้พนักงานรักษาความปลอดภัยต้องได้รับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตจากนายทะเบียนบริษัทรักษาความปลอดภัยต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยที่กฎหมายกำหนด บริษัทต้องจัดทำบัญชีชื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต ยื่นต่อนายทะเบียน บริษัทต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของบริษัทในรอบปีที่ผ่านมา เป็นต้น

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นผู้ศึกษาวิจัย จึงได้ศึกษาวิจัย การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัยในศตวรรษที่ 21 เพื่อพิจารณาหลักการแนวคิดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับข้อกำหนดตามแนวพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยซึ่งผู้ศึกษาวิจัยคาดหวังว่าการศึกษานี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยได้เหมาะสมและเกิดผลดีกับธุรกิจต่อไป

จากการศึกษาสภาพการณ์ จากพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย ในศตวรรษที่ 21 และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการธุรกิจด้านบริหารประสิทธิภาพของผู้ประกอบการ ผู้ศึกษาวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบว่า กลุ่มผู้ประกอบการมีความเห็นในธุรกิจรักษาความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด และจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานต่อพนักงานรักษาความปลอดภัยเพียงใด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับนำมาพัฒนาการบริหารจัดการ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยฉบับใหม่ดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย
3. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย

ขอบเขตการวิจัย

ผู้ศึกษาวิจัย ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ในศตวรรษที่ 21

ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย
2. การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย
3. กลยุทธ์สำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย

ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการแผนก ผู้จัดการเขต และสายตรวจ ของบริษัท รักษาความปลอดภัย สิงโต พัฒนา จำกัด และบริษัท รักษาความปลอดภัย ทิสการ์ด อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด จำนวน 35 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่ออธิบายถึงคุณลักษณะของการแจกแจงข้อมูลของตัวแปร ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักที่มีความหมายสอดคล้องใกล้เคียงกัน และตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย

1.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ามีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เป็นเพศชายร้อยละ 54.3 และ เพศหญิง ร้อยละ 45.7 มีอายุเฉลี่ย 41.74 ปี ระดับการศึกษาในระดับมากที่สุด คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 37.1 มีอายุการปฏิบัติงานเฉลี่ย 5.57 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 34.3

1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยในมุมมองของผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม ($\bar{X}=3.857$) ด้าน

ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\bar{X}=3.807$) ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X}=3.757$) ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล ($\bar{X}=3.921$) ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}=4.014$) ด้านประชาธิปไตยในองค์กร ($\bar{X}=4.014$) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับงานส่วนตัว ($\bar{X}=3.807$) ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\bar{X}=3.792$)

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัยสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม พบว่า องค์กรควรพัฒนาผู้นำให้ค้นหาแนวทางหรือวิธีการปรับปรุงแก้ไข หรือเงื่อนไขที่ขัดแย้งกับทางผู้ว่าจ้างหรือลูกค้า ผู้ว่าจ้างเอง ต้องเข้าใจในเรื่องของ ค่าจ้างของพนักงานและเงินสวัสดิการพิเศษต่าง ๆ ที่จะให้กับพนักงาน และต้องยินดีที่จะจ่ายค่าบริการในอัตราที่สูงขึ้น และผู้นำควรวางแผนทางการสร้างเงื่อนไขให้พนักงานรักษาความปลอดภัยรู้จักการเก็บออมเพื่ออนาคต

2.2 ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน พบว่า องค์กรควรมุ่งเน้นให้ผู้นำให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน กำหนดหลักเกณฑ์การส่งเสริมให้พนักงานรักษาความปลอดภัยมีความรู้และเปิดโอกาสให้ศึกษาความรู้เพิ่มเติม

2.3 ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพพบว่า องค์กรควรมีการพัฒนาระบบงานที่เอื้ออำนวยให้พนักงานรักษาความปลอดภัยได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี และพัฒนา และควรพัฒนาภาวะผู้นำให้มีความสามารถในการเสริมสร้างสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี

2.4 ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล พบว่า องค์กรควรเสริมสร้างกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้นำ เพื่อให้มีความสามารถอย่างเต็มที่ในด้านของการฝึกอบรม และสร้างเสริมแนวความคิดการยอมรับผลการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยเพื่อให้พนักงานรักษาความปลอดภัยได้รับโอกาสการพัฒนาขีดความสามารถอย่างเต็มที่

2.5 ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน พบว่า องค์กรควรมีการพัฒนาศักยภาพการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับทีมงาน

2.6 ด้านประชาธิปไตยในองค์กร พบว่า องค์กรควรมีการเสริมสร้างแนวความคิดคัดเลือกผู้มีความสามารถสู่การเลื่อนขั้นด้วยกระบวนการที่สามารถตรวจสอบได้จากการวัดความรู้ และความสามารถ

2.7 ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับงานส่วนตัว พบว่า องค์กรควรมีการเสริมสร้างแนวทางการจัดสรรเวลาการทำงานและเวลาว่างของตนเองและครอบครัวให้เกิดความสมดุลสมดุล สามารถปฏิบัติได้จริง

2.8 ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม พบว่า องค์กรควรมีการเสริมสร้างแนวความคิดพัฒนาอาชีพรักษาความปลอดภัยให้น่าสนใจ และเป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้นโดยมุ่งเน้นที่กิจกรรมในชีวิตประจำวันของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับกิจกรรมของสังคม

3. กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย

การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัยพบว่า มีทั้งหมด 8 ด้าน 13 กลยุทธ์ ดังนี้

1. ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม

1.1 กลยุทธ์การสร้างเงื่อนไขการออมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

- 1.2 กลยุทธ์การสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน
2. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน
 - 2.1 กลยุทธ์การสร้างข้อกำหนดความก้าวหน้า
 - 2.2 กลยุทธ์การสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ
 - 3.1 กลยุทธ์การส่งเสริมความเข้มแข็งด้านสุขภาพจิตและสุขภาพกายสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

ในองค์กร

- 3.2 กลยุทธ์การเสริมสร้างความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน
4. ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล
 - 4.1 กลยุทธ์การส่งเสริมเพื่อการพัฒนาทักษะและความสามารถที่จะเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร
 - 4.2 กลยุทธ์การสร้างเงื่อนไขที่เหมาะสมกับตำแหน่งในองค์กรเพื่อการยอมรับในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร
5. ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน
 - 5.1 กลยุทธ์การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและบุคลากรในองค์กร
 - 5.2 กลยุทธ์การเสริมสร้างกิจกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน

ในองค์กร

6. ด้านประชาธิปไตยในองค์กร
 - 6.1 กลยุทธ์การเสริมสร้างแนวคิดด้านการคัดเลือกผู้มีความสามารถสู่การเลื่อนขั้นด้วยกระบวนการที่สามารถตรวจสอบได้จากการวัดความรู้ และความสามารถ
7. ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับงานส่วนตัว
 - 7.1 กลยุทธ์การเสริมสร้างแนวทางการจัดสรรเวลาให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัว และการทำงาน
8. ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
 - 8.1 กลยุทธ์การเสริมสร้างแนวคิดการพัฒนาอาชีพรักษาความปลอดภัยให้เป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้นโดยมุ่งเน้นที่กิจกรรมในชีวิตประจำวันของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับกิจกรรมของสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ในศตวรรษที่ 21 ผู้ศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย โดยประเด็นที่น่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยในมุมมองของผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม ($\bar{X}=3.857$) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\bar{X}=3.807$) ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X}=3.757$) ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล ($\bar{X}=3.921$) ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}=4.014$) ด้านประชาธิปไตยในองค์กร ($\bar{X}=4.014$) ด้านความสมดุลระหว่าง

ชีวิตกับงานส่วนตัว ($\bar{X}=3.807$) ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\bar{X}=3.792$) แสดงให้ทราบว่าระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยในมุมมองของผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัยนั้นยังสามารถดำรงต่อไปได้ แต่ยังพบว่าพนักงานรักษาความปลอดภัยบางกลุ่มมีระดับคุณภาพชีวิตที่ค่อนข้างจะมีปัญหาเนื่องจากพนักงานรักษาความปลอดภัยนั้นได้รับค่าตอบแทนไม่เพียงพอกับรายจ่ายของตนเองเนื่องจาก ขาดงานบ่อย และไม่มีการเก็บออมเงินในขณะที่สภาพการทำงานนั้นจะมีความปลอดภัย แต่ค่อนข้างจะเสี่ยงเรื่องสุขภาพและการเจ็บป่วย เนื่องจากพนักงานรักษาความปลอดภัยบางแห่งทำงานกลางแจ้ง และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมกับผู้ทรงคุณวุฒิและกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย ควรสร้างเงื่อนไขการออมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น กิจกรรมการออมวันละบาท สร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน สร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมความเข้มแข็งด้านสุขภาพจิตและสุขภาพกายสำหรับผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ส่งเสริมเพื่อการพัฒนาทักษะและความสามารถที่จะเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร สร้างเงื่อนไขที่เหมาะสมกับตำแหน่งในองค์กรเพื่อการยอมรับในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร กลยุทธ์การเสริมสร้างกิจกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กร การเสริมสร้างแนวคิดด้านการคัดเลือกผู้มีความสามารถสู่การเลื่อนขั้นด้วยกระบวนการที่สามารถตรวจสอบได้จากการวัดความรู้และความสามารถเสริมสร้างแนวทางการจัดสรรเวลาให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิต ครอบครัว และการทำงานการเสริมสร้างแนวคิดการพัฒนาอาชีพรักษาความปลอดภัยให้เป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้นโดยมุ่งเน้นที่กิจกรรมในชีวิตประจำวันของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับกิจกรรมของสังคม

องค์ความรู้วิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัย
ในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ**

1. ควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัยในศตวรรษที่ 21 ให้กับพนักงานรักษาความปลอดภัยให้สูงขึ้น
2. ควรส่งเสริมและให้ความรู้แก่พนักงานรักษาความปลอดภัย ทางด้านจิตสาธารณะที่เป็นภาพรวมให้พนักงานรักษาความปลอดภัยได้รับรู้และได้เข้าใจในเรื่องพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย เพิ่มเติมโดยใช้หลักพุทธธรรมอื่น ๆ มาใช้ในการควบคุมควบคุมกันไป
2. ควรมีการศึกษาและวิจัยในประเด็นกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย
3. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย และสังกัดอื่น ๆ เนื่องจากความแตกต่างของคุณลักษณะความรับผิดชอบด้านบริบท ของหน่วยงานต้นสังกัดแตกต่างกันไป
4. ควรศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยสังกัดอื่นโดยใช้วิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

บรรณานุกรม

- กรรณิกา เรตมอนต์. (2559). *ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- กุลประวีณ์ ศิริภูริพลังกร. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรสำหรับธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัยในอุตสาหกรรมบริการ*. (ดุชนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ไกล่รุ่ง ระเบียบโอษฐ์. (2558). *กลยุทธ์การจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยตามแนวพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ไชย ณ พล. (2545). ศาสตร์แห่งผู้นำสากล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พลัสเพรส.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์และ ไพบูลย์ เกียรติโกมล. (2545). ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์ และ ไพบูลย์ เกียรติโกมล. (2547). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณิชชาอร นศรีสุข และ สืบวงศ์ กาพวงศ์. (2560). บทบาทผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*, 1(2), 119-139.
- เดชน์ จรูญเรืองฤทธิ์. (2549). *ความรู้พื้นฐานเรื่องการรักษาความปลอดภัยสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทองหล่อ เดชไทย. (2538). การบริหารงาน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหารสาธารณสุข. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดมศึกษา.
- ทิพย์อาภา เสฐจินตนิน. (2551). *การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรักษาความปลอดภัย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2535). กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ : การศึกษานโยบายและกลยุทธ์การบริหารขององค์กร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- ธงชัย สันติวงษ์. (2537). การวางแผนเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2547). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- ประโชค ชุมพล (2536). การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดการ.
- ปริญญ์ พลรัฐธนาสิทธิ์ และนิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ. (2563). การเมืองในการกำหนดนโยบายธุรกิจรักษาความปลอดภัย. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 10(3),
- พงษ์กฤษณ์ มงคลสินธุ์, เพียว ศรีแสงทอง และโชติมา แก้วทอง. (2552). โครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานอาชีพรักษาความปลอดภัย. รายงานการศึกษานโยบายสมบูรณ, คณะสังคม สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูมนีวรานุวัตร ญาณวโร (สุจินต์ รัตนสุวรรณ) และคณะ (2563). ผู้นำกับการจัดการองค์กร นครสวรรค์. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 8(1), 393-408.
- พระदेวิศน์ สุขถาวร, ประจิตร มหาหิง และจุฬาพรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2564). คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อุบลราชธานี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(1), 583-600.
- พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558. (2558). กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- พิรพัฒน์ วรรณแสงแก้ว. (2556). การพัฒนารูปแบบการประเมินผลกาปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะเพื่อการพัฒนาพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อรปภา คุ่มพล. (2558). *การพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กร ธุรกิจรักษาความปลอดภัย*. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีนิพนธ์). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง